

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

**NECİP MAHFUZ'UN *SERSERA FEVKA'N-NİL* “NİL ÜSTÜNDE
GEVEZELİK” ADLI ESERİNDE ARAPÇA - TÜRKÇE ÇEVİRİDE
KALIP İFADELERİN AKTARIM BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abdelghafour MOHAMMED

BURSA - 2017

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

**NECİP MAHFUZ'UN *SERSERA FEVKA'N-NİL* "NİL ÜSTÜNDE
GEVEZELİK" ADLI ESERİNDE ARAPÇA - TÜRKÇE ÇEVİRİDE
KALIP İFADELERİN AKTARIM BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abdelghafour MOHAMMED

Danışman:

Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

BURSA - 2017

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda "701341009" numaralı Abdelghafour MOHAMMED'in hazırladığı "*Necip Mahfuz'un Sersera Fevka'n-Nil "Nil Üstünde Gevezelik" Adlı Eserinde Arapça-Türkçe Çeviride Kalıp İfadelerin Aktarım Bakımından İncelenmesi*" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, günü saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı-başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA
Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. İsmet Güsel SEV
Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: .../.../.....

Tez Başlığı / Konusu:

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde şahsım tarafından adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Abdelghafour MOHAMMED
Öğrenci No : 701341009
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans
Statüsü : Y.Lisans
Danışman : Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Yemin Metni

Yüksek Lisans olarak sunduğum “*Necip Mahfuz’un Sersera Fevka’n-Nil “Nil Üstünde Gevezelik” Adlı Eserinde Arapça - Türkçe Çeviride Kalıp İfadelerin Aktarım Bakımından İncelenmesi*” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Abdelghafour MOHAMMED
Öğrenci No : 701341009
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans
Statüsü : Y.Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Abdelghafour MOHAMMED
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü: : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Türk Dili
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xvi + 243 Sayfa
Mezuniyet Tarihi : 08 / 12 / 2017
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

NECİP MAHFUZ'UN *SERSERA FEVKA'N-NİL* “NİL ÜSTÜNDE GEVEZELİK” ADLI ESERİNDE ARAPÇA - TÜRKÇE ÇEVİRİDE KALIP İFADELERİN AKTARIM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Bu çalışmada, Arapça yazılıp sonradan Türkiye Türkçesine çevrilen bir eserdeki deyim, atasözü vb. kalıp yapılar incelenmiştir. Ayrıca aktarım sırasında, kalıp düzeyinde yaşanan değişim ve kaymalar ele alınmıştır. İnceleme sırasında birebir çeviri (eşleşme) örneklerinden ziyade çevirinin beraberinde getirdiği çok sayıda biçimsel değişiklikle dil kaymaları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra özgün dile ait olan ve kendi kültürüne özgü bir anlam taşıyan erek dilde karşılık bulmayan dil yapıları da değerlendirilmiş, gereken açıklamalar dipnotlarda verilmiştir.

İncelemede kullanım sıklığı dikkate alınarak kalıp yapılardan en çok deyimler üzerinde çalışılmıştır. Kalıp ifade özelliği gösteren diğer dil yapıları da taplolar üzerinden tanıtılmıştır. Bununla birlikte çeviri sürecini yönlendiren strateji ve tekniklerden söz edilerek çevirmenin uyguladığı yöntemi izah eden açıklamalara yer verilmiştir.

Eserin çevirisine genel bakış olumlu yönde olduğundan konu, bugüne kadar eleştirel gözle irdelenmemiştir. Ancak bu çalışmada eleştirel yaklaşımla çeviri değerlendirilmiş; arada sırada çevirmenin görüşünün benimsenmediği durumlarda başka seçeneklerin olabileceği öne çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Arapça, Türkçe, çeviri, kalıp ifadeler

ABSTRACT

Name and Surname : Abdelghafour MOHAMMED
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Turkish Language
Degree Awarded : Master
Page Number : xvi + 243 Pages
Degree Date : 08 / 12 / 2017
Supervisor : Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Study of Translating Expression Patterns From Arabic Into Turkish Through The “*Chitchat on the Nile*” Novel For Naguib Mahfouz

In this study, the focus was given to studying the translating issues of expression patterns like: idioms, proverbs ... etc, through studying a text written in Arabic then translated into Turkey Turkish afterwards. Also, changes and translation shifts that involve expression patterns during the transfer process have been put into consideration. In this study, along with some examples of literally translation, it has been ascertained that there is a huge number of examples where changes of the word form and translation shifts are obviously seen through the texts. In addition, some structures of the language with cultural backgrounds or mostly have no equivalent in the target language have been issued in this study too. And some required explanations have been put into footnotes area when necessary.

In this study the attention goes in the first place to the idioms field, as they are the most to be encountered. Also, the other structures representing expression patterns have been introduced through the tables shown in the second and third chapters of the study. At the same time it has been focused on the strategies and techniques used in transferring process. Some explanations to clarify the way and style used by translator have been provided through the study.

As the translated work is thought to be exceptionally good, it has been kept away from being criticized or negatively evaluated till the moment. Here in this study the evaluation process aimed to look with a criticizing eye to the content. So when passing by some occasions where it is not agreed with the translator, some other suitable alternatives have been provided.

Key Words: Arabic, Turkish, translation, expression patterns

ÖNSÖZ

Köklü bir tarih, kültür ve zengin deneyim birikimleri sergileyen Türkçeyle Arapça dil çiftleri, yüzyıllarca çeşitli nedenlerden dolayı ilişki içerisinde bulunmuşlardır. Bu ilişkiyi sağlamlaştıran ve sürekliliğini devam ettiren başlıca faktör, çeviri faaliyetleridir. Ancak teknolojinin egemen olduğu modern çağda bu ilişki modernleşmeye tâbi tutulmadığı için iki dil arasında kopukluk yaşanmıştır. Günümüzde iki dili layıkıyla tanıştıran çeviri faaliyetlerine çok az sayıda rastlanmaktadır. Gereği gibi nitelikli ve kaliteli olmayışı da başka bir sorun arz etmektedir. Ayrıca çevirilerin çoğu ara dil vasıtasıyla aktarılmış eserlerdir. Bu da özgün dil metin unsurlarını çeviride kayba uğramışlıktan kurtaramadığı gibi kaynak kültür özelliklerini tanıtmaya yetersiz kalmaktadır.

Ana dili Arapça olan ve Türkçeyi sonradan öğrenen biri olarak kendimi iki dile karşı bir tanıştırma sorumluluğu içinde buldum. Çevirmenlik mesleği gereği bu sorunu dert edinmemek söz konusu olamazdı. Bu nedenle metin içinde anlaşılması kolay olmayan; çeviri sürecini ve çevirmeni iyice zorlayan; derinlemesine dil bilgisi donanımı gerektiren deyim, atasözü vb. kalıp yapıların aktarım süreci ve sorunlarına ışık tutmak istedim. Dolayısıyla tez konusu olarak “*Arapça-Türkçe çeviride kalıp ifadelerin aktarım bakımından incelenmesi*” ni seçtim.

Bu çalışmanın amacı, yazınsal çeviride başarısızlık ya da kalitesizlik sorunlarının nedenlerini belirlemek değildir. Öncelikli olarak çeviri sorunlarına dikkat çekmek, özellikle kalıp yapıların aktarılmasında kültürel değerlerden kaynaklanan sıkıntıların yaşanabileceğini öne çıkarmak, hedef dille kaynak dil gramerlerinin iyi derecede bilinmesi gereği konusunda farkındalık yaratmaktır. Bu doğrultuda çalışma, “*Necip Mahfuz’un Nil Üstünde Gevezelik Adlı Eserinin Arapça-Türkçe Çeviride Kalıp İfadelerin Aktarım Bakımından İncelenmesi*” adı altında verilmiş ve başlıktan anlaşılacağı gibi Arapça bir eserin Türkçe çevirisi değerlendirilerek kalıp ifadelerin aktarımı ele alınması planlanmıştır. Bugün gelinen noktada çalışmada incelenmek üzere olarak seçilen çevirinin kalıp ifade aktarımı bakımından sağlam ve öğretici nitelikte olduğu söylenebilir. Böylece bu çalışmayla Arapça kalıp yapıların Türkçeye uygun şekilde aktarılabilmesine dair iyi bir örnek gösterilmiş olacaktır.

Eldeki çalışma, giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, öncelikle çeviri olgusuyla yazın çevirisi tanıtılmıştır. Ayrıca çeviride bazı teknik ve telafi yöntemleri söz konusu romandan örneklendirilerek ele alınıp irdelenmiştir. İkinci bölümde, çalışmada malzeme olarak kullanılan on sekiz bölümlük romanda geçen Arapça kalıp nitelikli yapılar çıkarılıp Türkiye Türkçesi çevirisiyle karşılaştırılmak üzere tablolara yerleştirilmiştir. Tablolarda, Arapça aslını Türkçe çevirisiyle karşılaştırarak yapılan aktarmada kalıp ifade düzeyindeki biçimsel ve anlamsal değişiklikleri gösterme yoluna gidilmiştir. Üçüncü bölümdeyse anlamına göre çevrilerek iki dil arasında aktarım sırasındaki kalıp niteliğini kaybeden dil yapıları inceleme konusu olmuştur. Yine bu bölümde on sekiz tablo çizilmiştir. Gerektiğinde dipnot yoluyla açıklamalar yapılmıştır.

Öncelikle başarı bağışlayan Yaradan'a sonsuz şükürler... Bu çalışmanın her sayfasında yol gösteren, hiç yılmadan Türkçemi düzeltmekle uğraşan, yardımlarını esirgemeyen ve bana Türkçe sevgisi aşıl原因an değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA'ya, Arapça transkripsiyondaki yardımları ve yol göstericiliği için saygıdeğer hocam Prof. Dr. İsmail GÜLER'e, Türkçe yazdıklarımı büyük özenle kontrol edip görüş bildiren arkadaşım Ayşe BELBER'e, her zaman sırtımı dayadığım, maddi ve manevi desteklerini gördüğüm sevgili aileme, özellikle hayatımın güneşi olan sevda annem Ayda ABDÜLHAMİD'e ve benimle hep aynı heyecanı yaşayan kardeşim Eslam MOHAMMED'e teşekkürü güzel bir borç bilirim.

Abdelghafour MOHAMMED

Bursa 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xv
TRASKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU	xvi
GİRİŞ	1

I. BİRİNCİ BÖLÜM

1 DİLSEL YAKLAŞIMLAR	3
1.1 Dil Nedir?	3
1.2 Çeviri	3
1.3 Dil ve Çeviri	4
1.4 Çevirinin Kısa Bir Tarihçesi	5
2 ÇEVİRİDE DİLBİLİMSEL YAKLAŞIMLAR.....	6
2.1 Çeviri Nasıl Olmalıdır?	6
2.2 Skopos Kuramı ve Metin Türleri	8
3 ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK SORUNLARI	9
3.1 Roman Jacobson'ın Eşdeğerlik Yaklaşımı.....	9
3.2 Van den Broek'in Eşdeğerlik Yaklaşımı.....	10
3.3 Catford'un Eşdeğerlik Yaklaşımı ve Çevrilemezlik Sorunu	10
3.4 Çeviri Kaymaları ve Örnekleri	12
3.5 Biçimsel Uyuşma ve Dinamik Eşdeğerlik.....	14
3.6 Newmark'a Göre Anlamsal Çeviri ve İletişimsel Çeviri	15
3.7 Çeviride Strateji ve Teknikler	16
4 YAZIN ÇEVİRİSİ	18

4.1	Yazarla Çevirmen Arasındaki İlişki	18
4.2	Yazın Çevirisinde Aşamalar	20
4.3	Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar	21
4.3.1	Sanatsal Dil Kullanmak	21
4.3.2	Dilbilgisi Sorunları	21
4.3.3	Kültürlerin Uyuşmaması	21
4.3.4	Zaman Farklılıkları ve Tarihsel Uzaklık	22
4.3.5	Yazın Türü ve Teknikleriyle İlgili Sorunlar	23
5	ARAPÇA-TÜRKÇE ÇEVİRİDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR.....	25
5.1	Kalıp İfade Düzeyinde Çeviri Sorunları	26
5.1.1	Deyimler	26
5.1.2	Arapçada Deyim ve Aktarım Sorunları	26
5.1.2.1	Metinde Geçen Deyimin Farkına Varmak	27
5.1.2.2	Kaynak Dildeki Deyimin Erek Dilde Karşılığını Bulamamak	29
5.1.2.3	Aynı Biçime Sahip Kaynak ve Erek Dilin Benzer Deyimlerini Farklı Bağlamalarda Kullanmak	30
5.2	Atasözleri Düzeyinde Çeviri Sorunları	32
5.3	Deyim ve Atasözü Çevirileri Düzeyinde İzlenebilecek Bazı Stratejiler	33
5.3.1	Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri	33
5.3.2	Benzer Anlam ve Farklı Biçimle Çeviri	33
5.3.3	Ekleme Yoluyla Çeviri	34
5.3.4	Çıkarma Yoluyla Çeviri	34
5.3.5	Eksilti Yoluyla Çeviri	34
5.3.6	Açıklama Yoluyla Çeviri	35
5.3.7	Dipnotlu Açıklamalar	35
5.3.8	Kültür Odaklı Çeviri	36

II. İKİNCİ BÖLÜM

1	NECİP MAHFUZ KİMDİR?	38
3	SERSERA FEVKA'N-NÎL / NİL ÜSTÜNDE GEVEZELİK 'TE OLAY ÖRGÜSÜ	39
4	ÇALIŞMA YÖNTEMİ	41

3.1	Tablolarda Sınıflandırma Sistemi	43
5	TABLolar	45
	TABLO 1	45
	TABLO 2	51
	TABLO 3	54
	TABLO 4	63
	TABLO 5	69
	TABLO 6	75
	TABLO 7	85
	TABLO 8	95
	TABLO 9	101
	TABLO 10	108
	TABLO 11	117
	TABLO 12	120
	TABLO 13	123
	TABLO 14	129
	TABLO 15	135
	TABLO 16	139
	TABLO 17	145
	TABLO 18	152

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1	ÇEVİRİDE DEĞİŞTİRİLENLER.....	163
1.1	Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olup Türkçeye Tek Sözcükle Aktarılanlar	163
1.2	Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olmayıp Türkçeye Kalıp Yapıyla Aktarılanlar	167
2	TABLolar	168

TABLO 1	168
TABLO 2	172
TABLO 3	175
TABLO 4	180
TABLO 5	184
TABLO 6	188
TABLO 7	195
TABLO 8	201
TABLO 9	204
TABLO 10	210
TABLO 11	213
TABLO 12	217
TABLO 13	219
TABLO 14	223
TABLO 15	225
TABLO 16	227
TABLO 17	229
TABLO 18	231
SONUÇ	234
KAYNAKÇA	241

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik bilgi
age	: adı geçen eser
agm	: adı geçen makale
Ar.	: Arapça
bk.	: bakınız
çev.	: çeviren
çiz.	: çizen
ed.	: editör
İng.	: İngilizce
s.	: sayfa
ss.	: sayfadan sayfaya
T.	: Türkçe
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve diğerleri

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU

أ (ā)	a, ā	ص	ş
إ (ā)	a, e	ض	ḍ
ء / ؤ	'	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
ت	t	ع	'a, a'
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c, j	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	ه	h
س	s	و	v (o, ō, u, ū)
ش	ş	ي	y (i, ī, ī)

GİRİŞ

Türkçeyle Arapça yapısal ve grupsal açıdan birbirinden farklı iki dildir. Ancak hem coğrafi hem sosyal hem de dinî nedenlerden dolayı yüzyıllar önce başlayan ve bugüne kadar süregelen ortak kültür ve miras geleneğini paylaşmışlardır. İki kültür arasındaki bu paylaşımın en başında dil gelmekle birlikte çok yönlü kültürel alışveriş sağlandığı bilinmektedir. Yakın zamana kadar bu dil ve kültür alışverişinde, çeviri göz ardı edilemeyecek kadar önemli rol oynamıştır. Günümüzdeyse çeviri faaliyetlerine durgunluk ve kalitesizlik hâkim olmuştur. Zaman zaman “çeviri kokan çeviri” ifadesi, çoğu çeviriyi tam olarak tanımlamaktadır. Türkiye Türkçesine Modern Arap Edebiyatından yapılan edebi çevirilerin sayısı azdır. Ancak son zamanlarda bu sahadaki çalışmaların artma eğilimi gösterişi ve bu çalışmaya inceleme konusu olan "*Sersera Fevka'n-nil / Nil Üstünde Gevezelik*"¹ gibi çevirilere rastlamak umut verici gelişmeler arasında sayılabilir. Söz konusu eser, Mısırlı yazar Necip Mahfuz tarafından Arapça yazılmış olup Türkçeye Prof. Dr. Rahmi Er'in gayretleriyle kazandırılmıştır.

Bir bakıma, Arapçayla Türkçe arasında çeviri yapmanın zorluğu karşısında çevirmen, birçok sorunla yüzleşmektedir. Bunlardan en önemlisi ve belki de en zor olanı, kalıp ifadelerin çevrisidir. Bundan hareketle bu çalışmada deyim, atasözü vb. kalıp nitelikli yapıların çevrilişine değinilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda tez konusu olarak *Arapça-Türkçe çeviride kalıp ifadelerin aktarım bakımından incelenmesi*'ni seçerken popüler olması nedeniyle Nobel ödülü sahibi Necip Mahfuz'un eserlerinden Türkçede *Nil üstünde Gevezelik*² adıyla bilinen roman üzerinde çalışmak uygun görülmüştür. Eserde geçen kalıp ifadeler, Arapçadan Türkçeye aktarım sırasında yaşatılan değişiklikler ve anlatımsal özellikler açısından iki dili birbiriyle karşılaştırmak suretiyle incelenmiştir. Bunu yaparken de çeviri teknikleri ve yollarının metin üzerinden araştırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede kalıp yapılar, atasözleri ve ağırlıklı olarak deyim çevirisi ele alınmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, tek sözcüklü ya da birden fazla sözcük öbeğinden oluşan '*kültür odaklı ifade*' denen kalıplar da inceleme konusuna dâhil edilmiştir.

¹ Necip Mahfuz, *Sersera Fevka'n-Nil*, 5. B., Kahire, Dâru'ş-Şurûk, 2015 (Çalışmadaki Arapça alıntılar bu baskıya aittir).

² Necip Mahfuz, *Sersera Fevka'n-Nil*, (çev.) Rahmi Er, *Nil Üstünde Gevezelik*, Ankara, Hece Yayınları, 2015 (çalışmadaki Türkçe alıntılar bu baskıya aittir).

Çalışma, giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Birinci bölümde, çeviri olgusuyla yazın çevirisi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Arapça ile Türkçe arasındaki çeviri sorunları kısaca tanıtılmıştır. Çalışmaya konu olan çeviriden, gerektiğinde örnek verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kullanım sıklığı dikkate alınarak deyim ve atasözleri düzeyinde çeviri sorunlarına değinilmiştir. İkinci bölümde, romandaki Arapça kalıplar belirlenip Türkçe çevirileriyle karşılaştırılarak tablolara yerleştirilmiştir. Tablolarda, kalıp olduğu düşünülen Arapça ifadeler ve bunların Türkçe karşılıkları gösterilip dildeki sınıflandırmaları ve gerektiğinde dipnotla verilerek çeviriyle ilgili bazı açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca burada, tablolarda kullanılan çalışma yöntemiyle yazarın hayatı ve söz konusu eseri hakkında biraz bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümdeyse Arapça-Türkçe aktarım sırasında kalıplarda biçim değişikliğini açığa vurmak için örnek romandan hareketle "*Çeviride Değiştirilenler*" başlığı altında görüş bildirilmiştir. Bu bölümde, Arapçadan Türkçeye aktarılırken kalıp niteliğini yitiren ve Türkçe çevirisinde kalıpla aktarılan söz yapıları da inceleme konusu olmuştur. Bu doğrultuda, söz konusu bölümün, biri "*Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olup Türkçeye Tek Sözcükle Aktarılanlar*", diğeri "*Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olmayıp Türkçeye Kalıp Yapıyla Aktarılanlar*" olmak üzere iki başlık altında incelenmesi uygun görülmüştür.

Bu çalışmada, genelde Arapça-Türkçe çeviride özeldeyse deyim, atasözü vb. kalıp ifade düzeyinde çeviri sorunları ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaca uygun olarak çeviri metinden hareketle aktarım sırasında karşılaşılan değişiklik ve kaymalar tespit edilip inceleme yoluna gidilmiştir. Özellikle kalıp yapı aktarımında, çevirinin doğru ve amaca yönelik olmasını sağlamak için çevirmenin yaşayabileceği sorunlara değinilip uyulabilecek bazı çözüm ve teknikler, çeviri metin üzerinden uygulamalı bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır.

Bilimsel araştırmaların amacı, bilim dünyasına katkı sağlamak ilkesinden hareketle bu çalışmanın da Arapça-Türkçe çevirmenlere, bu sahada çalışan araştırmacı ve akademisyenlere kaliteli ve sonuç odaklı bir çeviri yapmaları için gereken incelikle titizliğin gösterilmesi ve kültürel değerlerden kaynaklanan sorunlarına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu sahada yapılmış olan önceki çalışmalar vurgulanıp uygulamaya geçirilmesiyle birlikte, sonradan yapılacak araştırmalara zemin hazırlaması da amaçlanmıştır.

I. BİRİNCİ BÖLÜM

1 DİLSEL YAKLAŞIMLAR

1.1 Dil Nedir?

Dil en yalın tanımıyla iletişim ve bildirim aracıdır ³. Bir başka deyişle, insanların kendi aralarında iletişim kurmak amacıyla kullandıkları sistemin adıdır. İnsanlar bu iletişimsel sistemde duygularını ve düşüncelerini aktarmak için bir takım sessel ve görsel işaretler kullanmakla birlikte büyük oranda dizgeyi oluşturan dil birimlerini sözcük, sözcük öbeği, cümle vb.ni kullanırlar. Burada, insan dilinde konuşma becerisi çok önemli bir rol oynamaktadır. Ancak dil sadece bir konuşma aracı olarak algılanmamalıdır. Çünkü insanı diğer varlıklardan ayıran özellik, onun dilindeki ses birimlerine dayalı oluşturduğu sözcük ve sistemli işaretler birliğinin olmasıdır. Örnek olarak hayvanların anlaşma sisteminde sessel ve dokunsal iletişim ağır basarken insan dilinde konuşma yetisi vardır. Her ikisi de iletişim aracıdır aslında; yalnız hayvanlardaki iletişim sistemi, insan diline göre çok daha ilkel ve kısır kalmaktadır. Bu doğrultuda, Coşkun Ak, Türk Dili kitabının önsöz bölümünde, *"Dil insanın varoluşu ile birlikte varolmuş; onunla birlikte yaşamını sürdürüp gitmekte, sürekli yenilenip gelişmektedir. El kol hareketleriyle anlaşmaya başlayan insanoğlu, giderek seslere ve ses öbeklerine yönelmiş ve zamanla geliştirdiği bir anlaşma sisteminin de sahibi olmuştur"* ⁴ sözleriyle dilin tanımlamasını yapmıştır.

Dil toplumların sosyal ve kültürel yaşamlarının aynasıdır. Bir toplumun etik, kültürel, sosyal ve yargı değerleri ancak dil vasıtasıyla yansıtılmakta olup dilin korunmasıyla sürekliliği sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada son derece önemli olduğu düşünülen bir konu ele alınmış; dilin çeviri yoluyla bir başka dile nasıl bulunduğu, aktarım sırasında kültürel ve sosyal alışverişin nasıl gerçekleştiği sorgulanmıştır. Çalışmada kaynak dil Arapça, erek dil Türkçedir.

1.2 Çeviri

Çeviri, bir dilden başka bir dile yapılan aktarma ya da tercüme işlemidir. Prof. Dr. Mehman Musaoğlu Türkçede çeviri kavramını, *"Yabancı dillerden Türkçeye ve*

³ İsmail Parlatur, Hatice Şahin, Türk Dili, Bursa, Ekim Yayınevi, 2010, s. 1.

⁴ Coşkun Ak, Türk Dili, 2. B, Ankara, Nobel Yayınevi, 2006, s. 1.

Türkçeden yabancı dillere herhangi sözlü veya yazılı bir metnin aktarımı"⁵ olarak tanımlamaktadır. Uzmanlara göre çevirinin tarihi, insanlığın çok eski dönemlerine dayanmaktadır. Yalnız bilimsel bir çalışma alanı olarak çeviribilim adıyla bilinen bugünkü çeviri araştırmalarının haritasını ilk kez Amerikalı araştırmacı James Holmes, 1972'de *"The Name and Nature of Translation Studies"*⁶ adlı yazısında çizmiştir. Bundan böyle çeviri araştırmaları, iki üst çatı altında değerlendirilmeye başlanır. Biri, çevirinin kuram ve türlerini betimleyip yorumlamaya yönelir (*saf*). Diğeri ise çevirinin kuram ve yöntem belirleme tekniklerinden yola çıkılarak yapılan çeviri veya metin transferi simgeleri (*uygulamalı*).

Çalışmamızda, doğrudan metin üzerinden geçerek çeviri inceleme amacı güdülmektedir. Bununla ilgili olarak uygulamalı çeviribilim adı altında değerlendirilen ve çeviri sürecini yönlendiren bazı etkenlerden de söz etmek gerekir. Holmes'e göre bunlar: çevirmen eğitimi, çeviri destek araçları ve çevirinin eleştirisi. İlkinde çevirmenin aldığı dil eğitimi, kaynak ve erek dilin yapısal, anlamsal ve kullanımsal özellikleriyle kültürüne olan hakimiyeti, çeviri değerlendirme metotlarının öğretimi vb. faktörler ön plandadır. Çeviri destek araçlarıysa bilgisayar, internet ve teknoloji uygulamalarının kullanımı, çeviri yazılımları (ör. SDL Trados Teknolojileri)⁷, sözlükler vb. malzemeleri temsil eder. Çevirinin eleştirisi ise çevirilerin değerlendirilip gözden geçirilmesi ve onlara yönelik eleştirel yazıların yazılmasıdır⁸.

1.3 Dil ve Çeviri

Yukarıda açıklandığı gibi dilin, insanı diğer varlıklardan ayıran özellik olmasıyla birlikte, bireyler arasında iletişim ve anlaşmayı sağlayan bir araç olduğu, bir toplumun sosyal yaşantısı, kültürü ve değer yargılarını korumada çok önemli bir rol üstlendiği herkesin malumudur. Zira bir toplumun dünyaya nasıl baktığını ve etrafındakileri algılayıp yorumlama biçimini ancak dil gösterebilir. Çeviri ve dil çiftlerinin birbirine bağlı ve içiçe olmaları da bu yüzdendir. İster yazı dilinde olsun ister günlük hayatta konuşarak gerçekleştirdiğimiz iletişim olsun ister zihnimizdeki hatıra ve düşüncelerimiz

⁵ Mehman Musaoğlu, *"Türkçede Çeviri ve Aktarma"*, Bilig, 2003, s. 1.

⁴ James Holmes, *"The Name and Nature of Translation Studies"*, Copenhagen, August 1972, ss. 66-79.

⁶ Bilgisayar destekli bir çeviri uygulaması, geniş bilgiye ["http://www.sdl.com/"](http://www.sdl.com/) sitesinden ulaşılabilir.

⁸James Holmes, agm, çiz. Mehmet Hakkı Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 2. Baskı, İstanbul, Say Yayınları, 2013, s. 25.

ya da içimizdeki duyguları sözcüklere yansıtarak olsun hepsi, içinde var olduğumuz birer çeviri uygulamasıdır. Başka bir deyişle, ikisi birbirlerinin varlık sebebidir ki dilden söz edildiği yerde çeviri, çeviriden söz edildiği yerde de dil vardır⁹. Bundan yola çıkarak dile doğrudan bağlantılı olan ve dili uygulamaya geçiren çeviri olgusunu ele almak gerekir.

1.4 Çevirinin Kısa Bir Tarihçesi

Çeviriyle ilgili ilk kuram, Fransız düşünür Etienne Dolet'e (1509-46) aittir. Bunun da 16. yüzyılın Rönesans döneminde olduğu düşünülürse çevirinin bu dönemde ciddi bir öneme sahip olduğu ve sıkça yapıldığı anlaşılır. Söz konusu dönemde batılı çevirmenler, Yunan ve Roma uygarlıklarını yerli halklara aktarmayı ve öğretmeyi hedef edinmişti. 17. yüzyılın ortalarına gelindiğinde yazın çevirisi ve özellikle İngilizce ile Fransızca arasında yapılan klasiklerin çevirisi alanında büyük gelişmeler yaşanmıştır. 18. yüzyılda Alexandre Pope, çevirmen için asıl sorun, 'kendi çağdaş okurunun okumasını sağlayacak bir çeviri sunabilmek' olduğunu öne sürmüştür. Pope'a göre bir eserin çevrilmesindeki amacın "*okunmak*" olması hasebiyle, çevirmen bu amacı güderek eser vermelidir. Ayrıca çevirmen, özellikle yazınsal ve edebi nitelikteki yazıların çevirisinde yaratıcı olmalı, bir de aktardığı dildeki estetik anlayışına ve yazı özelliklerine vakıf olmalıdır. 19. yüzyıldaysa çeviri özgün metne ne kadar sadık ve özenli olursa o kadar yabancı gelir görüşünden hareket edilerek çeviride yabancılaştırma olgusuyla birlikte, erek dil okurunun kaynak dile taşınması ve kaynak metnin yabancı gelebilecek tüm özellikleriyle yansıtılması amaçlanmıştır¹⁰.

⁹ Ayşe Ece, *Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzi*, 1. Baskı, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2010.

¹⁰ N. Berrin Aksoy, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, Ankara, İmge Kitabevi, 2002, ss. 15-20.

2 ÇEVİRİDE DİLBİLİMSEL YAKLAŞIMLAR

Çeviri, dilin tüm çalışmalarını içine alan ve diller arasındaki mukayese yönteminin her yönüyle dile hizmet eden dilbilimin uygulamalı bir yanısıdır. Dilbilim farklı diller arasında karşılaştırma yapmaya odaklandığı gibi çeviri de iki dil arasındaki kod sistemini çözüp bir metni yeniden üretme yoluna girmesi itibarıyla, dilbilimden yararlanmaktadır. Bu çerçevede, Euguene Nida, çeviriyle ilgili yazdığı "*Toward a Science of Translating (1964)*" adlı kitabında, çeviri kuramsalından daha çok uygulamaya ağırlık vermiş, kaynak-erek dillerin sıkı sıkıya biçimsel bağlılığı ve anlama hizmet etmeyen sözcüğü sözcüğüne aktarılmasına karşı görüşler kaydetmiştir ¹¹. Nida'ya göre kaynak metindeki iletinin özü kültürlere hitap edecek şekilde aktarılmalıdır. Bu demektir ki iletinin aktarımında meydana gelebilecek biçimsel değişiklikler ya da şekil kaybı metnin içinde yatan mesajın anlamca doğru aktarıldığı ve kültürler arasında uyum sağlandığı sürece hiç önemli değildir. Ardından gelen Naom Chomsky, Nida'nın görüşlerinden hareketle, dilde yüzey yapıya dönüşen bir derin yapıdan bahsetmiştir. Hem Nida Hem Chomsky dilin her türlü kullanımında derin bir varlık olduğunu; gösterilen veya söylenen şeylerin arkasında ulaşılması gereken bir öz bulunduğunu öne sürmüşlerdi. Tüm dünya dilleri için geçerliliğini kanıtlayan bu tespit, diller arasında çevirinin olası bir faaliyet olduğunu göstermektedir. Burada, derin yapıda gizli bulunan iletiyi çözümlenip yüzey yapıyla aktarırken hedef kültürün kabul edebileceği değişiklikler yapmak çevirmene düşmektedir. Ayrıca Nida'nın görüş ve önerilerine dayanarak çevirmen sadece metni oluşturan söz birleşkelerini incelemekle kalmayıp metin dışı araştırma ve okumalar yapması, kaynak ve erek dilin özellikleri ve kültürünü çok iyi bilmesi gerekir ¹².

2.1 Çeviri nasıl olmalıdır?

Bir çeviri çalışması, kuram ve uygulamanın birleşiminin ürünüdür. Ancak sağlıklı ve dengeli bir çeviri, kuram ve uygulamanın her ikisinin ağırlıklı olarak bir araya gelmesiyle oluşturulur. Bu yüzden, çeviri eğitiminde ve uygulanmasında da çeviri araştırmaları, dilbilgisi kuralları, dile yansıyan kültür öğeleri, dilbilim vb. konulardan yararlanmak gerekir. Şu var ki gerek çeviri öğrencisi gerek çeviri iş edinmiş çevirmen gerekse de çeviri eyleminde bulunmak isteyen herhangi biri, çevirinin kuramsal

¹¹ Eugene Nida, *Towards a Science of Translating*, Leiden: E. J. Brill, 1964.

¹² Nida, age, çiz. N. Berrin Aksoy, age, ss. 21-24.

meselelerini ancak yabancı bir metni çevirerek uygulamaya geçirmesiyle kavrayabilir. Böylelikle çeviri işi yapanların; kaynak metni okuyup koldlarını çözmeye, metni anlama ve diğer dile aktarma, kaynak dilin mesajını anlayıp erek dile yansıtma gibi becerileri kazanmaları sağlanır¹³.

İyi ve kaliteli bir çevirinin uygulanabilmesi için çevirmen, sözcüğü sözcüğe aktarmaya değil kaynak metindeki anlamın karşılığının erek metne aynen aktarılmasına odaklanmalıdır. Bu da çevirinin temel öğretisidir. Bu çerçevede, 16. yüzyılın düşünürlerinden Fransız Etienne Dolet, (*"Bir dilden diğerine iyi çeviri yapmanın yolları"* / *"How to translate well from one language into another"*) adlı yazısında, çevirmenin izlemesi gereken beş ilke saptamıştır. Bunlar:

1. Özgün metindeki anlamı yakalamak,
2. Kaynak ve erek dile çok iyi derecede hakim olmak,
3. Sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmamak,
4. Olabildiğince günlük dil kullanımlarına yer vermek,
5. Metne oturabilecek doğru tonu yakalayacak söz belirlemektir¹⁴.

Dolet'in ortaya attığı çeviri önerilerinin 16. yüzyılda kaydedildiği düşünülürse çevirinin daha o dönemde de çok ciddiye alındığını anlayabiliriz. Çeviri yöntemleri, geçmişten günümüze, çevirinin yapıldığı zaman ve dönemin gerektirdiği ideolojik ve dinsel şartların etkisi altında kalsa da hep bu ilkelerin izinden gitmiştir. Zamanla, toplumların yaşadığı sosyal ve kültürel şartların küreselleşmesi sonucu teknoloji ve büyük hızla gelişen bilişim çağı, bu ilkelere bazı güncellemeler getirmiştir. Bunun sebebi şudur ki çeviri gittikçe hayatî bir önem kazanmış, ayrıca yaşamın her alanına dâhil olmaya başlamıştır.

Batıda ilk yazılı çeviri çalışmaları genelde Yunan felsefesi ve Roma uygarlığını öğrenmek amacıyla yapılmıştır. Daha sonra Hristiyanlığın yayılmasıyla birlikte, İncil ve diğer kutsal kitapların çevirisi yapılmaya başlanmıştır. Bu tür çeviride çevirmenler, daha çok metnin içinde yatan mesajı ve anlamı aktarma yolunu seçmişlerdir¹⁵. Günümüzdeyse çeviri, sadece felsefi ve dini metinlerle kalmayıp edebiyat, sanat, hukuk, akademik yazılar

¹³ N. Berrin Aksoy, age, ss. 11-12.

¹⁴ Etienne Dolet, *"La manière de bien traduire d'une langue en aultre"*, National Library of France, 1540.

¹⁵ Bk. N. Berrin Aksoy, age, s. 15.

ve her türlü bilim dalını kapsamaktadır. Dolayısıyla; çeviri sahasındaki çeşitlilik sonucu olarak -özellikle yirmi yüzyılın ikinci yarısından sonra- çevirinin bir bilim dalı olarak incelenmesine gereksinim duyulmuştur.

2.2 Skopos Kuramı ve Metin Türleri

Skopos kuramı, Alman çeviribilimci J. Hans Vermeer'in, çevirinin amacına göre uygulanması gerektiğini vurgulayan görüşüdür. Kökeni Yunanca olan *skopos*, Türkçede '*amaç, hedef, gaye*' anlamında kullanılır. Skopos ilkesine göre çevirmen, alıcı veya okur kitlesini hesaba katarak çeviri sürecini yönlendirmelidir. Buna bağlı olarak çevirmen metni aktarırken çeviriyi kim okuyacak, muhatap olacak kesimin kültür düzeyi nedir, metni anlamaları için gerekirse ne tür değişiklikler yapmalı gibi sorulara yanıt arayacaktır¹⁶.

Metin çözümleme yaparken çevirmen, metnin işlevsel özellikleri ve sosyo-kültürel çerçevesini anlamalıdır. Alman çeviribilimci Katharina Reiss, metinleri dil işlevlerine göre sınıflandırarak bilgilendirici, anlatımcı ve işlemci olmak üzere üçe ayırmıştır¹⁷. Bu bağlamda Reiss ve Vermeer, çevirinin metin işlevine ve alıcı kitlesine göre şekillenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Çeviriye kuramsal yaklaşan tüm bu görüşlerden amaç, çevirinin nasıl yapılması ve hangi ölçütler üzerine değerlendirilmesi gerektiğini saptamaktır. Reiss'e göre çevirmen, aktarma işine başlamadan önce kaynak metne hâkim olan işlevin farkında olmalıdır. Örneğin edebi bir yazı, anlatımcı metinlerin kategorisine dâhil olduğu için çevirmen, yazarın benimsediği perspektif ve üslubun izinden giderek kaynak metnin estetik yanlarını aktarmaya ağırlık vermelidir. Kaynak dil metni bilgilendiriciyse daha çok içeriğini özenerek mantıksal ve açık bir dille çevirisini yapmalıdır. İşlemci metinlere gelince erek dinleyici/ okuyucu kitlesinde ağırlıklı olarak iletişimsel çeviri yoluyla¹⁸ aynı etkiyi tekrar yaratma yoluna gitmelidir.

¹⁶ J. Hans Vermeer, *Çeviride Skopos Kuramı* (çev. Ayşe Handan Konar), İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları.

¹⁷ Katharina Reiss, *Translation Criticism: Potential and Limitations*, (çiz) Mehmet Hakkı Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 2. Baskı, İstanbul, Say Yayınları, 2013, s. 46.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için Bk. "*Newmark'a Göre Anlamsal Çeviri ve İletişimsel Çeviri*", ss. 14-15.

3 ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK SORUNLARI

3.1 Roman Jakobson'ın Eşdeğerlik Yaklaşımı

Ramon Jakobson "*On Linguistic Aspects of Translation*" adlı yazısında, iki dil arasında tam bir eşdeğerliğin bulunmadığının tezini savunmaktadır. Bu noktayı izah etmek adına Jakobson'ın çeviriyi, diliçi çeviri, dillerarası çeviri ve göstergelerarası çeviri olmak üzere üç türe ayıran görüşü şu şekildedir ¹⁹:

a) *Diliçi çeviri (yeniden sözcükleme)*: Bir dilin sözlü göstergelerinin yine aynı dildeki başka göstergelerle ifade edilmesidir.

b) *Dillerarası çeviri*: Bir dilin sözlü göstergelerinin başka dildeki göstergelerle karşılanmasıdır. Türkçeden Arapçaya veya İngilizceden Türkçeye yapılan çeviri buna örnek verilebilir.

c) *Göstergelerarası çeviri*: Bir dilin sözlü göstergelerinin sözlü olmayan başka göstergelerle yorumlanmasıdır. Örneğin: İnternet ortamında söz yerine imge ve sembol kullanılmasıdır (iyi, ☹ üzgün, 😊 mutlu vb.).

Diliçi çeviri (*intralingual*) olgusuna verilen tanım, insanın dili kullanmasıyla hep çeviri eyleminde bulunduğunu gösterir. Aynı dili konuşanlar, dediklerini pekiştirmek ya da alıcının söylenenleri anlamasını sağlamak için sözdizimini değiştirerek veya aynı dildeki eşanlamlılarını kullanarak tekrar söylemeye gerek duyabilir. Dillerarası çeviri (*interlingual*) veya temel anlamıyla farklı iki dil arasında yapılan aktarma diye algıladığımız çevirinin yapılmasından asıl amaç, kaynak dil mesajını erek dile aktarmaktır. Jakobson'a göre bir dilin gramer kuralları ve yapısallığı, dile yansıyan sosyal ve kültürel şartlar vb. nedenlerden dolayı, o dilin diğerlerinde tam bir eşdeğer karşılık bulamamasına yol açabilir. Çevirmenler de bu gibi sorunlarla her zaman karşılaşır. Dolayısıyla bazı çeviri stratejileri yardımıyla telefi ederek aktarmada uygun yolu bulmak çevirmene düşer. Çevirmenin, çeviri yaptığı dilleri çok iyi derecede bilmesinin yanı sıra söz konusu dillerde eşdeğerlik sağlama stratejilerine ve tekniklerine vakıf olması gerekmektedir ²⁰.

¹⁹ Roman Jakobson, "*On Linguistic Aspects of Translation*", Cambridge, MA: Harvard University Press, 1959, s. 233.

²⁰ Mehmet Hakkı Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak: Arapça Çeviride Eşdeğerlik*, 2. Baskı, İstanbul, Say Yayınları, 2013, ss. 29-30.

3.2 Van den Broek'in Eşdeğerlik Yaklaşımı

"Çeviri Kuramında Eşdeğerlik Kavramı" adlı yazısında Hollandalı çeviribilimci Van den Broeck, yazın çevirisinin okuyucu tarafından nasıl anlaşılması gerektiğinin çerçevesinde eşdeğerlik konusunu incelemiştir. Van den Broeck, çeviride eşdeğerliği şöyle tanımlamaktadır: "*Çeviride eşdeğerlik, kaynak dil ve erek dil metinlerinin ya da içlerinde bulunan herhangi konumsal varlıkların karşılıklı olarak birbirine yakın özellikleriyle ilişkilendirilebildiğinde hasıl olur.*" ²¹

Broeck'in eşdeğerlik anlayışı metinsel göndermelerle ilgilidir. Ona göre hem özgün metin hem de çeviri metin iletişimsel bakımdan birbiriyle ilintili olup aynı işlev görmelidirler. Ayrıca çevirinin bitmiş olması, ancak kaynak metnin iletilsinin erek metne tüm unsurlarıyla eşdeğer karşılıklarla aktarılması durumunda olur.

3.3 Catford'un Eşdeğerlik Yaklaşımı ve Çevrilemezlik Sorunu

John Catford (1965), kaynak ve erek dil metinlerinin birbirine eşdeğer olması için aynı işlevsel durumda olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Catford'a göre çeviride amaç, kaynak dil anlamlarının erek dile aktarılması değil erek dil anlamlarının kaynak dil anlamlarıyla yer değiştirmesini sağlamaktır ²². Üstelik kaynak metinle erek metin aynı durumsal özellikleri paylaşabilir olduğunda çeviri eşdeğerlidir. Bu paylaşım ancak kaynak ve erek kültürlerin birbirine ne kadar yakınlık ve ortaklık paylaştığıyla orantılıdır. Yalnız bazı kültürler diğerlerinden çeşit çeşit farklılıklar gösterdiği için "*kaynak dil metninde işlevsel bakımdan kendine özgü olan bir durumsal özelliğin, erek dilin bağıntılı olduğu kültürde hiç olmayışı ya da bulunmayışı*" ²³ na işaret eden 'çevrilemezlik' gibi sorunlarla zaman zaman karşı karşıya gelinebilir. Burada çevirmen, erek dilde eşdeğer bir karşılık bulmasa da birtakım stratejiler yoluyla telafi ederek yakın anlamlı bir alternatifi bulmak zorundadır. Bu durumu izah etmek adına çeviride geçen şu ifadeler örnek gösterilebilir (Arapçada üç atasözünün çeviri örneği):

²¹ Van den Broeck, *equivalence in Translation theories*, (çiz.) N. Berrin Aksoy, age, s. 41.

²² Jhon Catford, *A Linguistic Theory of Translation – An Essay on Applied Linguistics*, London, Oxford University Press, 1965.

²³ Catford, age; (çiz) Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 32.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
a)	خذوا الحكمة من أفواه المساطيل. ḥuzu'l-ḥikmete min afvāhil-masāṭil	' <u>buyurunuz, bilgece sözleri sarhoşlardan duyunuz!</u> ' [29/19-20]

Arapçadaki "*ḥuzu'l-ḥikmete min afvāhil-masāṭil*" atasözünün, kaynak metinde söz değişikliğine uğratılarak kullanılmıştır. Burada asıl deyişe göre atasözü, "*buyurunuz, bilgece sözleri delilerden duyunuz*" biçiminde verilmeliydi. Ona göre sözü edilen *sarhoş* değil *delidir*. Metindeki diyalogların çoğu, esrarın içildiği ortamda geçtiği için yazar, ironi amacıyla '*kendinden geçmiş*' anlamına denk gelen "*masāṭil*" sözcüğünü kullanarak bu değişikliğin yapılmasını uygun görmüştür. Çevirmen de bu durumu betimlemek için Türkçede '*uyuşturucu sarhoşları*' ifadesini kullanmıştır. Söz konusu atasözünün Türkçede tam bir karşılığı olmadığı için çevirmen, bağlam yardımıyla çevirisini birebir yapmıştır (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri). Yukarıda geçen ifadenin çevirisinin sözcüğü sözcüğüne yapılması ve eşdeğer olmamasına karşın, okuyucu kaynak metnin iletisini alabildiğine göre çeviri başarılıdır.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
b)	و من شابه أصدقاءه فما ظلم، .. ve men şābehe aşdikā'ehū fema zalama	<u>kim arkadaşlarına benzerse, onun günahı yoktur.</u> [52/9-10]

Arapçadaki "*men şābehe abāhū femā zalama*" ifadesi, kaynak dil metninde söz değişikliğine uğramış durumdadır. Asıl deyişe göre atasözü '*kim babasına benzerse onun günahı yoktur*' biçiminde verilmeliydi. Ancak yazar, burada arkadaş ortamında geçen konuşma havasına uymak amacıyla, adı geçen atasözündeki '*baba*' sözcüğünü '*arkadaş*' sözcüğüyle değiştirmiştir. Çeviri birebir yapılmıştır. Gerçi Arapça ifadenin Türkçedeki yakın anlamlısı '*hık demiş babasının burnundan düşmüş*' olsa da kaynak metne göre bu karşılık uygun olmamıştır. Bunun nedeni, iki ifadenin aynı anlamsal değeri taşıması ve çevirmenin okuyucuya kaynak dil metnin havasını yansıtmak istemesidir (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri). Yine bu örnekte de kaynak metnin iletisini aktarmada bağlamdan yararlanılmıştır.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
c)	<p>شر البلية ما يضحك.</p> <p>şerru'l-beliyyeti mā yuḏḥiku</p>	<p><u>felaketlerin en kötüsü bizi güldürendir.</u></p> <p>[138/15-16]</p>

Arapça metinde geçen "*şerru'l-beliyyeti mā yuḏḥiku*" atasözünün Türkçedeki yakın anlamlısı "*güler misin, ağlar mısın*" görünse de iki ifade birbirinin karşılığı değildir. Arapça ifade, *en büyük felaket karşısında insan elden bir şey gelmediğinin farkına vararak şaşkınlık ve üzüntüden gülebilir* anlamını barındırmaktadır. Çevirmen, anlamı kaybetmeyecek bir çeviri uğruna bağlamdan anlaşılır diye ifadeyi birebir aktarmıştır (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri).

3.4 Çeviri Kaymaları ve Örnekleri

Yukarıda verilen örneklerden hareketle çeviri sırasında yaşanan bazı kaymalar, önerilen çözüm ve telafi yöntemleri gösterilmiştir. Bu tür kaymaları (translation shifts) "*Kaynak dil metninden erek dil metnine geçiş süresinde biçim sınırlamalarına uyuşmayıp istenen anlamı ulaştıran başka yollara sapma*"²⁴ olarak tanımlayan Catford, kaynak metindeki biçimbirimlerin erek metne farklı bir söz düzeyinde aktarılabilmesini savunmaktadır. Örneğin kaynak anlamın sözcük olduğu halde erek dile kalıp bir yapı olarak aktarılmasıdır. Buna bağlı olarak anlamı kaybetmemek koşuluyla zamanların görünüşleri düzeyinde de bazı kaymalar yaşanabilir. Bunun da çalışmamızda birçok örneği bulunmaktadır. Catford'un izinden giderek çalışmada yer alan kaymalar şöyle örneklendirilebilir.

a) Yapısal kaymalar: Kaynak dille erek dil arasında yapısal özellikler düzeyindeki değişikliklere işaret eder.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1)	<p>رمقه بنظرة شوكية.</p> <p><u>ramakahū bi-nazratın</u> şevkiyye</p>	<p>Enis'e sert bir <u>bakış attı.</u></p> <p>[17/15]</p>

²⁴ Catford, age; (çiz) Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 33.

Arapçada yüklem, cümle başındayken Türkçede yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu nedenle, Arapça-Türkçe arasında çeviri yapanlar, Arapça için (yüklem + özne + tümleç), Türkçe için (özne + tümleç + yüklem) olmak üzere iki dildeki cümle kurgu sisteminin birbirinden farklı olduğuna dikkat etmelidir.

b) Sınıfsal kaymalar: Belli bir dilbilgisel sınıfa ait olan kaynak dilbirimin erek dile farklı bir bir dilbilgisel sınıfa ait sözcükle aktarılmasıdır.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
2)	عين الصواب، .. a'ynu's-savāb	çok iyi ettin, ... [33/11]

Burada altı çizili "*a'ynu's-şavāb / T: doğrunun açık gözü bu*" Arapça ifadesi, genelde bir duruma karşı doğruluk vermek ya da haklılık kazandırmak amacıyla kullanılmakta olup {ad+ad} birlikteliğinden oluşan bir deyimdir. Türkçe çevirisindeyse uygun bir karşılık olarak '*iyi etmek*' eylemi kullanılmıştır.

c) Sistemiçi kaymalar: Bu durumda, kaynak dildeki sözcüğün tekil olarak kullanıldığı halde, erek dilde çoğul olarak kullanılması örnek verilebilir.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
3)	مساء الخير. mesā'u'l-ḥayri	iyi akşamlar. [28/20]

Örnekte geçen çizili ifade iki dilde de bir selamlama sözü olup kalıplaşmış durumdadır. Arapçada akşam anlamını karşılayan "*mesā'*" sözcüğünün tekil olmasına karşın, Türkçe metinde çokluk eki almış olduğu görülmektedir. Ayrıca "*ḥayr*" sözcüğü de Arapçada ad iken Türkçeye '*iyi*' sıfatıyla aktarılmıştır. Dolayısıyla bu örnekte, çeviride aynı anda sistemiçi ve sınıfsal kayma {bk. b) sınıfsal kaymalar} yaşandığını görebilmemiz mümkündür ²⁵.

²⁵ Geniş bilgi için bk. Mehmet Hakkı Suçin, age, ss. 31-35.

3.5 Biçimsel Uyuşma ve Dinamik Eşdeğerlik

Biçimsel uyuşmada, kaynak dilin dilbilgisel, sözcüksel ve anlamsal yapılarını erek dile en yakın eşdeğerini sunarak aktarma yoluna gidilir. Nida, çeviride diller arasında biçimsel uyuşmanın her zaman mümkün olmayacağını ve erek dil okuyucu/dinleyici kitlesi tarafından kolayca anlaşılamayacağını vurgulamaktadır: "*Biçimsel uyuşmada, tipik bir şekilde 'bağımlı' çeviri yöntemi kullanarak kaynak dilin yapısının erek dile uydurulması sonucu olarak erek metindeki dilbilgisel ve üslupsal yapı bozulur; bu da iletinin yapısına zarar verir, alıcının yanlış anlamasına ya da anlamak için çok güçlük çekmesine neden olur*"²⁶.

Dinamik eşdeğerlikteyse çevirmenin, kaynak dil mesajının bıraktığı etkiyi erek dil dinleyici/okuyucu kitlesinde aynen yaratmasına odaklanılmaktadır. Dinamik eşdeğerlikte, "*Genelde özgün metnin biçimi değişir; ancak bu değişiklik, kaynak dile yeniden aktarımın, aktarımdaki bağlamsal tutarlığın ve hedef dildeki dönüşümün kurallarına uygun olduğu sürece iletinin korunmuş demektir ve çeviri sadıktır*"²⁷. Bu ilişkiyi izah etmek için çalışmamızdaki çeviriden şu örneğe bakılabilir:

Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
لا تحرجوني و حياة أمكم . . lā tuḥricūnī ve ḥayātu ummukum	<u>N'olur</u> benim canımı sıkmayın. [46/6]

Yukarıda verilen örnekte, altı çizili "*ve ḥayātu ummukum*" ifadesi, Mısır Arapçasına özgü olup Türkçede '*anne hatırı için*' gibi bir anlama denk gelmektedir. Ancak dinamik eşdeğerlik ilkesine göre kaynak dildeki mesajın anlaşılması ve aynı etkinin erek dil metninde tekrar yaratılması uğruna Türkçede '*ne olur*' karşılığının kullanılması uygun görülmüştür. Bunun nedeni, Mısır kültüründe '*anne hayatı/hatırı için*' gibi işlevsel kullanımların Türk kültüründe, '*ne olur*' yapısıyla karşılanabilir olmasıdır. Dolayısıyla söz konusu ifadenin biçimsel uyuşma yoluyla değil dinamik eşdeğerlik yoluyla aktarılması daha doğru olacaktır.

²⁶ Eugene Nida, Charles R. Taber, *The Theory and Practice of Translation*; (çiz.) Mehmet Hakkı Suçin, age, s.36.

²⁷ Eugene Nida, Charles R. Taber, age, s. 200, (çiz.) Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 37.

Çeviri sürecini yönlendiren ve eşdeğerlik konusuna farklı yaklaşan bir başka husus da Newmark'ın çeviriyi anlamsal ve iletişimsel diye ayıran yaklaşımıdır.

3.6 Newmark'a Göre Anlamsal Çeviri ve İletişimsel Çeviri

Peter Newmark *"Approaches to Translation"* adlı eserinde, Nida'nın eşdeğerlik tasarısına benzeyen bir yaklaşım benimsemiştir. Nida'nın önerdiği biçimsel uyuma ve dinamik eşdeğerlik anlayışına mukabil Newmark, anlamsal çeviri ve iletişimsel çeviri terimlerini yeğlemektedir. Anlamsal çeviri, edebi yazılarla anlatıya dayalı metinler için daha uygundur. Çünkü bu tür metinlerde yazarın üslubu ve yönelimi metin kadar önemsenmektedir. İletişimsel çeviriye okuyucuya net ve anlaşılır bir mesaj verme çabasından dolayı erek dilin özgün ifadelerini kullanarak okuyucuda kaynak mesajın etkisini tekrar yaratmaya öncelik tanıdığı için bilgi verici ve çağrısız nitelikte olan metinler için daha uygundur²⁸. Newmark, anlamsal çeviriyle iletişimsel çeviri yaklaşımını şöyle belirtmektedir:

*"Anlamsal çeviri kişiseldir, bireyseldir; yazarın düşünce sürecini takip eder; abartılı çeviri [over-translation] eğilimi gösterir ve anlamsal inceliklere dikkat eder. Bununla birlikte kullanımbilimsel etkiyi yeniden yaratmak için kısa ve özlü anlatım kaygısı taşır. İletişimsel çeviri ise sosyaldir; metnin mesajı ve itici gücü üzerinde odaklanır, genellemeli çeviri [undertranslation] eğilimini gösterir. Doğal ve ustaca bir üslupla oluşturulur. Anlamsal çeviride genellikle bilişsel ve kullanımsal kayıplar meydana geldiği için orijinal metinden daha alt düzeydedir... buna karşılık iletişimsel çeviri genellikle orijinal metinden daha güzeldir. Bir zorunluluk söz konusu olursa anlamsal çeviri yorumlamak [to interpret], iletişimsel çeviri ise açıklamak [to explain] zorundadır"*²⁹.

Newmark'a göre gerek anlamsal çeviri olsun gerek iletişimsel çeviri olsun kullanılan yöntemi belirlemek çevirmene aittir. Bu sayede, çevirme işine başlamadan önce çevirmen, metnin tüm fikirlerini, sözcüksel öğelerini ve anlamsal yanlarını iyice kavramalı, buna bağlı olarak metne göre uygun yöntem belirlemelidir. Ayrıca anlamsal

²⁸ Peter Newmark, *Approaches to Translation*, Prentice Hall International Ltd, 1988.

²⁹ Peter Newmark, age; (çiz.) Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 39.

çeviri ve iletişimsel çevirinin her ikisini bir bütün olarak değerlendirmelidir ki aynı metnin parçaları için iki yöntemden bir arada ya da farklı yerde yararlanılabilsin³⁰.

3.7 Çeviride Strateji ve Teknikler

Vinay ve Darbelnet, Fransızcayla İngilizce arasında yaptıkları çevirilerden yola çıkarak birtakım strateji ve teknikler ortaya atmışlardır. Vinay ve Darbelnet çeviri stratejilerini iki genel tema altında ele alma yoluna gitmişlerdir. Bunlar: doğrudan çeviri ve dolaylı çeviridir³¹. Doğrudan çeviride ödünçleme, öykünme ve birebir çeviri gibi etmenler söz konusudur.

1. **Ödünçleme:** Kaynak dildeki ifadenin erek dile aynen aktarılmasıdır.

2. **Öykünme:** Ödünçleme tekniğinin bir türü olup kaynak metinden bir ifadenin erek metne birebir aktarılmasıdır.

3. **Birebir çeviri:** Sözcüğü sözcüğüne çeviri işlemine işaret eder. Benzer kültürler arasında sıklıkla başvuru bir işlemdir.

Çevirmen bu işlemleri uygulayarak kaynak metni bütün anlam özellikleriyle erek dile aktarabilmişse çeviri amaç odaklı ve doğrudur. Ancak bu işlemlerin sonucunda ister dil çiftlerindeki yapısal özelliklerin farklılığından veya kültürlerin uyuşmaması ya da çevirmenin zaman zaman karşı karşıya geldiği bir olumsuzlama sonucu olarak *çevrilemezlik*³² sorununun çevirmen, kaynak metnin anlamını erek metne aktaramaması durumunda dolaylı yöntemin stratejilerini denemeye girişir. Bunların çok sayıda örneği bulunabilir. Buradaysa bir kaç örneğini göstermekle yetinilmiştir:

4. **Değiştirim:** Anlamda herhangi bir değişiklik yapmadan sözün bir bölümünü değiştirmek veya başka bir bölümün yerine koymaktır. Örneğin kaynak metinde ad kılığında geçen bir sözün erek metne eylem olarak aktarılmasıdır³³.

³⁰ Bk. Newmark, age, 1988.

³¹ Jean-Paul Vinay, J. Darbelnet, *Comparative stylistics of French and English: a methodology for Translation* (İngilizceye çev. Juan C.Sager ve M.-J. Hamel), Amsterdam / Philadelphia: Jhon Benjamins Publishing Company, 1995.

³² Bk. Catford'un Eşdeğerlik Yaklaşımı ve Çevrilemezlik Sorunu, s.10.

³³ Bk. Sınısal Kaymalar, s. 13.

5. **Modulasyon:** Kaynak dildeki sözün hedef dilde farklı bir formda aktarılmasıdır. Kaynak dil ile hedef dil arasında somut-soyut, neden-sonuç, parça-bütün, parça-parça, sözcükleri tersyüz etme, karşıtı olumsuz yapma, aktif çatıyı pasif veya pasif yapıyı aktif yapma, zaman ve mekânla ilgili değişiklikler, sabit ve yeni metaforlar da dahil olmak üzere simgeyi değiştirme şeklinde tezahür eder ³⁴.

6. **Eşdeğerlik** ³⁵: Vinay ve Darbelnet'ye göre eşdeğerlik, özellikle deyim ve atasözü çevirilerinde, aynı durumun kaynak ve erek dilde birer farklı yapılarla ifade edilmesidir. Çeviri metninde geçen "اتسعت عيناه عجباً / it-tese'at 'aynāhū 'acaban: şaşkınlıktan gözleri genişledi" ifadesinin Türkçedeki anlamsal karşılığının "gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açıldı (37/18)" deyimini olduğu, Vinay ve Darbelent'te eşdeğerlik yaklaşımına örnek verilebilir.

7. **Uyarılama:** Kaynak kültürde var olan bir unsurun erek kültürde olmaması durumunda uygulanan bir tekniktir. Bu bağlamda Arapça metindeki "يا خبر أحمر / yā ḥabar aḥmar (ne kırmızı haber)" ifadesinin Türkçe metne "ne şok edici haber! (33/1)" olarak geçmesi, çevirmenin kaynak dilin mesajını erek dile uyarlayarak aktardığına örnek verilebilir.

Vinay ve Darbelnet'e göre, çevirmen kaynak metni erek dile aktarırken iki çeşit değişiklikle karşı karşıya gelebilir. Bunlar, adeta dil çiftleri arasındaki yapısal değişikliklerden kaynaklayan zorunlu değişiklikler ya da çevirmenin kullandığı üslup ve tercihlerinden kaynaklayan isteğe bağlı değişikliklerdir. Ve her iki durumda da çevirinin gerekirse ne tür değişikliklere uğrayacağına ve nasıl gerçekleşeceğine karar veren kişi olarak çevirmeni sorumlu tutmaktadırlar ³⁶.

³⁴ Jean-Paul Vinay, J. Darbelnet, age; (çiz.) Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 44.

³⁵ Çalışmamızın önceki bölümlerinde ele alınan eşdeğerlik anlayışı burada işlenen terimle karıştırılmamalıdır.

³⁶ Jean-Paul Vinay, J. Darbelnet, age, 1995; çiz. Mehmet Hakkı Suçin, age, s.45 .

4 YAZIN ÇEVİRİSİ

Nida ve Taber'in tanımına göre çeviri, özgün dilden erek dile anlam ve biçim bakımından en yakın karşılığın verilmesidir³⁷. Newmark'a göre ise çeviri, bir metnin anlamının özgün yazarın yarattığı yolda başka bir dile aktarılmasıdır³⁸. Çeviriyi dilbilimsel açıdan ele alan De Beaugrande de onun iki metin arasında bir karşılaştırma değil aksine yazar, çevirmen ve okuyucu arasında bir etkileşim süreci olduğunu ifade ederek tanımlamasını yapmıştır³⁹. Dünyayı, insan ve çevresindeki her şeyi sözcüklerle resmeden edebiyat metni, çeviri yoluyla özgün dildeki kimliğinden farklı bir kimliğe girerek (çeviri kimliğiyle) yeni bir hayata kavuşur. Yazın çevirisi icra eden çevirmen, özgün metni okuyup anlama, yorumla, eleştirme ve son olarak da yeniden yazma süreçleri sonucunda olabildiğince aynı estetik yanlarını ve dil özelliklerini ihmal etmeyerek aynı eseri farklı bir dilde vermelidir. Başka bir deyişle yazın çevirisi, edebi nitelikteki eserin başka dilde yeniden yazılma işlemidir. Bir edebiyat metni, yazarların algılayıp çevirdikleri dünyayı sözcüklerle metin haline getirme çabalarının ürünüdür. Bundan hareketle denebilir ki her bireyin dili kullanarak çeviri eyleminde bulunduğu gibi yazarlar da yazma işi yaparak çeviri eyleminde bulunurlar. Yazarlar genelde kendi bilinçlerindeki var olanı çeviri yoluyla dışa yansıtmaktadırlar. Bununla ilgili olarak yazar ve çeviribilimci Ayşe Ece, çeviribilim alanında "*kaynak metin*" olarak adlandırdığımız "*özgün metin*" in, bir başka deyişle yazarların sözcüklerle yarattıkları edebiyat metninin kendisinin bir çeviri metin olduğu⁴⁰ kanısındadır.

4.1 Yazarla Çevirmen Arasındaki İlişki

Yukarıda belirtildiği gibi yazarlık-çevirmenlik arasındaki ilişkinin fazla bağıntılı ve ilintili olduğu düşünülebilir. Aslına bakarsak, yazarlıkla çevirmenlik birbirinin uzantısıdır çünkü hem yazarlar hem de çevirmenler bir çeşit okuma gerçekleştirdikten sonra yazma veya çevirme eylemlerinde bulunurlar. Yazarların, çevreyi ve dünya akışında bulunan insan doğasını sözcüklerle metin haline getirmesi aslında bir çeşit okumanın sonucudur. Çevirmenlerse yazarların gerçekleştirdikleri bu okumanın sonucunda üretilen metni okuyup kendi birikimleri ve donanımları ışığında özgün dilinden diğer dile aktararak

³⁷ Eugene Nida, *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E. J. Brill, 1969, s. 210.

³⁸ Peter Newmark, *Approaches to Translation*, Prentice Hall International Ltd, 1988. s. 5.

³⁹ Robert de Beaugrande, *Factors in a Theory of Poetic Translating* (çiz) N. Berrin Aksoy, age, s. 54.

⁴⁰ Ayşe Ece, age, s. 13.

yeniden yazma işi yaparlar. Dolayısıyla çevirmenin işi başkalarının eserlerini kuru kuruya çevirmek değil kaliteli ve derinlemesine gerçekleştirdiği bir okumadan sonra metni farklı bir dilde yeniden yazmasıdır. Çevirmen özellikle yazın çevirmeni, çevirmekten ziyade, kendinde ifade etme gücüyle birlikte, birikimleri ve deneyimleri doğrultusunda, özgün yazarın önüne geçmemesi koşuluyla, kendi kişiliğinin ve yaratıcılığının izlenimleri bırakabilme kapasitesine sahip olmalıdır. Burada en ağır basan özellik de "yaratıcılık" tır. Nasıl ki yazar özgün dilde kendi duygu ve düşüncelerini sözcüklerle yansıtmada yaratıcı oluyorsa çevirmen de – özellikle yazın çevirmeni – yazarın yarattığını koruyacak bir yaratıcılık göstermelidir. Bu amaca uygun olarak başarılı çevirmen, metne en yakın ve sadık değil özgün metindeki yazarın düşünce ve deneyimlerine en yakın ve sadık olmalıdır. Bu bağlamda yazın çevirmeni, diğer tür metin çevirmenlerine göre daha özgürdür. Zira o, kaynak metne hakim olan anlam ve iletiye sadık olduğu sürece, kendi konumu, kültürü, tercihi ve metnin amaçlanan işlevi çerçevesinde değişiklik yapabilir⁴¹.

İyi yazın çevirmenleri, yazınsal metinleri bir dilden öbürüne körü körüne aktarmamalı, erek kültürde kabul edilebilir ve okunabilir ilkesini gerçekleştirecek yaratıcılık, sanat ve yetenek içeren metinler üretmelidirler. Bu bağlamda Gregory Rabassa, yazın çevirmende olması gerekenleri şöyle anlatır: "*İdeal bir çevirmen, aynı zamanda ideal bir okuyucu olmalıdır; çeviri metin de özgün eserin en iyi şekilde okunmuş olduğunu yansıtmalıdır. Ayrıca bir dilde çok iyi okuyuyor olmak çevirmeni başarılı kılmaz. Bu demektir ki çevirmenin de iyi bir yazar olması gerekir. En azından bir yazarın vakıf olduğu teknik becerilere vakıf olmalıdır*"⁴².

Dolayısıyla yaratıcı, estetik ve sanatsal yanları baskın olduğu için yazın çevirisine bir tanımlama getirmek oldukça güçtür ve çevrilmesi de aynı güçlüktedir. Hatta bazen de çevirmen, yazınsal metni çeviremeyecek duruma düşebilir. Çünkü yazın dili, gündelik dil kullanımlarından farklı anlamlar da barındırır. Yazın metni okuyucuya bir şey iletmekle kalmayıp onda estetik ve yaratıcı yollarla bazı düşünce ve hisleri de uyandırır. Yazar, bunu kendine özgü dil kullanımı, üslubu ve belki de daha önce görmediğimiz imgeler, eğretilmeler ve uyak biçemleriyle yaratır. Yazın çevirisini güç kılan özellik de budur. Genelde yazın çevirisi, özgün metindeki anlam ve ileti birlikteliğinin çeviri metne yaratılmasına odaklanmaktadır. Kaynak metnin dizgesel ve anlamsal yapıları

⁴¹ N. Berrin Aksoy, *age*, s. 58.

⁴² Gregory Rabassa, "*The difficulty of Translating Literary Texts*"; (çiz.) N. Berrin Aksoy, *age*, s. 59.

çözümleterek erek dil ve kültürde yeniden yaratılması yazın çevirisinin ana temasını oluşturur.

Bir yazın metni boşuna yazılmaz, bir amaç doğrultusunda yazılır. Zira o, belirli bir topluma seslenmek, belirli bir kültüre hitap etmek amacıyla var olmuş bir metindir. Ayrıca belirli bir zamanda yazılmış olup belli bir konuya veya meseleye atıf yapmatadır. Aynı şekilde yazın çevirisi de bu tür etkenleri göz önünde bulundurularak uygulanmalıdır. Bir de kaynak metnin bir bütün olarak okunup çözümlenmesi, bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekir. Çünkü çeviri, bir toplumun kültürünü, yüzyıllar boyunca birikmiş deneyim ve düşünce dünyasını, yaşama dair bakış açısını dışa yansıtıyor olması itibarıyla, o dili dünyayla tanıştırır. Unutulmamalıdır ki çevirmenin görevi sadece özgün metindeki dilsel ve anlamsal göstergelerin erek metindeki karşılıklarını yerleştirmek değil aynı zamanda diğer kültürün verdiği dizgesel yetkiye uyum sağlayacak şekilde uygun eşdeğerlikleri bulmaktır ⁴³.

4.2 Yazın Çevirisinde Aşamalar

Bir çeviri faaliyetinde çevirmen çok görevde bulunur. En önemlisi ve en başlıca olanı okumaktır. Daha önce belirttiğimiz gibi iyi bir çevirmen her şeyden önce özgün metni iyice okuyup anlayan biridir. Şöyle ki çevirmen ilk olarak kaynak metnin bulunduğu kültürel ve toplumsal özellikleriyle durumları betimlemeye öncelik tanınmalıdır. Örneğin çevirmenin; özgün metnin yazınsal türü, şiir mi, roman mı, eserin kaynak dildeki konumu, yani saygınlığı, tanınmışlığı, yazılmasından sosyal ve ideolojik amaçlar gibi sorulara yanıt araması gerekir. İkinci aşamada metni okuma ve anlama söz konusudur. Üçüncü aşamadaysa kaynak metni tüm dilsel, anlamsal ve sosyokültürel yanlarıyla çözümlmek gerekir. Bu aşamanın kalitesi ve doğruluğu önceki aşamalarda yapılan okumanın niteliğine bağlıdır. Son aşamada erek kültür okurunun anlayıp hazmetmekte zorlanmayacağı çeviri metni vermek (yeniden yaratma işlemi) yer alır ⁴⁴.

⁴³ Bk. N. Berrin Aksoy, age, ss. 59-61.

⁴⁴ Bk. N. Berrin Aksoy, age, ss. 63-66.

4.3 Yazın Çevirisinde Karşılaşılan Sorunlar⁴⁵

Çevirmen zaman zaman eşdeğer karşılık bulamama, çevrilemezlik sorunu ya da çeviriyi güç kılan durumlarla karşı karşıya gelebilir. Bu çeviri sürecinde karşılaşılan bazı sorunlar şu şekildedir:

4.3.1 Sanatsal Dil Kullanmak

Özgün metnin yazarının üslubu ve dile olan yaklaşımını, başka deyişle dil kullanımını çok iyi tanımak gerekir. Metinde yazara ait olup ağır basan sanatsal ve yaratıcı nitelikte olan dilin anlamsal ve teknik özellikleri çevirmen tarafından iyice değerlendirilip çözümlenmelidir. Özgün metinde eğretilme, imge ve benzerleri olan sanatsal kullanımlar da betimlenip erek metinde nasıl yeniden yaratılacağına dikkat edilmelidir. Sanatsal dil kullanımına yazın metinlerinde ve özellikle şiir yazılarında sıkça rastlanabilir. Buna bağlı olarak çevirmen, yazarın kullandığı sıfat, eylem ve diğer dil unsurlarından oluşan tasvir ve biçimleri incelemekle birlikte, derin yapıdan çıkararak veya metindışı başka unsurları sezme suretiyle metin parçaları arasında kod çözme sürecine başlayabilir.

4.3.2 Dilbilgisi Sorunları

Genelde kaynak dildeki dilbilgisel yapıların erek dilde yapısal ve anlamsal karşılıklarının bulunmadığını ifade etmektedir. Özellikle erek dilde karşılığı olmayan özgün dilin dilbilgisel yapısına dair nitelikler, sanatsal bir etki taşıyorsa çevirmen için büyük bir sorun olur. Örneğin Türkçede konuşanın, eylemin yapıldığını bizzat kendisi görmeyip birinden öğrendiği ya da duyumdan bahsettiğini ifade eden {-mİş} ekini Arapçada birebir karşılayan dilbilgisel yapı yoktur. Bir telafi tekniği olarak Türkçeden Arapçaya çeviren kişi, cümle ve bağlamda bulunabilecek durum zarf tümleci gibi diğer dil unsurlarından yararlanabilir.

4.3.3 Kültürlerin Uyuşmaması

Her toplumun diğer toplumlardan farklı olarak kendine özgü gelenek görenekleri, değer yargıları, kültür öğeleri vb. özellikleri vardır. Söz konusu özelliklerin bazen kültürler uyuştığında çeviride eşdeğer karşılık bulurken kimi zamanlarda uyuşmayarak

⁴⁵ Bk. N. Berrin Aksoy, age, ss. 83-99.

büyük farklılıklar gösterip çeviri sürecini sorunsal bir duruma getirebilir. O halde erek metinde "*kabul edilemezlik sorunu*"⁴⁶ doğmaktadır. Çevirmen, bunun önüne geçmek, erek kültürde kabulü sağlamak için o dilin kültüründen uygun bir eşdeğer bulma yoluna girer. Bu bağlamda çevirmenin amacı, alıcı kültürün verdiği yetki ve hoşgörü çerçevesinde özgün ifadenin uygun yakın anlamlısını bulmaktır. Aşağıdaki tablo buna örnek verilebilir:

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1)	إن فى الحركة بركة. inne fi'l-ḥarakati baraka	<u>Nerde hareket, orada bereket.</u> [121/ 13]
2)	شوفوا العجب حبيبت فلاحه، .. şūfu'l-a'ceb ḥabbīt fellāḥa	" <u>Şu işe bakın, bir köylü kızı sevdim</u> " şarkısı söyleniyor. [64/15]

İlk örnekte hem kaynak hem erek dilde ortak kültür ögesi konumunda olan bir ifadenin sorunsuz bir şekilde çevirildiği gösterilmiştir. Kaynak dildeki "*el-ḥarakati baraka*" atasözü, Türkçeye "*nerde hareket, orada bereket*" şeklinde aktarılmıştır (kültür benzerliği). İkinci örnekteyse Arapça metinde geçen "*şūfu'l-a'ceb*" deyimsel ifadesi, Türkçeye birebir karşılığı olan '*tuhaflığı görün*' biçiminde aktarıldığında Türk okuyucusunda '*kabul edilemezlik*' sorununa neden olabilirdi. Çevirmen bunun önüne geçmek adına çevirisini anlama yönelik yapıp '*işe bak*' deyimini kullanarak kültürler arasındaki uyuşmazlığı çözmüş bulunmaktadır.

4.3.4 Zaman Farklılıkları ve Tarihsel Uzaklık

Çeviride karşılaşılabilen bir başka sorun da zaman ve tarihin gösterdiği değişikliklerdir. Yani işlediği tema ve içinde bulunduğu sosyokültürel şartlarla birlikte, eserin ne zaman yazıldığı, tarihin hangi döneminde verildiği, özgün dilde geçmişte yazılmış olan metnin şimdiki zamanda çevrilişi ne gibi sorunlar doğurabilir? Acaba değişiklik mi gerektirir? Çeviriyi okuyacak çağdaş kişinin izlenimi ne olacak? "*Yabancı*" ve "*modası geçmiş*" bir metin karşısında mı kendini bulacak? Yoksa bunu önlemek için

⁴⁶ Kaynak metnin ifadesi erek metne uygun bir karşılıkla aktarılmadığında ortaya çıkan bir durumdur. Genelde erek dil okurunun metni anlamamasına ve yabancılik duymasına neden olabilir.

özgün metnin çağdaştırılması mı gerekiyor? Çağdaş okuyucu tarafından anlaşılması güç olan metinlerin bazen aynı dil ve ortam içinde yenilenip çağdaştırılması gerekebilir. Shakespeare'in çağdaş okuyucuya hitap edecek İngilizceyle tekrardan yazılması ve Türk klasiklerin de günümüz Türkçeye aktarılması buna örnek verilebilir. Çevirmen, eski dönemlerde yazılmış bir metni veya bir şiiri çevirirken “*Bir ulusun dili zaman içinde değişebilir.*” mantığından hareketle dilini güncellemeli mi? Bu sorunsal durumdan çıkış arayan James Holmes, yazın çevirisinde zaman sorunuyla baş edebilmek için çevirmene yol gösteren şu iki yöntemi önermektedir:

- a) Kaynak metin yazıldığı dönemin diliyle çevrilir,
- b) Kaynak metin dilin çağdaş kullanımlarına uygun olarak çevrilir ⁴⁷.

İlkinde özgün metndeki tarihsel havayı çeviri metne yakın derecede atmak, erek dil okurunu o döneme alıp o ortamda yaşıyormuş gibi okumak amaçlanmaktadır. İkincisindeyse okurun anlayacağı bir üslupla çağdaş ortamına hitap edecek güncellenmiş bir çeviri sunmak söz konusudur. Ancak bu yöntem de çağdaşlığında gelenekselleşme içermelidir. Yani okurun, olanların şu anda yaşanmış olarak algılamaması ve bir şekilde metnin yazıldığı ortamı hayal etmesi sağlanmalıdır. Zaman zaman bu iki yöntemin aynı eserin farklı bölümlerinde kullanılması gerekebilir. Bu gerekliliğe karar veren çevirmendir. Bu çalışmaya konu olan roman, 1966 yılında yazılıp Türkçeye 2015 yılında kazandırıldığına göre aradaki zaman farkının çevirmen tarafından çözülmesi, büyük emek gerektiren ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Çevirmen, yukarıdaki yöntemlerden ikinci şıkkı seçerek güncel Türkçeye Mısır'ın 50 yıl önceki halini betimlemeye çalışmıştır. O dönemde kullanımda olan dil unsurları ve yaygın ifadeler de yer vermiştir. Ayrıca okurun dikkatini dağıtacağı veya anlaşılacağı güç düşünülen bölümler ya da tarihe atıf yapılan yerlerde, gerektiğinde dipnotlu açıklamalar yapılmıştır.

4.3.5 Yazın Türü ve Teknikleriyle İlgili Sorunlar

Her yazın geleneği, oluşumunu zaman unsuruyla toplumsal, sosyal ve kültürel faaliyetlerin çeşitliğine borçludur. Bu çerçevede çevirmenin, çeviri eser aracılığıyla erek kültürde olmayan tür ve teknikleri, erek dilin zenginliğini kullanarak tanıtmaları gerekir.

⁴⁷ James Holmes, *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, 2. Baskı, Amsterdam, 1988.

Aksoy'un ifadesiyle: "*Hedef yazın içinde var olmayan bir türü ya da tekniği, o tür ya da teknik için gerekli dilsel ve kavramsal unsurlarla birlikte hedef kültüre sunmak gerektiğinde çevirmen çeşitli sorunlarla karşılaşır*"⁴⁸. Eskiden özellikle kaynak dilin erek dile göre daha baskın geldiği veya sömürgecilik anlayışını benimsediği durumlarda özgün metinden çeviri metne aktarılırken kusurlu ve yetersiz düşünülen erek yazınına özgün metnin teknikleri dayatmak veya eğitmek amaçlı çalışılmıştır. Bu yöntemi uygulamak, erek dilin yapısına ve kurgusuna zarar verip ona nedensiz yere yetersizlik suçu yapıştırırdı. Ayrıca dilde "*kirililik*"⁴⁹ sorununu doğurmaktaydı. *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi* adlı eserinde Aksoy: "*Günümüzde çevirmenler dilbilgisel sınıflanmaları, hedef okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği değişikliklere uğratmakta kendilerini özgür hissetmektedir*"⁵⁰ diyerek iyi yetişmiş çevirmenin bu tür sorunlarla baş edebilmesinin mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

⁴⁸ N. Berrin Aksoy, *age*, s. 97.

⁴⁹ Bk. Kerime Üstünova, *Dil yazıları: "Türkiye Türkçesi ve Kirililik-I; Türkiye Türkçesi ve Kirililik-II"*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.

⁵⁰ N. Berrin Aksoy, *age*, s. 99.

5 ARAPÇA-TÜRKÇE ÇEVİRİDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Yukarıdaki bölümlerde genel anlamda çeviri olgusu ve çevirmenin karşıladığı sorunlar irdelenmiştir. Bu bölümdeyse Arapça ile Türkçe dil çiftleri arasındaki çeviri faaliyetleri akademik ve deneysel açıdan değerlendirilerek karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır. Bu çalışmanın konusu çerçevesinde, Arapça-Türkçe çeviride kalıp ifadelerin aktarım bakımından incelenmesi ve çeviri sırasında karşılaşılan sorunlara ışık tutulması amaçlanmıştır.

Genelde sözcükler tek başına kullanılmaz. Bir sözcük bazı dilbilgisel ve kullanımsal kısıtlamalar çerçevesinde başka sözcüklerle birliktelikler oluşturur. Dilbilgisel kısıtlamaların bir kısmı adından anlaşıldığı gibi dilin grameriyle sınırlıdır. Örnek vermek gerekirse Arapçada adların dişil ve eril olmak üzere cinsiyet açısından farklılık göstermesine karşın, Türkçede öyle bir cinsiyet ayrımı bulunmamaktadır. Kullanım kaynaklı kısıtlamalara gelince birbirini çağrıştırarak belli başlı sözcüklerle birliktelik oluşturan, birlikte görünme olasılığı yüksek olan, kalıp ifadeler söz konusudur⁵¹.

Hengirmen'in ifadesiyle "*Birden çok sözcüğün bir araya gelerek biçim ve anlam yönünden kalıplaşmasından oluşan sözler*"⁵² olarak tanımlanan kalıp ifadeler, deyimler, atasözleri, dua, beddua, sövgü, bilmece, tekerleme, ikileme, bazı özdeyiş ve ünlü sözler vb. söz gruplarını kapsamaktadır. Bütün bu grupları ayrı ayrı inceleyip çalışmaya almak, araştırmamın hacmi bakımından sorunsal olacağı gibi temel amacımızdan uzaklaştırıcaktı. Bu doğrultuda, kullanım sıklığı göz önünde bulundurularak, yalnız deyim ve atasözleri düzeyinde çeviri sorunlarına değinilmiştir. Çalışmamızın tablo kısımlarında geçen diğer kalıp sözlerse gerektiğinde yer yer dipnotlu olarak gösterilmiştir.

⁵¹ Mehmet Hakkı Suçin, age, s.139.

⁵² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, 8. Baskı, Ankara, Engin Yayınevi, 2005, s. 399.

5.1 Kalıp İfade Düzeyinde Çeviri Sorunları

5.1.1 Deyimler

Deyimler, dilin gücü ve güzelliğini gösteren, anlatıma güçlük katan en önemli kalıp ifadelerdendir. Deyimler, dilbilimciler tarafından farklı açılardan incelenendiği gibi farklı ve çeşitli tanımları da olmuştur. Türk Dil Kurumunun web sayfasında deyim sözcüğü, "*Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıp söz öbeği, tabir*"⁵³ olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamda deyimler, bir dilin kültüründen, inancından, yaşam tarzı ve dünya görüşünden beslenerek dile daha güzel, özlü ve etkili bir anlatım kazandıran dil yapılarıdır. Deyimler, en az iki sözcüğün bir araya gelerek birlikte kullanılmalarından doğan gerçek anlam dışında hatta mantık dışında, bir anlam güden dil unsurlarıdır. Ayrıca deyimlerde kalıplaşma özelliği göz ardı edilmeyecek kadar önemli bir husustur.

5.1.2 Arapçada Deyim ve Aktarım Sorunları

Arapça, deyim kullanımı ve sıklığı bakımından oldukça zengin bir dildir. Ancak bunlar, diğer dillerde olduğu gibi deyim "*idiom*" tabiri altında değerlendirilmiş özerk bir alan değildir. Arapçada deyimler, hep diğer kalıp ifadelerle özellikle atasözleriyle birlikte "*mesel*" kavramı altında değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Arapçada deyimler, diğer söz gruplarıyla, özellikle atasözleriyle, terim kargaşası yaşamaktadır⁵⁴.

Deyimlerin çevirisi, zaman zaman çevirmeni zorlayan sorunlara yol açabilir. Bu sorunları iki hususa bağlamak mümkündür. Birincisi, çevirmenin metinde geçen deyimsel ifadenin deyim olup olmadığına karar veremediğindedir, yani kaynak metindeki deyim farkına varamadığındandır. İkincisiyse deyim farklı anlamsal boyutlarını kavrayıp göz önünde bulundurarak erek dile aktarabilme güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Deyim çevirisinde karşılaşılan sorunlar, aşağıdaki başlıklar altında şöyle sınıflandırılabilir:

- a) Metinde geçen deyim farkına varmak,

⁵³http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599c0baa05c1d3.27250812

⁵⁴ Bk. Murat Yiğit, *Arapçada Deyimler ve Kur'an-ı Kerim'de Kullanımı*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2015.

- b) Kaynak dildeki deyimın erek dilde karşılığını bulamamak,
- c) Aynı biçime sahip kaynak ve erek dilin benzer deyimlerini farklı bağlamlarda kullanmak ⁵⁵.

5.1.2.1 Metinde Geçen Deyimin Farkına Varmak

Yukarıda açıklandığı gibi deyimsel ifadenin farkına varamamak, çevirmenin karşılaşılabileceği ciddi bir sorundur. Zira özgün metinde yer alan deyimleri belirlemek güç olabilir. Aşağıdaki tablolarda incelediğimiz çeviriden bazı örnekler verilmiştir.

Örnek (a):

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri	Deyim
1)	و ما اللحم إلا جلد على عظم. ve ma'l-laḥmu illā <u>cildun 'alā</u> <u>'azmın</u>	Eti de zaten <u>kemikleri</u> <u>üzerindeki deriden</u> başka bir şey değildi. [21/29]	bir deri bir kemik (kalmak)
2)	فجذبت نفسا بشر اها ثم سعلت طويلا. fe' <u>cezebet nefesen</u> bişerāha şümme se'alet tavilen	Leylā öylesine derin <u>bir</u> <u>nefes çekti ki</u> , ardından uzun süre öksürdü. [28/12]	nefes çekmek

Örnek (a)'daki tabloya bakıldığında kaynak dil (Arapça) ile erek dil (Türkçe) arasında deyim çevirisinin sorunsuz yapıldığı görülmektedir. Bunun sebebi, çevrilecek ifadenin iki dilde aynı kültürel ve anlamsal özellikleri taşıdığı gibi yapısal açıdan da uyumlu olmasıdır. Dolayısıyla örnekte olduğu gibi – yapılması gereken dilbilgisel değişikliklere itibar edilerek – birebir çevrilmesi yanlış olmaz (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri / birebir çeviri).

⁵⁵ Bk. Mehmet Hakkı Suçin, age, ss. 183-187.

Örnek (b):

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çevirisi	Deyim
1)	و لكن بصدور اللائحة الجديدة سيهدأ كل بال. ve lākin bi'şudūri'l-lā'ihati'l-cedīdeti <u>seyehda'u küllü bālin</u>	fakat yeni mali yasa taslağı yürürlüğe girerse, <u>hepimiz rahatlayacağız.</u> [32/1]	içi rahat olmak
2)	و هو مثال لطائفة من المعاصرين الذين يهيمون على وجوههم بلا عقيدة و لا خلق، .. ve huve mişālun li'tā'ifatin mine'l-mu'āşırīne'l-lezīne <u>yehīmūne 'alā vucūhihim</u> bilā 'aḳīdatin velā ḥuluḳın	O, herhangi bir inancı ya da ahlak anlayışı olmaksızın <u>orada burada amaçsızca dolanıp duran</u> belli bir çağdaş gruba örnektir ... [95/29-30] [96/1]	deli dana gibi dönmek
3)	فصاحت به ليلي: قطع لسانك ! fe şāhat bihī Leylā: <u>kat'i lisāneke</u>	bunun üzerine Leylā: <u>'dilini eşek arısı soksun!'</u> diye bağırdı ona. [101/ 12]	dilini eşek arısı soksun

Örnek (b) tablosundaysa "*seyehda'u küllü bāl: herkesin akli dinmek*" (1) ve "*yehīmūne 'alā vucūhihim: yüzlerinin üzerine amaçsızca dolanmak*" (2) Arapça deyimlerinin erek kültüre uyarlanarak aktarıldığı gösterilmiştir. İlkinde ifadenin özgün dilde kalıp (*deyim*) olduğu halde Türkçeye anlam odaklı olarak tek ögeli bir eylemle '*rahatlamak*' çevrilmesi uygun görülmüştür (çevirmenin tercihi). İkincisi, kaynak dildeki deyimnin erek dile farklı yollarla çevrildiğine örnek verilebilir (aynı anlam ve benzer biçimle çeviri). Burada söz konusu Arapça ifadenin Türkçedeki anlamsal karşılığı '*deli dana gibi dönüp durmak*' deyimidir. Çevirmense metinde geçen '*orada burada amaçsızca dolanıp duran*' yapısını kullanarak açıklama yoluyla çevirmiştir.

Üçüncü örnekteyse sözcüğün sözcüğe çevirisinde, '*dilin kesilsin*' anlamına denk gelen "*kat'i lisāneke*" Arapça deyimine Türkçede '*dilini eşek arısı soksun*' deyiminde eşdeğer bir karşılık bulmuştur. Özellikle bu örnek, çevirmenin eşdeğerlik bulmada iki dilin anlamsal incelikleriyle birlikte kültürel ve kullanımsal durumlar gibi metin dışı unsurlara özen göstermesini gerekli kılmaktadır.

5.1.2.2 Kaynak Dildeki Deyimin Erek Dilde Karşılığını Bulamamak

Kaynak dildeki deyimın erek dilde eşdeğeri veya karşılığının bulunmaması, çevirmenin karşıladığı başka bir sorundur. Bir dil, belli bir anlamı ifade etmek için tek bir sözcük veya şeffaf bir ifadeyle anlatmayı tercih ederken başka bir dil, aynı anlam için deyimsel bir ifade kullanabilir. Buna bir örnek olarak aşağıda verilen tabloya bakılabilir:

Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
كيف دبت الحياة لأول مرة في طحالب فجوات الصخور بأعماق المحيط؟ keyfe <u>debbetu'l-hayātu</u> li evveli marratin fī ṭaḥālībi fecevāti'ş-şuḥūri bi'a'māki'l- muḥīt	Okyanusun derinliklerindeki kaya parçalarının aralarında yetişen su yosunlarında <u>hayat</u> ilk kez nasıl <u>canlandı</u> ? [18/16-17]

Arapçada " *debbet fīhi'-ḥayātu* " ya da Mısır Arapçasında " *debbet fīhi'r-rūhu* " deyimini, 'birinde hayat/can belirtisi görünmek' ya da gerçek anlamda 'birinin hayata tekrar dönmesi' demektir. Türkçede bunu karşılayan deyimsel bir ifade muhtemelen bulunmamaktadır. Söz konusu ifadenin en uygun Türkçe karşılığı 'canlanmak' olduğu düşünülmektedir.

Baker, "In Other Words: A Coursebook On Translation" adlı eserinde, deyimlerin bir kısmını yer ve şehir adları gibi özgül ögeler içerdiği için salt kültür odaklı olarak değerlendirip çeviri sırasında deyimın taşıdığı anlamın iletilmesine öncelik tanınmasının gerekliliğini savunmuştur ⁵⁶. Örneğin Türkçedeki 'atı alan Üsküdar'ı geçti' deyiminde geçen yerel sözcük 'Üsküdar', İstanbul'un meşhur ilçelerinden biri olması nedeniyle Türk toplumunda ortak bir kültür göstergesi olarak kullanılmaktadır. Adı geçen ifade, fırsatı kaçırarak artık yapacağı bir şey kalmamış veya fırsatı bulmuşken anında iyice değerlendirmesi gerektiğini anlatan bir sözdür. Aynı anlam, Arapçada " *men sebeka ekele'n-nebaka: T. kim önce gelirse tatlı meyveyi o yiyecek* " deyimıyla ifade edilmektedir. Örnekten anlaşıldığı gibi deyimlerin biçimi – içerdiği ögeler bakımından – değişse de çevirmenin odak noktası, deyimın taşıdığı anlamı erek dile aktarmak olmalıdır.

⁵⁶ Bk. Mona Baker, *In Other Words: A Coursebook On Translation*, USA and Canada, Routledge, 1992.

5.1.2.3 Aynı Biçime Sahip Kaynak ve Erek Dilin Benzer Deyimlerini Farklı Bağlamlarda Kullanmak

Türkçeyle Arapçanın biçimsel ve yapısal örüntüleri aynı olmasa da iki dil arasındaki kültürel etkileşim nedeniyle, deyimlerin bir kısmı sorunsuz şekilde birebir çevirilebilir. Ancak deyim kullanıldığı bağlamlar farklı olabilir. Aşağıda verilen deyim çevirisi buna örnek gösterilebilir:

Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
و بسط خالد راحتیه ضارعا و هو يقول: (فضحتنا!) ve <u>basata Halidu rāhatayhī</u> dāri'an ve huve yakūl: faḍahtinā	Halit ise <u>avuçlarını açarak</u> , yalvarırcasına, 'Yapma, bizi rezil ediyorsun!' diyordu. [28/1-2]

Örnekte geçen "*basata rāhatayhī / yedeyhī*" Arapça deyimini, Türkçede '*avucunu açmak*' deyiminde karşılık bulmaktadır. Ancak söz konusu deyim, hem Arapçada hem Türkçede bağlamsal değişkeye tâbi tutulur. Burada, örnekteki '*avucunu açmak*' yapısı, *dilenmek* ya da *herhangi parasal yardımı istemek* anlamında kullanılmamıştır. Cümlenin akışına göre deyim bizzat fiziksel olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Bundan hareketle '*avucunu açmak*' deyiminin temel anlamıyla kullanıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla çevirmen, kaynak metni çözümlerken de ifadenin geçtiği konuma ve bağlamdaki diğer dil unsurlarıyla kurduğu ilişkiye dikkat etmelidir. Bu gibi durumlarda, bu tür ifadeleri anlamsal açıdan "*yarı-deyim*"⁵⁷ olarak değerlendirilebilir.

Aşağıdaki örnekte iki dilde aynı biçimsel özellikleri paylaşan deyim çevirisinde karşılaşılabilecek bir başka sorun da şöyle gösterilebilir:

Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çevirisi
لا .. لا .. لا، لا تحمل هما من هذه الناحية .. lā.. lā.. lā, lā <u>taḥmilu hamman</u> min hāzihī'n-nāḥiye	hayır, hayır, hayır, bu konuda herhangi bir <u>endişen olmasın</u> . [45/11]

⁵⁷ Geniş bilgi için bk. Leylâ Subaşı, *Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek L,sans Tezi), Ankara, 1988.

Arapçada " *taħmilu hamman* " deyimini, biçimsel açıdan Türkçede '*yükünü çekmek*' deyimine benzemektedir. Ancak böyle bir anlam, Türkçede iki biçimde yorumlanabilir. Arapça deyimde '*eziyete katlanmak ya da tek başına bir şeyin ağırlığını üstüne almak*' anlamı güdülüyorsa o zaman (*yükünü çekmek*) deyimiyile paraleldir. Örnekte olduğu gibi '*bir düşünce veya bir olayın vukû bulmasından korkma duygusu*' anlaşılıyorsa Türkçede '*endişeye düşmek*' deyimini uygun bir eşdeğerdir.

Yukarıda saptanan bazı deyim aktarma sorunları ve çözüm teknikleri, çevirmenin bilip de her zaman karşılamaya hazır olmasının gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Hatta iyi çevirmenin, deyimini aktarmakla kalmayıp deyimini ne sıklıkla kullanıldığını bilmesi, Arapça gibi bazı dillerin sözlü söylemiyle yazılı söylemi arasında ayırım yapmışlığının farkına varması gerektiği gibi dilin norm ve nüaslarına da son derece hassas olması da gerekir ⁵⁸.

⁵⁸ Mehmet Hakkı Suçin, age, ss. 187-188.

5.2 Atasözleri Düzeyinde Çeviri Sorunları

Bilindiği gibi atasözleri, toplumların uzun yaşam deneyimleri, yargı değerleri, düşünce ve birikimlerini gösteren kalıp yapılarıdır. Ömer Asım Aksoy'un ifadesiyle; *"Atasözleri, bir ulusun uzun deneyimlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce veya öğüt olarak düsturlaştıran toplumca benimsenmiş özsözlerdir"* ⁵⁹. Atasözleri, tıpkı deyimler gibi bir toplumun sözcük hazinesinden, kültürel ve sosyal yaşamışlığından esinlenerek *"dilde en az çaba ilkesi"* ⁶⁰ kapsamında çok sözcük kullanılarak uzun uzadıya anlatılacağına; sözün kısa, özlü ve etkili bir şekilde iletilmesine yarayan kalıp sözlerdir. Yalnız atasözlerini deyimlerden ayıran özellikler vardır. Yukarıda belirtildiği gibi bir ulusun uzun yaşam tecrübelerini özetleyen, onun etik anlayışı ve yargı değerlerini gösteren kalıp ifade olmasıyla birlikte atasözleri, deyimlerden daha çok yaşama dair neredeyse her alanla ilgili genel yargılar koyma ve öğüt verme çabası içermektedir. Buna bir örnek olarak Mehmet Hakkı Suçin'in *"Öteki Dilde Var Olmak"* adlı eserindeki geçen şu açıklamasına bakılabilir: *"Ağaç yaşken eğilir" atasözü, çocukların küçük yaşta kolayca eğitildiğini, çocukken eğitilmeyen insanın büyüdükten sonra kolay kolay eğitilemediğini ifade etmektedir. Bu atasözünün anlamında zımnen "çocuklarınızı küçükken eğitin" şeklinde bir öğüt, "küçükken eğitilmeyen çocuğun büyüdükten sonra eğitilmesi zordur" şeklinde de yargı bulunmaktadır* ⁶¹.

Genellikle atasözlerinin biçimsel dokunulmazlığı vardır. Yani bir atasözünde geçen bir sözcüğün çıkarılıp yerine eşanlamlı olsa da başka bir sözcüğün konulması genelde kabul edilebilir bir kullanım değildir. Türkçede *"gülme komşuna gelir başına"* atasözündeki *'komşu'* sözcüğünün yerine *'arkadaş'* sözcüğü ya da başka herhangi bir sözcük kullanılamaz ve sözcük sırası da değiştirilemez. Bu bağlamda adı geçen ifade, *"gülme arkadaşına gelir başına"* olarak söylenmesi durumunda atasözü olmaktan çıkmış olur.

⁵⁹ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-I (Atasözleri Sözlüğü)*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1993.

⁶⁰ (geniş bilgi için Bk. Hasene Aydın, *"Dilde En Az Çaba İlkesi Üzerine"*, Karaman, IJSES (*International Journal of Social and Economic Sciences* 1, 2011, ss. 1-6).

⁶¹ Mehmet Hakkı Suçin, *age*, s. 188.

5.3 Deyim ve Atasözü Çevirileri Düzeyinde İzlenebilecek Bazı Stratejiler

Genelde kalıp ifade düzeyinde özeldeyse deyim ve(ya) atasözü düzeyinde çeviri uygulamak kolay olmayan bir uğraştır. Çünkü bu çeviri süreci birçok faktöre bağlıdır. Çevrilmesi istenen ifadenin erek dilde bulunup bulunmadığı, varsa bağlamsal değişkeye bağlı olup olmadığı, kültürlerin uyuşmaması, yazılıyla sözlü söylemlerin çeviride gösterebileceği değişiklikler gibi hususlar çevirmeni zorlamaktadır. Buna bağlı olarak çevirmenin, ifadeyi aktarmadan önce iyice yorumlayıp çözümlemesinin gerekliliğini de artırıyor. Bu bağlamda çevirmene yol gösterici nitelikte olan bazı teknik ve stratejileri saptamanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Söz konusu teknik ve stratejiler sayı bakımından oldukça fazladır, üstelik çevirinin çeşitli amaç ve fonksiyonlarına karşılık vermek adına daha da çoğaltılabilir. "*Çeviride Strateji ve Teknikler [s. 16-17]*" başlığı altında ele alınan yöntemlere ek olarak aşağıda gösterilen stratejilerden de yararlanılabilir⁶².

5.3.1 Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri

Bu strateji, kaynak metnin ifadesinin erek dilde aynı anlam ve aynı yapıya sahip olan bir karşılık bulmasına odaklanır. Ancak bu tür eşleştirmenin çeviride gerçekleşmesi her zaman olası değildir. Arapçayla Türkçe arasındaki kültürel benzerlikten doğan bazı eşleştirmeler, tezimizdeki örnek çeviriden hareketle incelenme bölümünde saptanmıştır.

5.3.2 Benzer Anlam ve Farklı Biçimle Çeviri

Genellikle kaynak metnin ifadesinin erek dilde anlamca eşitlik sağlayan ama farklı sözcüksel öğelerden oluşan karşılanmasına odaklanılır. Yalnız "*Aynı Biçime Sahip Kaynak ve Erek Dilin Benzer Deyimlerinin Farklı Bağlamlarda Kullanmak (s.30-31)*" bölümünde belirtildiği gibi burada iki dilde benzer biçime sahip olan yapıların kastettiği anlamla birlikte, kullanıldıkları bağlama göre herhangi bir anlam değişikliği veya aykırılık oluşturup oluşturmadığı çevirmence araştırılmalıdır.

⁶² Geniş bilgi için Bk. Mehmet Hakkı Suçin, age, ss. 202-212.

5.3.3 Ekleme Yoluyla Çeviri

Kaynak metinde bulunmayan, aktarım sırasında çevirmen tarafından erek metne sonradan eklenen kısımları ifade etmektedir. Diğer bir tanımı da özgün metinde örtük ya da derin yapıda bırakılan kısımların erek metinde yüzey yapıya çıkarılarak netleştirilmesidir.

5.3.4 Çıkarma Yoluyla Çeviri

Özgün metnin ifadesi, gereksiz, hiçbir şekilde erek dilde karşılık bulmayan, çevrilmesi yetersiz olup erek dilin metinsel geleneklerine aykırı düşen türdence çok ender ve zorunlu durumlarda çıkarma işlemine başvurulur. Çeviride dinsel, siyasal ve kültürel nedenlerle yapılan sansür buna örnek verilebilir.

5.3.5 Eksilti Yoluyla Çeviri

"Cümledeki dilbirimlerden biri ya da bir kısmını cümleden çıkarma işine, bir başka deyişle yüzey yapıdaki dilbirimini derin yapıya indirme işine eksilti, yüzey yapıdan çıkarılan dilbirimlerine de eksilti yapı ⁶³ denir. İletişimde zamandan tasarruf, dilin tekrarı sevmeyişi ve dilde en az çaba ilkesi gibi nedenlerden dolayı eksiltiye başvurulur⁶⁴. Çeviride erek dilin verdiği yetki çerçevesinde dildeki stilistik ve estetik yanların öne çıkarılması isteniyorsa *eksilti* tekniği kullanılır. Çalışmanın inceleme bölümünde eksilti tekniğinin örnekleri verildiğinden aşağıdaki iki örnek vermekle yetinilmiştir.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1)	هل ضبطه متلبسا بابتسامه بلهاء غير مبررة!؟ hel <u>dabatahū mutelebbisen</u> b'ibtisāmatin belhā'in gayri mubarrara	onu nedensiz yere aptal aptal sırtırken mi <u>yakalamıştı</u> yoksa? [15/13]

Arapça örnekteki " *dabatahū mutelebbisen* " ifadesi, Türkçeye "yakalamak" eylemiyle aktarılmıştır. Aslında cümlede aktarılmak istenen,"*suçüstü yakalamak*" deyimidir. Arapçada yüzey yapıdaki kalıbın Türkçesi eksilti olarak verilmiştir. Bunun

⁶³ Kerime Üstünova, "Eksilti ya da Sıfır Tekrar", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1999, s. 1.

⁶⁴ (geniş bilgi için Bk. age; Hasene Aydın, "Dilde En Az Çaba İlkesi Üzerine", Karaman, IJSES (International Journal of Social and Economic Sciences 1, 2011, ss. 1-6).

nedeni, çevirmenin bağlamdan hareketle anlaşılabilir düşündüğü kalıbın cümledeki diğer öğelerden "*aptal aptal sırtırken mi*" yararlanarak tahmin edilebilir olduğundandır (eksilti yoluyla çeviri).

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
2)	آه. ها هو يضبطه متلبسا مرة أخرى. āh. hā huve <u>yaḍbutahū mutalebissen</u> merrā uḥrā	Ah! Bak yine <u>suçüstü yakaladı</u> . [16/8]

Bir numaralı örnekte, dilin tekrardan hoşlanmayı ve tasarruftan yana oluşu gereğiyle derin yapıda bırakılıp eksilti bir çeviri yoluna gidilerek "*yakalamak*" eylemi kullanılmış, buradaysa Arapçası aynı yapı, '*suçüstü yakaladı*' karşılığını bulmuştur. Böylece Arapça kalıbın Türkçe çeviri olarak '*suçüstü yakalamak*' deyimini yüzey yapıda kullanılmıştır.

5.3.6 Açıklama Yoluyla Çeviri

Özellikle kültür odaklı ifade ve deyimlerin çevirisinde uygulanan bir tekniktir. Özgün metnin ifadesi, erek metinde eşdeğer bir karşılık bulmuyorsa çevirme işi daha da zorlaşır. Deyim ve atasözleri genellikle bir öyküye dayanmaktadır. Çevirmen zaman zaman ifadenin deyimsel değerini şöyle anlatabilir. Kaynak metinde geçen ifadenin ne olduğunu gösteren bir açıklama ekleyip (*örn: bir Arap deyiminde geçtiği gibi vb.*) düşmek suretiyle deyim ve(ya) atasözünün öyküsünü erek dil okuruna gösterebilir.

5.3.7 Dipnotlu Açıklamalar

Bu çalışmada çevirmenin, bu söz konusu tekniği deyim ve atasözü çevirilerinde değil Mısır Arapçasına özgü olup kültür odaklı sözcük ve ifade grubu için kullandığı belirlenmiştir. Dipnot düşerek açıklamasını yaptıktan sonra aşağıdaki tabloda ⁶⁵ gösterildiği gibi çevirmen notu (*ç.n.*) yazmıştır.

⁶⁵ Tablodaki örnekler, çalışmamaya malzeme olan çevirilerden alınmıştır.

	İfadenin Türkçede Geçtiği Biçim	Dipnotlu Açıklama
1)	"Annem annem, sevgilim kapıda annem" * [s. 16]	* Fayize Ahmed'in 1960'lı yıllarda çok meşhur olan bir şarkısı. (ç.n.)
2)	Ma'mûra * [s. 52]	* Ma'mûra : İskenderiye'de deniz kenarında bulunan, 1960'lı yıllarda Mısır sosyetesinin gözdesi olan eğlence ve sayfiye semti. (ç.n.)
3)	Mulûhiye * [s. 63]	* Mulûhiye : Mısır'da, dana, tavşan veya tavuk etiyle yapılan, ıspanak, ebegümece gibi sebzelerin ince doğranıp üzerlerine sarımsakla kızartılmış yağ sosu eklendikten sonra servis edildiği bir tür çorba. (ç.n.)

5.3.8 Kültür Odaklı Çeviri

Diller arasında yapılan çeviri sürecinde çevirmenin, erek kültürde kabul edilebilirlik ilkesini gerçekleştirmek için bazı değişiklikler yapması elbet zorunlu olacaktır. Bu çalışmada "kültür odaklı çeviri" kavramı, çevirmenin özgün metnin içeriğini başka bir kültüre aktarması sırasında hantal ve çeviri kokan aktarımdan kaçınmasını sağlayan stratejileri kapsamaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiş olan öykünme, ödünçleme, iletişimsel çeviri gibi stratejilerle birlikte, burada yabancılaştırma ve yerleştirme de bu kavramın alanına dâhil edilebilmektedir. Yabancılaştırma, kaynak dil kültür öğelerinin erek dile en üst düzeyde aktarılması tekniğidir. Burada ödünçlenmiş sözcük ve ifadelerle birlikte kaynak metnin dilbilgisi ve kültür özelliklerinin erek metinde bariz bir varlık göstermesi söz konusudur. Yerleştirme tekniğine gelince yabancılaştırmaya karşın, bir çeşit kültür nakli üstlendiği söylenebilir. Burada amaç, kaynak metne erek kültür öğelerinden karşılık sağlamaktır. Türk kültüründe fıkralarıyla ünlü olan Nasrettin Hoca'nın, Arapça çevirilerde "*Cuha Fıkraları*" olarak tanınması, buna örnek verilebilir ⁶⁶.

⁶⁶ Bk. Mehmet Hakkı Suçin, age, s. 212.

Yukarıda saptanan özet halindeki dolaylı/serbest çeviride teknik ve telafi yöntemlerinin birkaçı verilmiştir. Sadece çeviride hangi yöntemi kullanmak ya da hangi sırada yol izlemek gerekir? gibi sorulara çevirmen cevap vermekle yükümlüdür. Buna göre bu alternatifleri göz önünde bulundurarak çevirisini yapmalıdır.

II. İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölüm, metin üzerinde yapılan uygulama çalışması içermektedir. Yazar ve eseri hakkında bilgi vermekle birlikte, uygulamada kullanılan yöntem ve çalışma planı aşağıda bulunan "*Çalışma Yöntemi*" başlığı altında belirtilmiştir. Ardından gelen "*TABLÖLAR*" başlıklı bölümde, söz konusu romandaki her bölüm için ayrı bir tablo düzenlenmiştir.

1 Necip Mahfuz Kimdir? ¹

Asıl adı Necip Mahfuz Abdulaziz Ahmet Paşadır. Mısırlı bir edebiyatçı ve roman yazarı. Tarihte onun Nobel Ödülü'nü alan ilk Arap ve Mısırlı yazar olması kayda değerdir. Yazarlığa, geçen yüzyılın kırklı yılların başında başladı. Yazdığı romanlarda hep Mısır'la ilgili ve içinde yaşanan olayları konu edindi. Bir zamanlar Mısır'daki dinî kurumların baskısıyla, onun en önemli eserlerinden biri olan ve Türkçede "*Cebelavi Sokağı'nın Çocukları*" adıyla bilinen "*Evlâd hâretinâ*" romanı, zât-ı ilâhiye'ye karşı çıktığı iddiasıyla yayımlanması yasaklandı. Hatta yazarın, 1995 yılında bir suikast teşebbüsüne uğramasına sebep oldu.

Kahire'nin Cemmalıyye semtinde 11 Aralık 1911 yılında dünyaya gelen Mahfuz, Ailesinin en küçük çocuğuydu. 1939 yılında Kahire Üniversite Felsefe bölümünü bitirdi. Hemen sonrasında İslam İşleri Bakanlığı'nda sekreterlik yaptı. Sonra Faizsiz Kredi Kurulu'nun başkanlığını yaptı. Ardından, İrşat ve Yönlendirme Bakanı'nın ofisinde organizatörlük; Sanat ve Sinema Denetim ve Sansür Birimi'nde müdürlük; Sinema Destekleme Vakfı'nda müdürlük; Radyo Televizyon ve Sinema Genel Kurulu'nda danışmanlık; Sinema Genel Kurulu'nda konsey başkanlığı yaptı. Sonunda da el-Ahram gazetesinde yazar olarak çalıştı.

Eserlerinde toplumsal gerçekçi bir yön benimsemiş olan Mahfuz, yazdığı romanlarda hep Mısır'daki siyasi durumları eleştirdi. Arka plandaki toplumsal sorunlara değindi. Gittikçe dini inanç gibi konuları irdelemeye başladı. Bu da yazdıklarının felsefi bir hâl almasına neden oldu. *Cebelavi Sokağı'nın Çocukları*, *Zamanın Hükmü*, *Midak*

¹ Geniş bilgi için bk. Ahmet Kâzım Ürün, Necip Mahfuz ve Toplumcu Gerçekçi Romanları, Çizgi Kitapevi, Konya, 2002,

<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=3844>

http://mawdoo3.com/بحث_عن_نجيب_محمود_وأهم_أعماله/ (Arapça).

Sokağı, Kahire Üçlemesi ve bu çalışmaya konu olan siyasi ve felsefi tarzda yazdığı "*Nil Üstünde Gevezelik*" yazarın en önemli eserlerindedir.

2 Çevirmen Hakkında Birkaç Söz

Bu çalışmada incelenmek üzere malzeme olarak seçilen roman, Türkçeye Prof. Dr. Rahmi Er tarafından çevrilmiştir. Kendisi 1959 yılında Kastamonu'da doğdu. İlk öğrenimini burada tamamladıktan sonra orta öğrenimine Ankara'da devam etti. 1977 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih–Coğrafya Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalına kaydoldu ve buradan 1981 yılında mezun oldu. 1984 yılında Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden yüksek lisans derecesi aldı. 1988 yılında yine aynı kurumdan "Tâhâ Hüseyin ve Üç Roman" başlıklı teziyle doktor unvanı aldı. 1991 yılında doçentliğe, 1997 yılında profesörlüğe yükseldi. 1999'da bir yıllığına Kahire ve Ayin Şems Üniversitelerinin Türkoloji bölümlerinde lisans ve lisansüstü öğrencilerine çeşitli dersler ve seminerler verdi. Ayrıca bugüne kadar çok akademik yazı, makale ve kitabı yayımlandı. Bu tezde incelenmek üzere malzeme seçilen çeviri örneğiyle birlikte çok çeviriye imza attı ².

3 *Sersera Fevka'n-Nîl / Nil Üstünde Gevezelik 'te Olay Örgüsü*

Romanda, her gece Nil üzerinde bir yüzer evde "*uyuşturucu sefası*" için bir araya gelen kadın erkek topluluğundan oluşan bir grubun hâli ele alınır. Her toplantısında grup, hayat ve toplum kaygıları üzerine tartışır sonra yüzer evde temelli kalan "Enis" dışında grubun birkaçı evlerine döner, ara sıra yüzer evdeki erkeklerin bir kısmı, grubun bazı kadınlarıyla baş başa kalarak dost hayatı yaşarlar. Gruptakilerden her biri, toplumun farklı kurumlarında yer alır. Sağlık Bakanlığında memurluk yapan Enis Zeki, kültürlü olup bir gün Tıp okumak için Kahire'ye gelmiş bir köylüdür. Derslerine devam etmez, üniversitedeki hocalardan birinin torpiliyle Sağlık Bakanlığına atanır. Eşiyle küçük kızı aynı anda ölmüş olan Enis Zeki, o günden bu yana uyuşturucu bağımlısı olur. Grup arasında '*sefa şövalyesi*' ve '*velinimet*' olarak tanınır. Romanda anlatıcı konumundadır. Çoğu zaman bu anlatıcı konumu, romanın bilinç akımı içerisinde var olan algı ve düşünce biçimini betimlemeye yönelik hareketler yapar. Böylelikle etrafta cereyan eden olaylara karşı tepki verir ya da sahadaki durumlar üzerine yorum yapar. Grubun diğer bireyelerine

² Bk. <http://cv.ankara.edu.tr/kisi.php?id=rer@ankara.edu.tr°er=1>

gelince bunlar: Hesap işleri müdürü Ahmet Nasr, avukat Mustafa Râşit, sanat eleştirmeni Ali es-Seyyid, öykü yazarı Hâlit Azûz, oyuncu Recep el-Kâdî, gazeteci Semâra Behçet, Edebiyat Fakültesi öğrencisi Senâ, Dışişleri Bakanlığında çevirmenlik yapan Leyla Zeydân, yüzer evin eski kadrosu ve Ali es-Seyyid'in hayat arkadaşı Seniyye Kâmil, yüzer evin bekçisi ve hizmetçisi Abduh Amca. Adı geçen grup adayları, yüzer evde bir araya gelerek yaşantının genel ve özel sıkıntılarından kendilerine kaçış yolu bulurlar. Burada yüzer evde herkes, kültür, bağımlılık, ahlaki çöküntü ve her türlü zevk içeren bir hayat yaşamaları gerektiği noktasında birleşir, vakitlerini öyle değerlendirirler. Ancak anlatıcı, onları dışarıda bıraktığı ve hep kaçmaya çalıştığı hayattan kopuk hâle getirmez. Az olsa da bir kısmını, Kuba ve Vietnam sorunu, rüşvet, sosyalizm, işçi ve köylü sıkıntıları, kooperatif dernekleri, etrafta cereyan eden olay ve hayatın genel durumları vb. konulardan konuşturur.

Romandaki kahramanlar, ilk kez hava almak için dışarı çıkıp ortalıkta gezinmeye başladıkları zaman araçları, birine çarparak ölümüne neden olur. Romanın sonunda böyle bir olaya rast gelmeleri, her birine yakalanan yazarın yüzer evde patlattığı bomba gibi olur. Bu duruma karşı grubun bireylerinden farklı tepkiler sergilenir. Her ne kadar sorumluluktan kaçmak, suçu başkalarının üstüne atmak gibi tepkilerde birleşseler de. Ki sorunlarla yüze yüze gelmek ve ona karşı direniş göstermek nedir bilmeyen insanlardan bu beklenir zaten. Şu var ki bu olay da herkeste bir endişe yaratarak –küçük olsa da– yüzer eve güneş ışıklarının girmesine izin veren bir delik açılmasına neden olur. Bu durumda her biri, endişe, şaşkınlık ve tereddüt gibi duygulara kapılır. İşlenen suçla ilgili ihbarda bulunulmalı mı yoksa susup bir şey yokmuş gibi pasif bir tavır mı alınmalı konusunda anlaşmazlık yaşanır. Durum olumsuz yönde gelişir, ve bunun bir sonucu olarak tekme tokata girişilir. Böylesine yüzer evin toplumuna derin bir etki bırakan kaos, yanlış anlama, yüzeysellik ve olumsuzlamanın hâkim olduğu bir ortamda, bu sorunsaldan çıkış yolu arayan yazar, okurlarına yine umut ışığı vermeye çalışarak bu olumsuz olaylara yenik düşmeyi kabul etmez³.

³ Bk. <https://marefa.org/> (رواية) فوق النيل (Arapça).

4 Çalışma Yöntemi

Arapça aslından Türkçeye "*Nil Üstünde Gevezelik*" adı altında çevrilen roman, tezde çalışma malzemesi olarak kullanılmıştır. Söz konusu roman on sekiz bölümden oluşmaktadır. Eserde, kalıp nitelikte olan Arapça yapılar çıkarılıp Türkçe karşılıklarıyla mukayese etmek suretiyle tablolara yerleştirilerek incelenmiştir. Toplamı on sekiz tablo olmak üzere romanın her bölümü için ayrı bir tablo düzenlenmiştir. Tablolar, biri Arapça diğeri Türkçe diye iki ana sütuna ayrılmıştır. Altlarında üçer sütunda, kalıbın metindeki geçtiği bağlam, dilde kullanıldığı veya sözlüklerde yer aldığı biçim ve dildeki sınıflandırması olmak üzere üç alt başlık verilmiştir.

Arapça olan bölümde, "*Arapça bağlam*" adı verilen sütunda sözcük kalıbının, roman metninde Arap alfabesiyle yazıldığı biçimde verilirken altında Türkçe transkripsiyonu yazılmıştır. Ardından söz konusu ifadeye, sözlük ve dil referansları gibi kaynaklara bakılarak Arapçada geçtiği biçim belirlenip "*Sözcük kalıbı*" adlı sütuna yerleştirilmiştir. Burada, Arapça ifadeler için "**Dağarcık Arapça-Türkçe Sözlük**" ve büyük oranda internet ortamındaki "**ḳāmūs'ul-Me'ānī Arapça-Arapça Sözlük**"e bakılmıştır. Halk dilinde yerleşen ve sözlüklere geçmeyen ifadeler içinse en çok kullanılan biçimi çalışmada esas alınmıştır. Üçüncü sütundaysa tespit edilen kalıp için bir sınıflandırma çalışması yapılmıştır. Aşağıda verilen tablo başlığı buna örnek gösterilebilir:

ARAPÇA		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma

Türkçe olan bölüme gelince verilen Arapça bağlamın Türkçe çevirisi, ardından saptanan ifadenin Türkçe sözlüklerde geçen biçimi ve son olarak dildeki sınıflandırması olmak üzere üç sütun daha yazılmıştır. Türkçe bölümünün ilk alt başlığı "*Türkçe çeviri*" adlı olup Arapça bağlamın, Türkçe metinde çevirmenin tercihinine göre yazılarak aktarıldığı biçimdir. Ayrıca burada metinde geçtiği sayfa ve satır numaraları da verilmiştir. İkinci olup "*Türkçe karşılık*" olarak adlandırılan sütunda, çıkarılan ifadenin

(varsa) sözlüklerde Türkçeye aktarımı veya başka bir çeviri önerisi bulma yoluna gidilmiştir. Burada Türkçe ifadeler için çoğunlukla internet ortamındaki ‘**TDK Güncel Türkçe Sözlük ve Büyük Türkçe Sözlük**’ e bakılarak tercih yapılmıştır. Bununla birlikte başka başvuru kaynağı olarak aşağıda sıralanan sözlüklere bakılmıştır.

- Serdar Mutçalı, Arapça-Türkçe Sözlük.
- Serdar Mutçalı, Türkçe-Arapça Sözlük.
- M. Sait Şimşek, Tacettin Uzun, Arapça-Türkçe Deyimler-Kalıp İfadeler-Atasözleri Sözlüğü.
- Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-I (Atasözleri Sözlüğü), Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-II (Deyimler Sözlüğü).

Üçüncü sütundaysa sözü edilen kalıbın sınıflandırılması gösterilmiştir. Buna örnek olarak aşağıda verilen açıklamalı tabloya bakılabilir:

TÜRKÇE		
Türkçe Çeviri	Türkçe karşılık	Sınıflandırma
'şeytan ele geçirdi <i>bizi</i> , artık işimiz <i>bitik.</i> ' [148/2]	şeytan ele geçirmek	birleşik eylem

Arapça bağlamın çevirmenin tercihinin göre Türkçe çevirisi

sayfa numarası / satır numarası

ifadenin önerilen Türkçe çevirisi ya da anlamsal karşılığı

deyim, atasözü, birleşik eylem, kalıp yapı vb.

Gerektiğinde dipnotla verilerek bazı açıklamalar yapılmıştır. Bunu göstermek adına açıklanması istenen yer için yıldız işaretinden sonra dipnot sıra numarası kullanılmıştır [örn. (*1) / (*2) ve saire]. Ayrıca dipnotlarda, kullanılan çeviri teknik ve yöntemlerine yer verilmiştir. Bunlardan:

Anlamsal çeviri: Metinde sıkça kullanılan çeviri tekniğidir. Bunda çevrilen eserin edebi nitelikte olması büyük bir etken olmuştur.

İletişimsel çeviri: Anlamsal çeviri tekniğine karşın bu teknik, çeviride az kullanılmıştır (Bk. 3.2 *Newmark'a Göre Anlamsal Çeviri ve İletişimsel Çeviri [s.15-16]*).

Yukarıda adı geçen iki teknikle birlikte, çalışmanın önceki bölümlerinde ele alınan başka çeviri teknik ve yolları da örnekler üzerinden gösterilmiştir. Benzer anlam ve benzer biçimle çeviri, benzer anlam ve farklı biçimle çeviri, eksilti yoluyla çeviri, açıklama yoluyla çeviri, yabancılaştırma, öykünme, uyarlama, ekleme ve çıkarma yollarıyla çeviri bunların birkaçıdır. Ayrıca çalışmanın tablolar bölümündeki yazılanların bir kısmının renkli olarak verilmesi şöyle anlaşılmalıdır:

a) **Yeşil renkli sıralar:** Kaynak dil (Arapça) metninde kalıp niteliğinde olmayıp erek metne (Türkçe) kalıp olarak aktarılanları ifade etmektedir.

b) **Kırmızı renkli sıralar:** Kaynak metnin ifadesinin erek dildeki ifadeyle karşılanmadığını veya yanlış aktarıldığını ifade etmektedir.

4.1 Tablolarda Sınıflandırma Sistemi

Bu çalışmada kullanılan sınıflandırma yönteminde, "*birleşik sözcük*" özelliği gösteren yapılardan yalnızca eylemler, "birleşik eylem" terimiyle belirtilmiştir. Bunda deyimlerin, genellikle birleşik eylem yapısında bulunuşu etken olmuştur. Ayrıca Arapça metni incelerken anlamsal ve kullanımsal değerine göre sınıflandırma çalışması yapılarak ifadenin deyim olup olmadığına karar verilmiştir. Şöyle ki söz öbeklerini oluşturan tüm ögeler temel anlamından çıkıp farklı bir anlama gönderme yapıyorsa bu tam deyim demektir (birinci dereceden deyim) ⁴. Dolayısıyla tablolarda deyim kategorisi altında değerlendirilmiştir.

Genelde ifadenin deyim vasfı alıp almadığına bağlamdaki konumu denetlenerek karar verilmektedir. Örneğin: çevirinin 15. sayfasında "*iş yapmak*" anlamına gelen "*yu'addī 'amelen*" yapısı kalıp ifadedir. Türkçe karşılığı olan "*iş yapmak*" ise geçtiği bağlamdan hareketle anlamına göre deyim değil kalıp yapısıdır. Ancak "*Bu çocuk iş yapmaz*" cümlesinde, kastedilen anlam çocuğun *başarısız ve yaramaz* olduğuna göre burada kalıp yapı değil deyimdir (yarı-deyim). Buna bağlı olarak çalışmamızda tam deyim olup olmadığıyla ilgili kuşku duyulan ifadeleri kalıp yapı olarak değerlendirme yoluna gidilmiştir. Bu kalıp yapılara eylemse birleşik eylem, ad birlikteliğise birleşik sözcük vasfı verilmiştir. Buna göre tezin tablo kısımlarındaki sınıflandırma sütununda adı

⁴ Bk. Leylâ Subaşı, *Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1988.

geçen karşılıklardan biri yazılmıştır. Hem Arapça Hem Türkçe ifadeler için aynı sınıflandırma yöntemi kullanılmıştır.

5 TABLOLAR

TABLO 1

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe karşılık	Sınıflandırma
إبريل، شهر الغبار و الأكاذيب، .. ibril, şehri'l-gubāri ve'l-akāzīb	كذبة ابريل kizbet-u ibri'l	kalıp yapı	Nisan, toz ve şaka ayı. [15/1]	bir nisan şakası*1	kalıp yapı
الملفات تنعم براحة الموت فوق الأرفف، .. el-meleffātu ten'amu bi rāḥati'l-mevti fevḳa'l-arfuf	تنعم براحة الموت ten'amu bi rāḥati'l-mevt	deyim	dosyalar ölü gibi raflarda yatıyor. [15/2-3]	ölü gibi yatmak*2	deyim
و هو يؤدي عملا تافها. ve huve yu'eddī 'amalan tāfihan	أدى عمله eddā 'amalahū	birleşik eylem	... basit bir işi yaparken ... [15/4]	iş yapmak	birleşik eylem
فرماه بنظرة نافذة .. feramāhu bi nazra nāfiza	رماه بنظرة ramāhu bi nazra	deyim	... öyle keskin bir bakış attı ki, ... [15/11-12]	bakış atmak	deyim
هل ضبطه متلبسا بابتسامه بلهاء غير مبررة؟! hel ḍabaṭahū mutelebbisen b'ibtisāmatin belhā'in ğayri mubarrara	ضبطه متلبسا ḍabatahū mutelebbisen	kalıp yapı	onu nedensiz yere aptal aptal sırtırken mi yakalamıştı yoksa? [15/13]	suçüstü yakalamak*3	deyim

¹ Arapça metinde bağlamsal olarak "şehri'l-gubāri ve'l-akāzīb" biçiminde geçen bu ifade, Türkçede 'bir Nisan şakası' yapısını çağrıştırmaktadır. Çevirmen, Arapçada 'bir Nisan yalanı' anlamını veren ifadesinin Türk kültüründe Arabinkinden farklı olarak "bir Nisan şakası" biçiminde aktarıldığını bilerek bu tercihi yapmıştır.

² Arapçada dosyaların dokunulmadığı ve uzun zamandır kullanılmadığını göstermek amacıyla yazarın tercih ettiği "ten'amu bi rāḥati'l-mevti" deyimsel ifadesi için Türkçede 'ölü gibi yatmak' deyimini uygun görülmüştür (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

³ Eksilti yoluyla çeviri. Arapça örnekteki "ḍabatahū mutelebbisen" ifadesi, Türkçeye "yakalamak" eylemiyle aktarılmıştır. Aslında, cümlede aktarılmak istenen "suçüstü yakalamak" deyimidir. Arapçada yüzey yapıdaki kalıbın Türkçesi eksilti olarak verilmiştir. Bunun nedeni, çevirmenin bağlamdan hareketle anlaşılabilir düşündüğü kalıbın cümledeki diğer öğelerden "aptal aptal sırtırken mi" yararlanarak tahmin edilebilir olduğundandır.

هل ضبطه متلبسا بإبتسامه بلهاء غير مبررة؟! hel dābaṭahū mutelebbisen b'ibtisāmatin belhā'in ḡayri mubarrara	إبتسامه ibtisāme	tek ögeli bir sözcük (ad)	onu nedensiz yere <u>aptal aptal</u> <u>sırırtken mi</u> <u>yakalamıştı</u> yoksa? [15/13]	aptal aptal sırırtmak*4	birleşik eylem
دبت حركة عجيبة في رئيس القلم .. debbet ḥareke 'acībe fī ra'īsi'l- qalem	دبت حركة debbet ḥareke	deyim	birim şefinde garip bir <u>hareket</u> <u>baş gösterdi...</u> [15/16]	(hareket) baş göstermek	deyim
و يبدو أن وزنه خفت بطريقة مذهلة .. ve yebdū enne veznehū ḥaffe bi tarīkatīn muḥzīle	يبدو أن yebdū enne	kalıp yapı	ağırlığı korkunç bir şekilde <u>hafiflemiş olacak</u> ki, ... [16/4]	galiba*5	tek ögeli bir sözcük (zarf)
آه . ها هو يضبطه متلبسا مرة أخرى. āh. hā huve yaḍbuṭahū mutelebissen merrā uḥrā	ضبطه متلبسا dābaṭahū mutelebbisen	kalıp yapı	Ah! Bak yine <u>suçüstü yakaladı.</u> [16/8]	suçüstü yakalamak*6	deyim
و رمقته الأعين بإشفاق و استهزاء. ve ramaḳathu'l- a'ayunu bi işfāḳīn ve istihzā'	رمقته الأعين ramaḳathu'l- a'ayunu	birleşik eylem	iş arkadaşlarının gözleri ona <u>hem</u> <u>acıyarak hem de</u> <u>alayla bakıyordu.</u> [16/8-9]	acıyarak bakmak alayla bakmak	birleşik eylem*7

⁴ Kaynak metinde görülen "ibtisāme" sözcüğü, Türkçede 'gülümsemek' anlamına gelmektedir. Adı geçen ifadenin Arapça cümledeki "belhā' / T: aptal" sıfatıyla birlikte çevrilerek 'aptal aptal sırırtmak' yapısıyla aktarılması uygun görülmüştür.

⁵ Arapçada "yebdū enne" kalıbının, Türkçede 'galiba – görünüyor ki' gibi ifadelerle karşılanabildiği halde çevirmen, dilbilgisi kurallarından yararlanıp tahmin anlamını bildiren {mİş olacak} yapısını kullanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁶ Dipnot 3'te verilen bilgiye göre dilin, tekrardan hoşlanmayı ve tasarruftan yana oluşu gereğinden hareketle derin yapıda bırakılıp eksilti bir çeviri yoluna gidilerek 'yakalamıştı' eylemi kullanılmış (Bk. dipnot 3), buradaysa Arapçası aynı yapı, 'suçüstü yakaladı' karşılığını bulmuştur. Böylece Arapça kalıbın Türkçe çevirisi olarak 'suçüstü yakalamak' deyimini yüzey yapıda kullanılmıştır.

⁷ Burada Arapça metinde geçen "ramaḳathu'l-a'ayunu / T: gözler bakmak" yapısı, Türkçede 'bakmak' eyleminde karşılık bulmaktadır. Cümlede durum zarf tümleçlerinden yararlanılıp birleşik eylem yapılarak 'bakmak' eylemine kalıp işlevi yüklenmiştir. Şöyle ki biri *acıyarak bakmak*, diğeri *alayla bakmak* olmak üzere çeviride iki birleşik eylem söz konusu olmuştur. Şu var ki Türkçede 'gözler bakmak' gibi bir kullanım olmadığından çeviri metinde verilen *gözler* ifadesi gereksiz bulunmaktadır (çeviri kokan çeviri).

أما الحية الرقطاء فقد أدت خدمة لا تتكرر لمملكة مصر القديمة. emmā el- ḥeyyetu'r-raḳṭā' fekad eddet ḥidme la tetekerreru li'meliketi mısrı'l-ḳadīmeti	أدى خدمة eddā ḥidme	birleşik eylem	benekli yılana gelince, zamanında Eski Mısır Kraliçesi'ne bir daha yinelenecek bir <u>hizmet</u> <u>sunmuştu</u> . [16/13-14]	hizmet sunmak/ etmek	birleşik eylem
أنتم وحدكم أيها الزملاء لا خير فيكم، .. entüm vaḥdeküm eyyhā az- zumelā', lā ḥayra fiküm	لا خير في lā ḥayra fi	deyim	ya siz arkadaşlarım? sizlerden bir <u>hayır</u> <u>gelmez</u> . [16/14-15]	hayır gelmemek	deyim
و العزاء عندما نلتمس العزاء في قول ذلك الصديق الذي قال: (...) ve'l-a'zā'u 'indemā neltemisu'l- 'azā'a fi ḳavli zālīka's-ṣadīḳu'l- lezī ḳāla: ...	إلتمس العزاء iltemese'l- 'azā'a	birleşik eylem	<u>huzur arıyorsak</u> , onu sadece, (...) diyen o arkadaşın sözünde bulabiliriz. [16/15]	teselli bulmak* ⁸	deyim
أتشرف بالإفادة. eteşerrefu bi'l- ifāde	أتشرف بالإفادة eteşerrefu bi'l- ifāde	kalıp yapı	<u>memnuniyetle</u> <u>ifade edeyim ki...</u> [16/22]	(memnuniyetle) ifade etmek	birleşik eylem
يا بختك بفراغ البال. yā baḥtuke bi ferāḡı'l-bāl	يا بختك yā baḥtuke	kültür odaklı bir ifade	gamsız olduğun için <u>ne kadar da</u> <u>şanslı</u> bir adamsın, ... [16/26]	şanslı olmak* ⁹	birleşik eylem
في انتظار حلم لن يتحقق تحترقون البهلوانية. fi intizāri ḥulmin len yetehaḳḳaḳa teḥterifūne'l- behlevāniyye	يحترق البهلوانية yeḥterifu'l- behlevāniyye	birleşik eylem	hiç gerçekleşmeyecek bir düşü beklerken <u>cambazlık</u> <u>yapıyorsunuz</u> . [16/28]	cambazlık yapmak	birleşik eylem

⁸ Arapçadaki "iltemese'l-'azā'a" ifadesi, Türkçede 'teselli bulmak' yapısında karşılık bulur. Ancak bağlamdan hareketle çevirmen, yerine 'huzur aramak' eylemini tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

⁹ Arapçada birine imrenme veya kıskanma duygusunu dile getirmek amacıyla kullanılan "yā baḥtuke" ifadesinin, Türkçede 'şanslı olmak' yapısıyla aktarılması uygun görülmüştür.

فسرت في بدنه رعدة رغبة .. feseret fī bedeniḥi ra'datu rağba	سرت في بدنه رعدة seret fī bedeiḥi ra'da	deyim	..., duyduğu arzudan <u>vücudunu</u> bir titreme <u>sardı</u> ... [17/1]	titreme gelmek* ¹⁰	deyim
ظل وجه المدير الأصغر مكبا على أوراق يراجعها .. zalle vechu'l- mudiri'l-asl'au mukibben 'alā avraqın yurāci'uhā	مكبا على mukibben 'alā	kalıp yapı	genel müdür hala, kel <u>başı öne eğik</u> , evrakları kontrolle meşguldü; ... [17/10]	başı eğik	kalıp yapı
بالبقية الباقية له من إرادته .. bi'l-bakiyyeti'l- bākiye lehū min irādetih	البقية الباقية el- bakiyyetu'l- bākiye	kalıp yapı	... ve <u>kalan</u> irade gücüyü, ... [17/12]	arta kalan (irade gücü)	kalıp yapı
ثم رمقه بنظرة شوكية. şümme ramağahū bi- nağratın şevkiyye	رمقه بنظرة ramağahū bi- nağra	deyim	Enis'e sert bir <u>bakış attı</u> . [17/15]	bakış atmak	deyim
نعم يا سعادة البك و قد قدمته لسعادتك. na'am yā se'ādetu'l-be'k ve qad qaddamtuhū li se'ādtek	سعادة البك se'ādetu'l-be'k	saygı ifadesi	evet <u>beyefendi</u> , o raporu ben zat-ı âlinize sunmuştum. [17/20]	beyefendi* ¹¹	saygı ifadesi
ثم حملق في وجه المدير العام كالأبله. şümme ḥamlağa fī vechi'l- mudiri'l-âmi ke'l-ebleh	حملق كالأبله ḥamlağa ke'l- ebleh	birleşik eylem	..., sonra <u>bön bön</u> Genel Müdür'ün yüzüne <u>baktı</u> . [17/29]	bön bön bakmak* ¹²	deyim

¹⁰ Anlamsal çeviri. Arapçada "seret fī bedeiḥi ra'da" ifadesi, Türkçede '(vücuduna) tireme gelmek' ya da 'titremeye tutulmak' gibi yapılarla ifade edilebilir. Yalnız metinde geçen ifadeden mecaz yoluyla 'çok istemek' ya da 'arzulamak' anlamı anlaşılmaktadır. Bu sayede çevirmen, 'vücudunu bir titreme sardı' ifadesini tercih etmiştir (birebir çeviri).

¹¹ Arapçada, "se'ādetu'l-be'k" yapısı, özellikle Mısır Arapçasında saygı ifadesi olarak kullanılan kültür odaklı bir ifadedir. Türkçeye Arapça arasındaki etkileşim sonucu olarak Türkçeden Arapçaya yerleşen 'bek' sözcüğüyle Arapça kökenli 'saadet' sözcüğünün birleşmesinden oluşmaktadır. Çevirmen bunu ifade etmek için Türkçede karşılık olarak aynı anlamı güden beyefendi'yi tercih etmiştir (iletişimsel çeviri).

¹² Arapça metinde "ḥamlağa ke'l-ebleh / T: aptal gibi bakmak" ifadesi için Türkçede 'bön bön bakmak' eylem birlikteliği tercih edilmiştir.

سيدي المدير . . لقد كتبتها حرفا حرفا . . seyyidi'l-mudir.. laḳad ketebtuḥā ḥarfan ḥarfan	حرفا حرفا ḥarfen ḥarfen	kalıp yapı	sayın müdürüm, <u>harfi harfine</u> yazmıştım. [17/31]	harfi harfine	kalıp yapı
تجلى الوجوم فى صفحة وجهه العريض، .. tecelle'l- vucūmu fī ṣafḥat-i vechihī'l-a'rīḏ	تجلى الوجوم tecelle'l- vucūm	deyim	Enis'in geniş yüzünde <u>endişeli</u> <u>bir ifade belirince</u> ... [18/8]	endişelenmek* ¹³	tek ögeli bir sözcük (eylem)
لم ينبس بكلمة. lem yenbise bi kelime	نبس بكلمة nebase bi kelime	deyim	Enis <u>ağzını</u> hiç <u>açmadı</u> . [18/12]	ağzını aç(ma)mak	deyim
كيف دبت الحياة لأول مرة فى ... keyfe debbetu'l- ḥayātu li evveli marratin fī ...	دبت الحياة debbeti'l-ḥayāt	deyim	... <u>hayat</u> ilk kez nasıl <u>canlandı</u> ? [18/16-17]	canlanmak* ¹⁴	tek ögeli bir sözcük (eylem)
لست أعمى فيما أظن يا سيد أنيس؟ leste a'mā fime azunnu yā seyyid Enis	فيم أظن/ على ما أظن fime azunn/ 'alā mā azunnu	kalıp yapı	<u>gördüğüm</u> <u>kadarıyla</u> kör değilsin, değil mi Enis Efendi? [18/18]	sanırım ki gördüğüm kadarıyla	kalıp yapı
أحنى رأسه مستسلما. aḥnā ra'sehū musteslimen	أحنى رأسه aḥnā ra'sehū	birleşik eylem	diyecek söz bulamayarak <u>başını öne eğdi</u> . [18/19]	başını öne eğmek	birleşik eylem
يا سعادة . . . دعنا من السعادة و التعاسة، .. yā se'ādet ... da'nā mine's- se'ādeti ve't- te'āseti	دعنا من السعادة و التعاسة da'nā mine's- se'ādeti ve't- te'āseti	yazar tarafından uydurulmuş bir kalıp	sayın... bırak şimdi <u>sayını</u> <u>mayını</u> da, ... [18/27-28]	sayın mayın* ¹⁵	ikileme
يشهد الله أننى مريض! yeşhed'l-lāhū ennenī marīḏ	يشهد الله أن yeşhedu'l-lāhu enne	kalıp yapı	<u>Allah şahidim</u> <u>olsun ki</u> , hastayım! [18/30]	Allah şahidim olsun	kalıp yapı

¹³ Arapçadaki "*tecelle'l-vucūm*" yapısı, Türkçede '*kaygı çekmek*' deyiminin karşılığıdır. Çevirmen bunun yerine '*endişelenmek*' eylemini seçer (anlamsal çeviri).

¹⁴ Anlamsal çeviri. Arapçada deyim olarak geçen "*debbetu'l-hayātu*" ifadesinin tam birebir Türkçe karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Bundan hareketle çevirmen, burada anlatılması istenen "*birinde hayat/can belirtisi görünmek*" anlamını aktarmak için Türkçede '*canlanmak*' eylemini kullanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹⁵ Arapça metinde geçen "*es-se'āde ve't-te'āse – mutluluk ve keder*" birlikteliği, *öfke ve sinirlerin tepesinde olduğunu anlatmak* amacıyla yazarın başvurduğu bir çeşit yansıma tekniğidir. Söz konusu ifade, iki zıt anlamlı kelimenin birleşmesinden oluşmaktadır. Çevirmen de anlam odaklı çevirisinde Türkçede '*sayın mayın*' ikilemesini uygun bulmuştur.

للصبر حدود، .. li's-şabr-i ħudūd	للصبر حدود	kalıp yapı	sabrın da bir sınırı <u>var.</u> [19/10]	sabrın da bir sınırı var	atasözü
و لكن احذر أن تعود. ve lâkin iħzer en ta'ūd	احذر أن iħzer en	kalıp yapı	ama <u>sakın ola</u> bir daha tekrarlanmasın. [19/15]	sakın ola	kalıp yapı
... ليسأله سؤالاً في الغالب ... ve şa'ara bi zemīlihī ve huve yemīlu naħvahū li yes'elehū suālen fi'l-gālib	يسأل سؤال yes'elu suālen	birleşik eylem	... <u>büyük</u> <u>olasılıkla soru</u> <u>sormak için</u> ... [19/21]	soru sormak	birleşik eylem
	في الغالب fi'l-gālib	kalıp yapı		büyük olasılıkla	kalıp yapı
كن في حالك . . kūn fī ħālike	كن في حالك kūn fī ħālike	deyim	<u>sen işine bak!</u> [19/22]	işine bak* ¹⁶	deyim
و صاح المماليك صيحات الفرح في رحلة الرماية. ve şāħa'l- memālīku şayhāti'l-faraħi fī riħlati'r- rimāye	صاح صيحة فرح şāħa şayħatu faraħın	birleşik eylem	..., ve Memlūk askerleri av yolculuğunda sevinç <u>çıgıllıkları</u> <u>attılar.</u> [20/5]	sevinç çıgıllığı atmak	deyim
و ما زال المملوك يضحك ملء شديقه. ve mā zāle'l- memlūku yađħaku mil'e şadaķayhī	ضحك ملء شديقه đāħika mil'e şadaķayhī	birleşik eylem	ama Memlūk hala <u>katıla katıla</u> <u>gölüyordu.</u> [20/11]	katıla katıla gölmek	birleşik eylem

¹⁶ Kaynak metinde, "kūn fī ħālike / T: kendi halinde ol" biçiminde geçen deyimsel ifadesinin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'sen işine bak' deyimini bulunmaktadır.

TABLO 2

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
قبل أن يجرفها التيار ذات يوم، .. kâbla en yecrifahâ a't- taeyyâru zâte yevmin	جرفه التيار cerefehu't- teyyâru	deyim	..., bir gün <u>akıntı</u> <u>alıp götürmeden</u> önce, ... [20/17]	akıntı alıp götürmek	deyim
.. خلع ملابسه، .. hala'a melâbisehû	خلع ملابسه hala'a melâbisehû	kalıp yapı	<u>elbiselerini çıkardı,</u> ... [21/8]	üstünü değiştirmek	birleşik eylem
خيرًا؟ hayran	خيرًا hayran	kültür odaklı bir ifade	<u>hayırdır, neyin var?</u> [21/18]	hayırdır neyin var* ¹⁷	kültür odaklı bir ifade
و لكنك تعود آخر الأمر إلى جوك الطيب. ve lâkinneke te'ûdu âhîru'l- emri ile cevvike't- tayyibi	عاد آخر الأمر إلى 'âde âhîru'l- emri ile	kalıp yapı	ama sen <u>sonunda</u> yine o güzel <u>havana dönersin.</u> [21/20]	normale dönmek* ¹⁸	birleşik eylem
دائما ينتزع إعجابيه. dâiman yentezi'û i'câbehû	ينتزع إعجابيه inteza'a i'câbehû	deyim	... sürekli onun <u>hayranlığını</u> <u>kazanıyordu;</u> ... [21/22]	hayranlık kazanmak* ¹⁹	deyim
و ما اللحم إلا جلد على عظم. ve ma'l-laħmu illâ cildun 'alâ 'azmın	جلد على عظم cildun 'alâ 'azmın	deyim	eti de zaten <u>kemikleri</u> <u>üzerindeki deriden</u> başka bir şey değildi. [21/29]	bir deri bir kemik (kalmak)* ²⁰	deyim

¹⁷ Arapça metinde geçen "hayran" ifadesi, adeta *endişe duyularak bir kişiyi veya bir olayı sormak* için kullanılmaktadır. Türkçede 'hayırdır' ifadesiyle karşılanmaktadır. Çevirmen, anlamı pekiştirmek için "neyin var" eklemesinde bulunarak Arapçadaki verilen anlamı Türkçeye aynen aktarma yoluna gitmiştir (ekleme yoluyla çeviri).

¹⁸ Kaynak metnin " 'âde âhîru'l-emri ile " yapısının Türkçedeki anlamsal karşılığı 'normale dönmek' olsa da Arapça bağlamda iletilmesi istenen 'kötü bir dönem yaşadktan sonra güzel, huysuz ve normal hale dönmek' olduğuna göre çevirmen, zarf tümleci olan sonunda'yı kullanarak çevirisini anlam odaklı yapmıştır (anlamsal çeviri).

¹⁹ " inteza'a i'câbehû / T: hayranlığımı koparmak" Arapça deymi, Türkçede 'hayranlığımı kazanmak' yapısında karşılık bulmuştur.

²⁰ Arapça bağlamda verilen bilgiye göre burada iletilmesi istenen anlam tam olarak zayıflık değil nitelendirilen adamın fiziki özelliklerini vermektir. Sözü geçen adam, fazla kilodan kaynaklanmayan dev yapıya sahiptir. Bundan hareketle bağlamda geçen deyimsef ifadenin temel anlamda kullanıldığı söylenebilir.

و قام إلى السفارة و اتخذ مجلسه، .. ve kām ile's- sofra ve't-taḥāza meclisehū	اتخذ مجلسه iteḥāza meclisehū	kalıp yapı	Enis, gidip sofraya <u>oturdu.</u> [22/3]	kurulmak* ²¹	tek ögeli bir sözcük (eylem)
كأنما لم يأخذ السؤال مأخذ الجد: .. ke'ennemā lem ye'ḥuza's-suāla me'ḥazi'l- <u>ced</u>	أخذه مأخذ الجد aḥzahū ma'ḥaze'l- <u>ceddi</u>	deyim	sanki soruyu <u>ciddiye almamış</u> gibi ... [22/15]	ciddiye almak	deyim
من أدراني؟! .. men adrānī	من أدراني men adrānī	kalıp yapı	ne bileyim! [22/19]	bilmiyorum* ²²	tek ögeli bir sözcük (eylem)
و لكن الراجح أنه كان يسعى فوق الأرض .. ve lākinne'r- rāciḥu ennehū kāne yes'ā fevka'l- <u>arḏi</u>	الراجح أن ar-rāciḥu enne	kalıp yapı	..., ama <u>herhalde</u> ... bu adam <u>veryüzünde</u> <u>dolaşmaya</u> <u>başlamıştır.</u> [22/21-22]	herhâlde	zarf
	سعى فوق الأرض se'ā fevka'l- arḏi	yazar tarafından uydurulan bir kalıp		yaşamak* ²³	tek ögeli bir sözcük (eylem)
لم يزل قويا بالقياس إلى سنه لدرجة تفوق الخيال. lem yezel kaviyyen bi'l- kiyāsi ile sinniḥi li-derecetini tefūku'l- <u>ḥayāl</u>	فاق الخيال fāka'l- <u>ḥayāl</u>	kalıp yapı	yaşına göre <u>hayal</u> <u>edilemeyecek</u> <u>kadar</u> güçlü hâlâ. [22/23]	beklenmeyecek kadar	kalıp yapı
و يسقى الزرع، و يؤم المصلين، و يحسن طهي الطعام. yaskī'z-zar'e ve ye'ummū'l- muşallīne ve	سقى الزرع saqa'zer'e	kalıp yapı	..., <u>bitkileri suluyor</u> , namaz kılanlara <u>imamlık yapıyor</u> ve iyi <u>yemek yapıyor</u> . [22/26-27]	bitki sulamak	kalıp yapı
	أم المصلين emme'l- muşallīne	kalıp yapı		imamlık yapmak* ²⁴	kalıp yapı

²¹ Arapça metinde *oturacak vaziyette bulunmak* anlamına gelen "*aḥāza meclisehū*" ifadesi, Türkçede '*oturmak*' eylemiyle karşılanmıştır. Aslında Arapça yapının birebir anlamı *kurulmak*'tır. Oturmak eyleminin kullanımı ise çevirmenin tercihidir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²² Arapçada *protesto edercesine bir şeyin bilinmediğini bildirmek* ya da *öfkeyle eşleşen bilmezlik* gibi anlamlar barındıran "*men adrānī*" ifadesinin Türkçedeki anlamı '*bilmiyorum*' olsa da çevirmen, Arapça metindeki geçen anlamı aynen birebir aktarma yoluna gitmiştir. Bunun için de Türkçede '*ne bileyim*' ifadesini daha uygun bir karşılık görmüştür.

²³ Arapça metinde geçen bağlamdan maksat, *sözü edilen adamın yaşlı olduğunu* veya *çok yaşadığını* ifade etmektir. Burada yazarın anlama ironi katmak istediği bellidir.

²⁴ Çevirmen, *imamlık yapmak* anlamına gelen "*emme'l-muşallīne*" Arapça ifadesi için Türkçede iki kalıp yapıyı yan yana getirerek açıklamalı bir çeviri yöntemi benimsemiş. Çevirisini de *{namaz kılmak + imamlık yapmak}* birlikteliklerini birleştirerek yapmıştır (ekleme yoluyla çeviri).

yuḥsinu taḥyya'ṭ-ṭa'ām	طهى الطعام ṭaha'ṭ-ṭa'āma	kalıp yapı		yemek pişirmek* ²⁵	kalıp yapı
و رنا إليه مليا ثم سأل: ve renā ileyhī meliyyen ṣümme se'el	رنا مليا ranā meliyyen	birleşik eylem	ona <u>dik baktıktan</u> sonra: (...) diye sordu. [23/23]	dik bakmak* ²⁶	birleşik eylem
قرا عيني في الصلاة. ḳurratu 'aynī fi'ş-şalāti	قرا عيني في الصلاة. ḳurratu 'aynī fi'ş-şalāti	«Hz. Peygamberin sözü»	<u>huzur kaynağım</u> <u>namaz.</u> [23/31]	huzur kaynağım namaz* ²⁷	kalıp yapı
أنا خادم السادة. enā ḥādīmus'sāde	خادم السادة ḥādīmus'sāde	kültür odaklı bir ifade	ben, <u>beyefendilerin</u> <u>hizmetkarıyım.</u> [24/9]	beyefendilerin hizmetkarı* ²⁸	kültür odaklı bir ifade
كعادته كل يوم. ke'ādetihī külle yevm	كعادته ke'ādetihī	kalıp yapı	her gün <u>âdeti</u> <u>olduğu üzere</u> ... [24/30]	âdet olduğu üzere	kalıp yapı
و فرغ عم عبده من عمله .. ve farağa 'amm'Abduh min 'amalihī	فرغ من عمله farağa min 'amalih	deyim	bu arada Abduh Amca da <u>işini</u> <u>bitirmiş.</u> ... [25/1]	işini bitirmek* ²⁹	birleşik eylem
إذا غلبه النوم. izā ḡalabahu'n- nevm	غلبه النوم ḡalabahu'n- nevm	deyim	şayet <u>uykuya</u> <u>kalırsa</u> ... [25/14]	uykuya dalmak* ³⁰	deyim

²⁵ *Yemek pişirmek* anlamına denk gelen "*ṭaha'ṭ-ṭa'āma*" Arapça ifadesinin, Türkçedeki yaygın karşılığı – en doğru olmasa da – çevirmenin tercih ettiği gibi '*yemek yapmak*' yapısıdır.

²⁶ Kaynak metindeki "*ranā meliyyen / T: iyice bakmak*" ifadesi, Türkçede '*dik bakmak*' yapısında anlamsal karşılık bulmuştur.

²⁷ Arapçada zamanla kalıplaşmış olan ve dilin hem yazılı hem sözlü alanlarını kapsayacak şekilde sık sık kullanılan "*ḳurratu 'aynī fi'ş-şalāti*" yapısı, aslında Hz. Peygamberin sözüdür. Ad cümlesi niteliğinde olan bu yapının öznesi "*ḳurratu 'aynī*", Türkçedeki '*göz bebeğim*' ifadesinin birebir karşılığıdır. Ancak Türkçede namazla göz bebeğim arasında birliktelik oluşturulması söz konusu olamaz. Bu nedenle çevirmen, aktarılması istenen iletiyi anlaşılır kılmak için bu tür değişikliğin yapılmasına gereksinim duymuştur (anlamsal çeviri).

²⁸ Arapça metinde geçen "*ḥādīmus'sāde*" yapısı, Mısır kültürüne bağlı olup '*ne emrederseniz*' veya '*hizmetinizdeyim*' gibi anlamları ifade etmekte olup *hizmetin bir çıkar uğruna hiç itirazda bulunmaksızın yapıldığını* anlatmaktadır (birebir çeviri / kültür benzerliği).

²⁹ Arapçada *birinin işini tamamlayıp bitirdiğini* ifade eden "*farağa min 'amalih / T: işinden boşalmak*" ifadesi, Türkçeye '*işini bitirmek*' yapısıyla aktarılmıştır. Yukarıda verilen Türkçe karşılığysa temel anlamda kullanılmış bir kalıp niteliğindedir.

³⁰ Arapça metindeki "*ḡalabahu'n-nevm / T: uykuya yeni düşmek*" deyimsel ifadesi, Türkçeye çevirmenin tercihinine göre '*uykuyakalmak*' ifadesiyle aktarılmıştır (çeviri kokan çeviri). Yalnız söz konusu ifade için Türkçede '*uykuya dalmak*' deyimini daha uygun bir karşılık olacaktır.

TABLO 3

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
أعد المجلس كأحسن ما يكون. a'adde'l-meclise ke'aḥseni mā yekūn	أعد المجلس a'adde'l-meclise	kalıp yapı	<u>mümkün olan en iyi şekilde meclisi hazırladı.</u> [25/15]	meclis kurmak* ³¹	deyim
	كأحسن ما يكون ke'aḥseni mā yekūn	kalıp yapı		en iyi şekilde	kalıp yapı
هبط المغيب فوق الأشجار و الماء .. habaṭa'l-maḡību fevka'l-aṣcāri ve'l-mā'	هبط المغيب habaṭa'l-maḡību	deyim	<u>günbatımı</u> , ağaçların ve suyun üzerine <u>düştü</u> ... [25/18]	akşam olmak* ³²	birleşik eylem
و أنت لم تمسها و لكن مسها الكبير. ve ente lem temesehā ve lākin messehe'l-kiberu	مسه الكبير messehu'l-kiberu	deyim	ey Enis, sen o kadına el sürmedin ama <u>yaşlılık elini sürdü.</u> [26/11-12]	yaşlanmak* ³³	tek ögeli bir sözcük (eylem)
و أنت لم تمسها و لكن مسها الكبير. ve ente lem temesehā ve lākin messehe'l-kiberu	مس messe	tek ögeli bir sözcük (eylem)	Ey Enis, sen o kadına <u>el sürmedin</u> ama yaşlılık elini sürdü. [26/11-12]	el sürmek	deyim
إناء لم يترع بماء. li inā'in lem yutra'u bi mā'in	إناء لم يترع بماء inā'un lem yutra'u bi mā'	kalıp yapı	..., içine uzun zamandır hiç su konmamış bir testinin kuruluşu misali ... [26/13-14]	içine uzun zamandır hiç su konmamış bir testinin kuruluşu misali* ³⁴	sözcük öbeği

³¹ Arapça metinde geçen "a'adde'l-meclise" ifadesi, Türkçede 'meclis kurmak' yapısında karşılık bulur. Çevirmen burada aynı anlamı veren "meclis hazırlamak" birlikteliğini tercih etmiştir.

³² Arapça metinde görülen "habaṭa'l-maḡību / T: günbatımı düşmek" deyimsel ifadesinin, Türkçedeki anlamsal karşılığı 'akşam olmak' yapısıdır. Çevirmen, söz konusu ifadenin Türkçeye aynen birebir çevrilmesinde sakınca görmeyerek sözcüğü sözcüğüne aktarma yoluna gitmiştir.

³³ Arapçada "messehu'l-kiberu / T: yaşlanmak" deyimini, Türkçede 'dokunmak/ el sürmek' eylemlerinde karşılık bulur. Şu var ki kaynak dil deyiminin hem biçimsel hem de anlamsal boyutunda var olan (el-kiberu: yaşlılık) ifadesini erek metinde kullanmak olsa gerek. Dolayısıyla çevirmen, Türkçe metne 'yaşlılık' eklemesinde bulunmuştur (birebir/ ekleme yoluyla çeviri).

³⁴ Arapçada " inā'un lem yutra'u bi mā'in " ifadesi, genelde kuru ve soluk olma durumunu anlatmak için kullanılır. buradaysa soyut anlamında gençliğin tükendiğini ifade etmektedir. Çevirmen, kaynak dildeki betimlemeyi Türk okuyucusuna göstermek amacıyla çevirisini açılımlayarak yapmıştır (yabancılaştırma ve açıklama yoluyla çeviri).

كانت في عصر خوف ترعى الغنم في شبه جزيرة سيناء .. kānet fī 'asr-i Ḥūfū ter'a'l- ġanama fī šibhī cezīret-i Saynā'	رعى الغنم ra'a'l-ġanama	birleşik eylem	O, Keops döneminde Sina'da <u>koyun çobanlığı</u> <u>yapıyordu.</u> [26/17-18]	çobanlık etmek	birleşik eylem
و لكنها لم تترك أثرا إذ لدغها ثعبان أعمى فقضى عليها. ve lākinnehā lem tetruk eşeren iz ledeġehā su'bānun 'amā feġadā 'aleyhā	لدغه الثعبان ledeġehū' s- şu'bānu	birleşik eylem	..., bir kör <u>yılan</u> <u>tarafından</u> <u>sokulunca,</u> arkasında hiçbir <u>eser</u> <u>bırakmadan</u> ölüp gitti. [26/18]	(yılan) sokmak	birleşik eylem
	ترك أثرا tereke eşeren	deyim		eser/ iz bırakmak	deyim
أنا لا أطلب إلا الستر .. enā lā aṭlubu ille's-setra	يطلب الستر yaṭlubu's- setre	kültür odaklı bir ifade (dua)	benim tek isteġim, <u>Allah'ın bizi</u> <u>koruyup kollaması.</u> [26/25]	Allah'ın (kollayıp koruması/ koruyup kollaması)* ³⁵	kalıp yapı (dua)
فابتسمت ابتساماً باردة، .. febtsemet ibtisāmatan bāride	ابتسم ابتساماً ibtese ibtisamatan	kalıp yapı	Leyla, soġuk bir <u>gölümsemeyle</u> ... [27/3]	gölümsemek* ³⁶	tek ögeli bir sözcük (eylem)
لم لا تتخذين منى رفيقاً؟ lime lā tetteḥizīne minni rafīḡan	اتخذ رفيقاً itteḥaza rafīḡan	birleşik eylem	beni niye <u>sevgili</u> <u>edinmiyorsun</u> ki? [27/11-12]	sevgili edinmek	birleşik eylem
وارتفع صوته غاضباً مع أذان الفجر. ve'rtafa'a şavtahū ġādīban ma'a ezāni'l- feci	رفع صوته rafa'a şavtahū	deyim	<u>sesi</u> sabah ezanıyla birlikte öfkeyle <u>yükselmişti.</u> [27/25]	sesini yükseltmek	deyim

³⁵ Arapçada "yaṭlubu's-setre" yapısı, Mısır kültürüne dayalı bir dua ifadesidir. Çevirmen, söz konusu ifade için Türkçede 'Allah'ın koruyup kollaması' karşılığını yeğlemiştir (iletişimsel çeviri).

³⁶ Arapçada metinde kalıp biçiminde geçen "ibtese ibtisamatan" birlikteliği, çevirmenin tercihinine göre Türkçeye tek ögeli bir sözcük olan 'gölümsemek' eylemiyle aktarılmıştır (farklı biçim ve benzer anlamla çeviri).

و بسط خالد راحتیه ضارعا و هو يقول (فضحتنا!) ve basata Ḥalidu rāḥatayhī dārian ve huve yaqūl: faḍaḥtinā	بسط راحتیه basata rāḥateyh	kalıp yapı	Halit ise <u>avuçlarını</u> <u>açarak</u> , yalvarırcasına, ' <i>Yapma, bizi rezil</i> <i>ediyorsun!</i> ' diyordu. [28/1-2]	avucunu açmak* ³⁷	deyim
و بسط خالد راحتیه ضارعا و هو يقول (فضحتنا!) ve basata Ḥalidu rāḥatayhī dārian ve huve yaqūl: faḍaḥtinā	فضحتنا faḍaḥtinā	kültür odaklı bir ifade	Halit ise <u>avuçlarını</u> <u>açarak</u> , yalvarırcasına, ' <i>Yapma, bizi rezil</i> <i>ediyorsun!</i> ' diyordu. [28/1-2]	rezil etmek* ³⁸	birleşik eylem
و لك طول البقاء ! ve leki ṭūlu'l- bakā'	و لك طول البقاء ve leke ṭūlu'l- bakā''	kültür odaklı bir ifade (ironi)	<u>sen kalıcı ol!</u> [28/10]	sağlıcalıkla kal* ³⁹	kalıp yapı
فجذبت نفسا بشراة ثم سعلت طويلا. fecezebet nefesen bişerāha şümme se'alet tavīlen	جذب نفسا cezebe nefesen	deyim	Leylā öylesine derin <u>bir nefes çekti ki</u> , ardından uzun süre öksürdü. [28/12]	nefes çekmek	deyim
الكرسى الأول هو كرسى السعال، ثم يجيء الفرج بعد ذلك. elkürsiyyü'l- evveli huve kürsiyyüs-su'āl şümme yecī'u'l- faracu ba'de zālik	يأتى/ يجيء الفرج ye'tī/ yecī'u'l- faracu	kültür odaklı bir ifade (deyim)	... ilk nefes öksürtür, sonrası <u>keyif verir</u> , ... [28/13-14]	keyif vermek* ⁴⁰	deyim
مساء الخير... مساء الجمال. mesā'u'l-ḥayri mesā'u'l-cemāl	مساء الخير mesā'u'l-ḥayri	kültür odaklı bir ifade	' <i>iyi akşamlar</i> ', ' <i>size</i> <i>de iyi akşamlar</i> '. [28/20-21]	iyi akşamlar, güzel akşamlar* ⁴¹	kalıp yapı

³⁷ Arapçada "*basata rāḥateyhī*" ifadesi, Türkçede '*avuucunu açmak*' deyiminde karşılık bulur. Burada deyim, metinde mecaz anlamıyla değil temel anlamıyla kullanılmıştır.

³⁸ Kaynak metinde geçen "*faḍaḥtinā*" ifadesinin, Türkçedeki anlamsal karşılığı '*rezil etmek*' yapısıdır. Burada, çevirinin anlam odaklı yapılmasının yanı sıra, '*yapma*' eklemesinde bulunulmuştur (anlamsal çeviri/ ekleme yoluyla çeviri).

³⁹ Kaynak metindeki "*ve leke ṭūlu'l-bakā'*" yapısı, Arapçada kültür odaklı bir ifade olup Türkçede '*sağlıcalıkla kal*' anlamına gelmektedir. Söz konusu ifade, metinde ters bir anlam kastedilerek ironi amacıyla kullanılmıştır.

⁴⁰ Arapça metinde geçen "*yecī'u'l-faracu / T: kolay gelir*" deyimsel ifadesi, nice zorluklarla karşı karşıya geldikten sonra bulunan kolaylık ya da hissedilen rahatlığı ifade etmektedir. Adı geçen ifade, Türkçede doğrudan bir karşılığı olmadığı için çevirmen, anlama yönelik bir karşılık olarak Türkçedeki '*keyif vermek*' ifadesini uygun bulmuştur (anlamsal çeviri).

⁴¹ Mısır kültüründe "*mesā'u'l-cemāl*" kalıbı, Türkçede '*akşamınız güzel olsun/ güzel akşamlar*' gibi anlamlara gelir. Çevirmen bunun yerine "*size de iyi akşamlar*" yapısını kullanır. Burada esrar âlemine özgü bir selamlaşma biçimi söz konusudur. Akşamın esrarla keyifli geçmesi dileğine bir gönderme var (çevirmen notu, sayfa 28 – dipnot 7).

و بلغ نشاط أنيس أقصى مداه، .. ve beleğa neşâ- u Enis aqşâ medâhū	بلغ أقصى مداه beleğa aqşâ medâhū	birleşik eylem	Enis'in keyfi <u>doruk noktaya ulaştı</u> ... [29/2]	doruk noktasına ulaşmak	birleşik eylem
لا توجعوا رؤسنا، .. lā tuvcî'ū ru'ūsenā	أوجع رأسه avce'e ra'sehū	deyim	..., <u>kafamızı şişirip durmayın</u> , ... [29/11]	kafası şişmek* ⁴²	deyim
خذوا الحكمة من أفواه المساطيل. ḥuzu'l-ḥikmete min afvāhil- masāṭil	خذوا الحكمة من أفواه المجانين	atasözü	' <u>buyurunuz, bilgece sözleri sarhoşlardan duyunuz!</u> ' [29/19-20]	bilgece sözleri delilerin ağzından alımız* ⁴³	sözcük öbeği
أما خارج الشرفة فقد استقرت الظلمة .. emmā ḥārice'ş- şurfeti fekad isteḳarrati'z- zūlmatu	استقر الظلام isteḳarra'z- zālām	deyim	balkonun dışına ise <u>karanlık çökmüş</u> ; ... [29/27]	karanlık çökmek* ⁴⁴	deyim
و هو ينوه بإعجابه بالرجل العجوز. ve huve yunevvihu bi'icābihī bi'r- raculī'l-acūz	نوه بإعجابه nevvehe bi'icābihī	birleşik eylem	... aynı zamanda yaşlı adama <u>duyduğu hayranlığı dile getirdi</u> . [30/9]	(hayranlığımı) dile getirmek	deyim
و خرج أحمد نصر عن صمته المؤلف .. ve ḥaraca Ahmed Nasr'u 'an şamtihi'l- me'lūf	خرج عن صمته ḥaraca 'an şamtihi	deyim	Ahmet Nasr, o her zamanki <u>susunluğunu bozarak</u> ... [30/9-10]	susunluğunu bozmak* ⁴⁵	deyim
لنحمد الله على أنه فى أرذل العمر .. linaḥmada'llāha 'alā ennehū fī erzeli'l-u'muri	حمد الله ḥamida'llāha	kalıp yapı (dua cümlesi)	<u>Allah'a dua edelim</u> <u>ki</u> ömrünün en berbat döneminde, ... [30/12]	şükretmek* ⁴⁶	birleşik eylem

⁴² Arapçada söylenenlere karşı bıkkınlık ve zihnin yorulmasını göstermek amacıyla kullanılan "avce'e ra'sehū/ kafasını acıtmak" yapısı, Türkçede 'kafası şişmek' deyiminde karşılık bulur. Çevirmen söz konusu ifadeye 'durmak' eylemini ekleyerek cümlede sürerlik anlamını vurgulamıştır (ekleme yoluyla çeviri).

⁴³ Arapçada "ḥuzu'l-ḥikmete min afvāhil-masāṭil" atasözünün, kaynak metinde söz değişikliğine uğratarak kullanılmıştır. Açıklama için Bk. *Çeviri Kaynakları*, s. 11 (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri).

⁴⁴ Arapçada "isteḳarra'z-zālām - T: karanlık istikrar buldu/ yerleşti" deyimini, Türkçede 'karanlık çökmek' yapısında karşılık bulmuştur.

⁴⁵ Arapçada "ḥaraca 'an şamtihi / susunluğundan çıkmak" deyimini, Türkçede "susunluğunu bozmak" deyimini karşılamıştır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

⁴⁶ Arapçada "ḥamida'llāha" Türkçede "Allah'a hamdetmek/ şükretmek" anlamına gelmektedir. Günlük dil kullanımına bağlı olarak adı geçen ifade, metinde verildiği gibi 'Allah'a dua etmek' yapısıyla karşılanması tercih edilmiştir.

و أعاد أنيس على أسماعهم الحديث الذي دار بينه و بين الرجل ظهر اليوم، .. ve a'āda Enisun 'alā asmāi'himi'l- ḥadīṣe'l-lezī dāra beynehū ve beyne'r- reculi zūhra'l- yevmi	أعاد على مسامعه a'āda 'alā mesāmi'ihī	deyim	Enis <u>onlara</u> öğleyin kendisiyle Abduh Amca arasında geçen konuşmayı <u>alınca</u> , ... [30/15]	anlatmak* ⁴⁷	tek ögeli bir sözcük
إن العالم في حاجة إلى رجل في علاقته لتستقر سياسته . . inne'l-āleme fī ḥācetin ile raculin fī 'imlākiyyatihī litastakirra siyāsetuhū	في حاجة إلى fī ḥācetin ile	kalıp yapı	siyasi istikrara kavuşması için dünyaya onun gibi dev bir adam <u>gerek</u> , ... [30/17]	gerek	tek ögeli bir sözcük (sıfat)
قطع المسافة إلى غررتنا في مائة مليون سنة ضوئية. ḳata'a'l-mesāfa ilā ğurzatınā fī mi'at-i milyon-i senetin ḍaviyye	قطع المسافة ḳata'a'l- mesāfa	birleşik eylem	..., gökyüzünden yüz milyon ışık yılı <u>uzaklığı kat ederek</u> esrar partimize ulaştı. [30/28-29]	mesafe (uzaklık) katetmek* ⁴⁸	birleşik eylem
و لم يعد للقلب من هم يحمله .. ve lem ye'ud li'l-ḳalbi min hemmin yeḥmiluhū	حمل هما ḥamele hemmen	deyim	... artık kalbine <u>yüklenebileceği</u> bir <u>sıkıntı</u> kalmamıştı. [30/33]	kaygı çekmek* ⁴⁹	deyim
مذ دفن في التراب أعز ما كان يملكه. muz defene fī't- turābi a'azze mā kāne yemlikuhū	أعز ما يملك a'azze mā yemluk	kalıp yapı	<u>sahip olduğu en</u> <u>değerli varlığı</u> toprağa verdiği günden beri ... [30/32]	en değerli varlığı* ⁵⁰	söz öbeği

⁴⁷ Arapçadaki "a'āda 'alā mesāmi'ihī" yapısının Türkçedeki biçimsel karşılığı 'kulak(lar)ına olup bitenleri yeniden dinletmek' tir. Türkçede öyle bir kullanım olmadığı için çevirmen, söz konusu ifadeyi anlamına göre çevirerek Türkçeye 'anlatmak' eylemiyle aktarma yoluna gider (Anlamsal çeviri).

⁴⁸ Arapçada "ḳata'a'l-mesāfa" ifadesi, Türkçede 'mesafe katetmek, yol almak' yapılarında karşılık bulur. Burada çevirmen, metinde geçen 'uzaklık katetmek' ifadesini kullanmayı yeğlemiştir.

⁴⁹ "ḥamele hemmen / T: endişe taşımak" Arapça ifadesinin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'kaygı çekmek' deyimidir. Çevirmen buna metinde geçen 'sıkıntı yüklenmek' birlikteliğini yeğlemiş bulunmaktadır.

⁵⁰ Arapça metinde geçen "a'azze mā yemluk" ifadesi, romanın anlatıcı rolündeki kahramanın ölen eşiyle küçük kızına gönderme yapmak amacıyla kullanılmış olup elde bulunanların çok değerli olduğunu, yerini bir başkası alamayacağını anlamında bir söz.

مذ دفن في التراب أعز ما كان يملكه. muz defene fi't- turābi a'azze mā kāne yemlikuhū	دفن defene	tek ögeli bir sözcük (eylem)	sahip olduğu en değerli varlığı <u>toprağa verdiği</u> günden beri ... [30/32]	toprağa vermek* ⁵¹	deyim
إذا أردت حقا ارتكاب حماقة للفت الأنظار إليك .. izā aradte ḥaḥḥān irtikāba ḥamāḥātan li lefti'l-anzāri ileyke	ارتكب حماقة irtekebe ḥamāḥātan	birleşik eylem	şayet <u>bakışları</u> <u>üzerine çekmek</u> için gerçekten bir <u>aptallık yapmak</u> istiyorsan, ... [31/1]	aptallık yapmak	birleşik eylem
	لفت الأنظار إلى lefete'l-anzāra ilā	deyim		bakışları üzerine çekmek	deyim
و الحق أنه جاء بسؤال لم يسأله أحد من قبل ! ve'l-ḥaḥḥu ennehū cā'e bi su'ālin lem yes'elehū aḥadun min ḳablin	الحق أن al-ḥaḥḥu enne	kalıp yapı	Allahı var, daha önce kimsenin sormadığı bir soruyu sordu! [31/9]	Allah (Allahı) var* ⁵²	deyim
لكنه فغر فاه هذه المرّة كأنما يعتزم التهام العوامة. lākinnehu fağara fāhū hāzihi'l-marrata ke'annemā ya'tazimu'l- tihāmi'l- a'vvāme	فغر فاه fağara fāhū	kalıp yapı	..., ama bu kez, yüzer evi yutmaya niyetlenmiş gibi <u>ağzını açmıştı.</u> [31/17]	ağız (ağzını) açmak* ⁵³	birleşik eylem
و إذا به يغمز بعينه و هو يقول: «أنا الحوث الذي نجى يونس». ve izā bihī yeğmizu bi'ayneyhī ve huve yaḳūl: enā el-ḥūtu'l-lezī neccā Yūnus	غمز بعينه ğamaza bi'ayneyhī	birleşik eylem	... <u>göz kırparak,</u> <i>Ben, Hz. Yunus'u</i> <i>kurtaran balığım,</i> dedi. [31/20-21]	göz kırpmak	birleşik eylem

⁵¹ Kaynak metinde geçen "defene" eylemi, Arapçada tek ögeli bir sözcük olup 'gömmek, defnetmek, toprağa vermek' anlamına gelmektedir. Çevirmen 'toprağa vermek' deyimini tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁵² Arapçada "el-ḥaḥḥu enne" ifadesi, kalıp nitelikte olup Türkçede 'gerçi' zarfıyla karşılanabilir. Ancak çevirmen aynı anlamı veren 'Allahı var' deyimini kullanma yoluna gider.

⁵³ Arapça metindeki "fağara fāhū" ifadesi, Türkçe metne 'ağzını açmak' yapısıyla aktarılmıştır. Yalnız adı geçen ifade, geçtiği bağlama göre iki dilde mecaz anlamıyla değil temel anlamıyla kullanılmıştır.

<p>إذا أردت أن تضحك من القلب حقا فانظر إلى الأرض من فوق.</p> <p>izā aradte en taḍḥake mine'l- ḳalbi ḥaḳḥan fe'nḟur ile'l-arḑi min fevḳın</p>	<p>ضحك من قلبه</p> <p>ḍaḥıke min ḳalbihī</p>	<p>deyim</p>	<p>gerçekten <u>gönülden</u> <u>gülmek</u> istersen dünyaya yukarıdan bak.</p> <p>[31/32]</p>	<p>gönülden gülmek</p>	<p>deyim</p>
<p>يا بخت الذين مستقرهم فوق.</p> <p>yā baḥtu'l- leḟıne mustaḳarruhum fevḳ</p>	<p>يا بختك</p> <p>yā baḥtuke</p>	<p>kültür odaklı bir ifade</p>	<p>yukarıda oturanlar <u>ne şanslı!</u></p> <p>[31/33]</p>	<p>şanslı olmak*⁵⁴</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>ولكن بصدور اللائحة المالية الجديدة سيهدأ كل بال.</p> <p>ve lākin bi'şudūri'l- lā'ihati'l- cedīdeti seyehda'u küllü bāl</p>	<p>هدأ باله</p> <p>hede'a bāluhū</p>	<p>deyim</p>	<p>fakat yeni mali yasa taslağı yürürlüğe girse, <u>hepimiz</u> <u>rahatlayacağız.</u></p> <p>[32/1]</p>	<p>içi rahat olmak*⁵⁵</p>	<p>deyim</p>
<p>ولكن بصدور اللائحة المالية الجديدة سيهدأ كل بال.</p> <p>ve lākin bi'şudūri'l- lā'ihati'l- cedīdeti seyehda'u küllü bāl</p>	<p>صدر</p> <p>şadara</p>	<p>tek öğeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>Fakat yeni mali yasa taslağı <u>yürürlüğe</u> <u>girse</u>, hepimiz rahatlayacağız.</p> <p>[32/1]</p>	<p>yürürlüğe girmek*⁵⁶</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>أو نبقى فيما نحن فيه، و هو خير و أبقى.</p> <p>avv nabḳa fime naḥnu fiḥi ve huve ḥayrun ve abḳā</p>	<p>خير و أبقى</p> <p>ḥayrun ve abḳā</p>	<p>Kur'andan alıntılama</p>	<p>ya da olduğumuz gibi kalacağız ki <u>bu</u> <u>daha iyi ve daha</u> <u>kalıcıdır.</u></p> <p>[32/12]</p>	<p>daha hayırlı ve daha devamlı*⁵⁷</p>	<p>Kuran'dan alıntılama</p>

⁵⁴ Bk. s. 46, dipnot 9.

⁵⁵ Arapçada *aklı dinmek* anlamına gelen "*hede'a bāluhū*" deyimini, Türkçede '*içi rahat olmak*' deyimiiyle paraleldir. Burada ifadenin özgün dilde deyim olduğu halde, Türkçeye anlam odaklı olarak tek öğeli bir eylemle '*rahatlamak*' çevrilmesi uygun görülmüştür (çevirmenin tercihi).

⁵⁶ Arapçada metindeki "*şadara*" ifadesi bu bağlamda, Türkçede '*(yasa) çıkmak*' anlamına gelmektedir. Çevirmen buna '*yürürlüğe girmek*' yapısını yeğlemiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri/ anlamsal çeviri).

⁵⁷ 'Oysa āhıret, daha hayırlı daha devamlıdır'. A'alā süresi/ 17. Ayet.

و تبادلت معهم القبائل. ve tebādelet ma'ahumu'l- ḳubulāt	تبادل القبائل tebādelā al- ḳubulāti	kalıp yapı	..., herkesle <u>öpüştü</u> . [32/18]	öpüşmek* ⁵⁸	tek ögeli bir sözcük (eylem)
و هي تقول اشباعا لحب الاستطلاع الذي اكتنفها: .. ve hiye tekūlu li'ışbā'i ḥubbi'l- istiṭlā'i'l-lezī iktenefhā	اشبع حب الاستطلاع (لدى) eşba'a ḥubbe'l- istiṭlā'i (ledā)	birleşik eylem	kendisiyle ilgili oluşan <u>merakı</u> <u>gidermek üzere</u> : ... [32/26-27]	merakını gidermek* ⁵⁹	birleşik eylem
ضبطته يغازل جارة جديدة! ḍabaṭṭuhū yuğāzilu cāreten cedīde	ضبطه يغازل ḍabatahū yuğāzilu	kalıp yapı	'yeni bir komşu kadınla <u>kaçamak</u> <u>yaparken yakaladım</u> <u>onu</u> ' [32/28]	kaçamak yaparken yakalamak	birleşik eylem
يا خير أحمر . . yā ḥabar aḥmar	يا خير أبيض/ أسود yā ḥabar abyaḍ/ esved	kültür odaklı bir ifade	<u>ne şok edici haber!</u> [33/1]	şok haber* ⁶⁰	kalıp yapı
و لعل صوتى حتى سمعه سابع جار! ve la'la'a şavṭī ḥattā sami'ahū sābi'u cār	سمعه سابع جار semi'ehū sābi'u cār	deyim	öyle bağırdım ki, sesimi <u>yedinci</u> <u>kattaki komşu bile</u> <u>duymuştur!</u> [33/2]	yedinci kattaki komşu duymuştur* ⁶¹	birleşik eylem
عين الصواب، و العين بالعين . . a'ynu's-şavāb	عين الصواب a'ynu's-şavāb	deyim	<u>çok iyi ettin, göze</u> <u>göz, dişe diş.</u> [33/11]	iyi etmek	birleşik eylem

⁵⁸ Arapçadaki "*tebādelā al-ḳubulāti* / T: *öpücük değişimi yapmak*" ifadesi, Türkçeye tek ögeli bir sözcük olup eylemin karşılıklı yapıldığını ifade eden '*öpüşmek*' eylemiyle aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁵⁹ Arapçada "*eşba'a ḥubbe'l-istiṭlā'i lede* / T: *birinin merakını doyurmak*" ifadesi, Türkçeye '*merakı gidermek*' yapısıyla aktarılmıştır.

⁶⁰ Arapça metinde geçen "*yā ḥabar aḥmar/ ne kırmızı haber*" ifadesi, Mısır kültürüne özgü olup *bir haber karşısında şokta olunmayı* anlatan sözdür. Asıl deyiş, (*siyah/ beyaz*) renklerinden bir tanesiyle birliktelik oluşturularak kullanılmalıdır. Ancak yazar bu cümlede rengi ironi amacıyla *kırmızı* yapmıştır. Çevirmen, kaynak dilin mesajını erek dile uyarlayarak aktarmıştır. Ölçünlü Türkçede eylemin '*şok etmek*' değil '*şoke etmek*' biçiminde geçmesi gerekmektedir. Buna rağmen çevirmen, söz konusu ifadeyi '*şok edici*' ifadesiyle karşılama yoluna gitmiştir. Burada çevirmenin, özgün metinde konuşma dilinde yazılan yapıyı Türkçeye halk ağzından yerleşmiş '*şok edici*' ifadesiyle aktarmak istemesi muhtemeldir.

⁶¹ *Çok uzakta kalan bile duymuş* anlamını güden "*semi'ehū sābi'u cār* / T: *yedinci komşumuz duymuştur*" Arapça deyiminin Türkçe bir karşılığı yoktur. Ancak kaynak dideki benzetmenin bağlam yardımıyla anlaşılır olacağı, dolayısıyla Türk okuyucunun anlamakta zorlamayacağı düşüncesiyle çevirmen, burada birebir aktarma yoluna gitmiştir (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri).

a'yni's-şavābi ve'l-a'yna bi'l- a'yni	العين بالعين و السن بالسن و الباديء أظلم				
a'l-a'yna bi'l- a'yni, ve's- sinnu bi's- sinni ve'l- bādi'u azlam	seyyidunā ve tacü ra'sinā	atasözü		göze göz, dişe diş, kana kan*62	atasözü
أنت سيدنا و تاج رأسنا و ولي نعمتنا، .. entā seywidunā ve tacü ra'sinā ve veliyyu ni'metinā	سیدنا و تاج رأسنا seyyidunā ve tacü ra'sinā	kültür odaklı bir ifade	sen bizim <u>efendimizsin,</u> <u>başımızın tacısın,</u> velinimetimizsin. [33/18]	baş tacı*63	birleşik sözcük
و تقسم دائما أن الحق عليه. ve tuksimu dā'iman enne'l- ḥaḫḫa 'aleyhi	جعل الحق على ce'ala'l-ḥaḫḫa 'alā	deyim	her zaman da kocasının <u>haksız</u> <u>olduğuna</u> yemin billāh eder. [34/5-6]	haksız duruma düşürmek*64	birleşik eylem
و تقسم دائما أن الحق عليه. ve tuksimu dā'iman enne'l- ḥaḫḫa 'aleyhi	أقسم aḫsama	tek ögeli bir sözcük (eylem)	her zaman da kocasının haksız olduğuna <u>yemin</u> <u>billāh eder.</u> [34/5-6]	yemin (billāh) etmek*65	birleşik eylem
« على مهلك يا عزيزتى .. » 'alā mehliki yā 'azizetī	على مهلك .. 'alā mehlik	kalıp yapı	<u>yavaş ol</u> sevgilim! [34/16]	yavaş olmak	birleşik eylem
و لا شك في أنه قرأ في وجوه أصدقائه دهشة لحداثة سنّها، .. ve lā şekke fī ennehū ḫara'a fī vucūh-i aşdikāihī dahşeten li'ḥedāseti sinnihā	لا شك (في) أن lā şekke (fī) enne	kalıp yapı	<u>hiç kuşkusuz</u> , genç kızın yaşının küçüklüğü dolayısıyla arkadaşlarının yüzlerinde beliren şaşkınlığı okumuştı. [34/23-24]	hiç kuşku yok ki	kalıp yapı

⁶² Arapçada "a'l-a'yna bi'l-a'yni, ve's-sinnu bi's-sinni ve'l-bādi'u azlam / göze göz, dişe diş, başlayan da zalim olur" atasözünün Türkçedeki karşılığı "göze göz, dişe diş, kana kan" atasözü bulunmaktadır.

⁶³ Arapçada "tacü ra'sinā" ifadesi, Türkçedeki birebir karşılığı "baş tacı" bulunmaktadır. İki dilde ortak kültür ögesi kabul edilen "baş tacı" ifadesi, genelde çok sevilen ve hatırı sayılan kişiler için kullanılır.

⁶⁴ Arapçada "ce'ala'l-ḥaḫḫa 'alā" ifadesi, genelde birinin haksız olduğunu iddiaya girmeyi anlatmak için kullanılır. Türkçedeki yakın anlamlısı "haksız duruma düşürmek" bulunmaktadır.

⁶⁵ Arapça metinde geçen "aḫsama" eylemi tek ögeli bir sözcük olup Türkçede 'yemin etmek' yapısında karşılık bulmaktadır. Çevirmen, vurgu amaçlı olarak 'billāh' eklemeinde bulunmuştur (ekleme/ benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

TABLO 4

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
و لا تسيئى الظن بسكوتته إذا لم يحادثك كثيرا فهو يهيم فى الملكوت! ve lā tusī'i'z-zanna bi sukūtihi izā lem yuḥādīsukī keşīren fehuve yehīmu fi'l-melekūti	أساء الظن به esā'e'z-zanna bihī	birleşik eylem	susunluğunu sakın <u>kötüye yorma</u> ; eğer seninle fazla konuşmuyorsa, <u>gayb âleminde dolaşıyordur</u> da ondan! [36/6-7]	kötüye yormak	deyim
	يهيم فى الملكوت yehīmu fi'l-melekūti	deyim		âlemlere akmak*66	deyim
و لكن خذى حذرك منه .. ve lākin ḥuzī ḥazaraki minhū	أخذ حذره aḥaze ḥazarahū	deyim	yalnız Sena'cığım, ona <u>dikkat et</u> , ... [36/24]	dikkat etmek*67	birleşik eylem
فى الصف الأول من كتاب القصة القصيرة عندنا، .. fi's-şaffi'l-evvel-i min kütüb'i'l-kışşa'l-kaşīra 'indenā	فى الصف الأول fi's-şaffi'l-evvel	deyim	..., <u>çiçeği burnunda</u> kısa öykü yazarlarımızdandır. [37/4]	çiçeği burnunda*68	kalıp yapı
و سوف تعرفينه بطبيعة الحال، .. ve sevf ta'rifnehū bi'tabī'ati'l-ḥāl	بطبيعة الحال bi'tabī'ati'l-ḥāl	kalıp yapı	<u>zamanı gelince</u> sen de onunla tanışacaksın. [37/13]	zamanı gelince doğal olarak*69	kalıp yapı

⁶⁶ Arapça metinde geçen "yehīmu fi'l-melekūti" deyimsel ifadesi, genelde *esrar ve benzeri olan keyif verici madde kullanarak kendinden geçmiş insanlar* için söylenir. Söz konusu ifade, Türkçede 'âlemlere akmak' deyimiyile karşılanabilir. Çevirmen ise 'gayb âleminde dolaşmak' ifadesini tercih etmiştir.

⁶⁷ Arapçada "aḥaze ḥazarahū / T: dikkatini almak" yapısı, Türkçede 'ihtiyatlı davranmak' yapısında karşılık bulur. Çevirmen, eş anlamlısı olan 'dikkat etmek' eylemini yeğlemiştir.

⁶⁸ Türkçedeki 'çiçeği burnunda' deyiminin, Arapçada "fi's-şaffi'l-evvel" kalıbını karşılamaktadır. Söz konusu ifade, Arapçada *üstünlük belirtisi olarak ilk sırada olma durumu* ya da *bir alanda acemilikle tecrübesizlik belirtisi* olarak kullanılabilir. Burada ikinci anlam söz konusudur.

⁶⁹ Arapçada 'durum gereği' anlamına gelen "bi'tabī'ati'l-ḥālī" yapısı, Türkçeye anlamsal çeviri yoluyla 'zamanı gelince' ifadesiyle aktarılmıştır.

و اتسعت عينا سناء عجبا لضخامته .. ve't-tese'at 'aynā Senā-in 'acaban li ḍaḥāmetihī	اتسعت عيناه عجبا it-tese'at 'aynāhū 'acaban	deyim	Sena adamın dev cüssesini görünce <u>gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açıldı.</u> [37/17-18]	gözleri fal taşı gibi açılmak*70	deyim
من حسن الحظ أنه .. مثال للطاعة .. min ḥusni'l- ḥazzi ennehū mişālun fi'ṭ-ṭā'a	من حسن الحظ أن min ḥusni'l- ḥazzi enne	kalıp yapı	<u>Allah'tan</u> çok itaatkar biri, ... [37/19]	Allah'tan*71	kalıp yapı
فتأوه أنيس: الله ! fete'avvehe Enis: Allāh !	الله Allāh*72	kültür odaklı bir ifade	... Enis oradan atıldı 'Oooo, harika!' [37/30-31]	harika müthiş	tek ögeli bir sözcük
على أي حال لم يقْتصر كله على السيف و الحية. 'alā eyyi ḥālin lem yaḳtaşiru küllühū 'ala's- seyfi ve'l-ḥayye	على أي حال 'alā eyyi ḥāl	kalıp yapı	<u>ne olursa olsun</u> , yine de sadece kılıç ve yılan ibaret değildi. [38/6]	ne olursa olsun	kalıp yapı
فقد انتهى بنا الأمر إلى ألا نخاف شيئا .. faḳad intehā bina'l-amru ile el-lā naḥāfe şey'en	انتهى به الأمر إلى intehā bihi'l- amru ilā	deyim	..., <u>artık</u> hiçbir şeyden korkmaz <u>hale geldik.</u> [38/16]	bir hale gelmek*73	birleşik eylem
لا تلقى يا نور العين، .. lā taḳlakī yā nūra'l-'ayni	نور العين nūru'l-'ayn	kalıp yapı	endişelenme <u>gözümün nuru</u> , ... [38/20]	gözümün nuru	kalıp yapı
خطوة خطوة، .. ḥutva ḥutva	خطوة خطوة ḥutva ḥutva	kalıp yapı	<u>adım adım</u> arkadaşlar, ... [38/25/26]	adım adım	kalıp yapı

⁷⁰ Çeviri metninde geçen " it-tese'at 'aynāhū 'acaban: şaşkınlıktan gözleri genişledi" ifadesinin, Türkçedeki anlamsal karşılığı "gözleri fal taşı gibi açıldı" deyimidir.

⁷¹ Şansımıza, iyi ki anlamında kullanılmıştır.

⁷² Buradaki terim, Kainattaki her şeyi yaratan ve mutlak kudret sahibi olan yüce varlık anlamındaki 'Allah' ifadesiyle karıştırılmamalıdır. Arapçada bir şeye karşı beğeni göstermek, özellikle şarkı dinletisi veya kur'an tilavetinden zevk almayı göstermek için kullanılan bir söz.

⁷³ Arapçada sonunda belli bir duruma gelmek veya bir uğraşı sonucu olarak bir hal almak anlamında kullanılan "intehā bihi'l-amru ilā" ifadesi, Türkçede bağlamda işlenerek 'hale gelmek' yapısıyla karşılanmıştır.

فقال له صوت الظلام: « أحسنت » feḳāla lehū ṣavtu'z-ḡalāmi: aḥsente	أحسنت aḥsente	tek ögeli bir sözcük (ünlem)	bu sırada karanlık ona ' <u>aferin</u> ' diye seslendi. [39/8]	aferin	ünlem
لا تجعل منى موضوعا للسمر. lā tec'alu minni mevḏū'an li's- samer	جعله موضوعا للسمر ca'alahū mevḏū'an li's- samer	birleşik eylem	<u>benimle ilgili</u> <u>konuşmayın.</u> [39/18]	alay konusu yapmak*74	birleşik eylem
ويل لمن تحدثه نفسه بشيء من ذلك. veylun limen tuḥaddisuh nefsuhū bi ṣey'in min ḡālik	ويل لـ veylun li حدثته نفسه بـ ḥaddaṣaṣṡhū nefsuhū bi	ünlem deyim	bir daha bu konuda ağzımı açmayacağım!*75 [39/20]	{... A} vay! içinden geçmek	ünlem deyim
و لكنها تؤديه و تمشيه على العجين .. ve lākinnehā tu'addibuhū ve tumaṣṣṡhī 'ala'l- 'acīn	تمشيه على العجين ما يخبطش timeṣṣṡh 'ala'l- 'acīn maylaḥbaḡ	kültür odaklı bir ifade (deyim)	..., ancak genç kız onu adam eder ve sonunda <u>muma</u> <u>çevirir.</u> [40/5]	muma çevirmek*76	deyim
و لكنها تؤديه و تمشيه على العجين .. ve lākinnehā tu'addibuhū ve tumaṣṣṡhī 'ala'l- 'acīn	أدب eddebe	tek ögeli bir sözcük (eylem)	..., ancak genç kız onu <u>adam eder</u> ve sonunda muma çevirir. [40/5]	adam etmek*77	deyim
قبلة حقيقة بكل معنى الكلمة، .. ḡubla ḥaḡṡiyya bi'küll-i ma'na'l-kelime	بكل معنى الكلمة bi'küll-i ma'na'l-kelime	kalıp yapı	..., <u>kelimenin tam</u> <u>anlamıyla</u> gerçek bir öpücük olmalıdır, ... [40/11]	kelimenin tam anlamıyla	kalıp yapı

⁷⁴ Arapça metinde geçen "*ca'alahū mevḏū'an li's-samer*" ifadesi, Türkçede '*alay konusu yapmak*' yapısını karşılamaktadır. Çevirmen, anlam odaklı bir çeviri yoluna giderek Türkçe bağlamdaki '*benimle ilgili konuşmayın*' yapısını yeğlemiş bulunmaktadır.

⁷⁵ Arapçada metindeki "*veylun li / T: vay hāline*" ve "*ḥaddaṣaṣṡhū nefsuḥū bi / T: içinden geçmek*" yapılarının, yukarıda verilen çeviride karşılık bulduğu düşünülmektedir. Çevirmen anlamsal çeviri yoluyla aktarma yapmıştır. Şu var ki söz konusu ifade için, '*Olur mu öyle şey, aklımdan bile geçmez/ içimden bile geçmez*' gibi bir karşılık daha uygun olacaktı.

⁷⁶ Kaynak metinde geçen "*timeṣṣṡh 'ala'l-'acīn maylaḥbaḡ*" ifadesi, Mısır Arapçasına özgü olup *birinin sağa sola bakmaksızın hamur üzerinde yürümesini sağlamak* demektir. Söz konusu ifade, mecaz anlamda hamur üzerinde yürümek kadar zor olsa bile birini uslandırılmeye gönderme yapmaktadır. Adı geçen ifade için Türkçede '*muma çevirmek*' deyimini kullanılmıştır (çevirmenin tercihi).

⁷⁷ Arapçada "*edebbe*" eylemi tek ögeli bir sözcük olup Türkçede '*uslandırmak*' demektir. Çevirmen aynı anlamı veren '*adam etmek*' deyimini tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

فتقبلى يا سناء -بلا ألقاب من الآن فصاعدا- إعجابى .. feteḳabbalī yā Senā'u –bilā alkābin mine'l-āna fe ṣā'idan- i'cābī	من الآن فصاعدا mine'l-āna fe ṣā'idan	kalıp yapı	Senā - <u>bundan</u> <u>böyle</u> artık unvanlar da yok- seni takdir ettiğimi belirtmek istiyorum. [40/24-25]	bundan böyle	kalıp yapı (zarf)
فتقبلى يا سناء -بلا ألقاب من الآن فصاعدا- إعجابى .. feteḳabbalī yā Senā'u –bilā alkābin mine'l-āna fe ṣā'idan- i'cābī	إعجاب i'cāb	tek ögeli bir sözcük (ad)	Senā - <u>bundan</u> <u>böyle</u> artık unvanlar da yok- seni <u>takdir ettiğimi</u> belirtmek istiyorum. [40/24-25]	takdir etmek* ⁷⁸	birleşik eylem
دع لأحد غيرك الكلام إكراما لى . . da' li aḥadin ğayrike'l- kelāma ikrāmen lī	دع لأحد غيرك الكلام da' li aḥadin ğayrike'l- kelāma إكراما لى ikrāmen lī	kültür odaklı bir ifade (deyim)	<u>benim hatırım için</u> <u>bırak, bu konuda</u> <u>biraz da başkaları</u> <u>konuşsun, ...</u> [40/26-27]	sen değil başkaları konuşsun* ⁷⁹	söz öbeği
و غفا غفوة قصيرة حيث يجلس .. ve ğafā ğafvatan ḳasiratan ḥayṣu yeclisu	غفا غفوة ğafā ğafvatan	kalıp yapı	oturduğu yerde kisa bir süre <u>kestirdi.</u> [41/12]	uyku kestirmek* ⁸⁰	deyim
و أغلب الظن أنها ستغلق بابها فى وجهه هذه الليلة. ve ağlabu'z- zanni ennehā setuğliḳu bābihā fī vechihī hāzihī'l-leyle	فى أغلب الظن fī ağlabi'z- zanni أغلق بابها فى وجهه ağlaḳa bābehū fī vechih	kalıp yapı	<u>büyük olasılıkla</u> bu gece kendi odası da <u>kapılarını</u> <u>yüzüne</u> <u>kapatacaktı.</u> [41/17-18]	büyük bir olasılıkla kapısını (yüzüne) kapatmak* ⁸¹	kalıp yapı birleşik eylem

⁷⁸ Arapça metinde geçen "i'cāb" ifadesinin Türkçedeki karşılığı 'beğeni' sözcüğüdür. Ancak çevirmen, anlamsal çeviri yoluyla 'takdir etmek' eylemini bağlama daha uygun bulmuştur.

⁷⁹ Arapçada özellikle Mısır lehçesinde kullanılan "da' li aḥadin ğayrike'l-kelāma" ifadesi, konuşanın susup bizzat kendisinin olumsuz bir örnek olduğu için sözü edilen konuda konuşmaması gerektiğine gönderme yapmaktadır. Çevirmen Türk okuyucusunun, kaynak metnin iletisini bağlamdan anlayacağını düşünerek çevirisini birebir yapmıştır.

⁸⁰ Eksilti yoluyla çeviri.

⁸¹ Türkçede 'kapısını kapatmak' ifadesi, Arapçada "ağlaḳa bābehū fī vechih" deyiminin karşılığıdır. Şu var ki adı geçen ifade, genelde ihtiyaç için başkalarının kapılarını çalarak yardım isteyip de alamayan kimseler için kullanılır. Temel anlamıysa gelenin yüzüne kapısını kapatıp içeri girmesine izin vermemek ya da almamaktır. Metinde ikinci anlam kastedilmiştir (birebir çeviri).

لا يبيعن أنفسهن و لكنهن بمنحن و ياخذن كالرجال سواء بسواء. lā yabi'nā enfusehunne ve lākinnehunne yemnehne ve ye'ħuzne ke'r- ricāli sevā'un bi sevā'	باع نفسه bā'a nefsehū	deyim	<u>kendilerini satmazlar, tıpkı erkekler gibi</u> verirler ve alırlar. [42/15]	kendini satmak	deyim
	سواء بسواء sevā'un bi sevā'	kalıp yapı		tıpkı ... gibi	zarf
هات ما عندك . . hāt-i mā 'indik	هات ما عندك hāt-i mā 'indik	kalıp yapı	<u>hadi anlat bakayım, ...</u> [42/28]	hadi anlat bakayım	kültür odaklı bir ifade
و أذكر أيام الحمى ثم أنتنى على قلبى من خشية أن تصدعا ve azkuru eyyāma'l-ħimā šümme enšenī 'alā ħalbī min ħaşyeti en taşadda'ā	خشية أن ħaşyete en	kalıp yapı	<i>Hatırlıyorum aşkın ateşli günlerini,</i> <i>Sonra kapanıyorum üstüne yüreğimin, parçalanır diye korkumdan ...</i> [43/4-5]	korku* ⁸²	tek ögeli bir sözcük (ad)
	أنتنى على قلبى enšenī 'alā ħalbī	deyim		(yüreğinin) üstüne kapanmak* ⁸³	deyim
و أذكر أيام الحمى ثم أنتنى ... على قلبى من خشية أن تصدعا ve azkuru eyyāma'l-ħimā šümme enšenī ... 'alā ħalbī min ħaşyeti en taşadda'ā	تصدعا teşadda'ā	tek ögeli bir sözcük (eylem)	<i>Hatırlıyorum aşkın ateşli günlerini,</i> <i>Sonra kapanıyorum üstüne <u>yüreğimin</u> <u>parçalanır</u> diye korkumdan ...</i> [43/4-5]	yüreği parçalanmak* ⁸⁴	deyim
فطرب الرشيد حتى ضرب بيديه و رجليه .. fetariba'r-reşīdu ħatta ħaraba bi yedeyhī ve ricleyhī	ضرب بيديه و رجليه ħaraba bi yedeyhī ve ricleyhī	deyim	Harun Reşit, öylesine coştı ki, keyiften <u>elleri ve ayaklarıyla tempo tutmaya başladı.</u> [43/8-9]	(elleri ve ayaklarıyla) tempo tutmak	deyim

⁸² Arapçada "ħaşyete en" yapısı, Türkçe'de 'korkarım ki' anlamına gelip kalıplaşmış durumdadır. Çevirmen, onu 'korku' ifadesiyle aktarma yoluna gitmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁸³ Arapça metinde "enšenī 'alā ħalbī" biçiminde geçen ifade, genelde zor olmasına rağmen güçlük ve acılara karşı sabır ve dayanma gücünü göstermek için kullanılır. Türkçe metinde 'üstüne kapanmak' deyimini karşılık olarak kullanılmıştır. Yalnız Arapçadaki anlamı karşılamak için deyimini gerçek anlamıyla kullanmak olsa gerek.

⁸⁴ Arapça metindeki "reşadda'ā" eylemi tek ögeli bir sözcük olduğu halde, Türkçeye 'yüreği parçalanmak' deyimiyile aktarılması uygun görülmüştür (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

فجرى وراءك شاهرا سيفه .. fe cerā verā'eke şāhiren seyfehū	أشهر السيف aşhara's-seyfe	birleşik eylem	onun da <u>kılıcını</u> <u>çekip</u> arkandan koştuğunu görünce sen, ... [43/12]	kılıç çekmek	birleşik eylem
فأقسم ليرمين بك فى سجن بيتهم. fe aqsama le yermīne bike fī secin-i beytihim	رمى / زج به فى السجن remā/ zecce bihī fī's-secin	birleşik eylem	bunun üzerine bekçi, yeminler ederek seni kesinlikle Ehl-i Beyt'in <u>zindanına</u> <u>tıkacağını</u> söyledi. [43/14-15]	zindana takmak	birleşik eylem
فأقسم ليرمين بك فى سجن بيتهم. fe aqsama le yermīne bike fī secin-i beytihim	أقسم aqsama	tek ögeli bir sözcük (eylem)	bunun üzerine bekçi, <u>yeminler</u> <u>ederek</u> seni kesinlikle Ehl-i Beyt'in zindanına tıkacağını söyledi. [43/14-15]	yemin etmek	birleşik eylem

TABLO 5

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
<p>و حسا آخر حسوة من الفنجان السادة الممزوج بالسكر و لعق بلسانه الرواسب.</p> <p>ve hesā āhiri hasvetin mine'l- fincāni's-sāde el-memzūc bi's- sihr-i ve la'aķa bi'lisānihi'r- revāsib</p>	<p>حسا حسوة hesā hasve</p>	birleşik eylem	<p>fincanındaki afyon karıştırılmış sade kahvenin dibini <u>yudumladı</u> ve tortularını da diliyle yaladı. [43/23-24]</p>	yudumlamak**85	tek ögeli bir sözcük (eylem)
<p>الويل لمن تحترم الحب في عصر لا يكن للحب احتراماً!</p> <p>el-veylu li'men teħterime'l- ħubba fi 'asrın lā yukinnu li'l- ħubbi iħtirāman</p>	<p>الويل لـ el-veylu li</p>	ünlem	<p>aşkın hiçbir saygınlığı kalmadığı bir çağda aşka saygı duyan kişinin <u>vay</u> <u>haline!</u> [44/3-4]</p>	vay haline	ünlem
<p>الويل لمن تحترم الحب في عصر لا يكن للحب احتراماً!</p> <p>el-veylu li'men teħterime'l- ħubba fi 'asrın lā yukinnu li'l- ħubbi iħtirāman</p>	<p>احترم iħtarama</p>	tek ögeli bir sözcük (eylem)	<p>aşkın hiçbir saygınlığı kalmadığı bir çağda aşka <u>saygı</u> <u>duyan</u> kişinin <u>vay</u> <u>haline!</u> [44/3-4]</p>	saygı duymak	birleşik eylem
<p>على فكرة يجب أن أبلغكم رسالة قبل أن تنسطلوا ..</p> <p>'alā fikre yecibu en uballigakum risāleten ķabla en tansaṭilū</p>	<p>على فكرة 'alā fikre</p>	kalıp yapı	<p><u>bu arada</u>, size iletmem gereken bir mesaj var; esrar alıp kendinizden geçmeden önce söyleyeyim, ... [44/10-11]</p>	bu arada**86	kalıp yapı (zarf)

⁸⁵ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

⁸⁶ Arapçada genellikle, *konuşma sırasında bir şey hatırlandığı üzere* söylenen ya da *bir noktaya dikkat çekmek için* kullanılan " 'alā fikre" yapısının Türkçedeki karşılığı 'bu arada / yeri gelmişken' gibi ifadelerle karşılanabilir. Çevirmen, metinde geçen 'bu arada' yı tercih etmiştir.

على فكرة يجب أن أبلغكم رسالة قبل أن تنسطلوا . . 'alā fikre yecibu en uballīgakum risāleten qabla en tansaṭilū	yok	----	bu arada, size iletmem gereken bir mesaj var; <u>esrar alıp</u> kendinizden geçmeden önce söyleyeyim, ... [44/10-11]	esrar çekmek* ⁸⁷	deyim
على فكرة يجب أن أبلغكم رسالة قبل أن تنسطلوا . . 'alā fikre yecibu en uballīgakum risāleten qabla en tansaṭilū	انسطل insaṭala	tek ögeli bir sözcük (eylem)	bu arada, size iletmem gereken bir mesaj var; esrar alıp <u>kendinizden</u> <u>geçmeden</u> önce söyleyeyim, ... [44/10-11]	kendinden geçmek* ⁸⁸	deyim
أنا المسئول عن إثارة اهتمامها بكم بأحاديثي العريضة عن العوامة! enā el-mes'ul-u 'an iṣāret-i ihtimāmihā bikūm bikemmi aḥādīši el-'arīḏa 'ani'l-a'vvāmeti	أثار اهتمام (كذا) aṣāra ihtimāmi (kezā)	birleşik eylem	onun sizi <u>merak</u> <u>etmesinin</u> sebebi benim. çünkü ben, sohbetlerimizde ona uzun uzun yüzer evimizden bahsediyordum. [44/20-21]	merak etmek	birleşik eylem
أنا المسئول عن إثارة اهتمامها بكم بأحاديثي العريضة عن العوامة! enā el-mes'ul-u 'an iṣāret-i ihtimāmihā bikūm bikemmi aḥādīši el-'arīḏa 'ani'l-a'vvāmeti	عريضة 'arīḏa	tek ögeli bir sözcük (sıfat)	onun sizi merak etmesinin sebebi benim. çünkü ben, sohbetlerimizde ona <u>uzun uzun</u> yüzer evimizden <u>bahsediyordum.</u> [44/20-21]	uzun uzun* ⁸⁹	tekrar (zarf)
أنا المسئول عن إثارة اهتمامها بكم بأحاديثي العريضة عن العوامة! enā el-mes'ul-u 'an iṣāret-i ihtimāmihā bikūm bikemmi aḥādīši el-'arīḏa 'ani'l-a'vvāmeti	حديث ḥadīṣ	tek ögeli bir sözcük (ad)	onun sizi merak etmesinin sebebi benim. çünkü ben, sohbetlerimizde ona <u>uzun uzun</u> yüzer evimizden <u>bahsediyordum.</u> [44/20-21]	bahsetmek* ⁹⁰	birleşik eylem
أنت طويل اللسان، .. ente ṭavīlu'l- lisāni	طويل اللسان ṭavīlu'l-lisān	kalıp yapı	amma da <u>boşboğazmıssın!</u> [44/24]	boşboğaz* ⁹¹	birleşik sözcük

⁸⁷ Türkçe metindeki '*esrar almak/ çekmek*' ifadesi kaynak metinde olmayıp sonradan çevirmen tarafından eklenmiştir (ekleme yoluyla çeviri).

⁸⁸ Arapça metinde geçen "*insaṭala*" ifadesi tek ögeli bir sözcük olup Türkçeye "*kendinden geçmek*" deyimiyile aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁸⁹ Kaynak metinde geçen "*'arīḏa / T: geniş*" sıfatı için Türkçede '*uzun uzun*' zarf öbeği kullanılmıştır.

⁹⁰ Kaynak metinde geçen "*ḥadīṣ / T: laf*" sözcüğü, Türkçeye '*bahsetmek*' ifadesiyle çevrilmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁹¹ Arapça metinde geçen "*ṭavīlu'l-lisān*" ifadesi, Türkçede '*dili uzun*' ya da '*küstah*' gibi ifadelerde karşılık bulur. Ancak geçtiği bağlama göre *yerli yersiz konuşmayı* kastettiği için çevirmen, anlama yönelik bir çeviri yaparak '*boşboğaz*' ifadesini kullanmıştır.

هل عندها فكرة عما يدور هنا؟ hel 'indehā fikret-un 'ammā yedusru hunā	عنده/ لديه فكرة عن 'indehū/ ledeyhī fikre 'an	kalıp yapı	'burada neler olup bittiğini <u>biliyor</u> mu?' [44/31]	bilmek* ⁹²	tek öğeli bir sözcük (eylem)
هل عندها فكرة عما يدور هنا؟ hel 'indehā fikret-un 'ammā yedusru hunā	يدور yedūr	tek öğeli bir sözcük (eylem)	burada neler <u>olup bittiğini</u> biliyor mu?' [44/31]	olup biten* ⁹³	deyim
هي ودود حقا و تحب الناس . . hiye vedūdun haqqan ve tuḥibbu'n-nās	يحب الناس yuḥibbu'n-nās	deyim	gerçekten çok cana yakın biridir, <u>insan canlısıdır</u> . [45/7]	insan canlısı* ⁹⁴ (sosyal)	deyim
هي ودود حقا و تحب الناس . . hiye vedūdun haqqan ve tuḥibbu'n-nās	ودود vedūd	tek öğeli bir sözcük (sıfat)	gerçekten çok <u>cana yakın</u> biridir, insan canlısıdır. [45/7]	cana yakın* ⁹⁵	deyim
و لكنها ستصادر حريتنا .. ve lākinnehā setuṣādiru ḥürriyetenā	صادر حريته šādara ḥürriyetehū	birleşik eylem	...: ama <u>özgürlüğümüze el koyuyor</u> , ... [45/9]	(b-nin) özgürlüğüne el koymak* ⁹⁶	birleşik eylem
لا.. لا.. لا، لا تحمل هما من هذه الناحية . . lā.. lā.. lā, lā taḥmilu hamman min hāzihī'n-nāḥiye	حمل هم (كذا) ḥamale hamma (kezā)	deyim	hayır, hayır, hayır, bu konuda herhangi bir <u>endişen olmasın</u> . [45/11]	endişeye düşmek* ⁹⁷	deyim

⁹² " 'indehū/ ledeyhī fikre 'an / T: düşünceyi olmak " Arapça ifadesi, Türkçede 'haberi olmak' yapısında karşılık bulur. çevirmen, anlam odaklı olarak metinde geçen 'bilmek' eylemini tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁹³ Olmak. Anlamsal çeviri.

⁹⁴ Mısır Arapçasında sıkça kullanılan "yuḥibbu'n-nās / T: insanları sever" deyimsel ifadesi, genellikle sosyal ortamda başarılı ve sevip sevilen insanlara denir. Adı geçen ifade, Türkçede birine sevildiğini ve hoşlanılır olduğunu anlatmak için kullanılan 'can' ifadesine benzemektedir. Çevirmen buna, 'insan canlısı' yapısını tercih etmiştir.

⁹⁵ Arapça metinde geçen "vedūd" sıfatı, tek öğeli bir sözcük olup Türkçeye 'cana yakın' deyimiyile aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁹⁶ Arapçada birinin özgürlüğünü kısıtlamak anlamını veren "šādara ḥürriyetehū" yapısı, Türkçe metne 'özgürlüğüne el koymak' ifadesiyle aktarılmıştır (çevirmenin tercihi).

⁹⁷ Kaynak metinde geçen "ḥamale hamma / T: tasa taşımak" deyimini, Türkçeye 'endişeye düşmek/ endişesi olmak' yapısında karşılık bulmuştur.

لا تهتم بالموضوع أكثر من ذلك و إلا ضاع التدخين هباءاً. lā tehemme bi'l-mevdū'i ekşere min zālike ve illā dā'a't-tedhīnu hebā'an	ضاع هباءاً dā'a' hebā'an	deyim	konuya daha fazla önem verme, aksi takdirde çektiğin esrar <u>boşa gidecek</u> . [45/19-20]	boşa gitmek	deyim
لا تهتم بالموضوع أكثر من ذلك و إلا ضاع التدخين هباءاً. lā tehemme bi'l-mevdū'i ekşere min zālike ve illā dā'a't-tedhīnu hebā'an	اهتم ihtemme	tek ögeli bir sözcük (eylem)	konuya daha fazla önem verme, aksi takdirde çektiğin esrar boşa gidecek. [45/19-20]	önem vermek* ⁹⁸	birleşik eylem
لا تهتم بالموضوع أكثر من ذلك و إلا ضاع التدخين هباءاً. lā tehemme bi'l-mevdū'i ekşere min zālike ve illā dā'a't-tedhīnu hebā'an	التدخين et-tedhīn	tek ögeli bir sözcük (ad)	konuya daha fazla önem verme, aksi takdirde çektiğin esrar boşa gidecek. [45/19-20]	esrar çekmek* ⁹⁹	deyim
ما على الرسول إلا البلاغ. mā 'ala'r-resūli ille'l-belāğ	ما على الرسول إلا البلاغ mā 'ala'r-resūli ille'l-belāğ	Kur'andan anlntılama	<u>elçinin görevi,</u> <u>sadece mesajı</u> <u>iletme</u> dir. [45/29-30]	elçinin görevi sadece mesajı iletme dir* ¹⁰⁰	söz öbeği
و لم تبد ليلى زيدان اعتراضاً. ve lem tubdī Leyla Zeydan'un i'tirādan	أبدى اعتراضاً ebdā i'tirādan	birleşik eylem	Leyla Zeydan herhangi bir <u>itirazda</u> <u>bulunmadı</u> . [46/1]	itirazda bulunmak* ¹⁰¹	birleşik eylem
فهم في حاجة إلى صديقة! fehūm fī ḥācetin ilā şadīka	في حاجة إلى fī ḥācetin ilā	kalıp yapı	çünkü onların belki de bir kız arkadaşa <u>ihtiyaçları vardır!</u> [46/4]	ihtiyacı olmak gereksinim duymak	birleşik eylem

⁹⁸ Arapçada "ihtemme" eylemi tek ögeli bir sözcük olup Türkçede 'önem vermek' yapısıyla karşılanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁹⁹ Türkçede sigara içmek yapısının birleşik eylem olmasına karşın, Arapçada aynı anlamı karşılayan sözcük "tedhīn" tek ögelidir. Metinde geçen "tedhīn" ifadesi, çevirmenin tercihi olarak Türkçeye 'esrar çekmek' eylemiyle aktarılmıştır (değiştirim). Burada Arapça bağlamda içilen sigara değil esrardır. Çevirmen bunu Türk okuyucusuna belli etmek için bu değişikliğin yapılmasını önemsemiştir.

¹⁰⁰ 'Peygamberin üzerine düşen ancak tebliğdir', Maide Suresi/ 99. Ayet. Metinde geçen ifade Kur'an sözü olmasıyla birlikte, kültür tadında bir yapı olarak kullanılmıştır. Çevirmen bunun farkına vararak cümleyi meal anlamıyla değil bağlamdan çıkarılan anlamıyla çevirmiştir (birebir çeviri).

¹⁰¹ Arapçada "ebdā i'tirādan / T: itiraz göstermek" ifadesi, Türkçede "itirazda bulunmak" yapısında karşılık bulmuştur

لا تخرجوني و حياة أمكم .. lā tuḥricūnī v'ḥayātu ummukum	و حياة أمك ve ḥayātu ummuke	kültür odaklı bir ifade	N'olur benim canımı sıkmayın. [46/6]	ne olur, Allahını seversen* ¹⁰²	deyim
لا تخرجوني و حياة أمكم .. lā tuḥricūnī v'ḥayātu ummukum	أحرجه aḥracahū	tek öğeli bir sözcük (eylem)	N'olur benim canımı sıkmayın. [46/6]	can sıkılmak* ¹⁰³	deyim
قلت ما فيه الكفاية ḳultu mā fihi'l- kiḥāyeti	ما فيه الكفاية mā fihi'l- kiḥāyeti	kalıp yapı	bunu yeterince açıkladım. [46/10]	yeterince	tek öğeli bir sözcük (zarf)
حريبتكم مكفولة في كل شيء، .. ḥürriyetukum mekfūletun fi külli şey'	حريبتك مكفولة ḥürriyetüke mekfūle	kalıp yapı	özgürlüğünüz her konuda garanti altındadır. [46/16]	garanti altına almak	birleşik eylem
و لكن لا يليق أن تعامل معاملة امرأة عابثة! ve lākin lā yelīḳu en tu'āmele mu'āmelet-e imra'tın 'ābişe	عامله معاملة 'āmelehū mu'āmelete	birleşik eylem	'ancak onun hoppa bir kadın muamelesi görmesi doğru değil!' [46/20-21]	muamele görmek	birleşik eylem
و إن تكن لطيفة المعشر. ve in tekun latīfatu'l-ma'şer	لطيف المعشر latīfu'l-ma'şer	kalıp yapı	..., her ne kadar hoşsohbet olsa da. [47/6]	hoşsohbet	birleşik sözcük
على أي حال لا أقطع في ذلك برأي .. 'alā ayyi ḥālīn lā aḳṭa'u fi zālīke bi ra'yin	قطع برأي في ḳaṭa'a bi ra'yin fī	deyim	yine de bu hususta kesin bir şey söyleyemem. [47/23]	kesin bir şey söylemek	birleşik eylem
و لكنه اقترح أخذ الأصوات. ve lākinnehū iḳtarāḥa aḥzu'l- aşvāt	أخذ الأصوات aḥzu'l-aşvāt	deyim	..., bunun yerine oylama yapmayı önerdi. [48/1]	oylama yapmak	birleşik eylem

¹⁰² Mısır Arapçasında *anne hatırı için* anlamında kullanılan "ve ḥayātu ummuke" yapısı kültür odaklı bir ifade olup Türkçede "ne olur / Allahını seversen" gibi ifadelerle karşılanabilir. Çevirmen, metinde geçen "ne olur" ifadesini tercih etmiştir (kültür odaklı çeviri).

¹⁰³ Kaynak metinde geçen "aḥracahū / T: utandırmak" Türkçeye 'can sıkılmak' yapısıyla aktarılmıştır (çevirmenin tercihi). Yalnız 'can sıkılmak' yerine 'rezil etmek' gibi bir karşılık daha iyi bir alternatif olacaktı.

<p>و اقترح أن يدعى عم عبده للإدلاء بصوته. ve iqtaraḥa en yud'ā 'amm-ı Abduh li'l-idlā'i bi şavtiḥi</p>	<p>أدلى بصوته edlā bi şavtiḥi</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p><u>oyunu kullanmak</u> üzere Abduh Amca'yı çağırmaı önerdi. [48/3]</p>	<p>oy vermek (kullanmak)</p>	<p>deyim</p>
--	---------------------------------------	-----------------------	---	----------------------------------	--------------

TABLO 6

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
حتى تطمئن القلوب إلى الزائرة .. hattā taṭma'inna'l- ḳulūbu ile'z- zā'ire	إطمأن قلبه iṭma'enna ḳalbehū	deyim	..., gelen kadına <u>içleri ısınana</u> kadar... [48/10]	içi ısınmak* ¹⁰⁴	deyim
فالتصق رجب – بحركة لا إرادية – ببناء مفسحا لها مكانا إلى جانبه. fe'l-taşaḳa Recep -bi ḥareke lā irādiyye- bi Senā muḫsiḥen lehā mekānen ilā cānibih	أفصح مكانا efseḥe mekānen	birleşik eylem	Recep, yanında ona <u>yer açabilmek</u> için -gayri ihtiyari bir hareketle- Senā'ya doğru kayarak ona yapıştı. [48/21-22]	yer açmak	deyim
و استأنف أنيس عمله و هو يسترق إليها النظر. ve'ste'nefe Enisun 'amelehū ve huve yastariḳu ileyhā'n-nazara	استرق النظر istaraka'n- nazara	deyim	Enis, Semāra'ya <u>kaçamak bakışlar</u> <u>attıktan</u> sonra yeniden işine koyuldu. [48/22-23]	kaçamak bakışlar atmak* ¹⁰⁵	birleşik eylem
و لكن في نظرتها ذكاء يصد عن اكتتاه أغوارها. ve lākin fī nazratihā zekā'un yaşuddu 'an iktināhi aḡvārihā	اكتته أغواره iktenehe aḡvārahū	deyim	..., ama bakışlarında <u>derinlerindeki</u> <u>bilinmesini</u> engelleyen bir zekā vardı. [48/28-29]	içini okumak* ¹⁰⁶	deyim
و خُيل إليه أنه رآها من قبل .. ve ḥuyyile ileyhī ennehū re'āhā min ḳabl	خُيل إليه أنه ḥuyyile ileyhī ennehū	kalıp yapı	Ona, <u>sanki</u> onu daha önce görmüş <u>gibi</u> geldi, ... [49/1]	ona öyle geldi ki	kalıp yapı

¹⁰⁴ Arapçada "iṭma'enna ḳalbehū / T: kalbi tatmin olmak" deyimini, çevirmenin tercihiyle göre Türkçeye 'içi ısınmak' deyimini aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

¹⁰⁵ Arapçada "istaraka'n-nazara / T: bakış çalmak" ifadesi, Türkçede 'kaçamak bakış atmak' ya da 'gizlice bakmak' yapılarında karşılık bulmaktadır. Çevirmenin tercihi metinde geçen 'kaçamak bakışlar atmak' deyimini olmuştur.

¹⁰⁶ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri/ anlamsal çeviri.

و بلباقه لم تخصص سمارة الجوزة بأي نظرة قد تتم عن شيء. ve bi'lebāka lem taḥuṣṣa Semāra el-gōza bi eyyi nazratın ḡad tenumme 'an ṣey'	خصه بنظرة ḡaṣṣahū bi nazra	birleşik eylem	Semāra, anlayış göstererek nargileye doğru, bir mana ifade edebilecek özel bir <u>bakış atmadı</u> . [49/9-11]	bakış atmak* ¹⁰⁷	deyim
كونى على راحتك kūnī 'alā rāḡatik	كن على راحتك kun 'alā rāḡatik	kalıp yapı	sen <u>nasıl istersen</u> , ... [49/14]	nasıl istersen* ¹⁰⁸	kalıp yapı
شاهدتك فى فيلمك الأخير شجرة بلا ثمر، و أشهد أنك أديت دورك بتفوق رائع . . ṣāḡadtuke fī filmike'l-eḡīr 'ṣeceretūn bilā ṣemerin' ve eṣḡedu enneke eddeyte devrake bi tefavvuḡin rā'l'	أدى دورا eddā devran	birleşik eylem	son filmin <i>Meyvesiz Ağaç</i> 'ta izledim seni, dedi. 'olaḡanüstü <u>oynamışsın</u> .' [49/15-16]	rol oynamak* ¹⁰⁹	birleşik eylem
و لكنه تساءل فى حذر: .. ve lākinnehū tesāele fī ḡazerin	فى حذر fī ḡazerin	kalıp yapı	..., ama <u>temkini elden bırakmayarak</u> : (...) diye sordu. [49/18-19]	(temkini) elden bırakmamak* ¹¹⁰	deyim
الزمار الذى انقلب مزمارة الى حية تسعى . . az-zammāru'l- lezī inḡalaba mizmāruhū ilā ḡayyetin tes'ā	حية تسعى ḡayyetun tes'ā	Kur'andan alıntılama	kavalı, <u>hareket eden bir yılana dönüşen</u> kavalcının hikayesi. [49/33]	hızla akan bir yılan olmuş* ¹¹¹	Kuran'dan alıntılama

¹⁰⁷ Kaynak metindeki "*ḡaṣṣahū bi nazra*" Arapça ifadesi, özellikle belli başlı birine veya bir şeye uzun uzun bakmak anlamına gelmektedir. Çevirmen, bağlamdan hareketle, onu '*bakış atmak*' deyimiiyle aktarır.

¹⁰⁸ Arapçada "*kun 'alā rāḡatik*" ifadesi, Türkçede '*rahatına bak' ya da 'nasıl istersen'* ifadelerine denk gelmektedir. Burada çevirmenin tercihi ikincisi olmuştur.

¹⁰⁹ Arapça metindeki "*eddā devran*" ifadesinin birebir Türkçe karşılığı '*rol oynamak*'tır. Çevirmen burada *oynamak* eylemini tek başına kullanma yoluna gider (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹¹⁰ Kaynak metindeki "*fī ḡazerin / T: temkin içinde*" ifadesi, çevirmenin tercihi göre Türkçeye '*temkini elden bırakmayarak*' yapısıyla aktarılmış bulunmaktadır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri / anlamsal çeviri).

¹¹¹ "*Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş*", Taha Suresi/ 20.Âyet.

و قالت: أنا شيخة حقا منذ حدثتني قلبي بأنتي واجدة عندكم أشياء عجيبة مثيرة! ve kâlet: enā şeyḥatun ḥaqqan munzu ḥaddaṣanī kalbī bi ennenī vācīdetun 'idekum eṣyā'a 'acībe muṣīre	أنا شيخ enā şeyḥun	kültür odaklı bir ifade	demek ben 'gerçekten <u>ermiş bir kadını</u> ,' dedi. Çünkü <u>kalbim</u> , sizin yanınızda ilgiç ve heyecan verici şeylerle karşılaşacağımı <u>söylemişti</u> . [50/16-18]	ermiş olmak	birleşik eylem
	حدثه قلبه ḥaddaṣahū ḳalbhū	deyim		içinden geçmek* ¹¹²	deyim
لم يقل إلا خيرا . . lem yaqul illā ḥayran	قال خيرا ḳāla ḥayran	birleşik eylem	o aleyhinizde bir şey söylemedi, aksine hep <u>güzel şeyler söyledi</u> . [50/21]	hayırlı şeyler söylemek* ¹¹³	birleşik eylem
أو فإمئني أقصر مدة ممكنة. avv fe'imneḥnī aḳṣara müdde mümkinne	منحه مدة/ وقت meneḥehū müdde/ vaqt	birleşik eylem	ya da bana çok kısa bir <u>zaman ver</u> . [51/1-2]	zaman vermek	birleşik eylem
فكيف أمكن أن تطوى بين جوانحها أكبر قوة مدمرة؟ fekeyfe emkene en taṭvī beyne cevāniḥihā akbaru kuvvetin mudammire	طوى بين جوانحه ṭāvā beyne cevāniḥihī	deyim	en büyük yıkıcı gücü <u>içinde nasıl barındırabiliyordu?</u> [51/15]	içinde barındırmak/saklamak	birleşik eylem
يجب إذا أسعفتك الهمة أن تقص عليهم قصة الإنسان الذي اكتشف النار. yecibu izā as'afatke'l-himmetu en taḳuṣṣa 'aleyhimu ḳıṣṣata'l-insāni'l-lezī ikteṣef'e'n-nāra	أسعفته الهمة as'afathu'l-himmetu	deyim	... <u>kendini iyi hissettiğinde</u> , onlara, ateşi bulan insanın öyküsünü anlatmalısın. [51/16-17]	gücü yetmek* ¹¹⁴	deyim

¹¹² Arapçada "ḥaddaṣahū ḳalbhū/ T: kalbi söylemek" deyimsel ifadesi, Türkçede 'içinden geçmek' deyimine benzemektedir. Çevirmen adı geçen ifadeyi birebir aktarma yoluna giderek 'kalbim söylemişti' yapısını tercih etmiştir.

¹¹³ Arapça metinde geçen "ḳāla ḥayran" ifadesinin Türkçedeki yakın anlamlısı 'hayırlı şeyler söylemek' ya da 'hakkında iyi konuşmak' yapılarıdır. Çevirmen, yerlerine 'güzel şeyler söylemek' ifadesini tercih etmiştir.

¹¹⁴ Arapçadaki "as'afathu'l-himmetu / T: gücü yetmek" deyimini, verilen bağlama göre anlam odaklı çevrilerek Türkçede 'kendini iyi hissetmek' yapıyla karşılanmıştır.

و المحامى بطبعه سيء الظن، .. ve'l-muḥāmī bi'taḥ'ihī seyyi'u'z-ẓann	سيء الظن seyyi'u'z-ẓann	birleşik sözcük	avukatlar, doğaları gereğince hep <u>su-i zanda</u> <u>bulunurlar</u> . [51/21-22]	suizanda bulunmak	birleşik eylem
و أكاد أتخيل الآن ما يدور فى رأسك عنا .. ve ekādu eteḥayyelu'l-āne mā yadūru fī ra'siki 'annā	دار فى رأسه dāra fī ra'sihī	deyim	ben de şu an bizimle ilgili olarak senin <u>kafandan</u> <u>geçenleri</u> hemen hemen tahmin edebiliyorum. [51/23-23]	aklından geçmek* ¹¹⁵	deyim
و أكاد أتخيل الآن ما يدور فى رأسك عنا .. ve ekādu eteḥayyelu'l-āne mā yadūru fī ra'siki 'annā	أكاد akādu	tek ögeli bir sözcük (eylem)	ben de şu an bizimle ilgili olarak senin kafandan <u>geçenleri</u> <u>hemen</u> <u>hemen</u> tahmin edebiliyorum. [51/23-23]	hemen hemen	birleşik zarf
و أكاد أتخيل الآن ما يدور فى رأسك عنا .. ve ekādu eteḥayyelu'l-āne mā yadūru fī ra'siki 'annā	تخيل taḥayyala	tek ögeli bir sözcük (eylem)	ben de şu an bizimle ilgili olarak senin kafandan <u>geçenleri</u> hemen hemen <u>tahmin</u> <u>edebiliyorum</u> . [51/23-23]	tahmin etmek	birleşik eylem
إنها بالأحرى أعمار فراغ! inneḥā bi'l-aḥrā a'mār-u ferāğin	بالأحرى bi'l-aḥrā	kalıp yapı	<u>daha doğrusu</u> , boş hayatlarında! [51/30]	daha doğrusu	kalıp yapı
و ضج المكان بالضحك. ve ḍacca'l- mekānu bi'd- ḍaḥik	ضح (المكان) بالضحك ḍacca'l- mekānu bi'd- ḍaḥik	deyim	odada bir <u>kahkaha</u> <u>koptu</u> . [52/7]	kahkaha kopmak	deyim
و قال و ما زالت أساريه ضاحكة: .. ve ḳāla ve mā zālet esārīrehū ḍāḥike	ضحكت أساريه ḍaḥiket esārīrehū	birleşik eylem	<u>yüz hatları</u> <u>gülmeyi</u> hâlâ sürdürürken: (...) dedi. [51/8-9]	yüz hatları gülmek	birleşik eylem

¹¹⁵ Arapçada düşünmek anlamına gelen "dāra fī ra'sihī/ T: kafasında dolaşmak" deyiminin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'aklından geçmek' deyimini bulunmaktadır. çevirmen söz konusu ifade için 'kafandan geçmek' yapısını kullanmıştır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

و من شاہہ اصدقاءہ فما ظلم، .. ve men şābehe aşdikā'ehū femā zalam	من شاہہ أباه فما ظلم men şābehe abāhū femā zalam	atasözü	<u>kim arkadaşlarına benzerse, onun günahı yoktur.</u> [52/9-10]	kim babasına benzerse, onun günahı yoktur* ¹¹⁶	söz öbeği
انجذبت عينا سمارة إليه طيلة حضوره ... incezebet 'aynā Semāra ileyhī ṭīlata ḥuḍūrih	انجذبت عيناه إلى incezebet 'aynāhū ilā	deyim	Abduh amca içerde olduğu sürece Semāra, <u>bakışlarını onun üzerinden alamadı.</u> [52/23-24]	bakışlarını alamamak* ¹¹⁷	deyim
عقبى لنا! 'uqbā lenā	عقبى لنا! 'uqbā lenā	deyim	<u>darısı başımıza!</u> [53/6]	darısı başına	deyim
و هل فات حواء أن تحمله مسئولية المأساة التي صنعتها بيدها؟! ve hel fāte Havvā'e en tuḥammilehū mes'ūliye'l- me'sāti'l-letī şana'athā bi yediḥā?	حملة المسئولية ḥammelehu'l- mes'ūliyyete	deyim	Havva, kendi elleriyle hazırladığı trajedinin <u>sorumluluğunu</u> Adem'e <u>yüklemeyi</u> unutmuş muydu? [53/17-18]	sorumluluk yüklemek	deyim
و هل تبقيين دائما في كامل وعيك؟ ve hel tabkīne dā'imān fī kāmil-i va'yiki?	في كامل وعيه fī kāmil-i va'yihī	deyim	sen her zaman <u>ayık mı olursun?</u> [53/19]	ayık/ uyanık olmak* ¹¹⁸	birleşik eylem
ثم نجتمع بعد ذلك في زورق ليسبح بنا في الملكوت. şümme nectemi'u ba'da zālike fī zavraḳīn liyasbaḥa binā fī'l-melekūt	يسبح في الملكوت yasbaḥu fī'l- melekūt	deyim	..., ondan sonra bir teknede bir araya gelip <u>âleme</u> <u>doğru açılırız,</u> ... [54/13]	âlemlere akmak* ¹¹⁹	deyim

¹¹⁶ Arapçadaki "men şābehe abāhū femā zalam" ifadesi, kaynak dil metninde söz değişikliğine uğramış bir Arap atasözüdür. Yazar burada *vurgu yapmak* amacıyla ifadedeki 'baba' sözcüğünü 'arkadaş' sözcüğüyle değiştirmişti. Söz konusu ifadenin Türkçe karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Burada çevirmen, kaynak dil metnin havasını yansıtmak istemiş, dolayısıyla çevirisini birebir yapmıştır (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri).

¹¹⁷ Arapçada "incezebet 'aynāhū ilā/ T: gözleri (birine) çekildi" ifadesi, Türkçede 'gözleri birinden ayrılmamak/ bakışlarını birinin üzerinden alamamak' yapılarıyla karşılanabilir. Çeviri metinde 'bakışlarını alamamak' deyiminin kullanılması yeğlenmiştir.

¹¹⁸ Arapçada "fī kāmil-i va'yihī/ T: kendinde olmak" yapısı, Türkçede 'ayık olmak' yapısında karşılık bulmuştur.

¹¹⁹ Kaynak metinde geçen "yasbaḥu fī'l-melekūt / T: kainatta yüzmek" ifadesi, *uyuşturucu etkisinde kalarak kendine gelemeyen kimseler için* kullanılır. Burada esrar âlemine bir gönderme söz konusudur. Türkçede yakın anlamlısı 'âlemlere akmak' deyimidir. Çevirmen ise 'âleme doğru açılmak' yapısını kullanmayı tercih etmiştir.

ثم نجتمع بعد ذلك في زورق ليسبح بنا في الملكوت. sümme nectemi'u ba'da zālīke fī zavraḳın liyasbaḥa binā fī'l-melekūt	اجتمع icteme'ā	tek ögeli bir sözcük (eylem)	..., ondan sonra bir teknede <u>bir</u> <u>araya gelip</u> âleme doğru açılırız, ... [54/13]	bir araya gelmek*120	deyim
الحق أننا لا مصريون ولا عرب ولا بشر al-ḥaḳḳu enenā lā Mıṣrıyyüne ve lā Araba ve lā başara	الحق أن al-ḥaḳḳu	kalıp yapı	<u>işin aslı</u> bizler ne Mısırlıyız, ne Arap'ız ne de insanız. [54/21]	işin aslı	kalıp yapı
كلام لا يدخل العقل! kelāmun lā yadhulu'l-a'ḳla	لا يدخل العقل lā yadhulu'l- a'ḳla	deyim	(yok)*121	akla sığmamak	deyim
لن أسمح لنفسي بأن أكون ثقيلة الدم كتمثيلية هادفة . . len asmaḥa li nefsī bi'en ekune şakīlata'd- dem ke teṣṣīliyyetin hādifa	ثقل الدم şakīlu'd-dem	deyim	Asla <u>kendimin</u> , ağır bir tiyatro oyunu gibi <u>sıkıcı</u> <u>olmasına izin</u> vermeyeceğim. [54/30-31]	can sıkmak sıkıcı olmak	deyim
لن أسمح لنفسي بأن أكون ثقيلة الدم كتمثيلية هادفة . . len asmaḥa li nefsī bi'en ekune şakīlata'd- dem ke teṣṣīliyyetin hādifa	سمح samaḥa	tek ögeli bir sözcük (eylem)	Asla <u>kendimin</u> , ağır bir tiyatro oyunu gibi sıkıcı olmasına <u>izin</u> vermeyeceğim. [54/30-31]	izin vermek	birleşik eylem
السفينة تسير دون حاجة إلى رأينا أو معاونتنا، .. es-sefīnetu tesīru dūne ḥācetin ilā ra'yinā avv mu'āvenetinā	السفينة تسير es-sefīnetu tesīru	deyim	..., <u>gemi</u> bizim görüşümüze veya yardımımıza ihtiyaç duymaksızın <u>ilerliyor</u> . [55/3]	gemi yürüme/ilerlemek*122	birleşik eylem

¹²⁰ Arapça metinde verilen "*icteme'ā*" eylemi Türkçede '*toplanmak*' demektir. Bunun yerine çevirmen, aynı anlamı veren '*bir araya gelmek*' ifadesini kullanmıştır.

¹²¹ Arapçadaki "*lā yadhulu'l-a'ḳla*" yapısı, Türkçe metne aktarılmayarak çeviride önemsenmemiş (çıkarma yoluyla çeviri).

¹²² Arapçada "*es-sefīnetu tesīru* / T: *gemi yürüme*" deyimini, *her halükarda hayat devam eder* anlamında kullanılır. Çevirmen söz konusu ifadenin bağlamdan anlaşılacağını düşünerek çevirisini birebir yapmıştır.

و أن التفكير بعد ذلك لن يجدى شيئا، .. ve enne't-tefkīru ba'da zāike len yucdī şey'en	(لا) يجدى شيئا (lā) yucdī şey'en	kalıp yapı	bundan sonra gemi ile ilgili kafa yormak bir <u>yarar</u> <u>getirmez</u> . [55/4]	yararı dokunmamak* 123	deyim
و أن التفكير بعد ذلك لن يجدى شيئا، .. ve enne't-tefkīru ba'da zāike len yucdī şey'en	التفكير et-tefkīr	tek ögeli bir sözcük (ad)	bundan sonra gemi ile ilgili <u>kafa</u> <u>yormak</u> bir yarar getirmez. [55/4]	kafa yormak*124	deyim
و ربما جر وراءه الكر و ضغط الدم. ve rubbemā cerre verā'ehu'l- keder-e ve ḍaġtu'd-dem	جر وراءه cerre verā'ahū	deyim	hatta tam tersi, sıkıntıya ve yüksek tansiyona <u>yol açabilir</u> . [55/5]	yol açmak*125	deyim
وعندما يطلع الفجر تخرس الألسنة. ve 'indemā yāṭla'u'l-fecru taḥrusu'l-elsine	طلع الفجر ṭala'a'l-fecru	birleşik eylem	<u>şafak sökünce</u> , diller lal oluyor. [55/12]	şafak sökmek	deyim
وعندما يطلع الفجر تخرس الألسنة. ve 'indemā yāṭla'u'l-fecru taḥrusu'l-elsine	خرس ḥarişa	tek ögeli bir sözcük (eylem)	<u>şafak sökünce</u> , diller <u>lal oluyor</u> . [55/12]	lal olmak*126	birleşik eylem
و تلاقى عيناها بعيني أنيس و هو يدير الجوزة .. ve telākat 'aynāhā bi'aynāy' Enis'in ve huve yudīru'g-gūza	تلاقى عيناها بعيني (فلان) telākat 'aynāhū bi'aynāy' (fulan)	deyim	Enis nargileyi dolaştırırken Semāra ile <u>göz</u> <u>göze geldi</u> . [55/30]	göz göze gelmek	deyim

¹²³ Arapçada "(lā) yucdī şey'en" ifadesinin Türkçe karşılığı 'yararı ol(ma)mak/ dokun(ma)mak' bulunmaktadır. Burada çevirmen, 'yarar getirmemek' yapısını kullanmayı tercih etmiştir.

¹²⁴ Metinde geçen "et-tefkīr" ifadesi, Türkçede 'düşünmek' demektir. Çevirmen anlam odaklı çeviri yaparak 'kafa yormak' yapısını bağlama daha uygun bulmuştur (anlamsal çeviri).

¹²⁵ Kaynak metinde görülen "cerre verā'ahū / T: arkasından çekmek" deyimsel ifadesi, Türkçeye 'yol açmak' yapısıyla çevrilmiştir (anlamsal çeviri).

¹²⁶ Arapçadaki "ḥarişa / T: susmak" eylemi, çevirmenin tercihiyle Türkçeye 'lal olmak' yapısıyla aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

و من الجائز أن تكون كليوباترة أو المرأة التي تبيع المعسل بدرج الجماميز. ve mine'l-cā'izi en tekune Kleopatra avi'l mar'a'l-lefī tebī'u'l-mu'assile bi derb-i'l- Gemāmīz	من الجائز أن mine'l-cā'izi en	kalıp yapı	Kleopatra ya da Gemāmīz Sokağında <i>muassel</i> satan kadın <u>olabilir</u> . [56/3-4]	belki de* ¹²⁷	zarf
ألا تعلم بأننى على موعد مع فكرة مجردة ذات طابع جنسى؟! elā ta'lamu biennenī 'alā mev'id-in ma'a fikre mucerrede zāte ṭābī'ın cinsiyy	على موعد مع 'alā mev'id-in ma'	deyim	benim sadece soyut ve erotik düşüncelerle <u>işim</u> <u>olduğunu</u> bilmiyor mu? [56/5-6]	işi olmak* ¹²⁸	deyim
فألحت فى توجيه الخطاب إليه قائلة: .. fe'elehhet fi tevcīhi'l-ḥiṭābi ileyhī kāiletan	وجه إليه الخطاب veccehe ileyhi'l-ḥiṭāb-a	birleşik eylem	Semâra, ısrarla Enis'e <u>hitap</u> <u>ederek</u> : (...) dedi. [56/19-20]	hitap etmek	birleşik eylem
أنسطل عادة قيل أن أجد الفرصة. ansaṭılı 'ādeten ḳabla en ecide'l- furşata	وجد الفرصة vecede'l-furşa	deyim	genellikle cevaplama <u>fırsatı</u> <u>bulamadan</u> kafayı buluyorum. [56/24]	fırsat bulmak	deyim
أنسطل عادة قيل أن أجد الفرصة. ansaṭılı 'ādeten ḳabla en ecide'l- furşata	انسطل insaṭala	tek ögeli bir sözcük (eylem)	genellikle cevaplama <u>fırsatı</u> bulamadan <u>kafayı</u> <u>buluyorum</u> . [56/24]	kafayı bulmak* ¹²⁹	deyim
و من يدرى .. ve men yedrī	و من يدرى men yedrī	deyim	<u>kim bilir</u> , ... [57/4]	kim bilir	deyim

¹²⁷ Kaynak metinde geçen "mine'l-cā'izi en" ifadesi, *olasılık bildirmek* için kullanılır. Türkçede 'belki de, muhtemelen, olası' gibi ifadelerle karşılanabilir. Çevirmen bunun yerine Türkçedeki yeterlik kipinden {-A+bil} yararlanarak 'olabilir' eylemini kullanmayı yeterli bulmuştur (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹²⁸ Arapçada " 'alā mev'id-in ma' / T: randevusu olmak" ifadesi, genel anlamda buluşmak, deyimsel anlamdaysa *birinin neyle uğraştığını* ya da *yapmak istediklerini* belirlemek için kullanılmaktadır. Burada söz konusu ifade, deyimsel anlamda kullanılmış olup Türkçedeki anlamsal karşılığı 'işî olmak' deyimidir (anlamsal çeviri).

¹²⁹ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

معاذ الله، و لكننى أبنى آمالا على انضمامك إلى مجموعتنا.	معاذ الله ma'āzallāh	kültür odaklı bir ifade	<u>olur mu öyle şey?</u> Senin grubumuza katılman durumunda neler yapabileceğimize dair birtakım <u>hayaller</u> <u>kuruyorum.</u> [57/9-10]	Tanrı korusun Tanrı esirgesin* ¹³⁰	kalıp yapı
ma'āzallāh, ve lākinnenī ebnī āmālan 'alā inđimāmiki ilā mecmū'atinā	بنى آمالا على benā āmālan 'alā	deyim		hayal kurmak* ¹³¹	deyim
و لن أضيع فرصة كلما سمح الوقت.	ضيع الفرصة dayya'a'l-furşa	deyim	zamanım müsait oldukça, hiçbir <u>fırsatı</u> <u>kaçırmayacağım.</u> [57/12]	fırsatı kaçırmak	deyim
ve len uğayyi'a furşatan kulle mā samaħa'l-vaħtu	سمح الوقت samaħa'l-vaħt	deyim		zamanı olmak* ¹³²	deyim
على قد النظر . . 'alā qaddi'n- nazar	على قد النظر 'alā qaddi'n- nazar	kültür odaklı bir ifade	<u>gözlerimin</u> <u>görebildiği kadar</u> gördüm. [57/21]	göz görebildiği kadar	sözcük öbeği
الليل تأخر و ليس فى الطريق شيء .. al-leylu te'aħħara ve leyse fi't-ṭarīki şey'un	تأخر الليل te'aħħara'l- leylu	deyim	<u>geç oldu</u> , sokakta hiç kimse yoktur. [57/26]	(geceleyin) geç olmak* ¹³³	birleşik eylem
و لكن أعوزته الهمة. ve lākin a'vazathu'l- himmetu	أعوزته الهمة a'vazathu'l- himmetu	deyim	..., ama bunu yapmak için <u>şevki</u> <u>yoktu.</u> [58/5]	gücü yetmemek* ¹³⁴	deyim

¹³⁰ Anlamsal çeviri.

¹³¹ Arapça metindeki "benā āmālan 'alā" yapısı, Türkçede 'umut beslemek' deyimine benzemektedir. Çevirmen, söz konusu ifadeyi anlam odaklı çevirerek Türkçeye 'hayal kurmak' yapısıyla aktarma yoluna gitmiştir.

¹³² Kaynak metinde geçen "samaħa'l-vaħtu / T: zaman izin vermek" ifadesi, Türkçede 'zamanı olmak' demektir. Çevirmen, adı geçen ifadeyi, metindeki 'zaman müsait olmak' yapısıyla aktarmayı tercih eder.

¹³³ Metinde geçen "te'aħħara'l-leylu / T: gece geç kaldı" Arapça ifadesi, Türkçede 'geç olmak' yapısında karşılık bulmuştur.

¹³⁴ Arapçadaki "a'vazathu'l-himmetu / T: gücü yetmemek" ifadesinin, anlamsal çeviri yoluyla Türkçede "şevki olmamak" yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

<p>و لذلك فمن غير المستحيل أن يوجد نوع من الحياة البدائية في ذلك الكوكب البارد ..</p> <p>ve lizālike femin ğayri'l-mustaḥīl- i en yuvcada nev'un mine'l- ḥayāti'l- bidā'iyeti fi zālike'l- kevkebi'l-bārid</p>	<p>من المستحيل أن mine'l- mustaḥīl-i en</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>O soğuk gezegende bir tür ilkel yaşamın bulunması <u>imkansız değildir.</u> [58/18-19]</p>	<p>imkânı yok</p>	<p>kalıp yapı</p>
<p>و من العجيب أن .. ve mine'l-a'cībi enne</p>	<p>من العجيب أن mine'l-a'cībi enne</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>tuhaf olanı, ... [58/19]</p>	<p>işin tuhafı</p>	<p>deyim</p>
<p>و يتكرر الحال على ذلك المنوال دون هدف واضح .. ve yetekerreri'l- ḥālu 'alā zālike'l-minvāli dūne hedef-in vādīḥın</p>	<p>على ذلك المنوال 'alā zālike'l- minvāl</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>bu durumun, belli bir amaçtan yoksun olarak <u>bu</u> <u>şekilde</u> tekrarlanıp durması, ... [58/21]</p>	<p>bu şekilde</p>	<p>kalıp yapı</p>

TABLO 7

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
و مذاق القهوة السادة ما زال يجرى مع ريقه. ve mezāku'l- kahve es-sāde mā zāle yecrī ma'a rīkīhi	يجرى مع الريق yecrī ma'ar-rīk	deyim	sade kahvenin <u>tadı</u> hâlâ <u>damağında</u> ydı. [59/8-9]	tadı damakta	deyim
لم أوفق للنجاح .. lem uvaffağa li'n-necāh	وفق للنجاح vuffīka li'n- necāh	birleşik eylem	<u>başarılı olamadım.</u> [61/1]	başarılı olmak	birleşik eylem
لست أسفا على شيء .. lestu āsifen 'alā şey'in ..	أسف على āsif-un 'alā	kalıp yapı	<u>şikâyetçi değilim.</u> [61/5]	üzgün olmak* ¹³⁵	birleşik eylem
لست فى وعى تماما. lestu fī va'yī temāmen	(كان) فى وعيه (kāne) fī va'yihī	deyim	tam olarak <u>ayık</u> <u>sayılmam.</u> [61/13]	ayık olmak* ¹³⁶	birleşik eylem
وسلمت بالواقع ثم راحت تنثى على الحياة فوق النيل فصارحها بأنه حديث عهد نسبيا بهذه الحياة الجميلة. ve sellemet bi'l- vāki'i şümme rāhat tuşnī 'ala'l- hayāti fevka'n- nīli feşārahahā bi ennehū ḥadīşū 'ahdin bi hāzihī'l-ḥayāti'l-	سلم بالواقع selleme bi'l- vāki'	kalıp yapı	Semâra, <u>gerçeği</u> <u>kabullenip</u> Nil üzerinde yaşamakla ilgili övgü dolu sözler söylemeye başladı. Enis, bu güzel hayatta kendisinin <u>nispeten</u> <u>yeni olduğunu</u> açıkladı. [61/16-18]	gerçeği kabullenmek* ¹³⁷	birleşik eylem
	حديث عهد بـ ḥadīşū 'ahdin bī	deyim		çiçeği burnunda* ¹³⁸	kalıp yapı

¹³⁵ Arapçada *bir şey için üzgün olmak* anlamına gelen "*āsif-un 'alā*" yapısı, çevirmenin tercihi olarak Türkçeye '*şikâyetçi değilim*' yapısıyla aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

¹³⁶ *Kendinde olma* durumunu ifade eden "*kāne fī va'yihī / T: bilincinde olmak*" Arapça yapısı, Türkçeye '*ayık olmak*' yapısıyla karşılanabilir. Çevirmen, metinde geçen '*ayık sayılmak*' ifadesini bağlama daha uygun bulmuştur.

¹³⁷ Arapça metinde geçen "*selleme bi'l- vāki'*" yapısı, '*emrivaki/ oldubittiye teslim olmak*' anlamına gelmektedir. Adı geçen ifade, Türkçeye '*gerçeği kabullenmek*' yapısıyla aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

¹³⁸ Arapçada "*ḥadīşū 'ahdin*" ifadesinin Türkçedeki anlamsal karşılığı '*çiçeği burnunda*' deyimini bulunmaktadır. Bunun yerine çevirmen, birebir aktarma yoluna giderek çeviri metindeki '*nispeten yeni olmak*' yapısını yeğlemiş bulunmaktadır.

ولا حتى بين طلبة رصاصه و موت إنسان! ve lâ hattâ beyne tâlkati raşâşa ve mevt-i insân	أطلق الرصاص (على) atlağa'r-raşâşa (alâ)	birleşik eylem	hatta <u>kurşun</u> <u>sıkma</u> kla bir insanın ölümü arasında da mı? [61/29]	kurşun sıkma	deyim
أتدرى؟ . . لقد تعمدت أن أجيء مبكرة لأخلو إليك! etedir? .. lağad te'ammadtü en ec'e mubekkireten li ağlû ileyke	تعمد أن te'ammede en	kalıp yapı	Biliyor musun? Seninle baş başa kalabilmek için <u>kasten</u> erken geldim! [61/31-32]	kasten bilerek	tek öğeli bir sözcük
أتدرى؟ . . لقد تعمدت أن أجيء مبكرة لأخلو إليك! etedir? .. lağad te'ammadtü en ec'e mubekkireten li ağlû ileyke	يخلو yehlû	tek öğeli bir sözcük (eylem)	Biliyor musun? Seninle <u>baş başa</u> <u>kalabilmek</u> için kasten erken geldim! [61/31-32]	baş başa kalmak* ¹³⁹	deyim
ولكنها أصرت على رأيها قائله؟ حتى لو كنت تتكلم مع نفسك طوال الوقت! ve lâkinnehâ aşarrat 'alâ ra'yihâ kâiletan: hattâ levv kunte tetekelleme ma'a nefsike tûla'l- vağti	أصر على رأيه aşarra 'alâ re'yihî	birleşik eylem	ama Semâra, <u>görüştünde ısrar etti</u> : 'her ne kadar bütün gün <u>kendi kendine</u> <u>konuşuyor</u> olsan bile!' [62/4-5]	(görüştünde) ısrar etmek	birleşik eylem
هل تلبون دعوتى إذا دعوتكم إلى سميراميس؟ hel tulabbüne da'vetî izâ da'avtukum ilâ Semiramis?	لبي الدعوة lebbâ ad-da'va	birleşik eylem	seni Semiramis Otel'e davet etsem <u>davetimi kabul eder</u> misin? [62/15]	davete icabet etmek	birleşik eylem

¹³⁹ Arapçada "yehlû" ifadesi, Türkçede *baş başa kalmak ya da biriyle yalnız kalmak* anlamına denk gelmektedir. Kaynak ifadenin tek öğeli bir sözcük olmasına karşın, erek metne '*baş başa kalmak*' deyimiyile aktarılması uygun görülmüştür (çevirmenin tercihi).

هل تلبون دعوتى إذا دعونكم إلى سميراميس؟ hel tulabbūne da'vetī izā da'avtukum ilā Semiramis?	دعا de'ā	tek öğeli bir sözcük (eylem)	seni Semiramis Otel'e davet etsem davetimi kabul eder misin? [62/15]	davet etmek	birleşik eylem
و مدت العوامة تحت وقع أقدام كثيرة. ve mādeti'l- 'avvāmet-u teḥe vaqa-i aḳdām-ın keşire	وقع الأقدام vaqa-u'l- aḳdām	birleşik sözcük	yüzer ev çok sayıda ayağın yere vuruşuyla sallandı ... [62/24-25]	ayağı yere vurmak	birleşik eylem
و مد ذراعه بالجوزة إلى سمارة فتحت عنها .. ve medde zırāahū bi'l- gōze-ti ilā Semāra feteneḥḥet 'anhā	مد ذراعه بـ medde zırāahū bi	birleşik eylem	nargileyi alıp Semāra'ya uzattı, fakat Semāra geri çekilerek kabul etmedi. [63/4-5]	alıp uzatmak*140	birleşik eylem
لا سمح الله . . lā semeḥa'l-lāh	لا سمح الله lā semeḥa'l-lāh	kültür odaklı bir ifade (dua cümlesi)	Allah göstermesin! [63/29]	Allah göstermesin	kalıp yapı (dua)
أعمى فلم ير ... a'mā felem yerā	أعمى فلم ير a'mā felem yerā	kültür odaklı bir ifade (deyim)	kör olduğu için göremedi. [64/1]	değerini bilmemek*141	deyim
شوفوا العجب حبيبت فلاحه، .. şūfu'l-a'ceb ḥabbīt fellāḥa	شوفوا العجب şūfu'l-a'ceb	kültür odaklı bir ifade (deyim)	"Şu işe bakın, bir köylü kızı sevdim" şarkısı söyleniyor. [64/15]	şu işe bak*142	deyim
كما غنى محمد العزبي ليلة دخلتك : .. kemā ğennā Muhammed el- İzebi leylet-e duḥletuk	ليلة الدخلة leylet-u'd- duḥle	birleşik sözcük (kalıp yapı)	..., tıpkı Muhammed el- İzebi'nin senin gerdeğe gireceğin gece söylediği gibi: ... [64/16]	gerdeğe girmek	deyim

¹⁴⁰ Anlamsal çeviri. Arapça metinde geçen "medde zırāahū bi" ifadesi, birine kol uzatarak şey vermek demektir. Çevirmen, söz konusu ifadeyi aktarmak için Türkçe bağlamdaki 'alıp uzatmak' eylem birlikteliğinden yararlanmıştır.

¹⁴¹ Anlamsal çeviri. Arapçadaki "a'mā felem yerā" yapısı, Mısır Arapçasına özgü bir ifade olup genelde birinin değerini gereği gibi bilmeyip hak etmeye değer veren kimseler için kullanılmaktadır. Çevirmen, söz konusu ifadenin metin akışından anlaşılır olduğunu düşünerek çevirisini birebir yapmıştır.

¹⁴² Arapça metinde geçen "şūfu'l-a'ceb / T: tuḥaḥi görün" ifadesi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçede şaşma anlatan 'şu işe bak' yapısında karşılık bulmuştur.

و قال العم فليحفظك الله و ليعمر بيتك بالذرية الصالحة .. ve k̄ala'l-a'mmu felyahfazaki'l- lāhu ve'l- yu'ammire beyteki bi'z- zürriyeti'sşāliḥa	فليحفظك الله felyahfazaka'l- lāhū	dua	Allah seni korusun	kalıp yapı (dua)
ليعمر بيتك بالذرية الصالحة liyu'ammira beyteke bi'z- zürriyetmi's- şāliḥa	ليعمر بيتك بالذرية الصالحة	dua	<u>Allah seni korusun,</u> <u>evini hayırlı</u> <u>çocuklarla</u> <u>doldursun!</u> [64/17-18]	evin hayırlı çocuklarla dolsun
و لكن خذ بالك .. ve lākin ḥuz bāleke	أخذ باله aḥza bālehū	deyim	fakat yine de <u>aklını</u> <u>başına devşir</u> , ... [64/18]	aklını başına (almak/ /toplamak, devşirmek)* ¹⁴³
لكنه جميل و هو تعارف حقيقى لا زيف فيه .. lākinnehū cemīl ve huve te'aruf- un ḥḳīkiyy lā zeyfe fih	لا زيف فيه lā zeyfe fih	kalıp yapı	güzel bir öneri. böylece bizler birbirimizi gerçek yüzümüzle tanırız, <u>kandırmaca</u> <u>yapmayız</u> . [64/24-25]	kandırmaca yapmak* ¹⁴⁴
إن داخلكم في شك فعلى أن أذهب من فورى. in dāḥalukum fiyye şekkūn fe'alayy' en ezhebe min fevrī	داخله شك dāḥalahū şekkun	birleşik eylem	<u>içinizde benimle</u> ilgili bir <u>kuşku</u> <u>varsa</u> , ben buradan hemen giderim. [64/29]	kuşku beslemek /duymak* ¹⁴⁵
تکلمی بصراحة، خبريني كيف! tekelemī bi'sarāḥa, ḥabbirīnī keyfe	تکلم بصراحة tekeleme bi'sarāḥa	birleşik eylem	<u>açık konuş</u> , bana nasıl yapacağını söyle. [65/27]	açık konuşmak
لا شك في أننا نرحب من قلوبنا بهذه المعجزة. lā şekke fi ennenā nuraḥḥibu min kulūbinā bi'hāzīhi'l- mu'cize	رحب من قلبه بـ raḥḥaba min ḳalbihī bī	birleşik eylem	hiç şüphesiz bizler, böyle bir mucizenin gerçekleşmesini <u>can-ı gönülden</u> <u>isteriz</u> . [65/27-28]	can-ı gönülden istemek

¹⁴³ Kaynak dildeki "aḥza bālehū" deyiimi, Türkçede genellikle 'dikkat etmek' yapısıyla çevrilmiştir. Buradaya çevirmenin tercihiine göre Türkçe bağlamda kullanılan 'aklını başına devşir' deyiimiyle aktarılmıştır.

¹⁴⁴ "lā zeyfe fih / onda bir sahtelik yok" Arapça ifadesi, çevirmenin tercihiine göre Türkçeye 'kandırmaca yapmayız' yapısıyla aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

¹⁴⁵ Arapça metinde geçen "dāḥalahū şekkun / T: içine kuşku girmek" ifadesi, Türkçede 'kuşku duymak' ya da 'kuşkuya düşmek' yapılarında karşılık bulur. Çevirmenin tercihi ise Türkçe bağlamda geçen 'kuşku var' ifadesini kullanmaktan yana olmuştur.

و تبادلوا الأفكار. ve tebādelū el-afkāra	تبادل الأفكار مع tebādele'l-afkāra ma'a	birleşik eylem	daha sonra <u>görüþ</u> <u>alışveriþinde</u> <u>bulunmaya</u> başladılar. [66/1]	görüþ alışveriþinde bulunmak	birleşik eylem
و سلموا بأنها ذهب إلى غير رجعة، .. ve sellemū bi'ennehā zehebet ilā ğayri rac'a	ذهب إلى غير رجعة zehebe ilā ğayri rac'a	kalıp yapı	bu kaidelerin <u>bir</u> <u>daha geri</u> <u>gelmemecesine</u> <u>gitmiş</u> olduğunu kabul ettiler. [65/30-31]	geri gelmemecesi- ne gitmek* ¹⁴⁶	birleşim eylem
و قد جاء دوركم . . ve kad cā'e devrukūm	جاء دوره cā'e devruhū	deyim	şimdi <u>sıra sizde</u> , siz söyleyiniz bakalım, ... [66/18]	sırası gelmek	deyim
عليكم اللعنة. 'aleykümü'l- la'na	عليك اللعنة 'aleyke'l-la'na	ilenme ifadesi (beddua)	<u>lanet olasıcalar</u> . [66/20]	lanet olsun	ilenme ifadesi (beddua)
و عشرون جوزه كادت تضيع هباءً. ve 'iþrūne gōza kādet tađī'u hebā'en	ضاع هباءً dā'a hebā'en	deyim	yirmi lüle esrar neredeys <u>boşa</u> <u>gidecek</u> . [66/21]	boşa gitmek	deyim
كما أن إصرار الهاموش يستحق الإعجاب. kemā enne iþrāra'l-hāmūþi yastahiĳķu'l- i'cāb	يستحق الإعجاب yastahiĳķu'l- i'cāb	birleşik eylem	aynı şekilde tatarcık sineğinin ısrarı da <u>takdire şayan</u> dır. [66/22-23]	takdire şayan (olmak)* ¹⁴⁷	birleşik eylem
فقل على الراحة السلام. feĳol 'ala'r- rāĳati's-selām	قل عليه السلام ĳul 'aleyhi's- selām	deyim	..., o zaman rahatıĳa <u>elveda de</u> . [66/25]	elveda demek* ¹⁴⁸	birleşik eylem

¹⁴⁶ Kaynak metinde "zehebe ilā ğayri rac'a" ifadesi, *birinin gidip de bir daha gelmeyeceğini* anlatmak için kullanılır (*dönüşü olmayan bir gidişe başvurmak*). Çevirmen, söz konusu ifadeyi aktarırken Türkçede {.. mAcAsInA} dilbilgisi kuralından yararlanmışır. Dolayısıyla kaynak dil ifadesini, 'bir daha geri gelmemecesine gitmek' yapısıyla anlatmayı uygun görmüşür.

¹⁴⁷ Özgün metinde geçen "yastahiĳķu'l-i'cāb / T: övgüyü hak etmek" ifadesi, Türkçeye 'takdire şayan' yapısıyla aktarılmışır.

¹⁴⁸ Arapçada *bir şeyin son bulup bir daha geri dönmeyeceğini* bildiren "ĳul 'aleyhi's-selām" deyimini, Türkçede 'bşe hoşça kal demek / elveda demek' yapılarıyla karşılanabilir. Çevirmenin tercihiyse çeviri metinde görülen 'elveda demek' yapısı olmuştur.

و لم يعد منهم شيء يُرى بالعين المجردة. ve lem ye'ud minhum şey'un yurā bi'l-a'yni'l- mücerrede	يرى بالعين المجردة yurā bi'l- a'yni'l- mücerrede	birleşik eylem	artık onlardan geriye, <u>çıplak gözle</u> <u>görülebil</u> en bir şey kalmamış. [66/28-29]	çıplak gözle (görölmek)	birleşik eylem
بلا زيادة و لا نقصان .. bilā ziyāde ve lā nuqşān	بلا زيادة و لا نقصان bilā ziyāde ve lā nuqşān	deyim	<u>tam tamına</u> bu; ne bir fazla, ne bir eksik. [67/3]	tam tamına* ¹⁴⁹	kalıp yapı
كلام فارغ، همه الحقيقي هو اللحم، .. kelāmun fāriğ, hemmuhu'l- ḥaḳīḳī huve'l- ḥulm	كلام فارغ kelāmun fāriğ	birleşik sözcük	<u>hiç de bile</u> , onun gerçek meselesi düş kurmaktır. [67/7]	lafügüza ^f * ¹⁵⁰ boş söz	birleşik sözcük
كلام فارغ، همه الحقيقي هو اللحم، .. kelāmun fāriğ, hemmuhu'l- ḥaḳīḳī huve'l- ḥulm	الحلم el-ḥulm	tek öğeli bir sözcük (ad)	<u>hiç de bile</u> , onun gerçek meselesi <u>düş</u> <u>kurmaktır</u> . [67/7]	düş kurmak* ¹⁵¹	birleşik eylem
الحلم في نفسه بصرف النظر عن محتواه. el-ḥulmu fi nefsihī bi'ğaḍdi'n-nazari 'an muḥtevähu	بصرف النظر عن bi'sarfi'n- nazari 'an	kalıp yapı	bizzat düş. <u>içeriği</u> <u>önemli değil</u> . [67/8]	göz ardı etmek* ¹⁵²	deyim
أو لا يتزاد قدر من المال. avv li'btizāz-i ḳadr-ın min'l- māl	ايتز المال ibteze'l-māla	deyim	... ya da bir miktar <u>para koparmak</u> için ... [67/10]	para koparmak	deyim

¹⁴⁹ Kaynak metinde geçen "*bilā ziyāde ve lā nuqşān*" deyimsel ifadesi, Türkçede '*tam tamına*' kalıbında karşılık bulur. Çevirmen, söz konusu ifadeyi pekiştirmek adına Arapça ifadenin unsurlarını aynen Türkçeye aktarma yoluna gitmiş: *ne bir fazla, ne bir eksik* (birebir çeviri).

¹⁵⁰ Arapça metinde geçen "*kelāmun fāriğ*" birlikteliği için Türkçede bağlamdan yola çıkılarak '*hiç de bile*' ifadesinin kullanılması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

¹⁵¹ Arapça metinde geçen "*el-ḥulm / T: rüya-düş*" ifadesi, tek öğeli bir sözcük olduğu halde Türkçeye '*düş kurmak*' yapısıyla aktarılması uygun görülmüştür (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹⁵² Arapçada kalıp niteliğinde olan "*bi'sarfi'n-nazari 'an*" yapısının, Türkçede birebir biçimsel karşılığı yoktur. Çevirmen, söz konusu yapıyı bağlam yardımıyla ima etmeyi tercih eder (anlamsal çeviri). Adı geçen ifadenin Türkçedeki yakın anlamlısı '*göz ardı etmek*' deyimidir.

و لكن إذا جادت الجوزة بالنعيم .. ve lākin izā cādet el-gōza bi'n-ne'īm	جاد بالنعيم cāde bi'n- ne'īm	birleşik eylem	ama nargile <u>bolca</u> <u>keyif verince</u> , ... [67/14]	(bolca) keyif vermek* ¹⁵³	deyim
يا أولاد الزنا سوف تلهون بين النجوم كالآلهة .. yā evlāda'z-zinā sevfe telhūne beyne'n-nicūmi ke'l-āliha	ابن زنا ibn-i zinā	kültür odaklı bir ifade (sövgü)	<u>Ey piçler!</u> Yıldızlar arasında ilahlar gibi eğleneceksiniz. [67/16]	piç* ¹⁵⁴	kültür odaklı bir ifade (sövgü)
يقف من نساء العوامة موقف المصريين من الأحداث، .. yaqıfu min'nisā'i'l- a'vvāmeti maqıfa'l- mışrıyyīna mine'l-aḥdāşi	وقف/ اتخذ موقفا vaqafa/ itteḥaze mavkıfan	birleşik eylem	..., yüzer evdeki kadınlara karşı, Mısırlıların olaylara karşı takındıkları <u>tutumu takınır</u> . [67/22-23]	tavır almak (takınmak)* ¹⁵⁵	birleşik eylem
و ساد صمت كفاصل راحة .. sāde şamt-un ke'ennehū fāşılı rāḥatın	ساد الصمت sāde'ş-şamtu	birleşik eylem	ardından sanki dinlenme molası gibi bir <u>sessizlik</u> <u>oldu</u> ... [68/13-14]	sessizliğe gömülmek* ¹⁵⁶	deyim
رمت امرأة بنفسها من الدور الثامن في عمارة الصويا! ramat imra'a bi nefsihā mine'd- devri'ş-şāmini fī 'imārati' Sūyā	رمى بنفسه rama bi nefsihī	deyim	Sūyā Apartmanı'nda kadının biri <u>kendini</u> sekizinci kattan <u>aşağı atmış</u> , ... [68/15-16]	kendini atmak* ¹⁵⁷	kalıp yapı

¹⁵³ Anlamsal çeviri.

¹⁵⁴ Arapçada "*ibn-u zinā*" ifadesi, genelde aşağılamak maksadıyla birinin soysuz ya da babasız doğduğunu ima etmektedir (küfür). Çevirmen, adı geçen ifade için Türkçede aynı anlama gelen '*piç*' sözcüğünü tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹⁵⁵ Kaynak metnin "*vaqafa/ itteḥaze mavkıfan*" ifadesi, Türkçede '*tavır almak/ takınmak*' anlamına gelmektedir. Çevirmen '*tutum takınmak*' yapısını kullanmıştır.

¹⁵⁶ Arapçadaki "*sāde'ş-şamtu / T: sessizlik yaymak*" yapısı, Türkçede '*sessizliğe gömülmek*' deyimine benzemektedir. Çevirmen ise bu bağlama '*sessizlik olmak*' yapısını yeğlemiştir.

¹⁵⁷ Kaynak metninde geçen "*rama bi nefsihī*" ifadesi, Türkçede '*kendini atmak*' yapısında karşılık bulur. Şu var ki bağlamdan anlaşıldığı üzere sözü geçen ifade, Türkçede deyimsel anlamıyla değil temel anlamıyla kullanılmıştır (= intihar etmek).

من حسن الحظ أننا بعيدون عن الخارج فلا نسمع شيئا. min husni'l- ħazzi ennenā ba'īdūna 'ani'l- ħārici felā nesme'u şey'en	من حسن الحظ أن min husni'l- ħazzi enne	kalıp yapı	şansımıza dışarıdan uzağız da bir şey duymuyoruz. [68/21-22]	şansımıza	tek ögeli bir sözcük
فقال الرجل: الله أعلم. feķāla'r-raculu Allāh-u a'lam	الله أعلم Allāh-u a'lam	kültür odaklı bir ifade (deyim)	' <i>Alla bilir.</i> ' diye yanıtladı Abduh Amca. [68/24]	Allah bilir	kültür odaklı bir ifade (deyim)
معاذ الله! ma'āzallāh	معاذ الله ma'āzallāh	ünlem	<u>Allah saklasın!</u> [69/8]	Allah göstermesin Tanrı korusun* ¹⁵⁸	ünlem
وقد نصحه خالد بأن يعرض نفسه على طبيب غدد! ve ķad naşahāhū Hālid-u bi en ya'riḏa nefsehū 'alā ṭabīb-i ğudadın	عرض نفسه على a'raḏa nefsehū 'alā	deyim	bu yüzden Halit ona, salgı bezleri üzerine uzman bir doktora <u>görünmesini</u> tavsiye etmiştir. [69/12-13]	görünmek* ¹⁵⁹	tek ögeli bir sözcük (eylem)
وقد نصحه خالد بأن يعرض نفسه على طبيب غدد! ve ķad naşahāhū Hālid-u bi en ya'riḏa nefsehū 'alā ṭabīb-i ğudadın	نصح naşahā	tek ögeli bir sözcük (eylem)	bu yüzden Halit ona, salgı bezleri üzerine uzman bir doktora <u>görünmesini tavsiye</u> <u>etmiştir.</u> [69/12-13]	tavsiye etmek* ¹⁶⁰	birleşik eylem
وقال إنه لذلك كله ينعم في جنة الخلد. ve ķāla innehū li'zālike külluhū yan'amu fī cenneti'l-ħulddi	ينعم في جنة الخلد yan'amu fī cenneti'l- ħulddi	deyim	bütün bunlardan dolayı şimdi sonsuz kadar kalacağı <u>cennetin</u> <u>sefasını sürdürdüğünü</u> söylemişti: [69/24-25]	(cennetin) sefasını sürmek	deyim
ولو! velev	ولو velev	bağlaç	<u>olsun, fark etmez!</u> [70/10]	velev ki* ¹⁶¹ olsa da	bağlaç
خير ما فعلت. ħayru mā fa'alat	خيرا فعلت ħayran fa'alte	kalıp yapı	' <i>iyi etmiş.</i> ' dedi. [70/14]	iyi etmek	deyim

¹⁵⁸ Arapçada "ma'āzallāh" dua ifadesi, Türkçede 'Allah göstermesin / Allah saklasın' gibi ifadelerle karşılanabilir. Metinde çevirmenin tercihi ise 'Allah saklasın' kalıbı olmuştur.

¹⁵⁹ Arapça metinde geçen "a'raḏa nefsehū 'alā / T: kendini göstermek" ifadesi genelde yönelme eki almış (doktor) sözcüğüyle kullanıldığı takdirde Türkçede 'doktora görünmek' demektir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹⁶⁰ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

¹⁶¹ Anlamsal çeviri.

انتحرت المرأة و هي على الأرجح جادة، .. intaḥarat-i'l- mar'a ve hiye 'ala'l-arcaḥi cādde	على الأرجح 'ala'l-arcaḥi	kalıp yapı	kadın intihar etmiş, <u>büyük bir olasılıkla</u> ciddi bir kadınmış. [70/17-18]	büyük bir olasılıkla	kalıp yapı
انتحرت المرأة و هي على الأرجح جادة، .. intaḥarat-i'l- mar'a ve hiye 'ala'l-arcaḥi cādde	انتحرت intaḥara	tek öğeli bir sözcük (eylem)	kadın <u>intihar etmiş</u> , büyük bir olasılıkla ciddi bir kadınmış. [70/17-18]	intihar etmek	birleşik eylem
فإن بيكيت نفسه أول من يسارع بإقامة الدعوى على ناشر إذا أخل بشرط من شروط العقد الخاص بأي كتب من كتبه العيبية. fe'inne Beckett nefsehū evvelu men yusāri'ū bi ikāmeti'd-da'vā 'alā nāşirin izā aḥallā bi şarḥ-ın min şurūḥ- il'aḳdi'l-ḥāşşi bi'eyyi kitābın min kutubihī el- 'abaşiyye	أقام / رفع دعوة على aḳāma/ rafa'a da'va 'alā	birleşik eylem	..., mesela Beckett'in bizzat kendisinin, yayıncısı absürt kitaplarından herhangi biriyle ilgili sözleşme <u>şartlarına</u> <u>uymadığında</u> , yayıncıya karşı hemen <u>dava açma</u> yoluna giden ilk kişi ... [70/24-26]	dava açmak	birleşik eylem
فإن بيكيت نفسه أول من يسارع بإقامة الدعوى على ناشر إذا أخل بشرط من شروط العقد الخاص بأي كتب من كتبه العيبية. fe'inne Beckett nefsehū evvelu men yusāri'ū bi ikāmeti'd-da'vā 'alā nāşirin izā aḥallā bi şarḥ-ın min şurūḥ- il'aḳdi'l-ḥāşşi bi'eyyi kitābın min kutubihī el- 'abaşiyye	أخل بالشروط aḥalla bi'ş- şurūḥi	birleşik eylem	..., mesela Beckett'in bizzat kendisinin, yayıncısı absürt kitaplarından herhangi biriyle ilgili sözleşme <u>şartlarına</u> <u>uymadığında</u> , yayıncıya karşı hemen <u>dava açma</u> yoluna giden ilk kişi ... [70/24-26]	şartlara uymamak	birleşik eylem
و ضربت الأمثال بالسلبية و اللا أخلاقية و الانتحار المعنوى. ve ḍarabatī'l- emşāla bi's- selbiyyeti ve'l-lā aḥlākiyyeti ve'l- intiḥār-i'l- ma'nevī	ضرب مثلا ḍaraba maşalan	deyim	...; nihilizmle, ahlaksızlıkla ve manevi intiharlarla ilgili <u>örnekler verdi</u> . [71/2]	örnek vermek* ¹⁶²	birleşik eylem
و لكنه سرعان ما عدل عن فكرته كسلا. ve lākinnehū sur'āna mā 'adele 'an fikretihī keselen	عدل عن فكرته 'adele 'an fikretihī	deyim	..., ama tembellikten dolayı hemen bu <u>niyetinden vazgeçti</u> . [71/12-13]	fikrini değiştirmek* ¹⁶³	birleşik eylem

¹⁶² Arapçada "ḍaraba maşalan / T: örnek vurmak" ifadesi, Türkçede 'örnek vermek' yapısında karşılık bulmuştur.

¹⁶³ Anlamsal çeviri. Arapçada " 'adele 'an fikretihī / T: düşüncesinden geri çekilmek " ifadesini Türkçede 'fikrini değiştirmek' yapısını karşılamaktadır. Metinde kullanılan 'niyetinden vazgeçmek' ifadesi ise çevirmen tarafından tercih edilmiştir.

<p>وهل يمكن أن يدور بخلدها أن تدعونا يوما إلى الجدية؟</p> <p>ve hel yumkinu en yedūra bi ḥuldihā en ted'ūnā yevmen ile'l-ciddiyyeti</p>	<p>دار بخلده dāra bi ḥuldihī</p>	<p>deyim</p>	<p>bir gün acaba bizi ciddiyete davet etmek <u>aklından</u> <u>geçer</u> mi dersiniz?</p> <p>[71/20-21]</p>	<p>aklından geçmek</p>	<p>deyim</p>
<p>امتقع وجه سناء .. imtaq'a vechū Sena'</p>	<p>امتقع وجهه imtaqa'a vechuhū</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>Sena'nın <u>benzi</u> <u>sarardı</u>, ... [71/25]</p>	<p>benzi sararmak</p>	<p>deyim</p>
<p>ليس على المسطول حرج .. leyse 'ala'l- masṭūli ḥaracun</p>	<p>ليس على الأعمى حرج leyse 'ala'l- a'mā ḥaracun</p>	<p>Kuran'dan alıntılama</p>	<p>...: <u>adam</u> <u>uyuşturucudan</u> <u>uçmuş, ciddiye</u> <u>alma</u>, ... [71/30]</p>	<p>köre güçlük yoktur*¹⁶⁴</p>	<p>kalıp yapı</p>

¹⁶⁴ "köre güçlük yoktur", Nûr Sûresi, 61. Ayet. Ancak metinde geçen "leyse 'ala'l-masṭūli ḥaracun" ifadesi, Kur'an sözü vasfıyla değil Mısır kültürüne dayalı bir yapı olarak kullanılmıştır. Şöyle ki ayetteki 'kör' ifadesinin yerine 'masṭūl / T: kendinden geçmiş' sözcüğü kullanılmıştır. Çevirmen, anlamı öne çıkararak kaynak metindeki ifadenin geçtiği durumun ve iletilmesi istenen mesajın farkına vararak anlamsal bir çeviri uygulamayı tercih etmiştir. Bu bağlamda, ayetin Türkçe mealini vermeyip 'uyuşturucudan uçmak' ve 'ciddiye almak' deyimlerinin kullanılmasını uygun bulmuştur (uyarlama/ anlamsal çeviri).

TABLO 8

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
صبرك يا عزيزتى، و إلا فلن تدور الجوزة؟ şabrukī yā 'azīzetī, ve illā limen tedūru'g- gōza	صبرك يا şabruke yā	kalıp yapı	biraz sabırlı ol hayatım, nargile dönemeyecek yoksa. [73/24]	sabırlı olmak	birleşik eylem
يظن نفسه مركز الكون و أن الجوزة تدور من أجله. yazunnu nefsehū merkeze'l-kevnī ve enne'l- gōza tedūru min eclihi	ظن نفسه مركز الكون zānna nefsehū merkeze'l- kevnī	deyim	evrenin merkezi olduğunu ve nargilenin de kendisi için döndüğünü sanıyor. [73/25]	kendini bir şey sanmak* ¹⁶⁵	deyim
و لكنى وجدت فى الخرابة عفرينا، .. ve lākinnī vecedtu fi'l- ḥarābatī 'ifrīten	يجد فى كل خرابة عفرينا yecidu fi kulli ḥarābatīn 'ifrīten	kültür odaklı bir ifade (deyim)	fakat içeride bir şeytanla karşılaştım. [74/20]	şansı dönmek* ¹⁶⁶	deyim
و انهال السباب على الصدیق على السيد .. ve'nhāla's- sibābu 'ala's- şadīki Ali es- Seyyid	انهال عليه سبًا inhāla 'aleyhī sebben	deyim	dost Ali es-Seyyid küfür yağmuruna tutuldu. [74/22]	küfür yağmuruna tutmak	deyim
و قلت إن مقالها جدير بأن يخلقتنى خلقًا جديدًا! ve kulture inne maḳālehā cedīrun bi en yaḥlūknī ḥalkān cedīden	خلقه من جديد ḥalaḳahū min cedīd	deyim	..., sonra da yazısının beni baştan yaratabilecek nitelikte olduğunu söyledim. [74/23-24]	baştan yaratmak	deyim

¹⁶⁵ Arapçadaki “zānna nefsehū merkeze'l-kevnī / T: kendisini evrenin merkezi sanmak” yapısı, Türkçede 'kendini bir şey sanmak' deyiminde karşılık bulur. Ancak çevirmen, söz konusu ifadeyi birebir aktarma yoluna gitmiştir.

¹⁶⁶ Kaynak metinde geçen “yecidu fi kulli ḥarābatīn 'ifrū” ifadesinin Türkçede bir karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Söz konusu ifade, Mısır kültürüne özgü olup beklenmedik bir engel ya da bir insan yüzünden istenen arzu gerçekleşmediğinde söylenen bir söz. Çevirmen ise buna 'içeride bir şeytanla karşılaştım' ifadesini önerir. Ancak çeviri metinde önerilen ifade, kaynak metinde verilen deyimnin tam karşılımadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bir olumsuzlama belirtisi olarak 'şansı dönme' deyimini daha uygun bir karşılık olacaktır.

لست صغيرة من فضلك . . lestu şağīra min faḍlik	من فضلك min faḍlik	kalıp yapı	'ben küçük değilim, <u>lütfen</u> ' ... [75/23]	lütfen	tek ögeli bir sözcük (zarf)
صغيرة السن و لكن كبيرة المقام ! şağīratu's-sinni ve lākin kebīret'ul-meḳām	كبير المقام kebīru'l-maḳām	kalıp yapı	yaşın küçük ama <u>makanın büyük!</u> [75/25]	makamı büyük olmak şanı büyük olmak	birleşik eylem
و فى أثناء ذلك اشترك فى سباق الجرى و رفع الأثقال فى الدورة الأولمبية باليابان ف سجل أرقاما قياسية. ve fi ešnā'i zālīke iştereke fi sibākī'l-ceryi ve rafi'l-aşḳālī fi'd-devreti'l-olimpiyyeti bi'l-yābāni feseccle arkāman kiyāsiyye	فى هذه الأثناء fi hāzihi'l-aşnā'	kalıp yapı	<u>bu arada</u> , Japonya'daki olimpiyatlarda koşu ve halter müsabakalarına katılarak birkaç <u>rekor kırdı</u> . [76/9-11]	bu arada bu sırada	kalıp yapı
و لكن عودى إلى حالتك الطبيعية من فضلك. ve lākin u'dī ilā ḫāletiki't-ṭabī'iyyeti min faḍliki	عاد إلى حالتك الطبيعية ā'da ilā ḫāletihī't-ṭabī'iyye	birleşik eylem	lütfen <u>doğal haline geri dön</u> . [76/32]	normale dönmek* ¹⁶⁷	birleşik eylem
و إذا وقع المحذور فعندك مصطفى و أحمد . . ve izā vaḳa'a'l-maḫzūru fe'indeki Mustafa ve Ahmed	وقع المحذور vaḳa'a'l-maḫzūr	deyim	eğer <u>korkulan gerçekleşirse</u> , Mustafa ile Ahmet sırada bekliyor, ... [77/1-2]	korktuğuna uğramak korktuğu başına gelmek* ¹⁶⁸	deyim
أغرقوا فى الضحك. ağraqū fi'd-ḍaḫīk	أغرق فى الضحك ağraqa fi'd-ḍaḫīki	deyim	herkes <u>katıla katıla güldü</u> . [77/6]	katıla katıla gülmek* ¹⁶⁹	deyim

¹⁶⁷ Arapça metinde geçen " ā'da ilā ḫāletihī't-ṭabī'iyye " ifadesini Türkçede 'normale dönmek' yapısı karşılamaktadır. Adı geçen ifade, çevirmenin tercihi göre Türkçeye birebir aktarılması uygun görülmüştür.

¹⁶⁸ Arapçada "vaḳa'a'l-maḫzūr" deyimini, Türkçede 'korktuğuna uğramak' ya da 'korktuğu başına gelmek' yapılarında karşılık bulur. Çevirmen, söz konusu deyimsel ifade için metinde geçen 'korkulan gerçekleşirse' birlikteliğini kullanmayı yeğlemiştir.

¹⁶⁹ Kaynak dil metninde görülen "ağraqa fi'd-ḍaḫīki / T: gülmekte boğulmak" ifadesi, Türkçeye 'katıla katıla gülmek' yapısıyla karşılanmıştır.

ليس بالغريب أن يوقع بامرأة! leyse bi'l-ğaribi en yuvk'a b'imra'a	أوقع بامرأة avka'a b'imra'a	deyim	<u>bir kadının peşinde olması, görülmedik şey değil!</u> [77/9]	kız tavlama* ¹⁷⁰	deyim
بالله خبرني لماذا جاءت إلى هنا إن لم يكن من أجله؟ billāhī ḥabbirnī limāzā cā'et ilā hunā in lem yekun li'aclih	بالله billāhī	ünlem	<u>Allah aşkına</u> söyleyin bana, o kadın buraya onun için gelmediyse niçin geldi? [77/10-11]	Allah aşkına	kalıp yapı (ünlem)
أنت الليلة عصبى على غير عادتك .. ente'l-leylete 'aşabī 'alā ğayri 'ādetike	على غير العادة 'alā ğayri'l-'āde	kalıp yapı	sen bu gece sinirlisin, dedi, <u>hiç böyle olmazdın.</u> [78/4]	hiç böyle olmamak* ¹⁷¹	birleşik eylem
و لزموا الصمت ليستحضروا الأرواح الشاردة، .. ve lezimu's- şamta liyastaḥḍiru'l- arvāḥa's-şāride	لزم الصمت lezima's-şamta	deyim	serseri ruhlarını geri almak için <u>sessizliğe gömüldüler.</u> [78/11-12]	sessizliğe gömülmek* ¹⁷²	deyim
و ترامى صوت عم عبده من الخارج و هو يرطن بكلام لم يميزه أحد. ve terāmā şavtu 'amm' 'Abduh mine'l-ḥārici ve huve yarṭunu bi kelāmın lem yumeyyizahū aḥadun	رطن فى كلامه raṭana fī kelāmihī	birleşik eylem	dışarıdan Abduh Amca'nın, <u>kimsenin ne olduğunu ayırt edemediği bir takım sözcükler söyleyen</u> sesi geldi. [78/16-17]	anlaşılmaz bir dilde konuşmak* ¹⁷³	birleşik eylem

¹⁷⁰ Arapça metinde geçen “avka'a b'imra'a / T: kız tavlama” ifadesinin, Türkçede 'bir kadının peşinde olmak' yapısıyla karşılandığı görülmektedir. Çevirmen, anlamsal bir çeviri yoluna giderek adı geçen ifadenin bir sonucu olarak sözü edilen kadının konuşmaya konu olan erkeğe bağlanmasını anlatmak istemiş. Dolayısıyla o değişikliğin yapılmasını gerekli görmüştür.

¹⁷¹ Arapçada " 'alā ğayri'l-'āde " ifadesi, birinin kendisinden alışılan dışında davranması durumunda söylenen bir söz. Çevirmen uygun bir karşılık olarak 'hiç böyle olmazdın' birlikteliğini kullanma yoluna gitmiştir.

¹⁷² Özgün metinde görülen "lezima's-şamta / T: sessizliğini tutmak/korunmak" deyiminin Türkçedeki karşılığı 'sessizliğe gömülmek' deyimini bulunmaktadır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

¹⁷³ Arapça metinde “raṭana fī kelāmihī” yapısı, Türkçeye açıklama yoluyla aktarılmıştır.

"إنك تحب الاعتداء و الله لا يحب المعتدين" inneke tuhiu'l- i'tidā'a ve'llāhu lā yuḥibbu'l- mu'tadīn	و الله لا يحب المعتدين ve'llāhu lā yuḥibbu'l- mu'tadīn	Kur'andan alıntılama	sen saldırmayı seviyorsun, <u>ama</u> <u>Allah saldıranları</u> <u>sevmez.</u> [78/21]	Allah aşırı gidenleri sevmez* ¹⁷⁴	Kur'andan alıntılama
آن الأوان āne'l-avān	آن الأوان āne'l-avān	kalıp yapı	<u>vakit geldi</u> , ... [78/26]	vakti/ zamanı gelmek* ¹⁷⁵	birleşik eylem
و جاءت من الشرفة عطسة فذكر من توه سنا. ve cā'et mine'ş- şurfeti 'aṭsatun fe'zekere min tevhīh Senā'	ذكر من توه zekere min tevhīh	birleşik eylem	balkondan bir hapşırma sesi gelince <u>hemen</u> Sena'yı <u>hatırladı</u> . [78/33] [79/1]	hemen/ anında hatırlamak	birleşik eylem
و مد ساقيه إلى الداخل و هو يتمتم: (مساء الجمال). ve medde sāqayhī ile'd- dāhīli ve huve yutemtimu: mesā'u'c-cemāli	مساء الجمال mesā'u'c- cemāli	kültür odaklı bir ifade	..., bacaklarımı içeriye doğru uzatıp " <u>iyi</u> <u>akşamlar</u> ," diye mırıldandı. [79/2-3]	iyi akşamlar* ¹⁷⁶	kalıp yapı
فضحك ضحكة خفيفة .. feḍaḥike ḍaḥketen ḥaffife	ضحك ضحكة ḍaḥike ḍaḥke	birleşik eylem	bunun üzerine Enis <u>tebessüm</u> <u>etti</u> : .. [79/16]	tebessüm etmek* ¹⁷⁷	birleşik eylem
و من مكان يتوسطها ترأى وجه مطموس المعالم و هو يبتسم. ve min mekānin yetevassatuhā terā'a vechun maṭmūsul- me'ālimi ve huve yebtesimu	مطموس المعالم maṭmūsul- me'ālimi	kalıp yapı	..., <u>hatları belli</u> <u>olmayan</u> bir yüz gülümseyerek kendisini gösterdi. [80/9-10]	hatları belli olmamak	birleşik eylem

¹⁷⁴ "Allah aşırı gidenleri sevmez", Bakara sūresi, 190. ayet. Metinde geçen ifade Kur'an sözü olmasıyla birlikte; kültür tadında bir yapı olarak kullanılmıştır. Çevirmen bunun farkına vararak cümleyi mealde verilen anlamıyla değil bağlamdan çıkarılan anlamıyla çevirmiştir.

¹⁷⁵ Arapça bağlamda verilen "āne'l-avān" ifadesi, Türkçede 'vakit geldi' yapısıyla gösterilmiştir. Yalnız buradaki ifade, *ölmek* anlamına gelen 'vakti gelmek' deyiimiyle karıştırılmamalıdır. Eylem temel anlamıyla kullanılmıştır.

¹⁷⁶ Burada esrar âlemine özgü bir selamlama biçimi söz konusudur. Normal selamlaşmalarda 'mesāe'l-cemāl: güzel akşamlar' biçiminde bir kullanıma ender rastlanır. Akşamın esrarla keyifli geçmesi dileğine bir gönderme var (ç.n.).

¹⁷⁷ Özgün metinde geçen "ḍaḥike ḍaḥke" kalıbı, Türkçede *gülme* demektir. söz konusu ifade, kaynak metinde "ḥafife / T: hafif" sıfatıyla birliktelik oluşturmasıyla 'hafiften gülme' anlamına denk gelmektedir. Çevirmen buna, Türkçe bağlamda aynı anlamı taşıyan 'tebessüm etmek' ifadesini yeğlemiştir.

و من مكان يتوسطها ترأى وجه مطموس المعالم و هو بيتسم. ve min mekânin yetevassatuhâ terâ'a vechun maṭmûsu'l- me'âlimi ve huve yebtesimu	ترأى terâ'â	tek öğeli bir sözcük (eylem)	..., hatları belli olmayan bir yüz gülümseyerek <u>kendisini gösterdi.</u> [80/9-10]	kendini göstermek*178	deyim
و داخله شعور لم يجد مثله إلا و هو يسجل رقما قياسيا في الدورة الأولمبية. ve dâḥalahū şu'urun lem yecide mişlehū illâ ve huve yuseccilu raḡman kiyâsiyyen fi'd- devreti'l- olimpiyyeti	داخله شعور dâḥalahū şu'urun	deyim	bir benzerini sadece olimpiyatlarda rekor kırarken hissettiği bir <u>duyguya kapıldı.</u> [80/10-11]	duyguya kapılmak	deyim
فقد تجلت لعينيه المأساة على حقيقتها في ميدان المعركة. faḡad tecellet li'ayneyhi'l- me'sâtu 'alâ ḡaḡikatihâ fi meydâni'l- ma'raka	تجلى لعينيه tecellâ li'aynehî	deyim	..., trajedi bütün gerçekliğiyle savaş meydanında <u>gözlerinin önüne geldi.</u> [80/12-13]	gözünün önüne gelmek*179	deyim
إلى يمينه قواده المظفرون و إلى يساره فرعون يجلس جلسة المنكسر. ilâ yemînihî ḡuvvâduhu'l- muzaffarûn ve ilâ yesârihî Fir'avun yeclisu celsete'l- munkesir	جلس جلسة المنكسر celese celsete'l- munkesir	birleşik eylem	sağında muzaffer komutanları, solunda ise <u>hezimete uğramış olarak çömelmiş</u> Firavun vardı. [80/14-15]	hezimete uğramış olarak çömelmek	birleşik eylem
و إذا بفرعون يجهد في البكاء .. ve izâ bi'Fir'avnu yecheşu fi'l- bukâ'	أجهد في البكاء echeşe fi'l- bukâ'	birleşik eylem	tam bu sırada Firavun, beklenmedik bir biçimde <u>hıçkıra hıçkıra ağlıyor</u> , ... [80/17-18]	hıçkıra hıçkıra ağlamak	birleşik eylem

178 Ortaya çıkmak, belirtmek, görünmek.

179 Arapçada "tecellâ li'aynehî / T: gözüne görünmek" deyiminin, Türkçeye anlamsal çeviri yoluyla hatırlamak anlamına gelen 'gözlerinin önüne gelmek' deymiyle karşılanması uygun görülmüştür.

<p>فَعَزَ عَلَيَّ أَنْ أَرَاهُ وَ هُوَ يُرْسَفُ فِي الْأَغْلَالِ !</p>	<p>عز عليه أن 'azze 'aleyhī en</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>şimdi onu böyle <u>prangaya</u> <u>vurulmuş halde</u> <u>yürüyor</u> görmek, <u>zoruma gitti!</u> [80/22-23]</p>	<p>zoruna gitmek</p>	<p>deyim</p>
<p>fe'azze 'aleyye en arāhu ve huve yursafu fi'l-ağlāli</p>	<p>رسف في القيد/ الأغلال rasafa fi'l- ḳaydi/ al- ağlāli</p>	<p>deyim</p>	<p>[80/22-23]</p>	<p>prangaya vurmak*¹⁸⁰</p>	<p>deyim</p>

¹⁸⁰ Arapçada "*rasafa fi'l-ḳaydi/al-ağlāli*" ifadesi, birinin prangaya vurularak yavaşça yürümesini betimlemektedir. Adı geçen ifade, Türkçeye '*prangaya vurulmuş halde yürüme*' yapısıyla çevrilmiştir.

TABLO 9

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
<p>و القمر بازغ فوق أغصان الأكاسيا يؤكد هذه الوسوس و لا يلطفها.</p> <p>ve'l-ķamaru bāziġun fevķa aġsāni'l-akasya yu'akkidu hāzihi'l-vesāvise ve lā yulaṭṭifuhā</p>	<p>القمر بازغ al-ķamaru bāziġun</p>	<p>Kuran'dan alıntılama*¹⁸¹</p>	<p>Akasya ağaçlarının üzerinden <u>doġan ay</u>, bu vesveseleri gidereceğine daha da pekiştiriyor.</p> <p>[81/6-8]</p>	<p>ay doġmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و يضيق الصدر بأي حكمة إلا حكمة تنعى جميع الحكم.</p> <p>ve yaḏīķu'ş- şadru bi eyyi ḥikmetin illā ḥikmeten ten'ī cemī'l-ḥikem</p>	<p>ضاق صدره ḏāķa şadruhū</p>	<p>deyim</p>	<p>herhangi bir bilgelikten dolayı bile insanın <u>içi daralıyor</u> ve bir bilgelik diğer bütün bilgeliklerin ölüm habercisi oluyor.</p> <p>[81/9-11]</p>	<p>içi daralmak*¹⁸²</p>	<p>deyim</p>
<p>و يضيق الصدر بأي حكمة إلا حكمة تنعى جميع الحكم.</p> <p>ve yaḏīķu'ş- şadru bi eyyi ḥikmetin illā ḥikmeten ten'ī cemī'l-ḥikem</p>	<p>ينعى yen'ī</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>herhangi bir bilgelikten dolayı bile insanın <u>içi daralıyor</u> ve bir bilgelik diğer bütün bilgeliklerin ölüm habercisi oluyor.</p> <p>[81/9-11]</p>	<p>ölüm habercisi olmak*¹⁸³</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>فوا حسرتنا على نسيج العنكبوت الذى غنى ذات مساء فى قرينتنا مع نقيق الضفادع.</p> <p>fe vā ḥasretā 'alā nesīci'l- a'nkebūti'l-lezī ġennā zāte mesā'in ma'a naķīķi'd-ḏafādi'</p>	<p>وا حسرتاه! vā ḥasretāhū</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>dolayısıyla bir akşam vakti köyümüzde kurbağaların vıraklamasıyla şarkı söylemeye başlayan örümceğin ağına <u>yazıklar olsun!</u></p> <p>[81/14-16]</p>	<p>yazıklar olsun</p>	<p>kalıp yapı</p>

¹⁸¹ (Ay'ı doğarken görünce de, "İşte Rabbim!" dedi). En'âm Sûresi, 77. Âyete gönderme var.

¹⁸² Arapçada "ḏāķa şadruhū / T: göġsü daralmak" ifadesi, Türkçede 'içi daralmak' deyiminde karşılık bulur.

¹⁸³ Kaynak metinde geçen "yen'ī" eylemi, tek ögeli bir sözcük olduğu halde Türkçeye 'ölüm habercisi olmak' ifadesiyle aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

فوا حسرتا على نسيح العنكبوت الذي غنى ذات مساء في قريتنا مع نقيق الضفادع. fevā ḥasretā 'alā nesīci'l- a'nkebüti'l-lezī ğennā zāte mesā'in ma'a naḳīḳi'ḍ-ḍafādi'	غنى ğennā	tek öğeli bir sözcük (eylem)	dolayısıyla bir akşam vakti köyümüzde kurbağaların vıraklamasıyla <u>şarkı söylemeye</u> başlayan örümceğin ağına yazıklar olsun! [81/14-16]	şarkı söylemek	birleşik eylem
و دارت الجوزة على مرأى من القمر الماضى فى العلو. ve dāratil'-gōza 'alā mar'ā mine'l-ḳamari'l- māḍī fi'l-u'luvvi	على مرأى من 'alā mar'ā min	kalıp yapı	... nargile, yükselişe geçen ayın <u>huzurunda</u> dönmeye başladı. [81/24-25]	görünürde olmak* ¹⁸⁴	birleşik eylem
و رجح أحمد نصر أنها أحبته بصدق .. ve recceḥa Ahmed Nasr ennehā aḥabbathū bi'şidḳ	أحب بصدق aḥabba bi'şidḳ	birleşik eylem	Ahmet Nasr, Sena'nın büyük olasılıkla onu <u>gönülden sevmiş</u> olduğunu söyleyince, ... [82/3-4]	gönülden sevmek* ¹⁸⁵	birleşik eylem
و ضوء القمر يسطع على وجوههم و عما قليل سيختفى عن الأنظار. ve ḍav'u'l- ḳamari yašta'u 'alā vucūhihim ve 'ammā ḳalīlin seyeḥtefi 'ani'l- anzāri	اختفى عن الأنظار iḥtefa 'ani'l- anzār	deyim	Ay ışığı yüzlerinde parlıyor ve az sonra <u>gözden</u> <u>kaybolacak</u> . [82/10]	gözden kaybolmak	deyim
و أشعلت سيجارة فى ارتياح .. ve eş'alat sigāratan fi irtiyāhin	أشعل السيجارة eş'ala's-sigāra	birleşik eylem	keyifle bir <u>sigara</u> <u>yaktı</u> , ... [82/25-26]	sigara yakmak	birleşik eylem
فمضت وراء شيء حقيقى لا يتغير .. femaḍat verā'a şey'in ḥaḳīḳiyyin lā yetegayyar	مضى وراء (كذا) maḍā verā'a (kezā)	birleşik eylem	değişmeyen, hakiki bir şeyin <u>peşine düştü</u> . [83/5]	peşine düşmek	deyim

¹⁸⁴ Kaynak metinde geçen " 'alā mar'ā min " ifadesi, Türkçede 'görünürde olmak' eylemine benzemektedir. Çevirmenin tercihi ise metinde geçen ' {... In} huzurunda olmak' yapısı olmuştur.

¹⁸⁵ Burada "aḥabba bi'şidḳ / T: samimiyetle sevmek" Arapça ifadesi, anlam odaklı olarak 'gönülden sevmek' yapısıyla aktarılması tercih edilmiştir.

حذار من الإكليسيهات يا أستاذة. ḥazāri mine'l- ikliṣihāti yā üstāza	حذار من ḥazāri min	kalıp yapı	aman, klişe bilgilerden <u>uzak</u> <u>durun</u> hanımefendi! [83/23-24]	uzak durmak* ¹⁸⁶	deyim
لا أقبل أن أكون موضع اتهام. lā aqbalu en eküne mavdī'a't- tihām	كان/ أصبح موضع اتهام kāne/ aṣbaḥa mavdī'a't- tihām	birleşik eylem	<u>suçlanır konumda</u> <u>olmayı</u> kabul edemem. [83/30]	suçlanır konumda olmak	birleşik eylem
فاطرح الهم عن النفس ما استطعت fe'ṭraḥi'l-hemme 'ani'n-nefsi ma'steṭa'te	طرح همه ṭaraḥa hemmeḥū	deyim	<i>Dolayısıyla bırak</i> <i>tasalanmayı,</i> <i>bırakabildiğin</i> <i>kadar ...</i> [84/10]	tasalanmayı bırakmak* ¹⁸⁷	birleşik eylem
نحن أرباب أسر و رجال أعمال . . naḥnū erbāb-u usarin ve ricāl-u a'māl	رب أسرة rabb-u usra رجل أعمال racul-u a'māl	birleşik sözcük	bizler <u>aile</u> <u>geçindiren</u> , <u>işi</u> <u>gücü olan</u> insanlarız. [84/16]	aile geçindirmek* ¹⁸⁸	birleşik eylem
		birleşik sözcük		işi gücü olmak* ¹⁸⁹	birleşik eylem
و المساطيل يتناقشون بأعين محمرة. ve'l-mesāṭīlu yetenākaṣūne bi'a'yunin muḥammara	بأعين محمرة bi'a'yunin muḥammara	deyim	uyuşturucu sarhoşları <u>kızarmış gözlerle</u> tartışıyorlar. [84/18-19]	hararetli tartışmak* ¹⁹⁰	birleşik eylem
و سياسة العالم، لم لا؟ ve siyāset'ul- ā'lemi, lime lā?	لم لا lime lā	kalıp yapı	hem de dünya politikası, <u>neden</u> <u>olmasın?</u> [85/13-14]	neden olmasın	kalıp yapı
وصمت الهزيع الأخير من الليل الذي يعجز عن وصفه .. ve ṣamtu'l- hezī'il-eḥīri mine'l-leyli	عجز عن الوصف 'aceze 'ani'l- vasfi	deyim	<u>betimlemekte âciz</u> <u>kaldığı</u> gecenin son saatinin sessizliği, ... [86/19]	(betimlemekte) âciz kalmak	deyim

¹⁸⁶ Arapçadaki "ḥazāri min" yapısının Türkçedeki birebir karşılığı 'sakın ola' kalıbı olsa da çevirmen, ikinci derecede eş anlamlısı olan 'uzak durmak' deyimini tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

¹⁸⁷ Arapçada "ṭaraḥa hemmeḥū - T: *tasasını atmak/ bırakmak*" deyimsel ifadesi, çevirmenin tercihiyle Türkçeye 'tasalanmayı bırakmak' yapısıyla aktarılmıştır (birebir çeviri).

¹⁸⁸ Arapçada "rabb-u usra" yapısı, Türkçede 'aile reisi' ifadesine benzemektedir. çevirmen, sözü edilen ifade için 'aile geçindirmek' birlikteliğini yeğlemiş bulunmaktadır.

¹⁸⁹ Arapça metinde geçen "racul-u a'māl / T: *iş adamı*" ifadesi, bu bağlamda anlamına göre çevrilerek 'işi gücü olan' yapısıyla aktarılması uygun görülmüştür.

¹⁹⁰ Arapça metinde verilen "bi'a'yunin muḥammara" ifadesinin, Türkçedeki anlamsal karşılığı 'hararetli tartışmak' bulunmaktadır. Bunun yerine çevirmen, birebir çeviri yaparak metinde geçen "kızarmış gözlerle" ifadesini kullanmıştır.

<p>و لكنهم تكلموا عن خيانة المرأة التي تنزع الثقة من النساء جميعا.</p> <p>ve lākinnehum tekellēmū 'an ḥiyāneti'l- mar'ata'l-lefī tenzi'u's-sıḳata mine'n-nisā'i cemī'en</p>	<p>نزع الثقة من</p> <p>naza'a's-sıḳata min</p>	<p>deyim</p>	<p>Ama onlar bütün kadınların <u>güvenilirlik</u> <u>vasfını</u> <u>kaybetmesine yol</u> <u>açan</u> "Kadınların ihaneti" üzerine konuştular.</p> <p>[87/8-9]</p>	<p>güveni kalmamak/ sarsılmak*¹⁹¹</p>	<p>deyim</p>
<p>و عما قليل سيحل الخراب بالمجلس، ..</p> <p>ve 'ammā ḳalīlin seyehillu'l- ḥarābu bi'l- meclisi</p>	<p>حل الخراب</p> <p>ḥalla'l-ḥarābu</p>	<p>deyim</p>	<p>Az sonra meclis <u>harap olacak.</u></p> <p>[87/20]</p>	<p>harap olmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و قد قال لي في آخر لقاء إنه لو كان امتد به العمر إلى أيامنا لاشترك في أحد النوادي الرياضية.</p> <p>ve ḳad ḳāla lī fī āḥiri liḳā'in inneḥū lav kāna imtedde bihi'l- u'mru ilā eyyāminā le'ṣtereke fī aḥadi'n-nevādī er-riyādiyye</p>	<p>امتد به العمر إلى</p> <p>imtedde bihi'l- u'mru ilā</p>	<p>deyim</p>	<p>son buluşmamızda bana, "şayet <u>ömrüm</u> bugünlere gelmemeye <u>elverseydi</u>, kesinlikle bir spor kulübüne üye olurdum," demişti.</p> <p>[87/22-23]</p>	<p>ömrü uzamak*¹⁹²</p>	<p>deyim</p>
<p>و قد قال لي في آخر لقاء إنه لو كان امتد به العمر إلى أيامنا لاشترك في أحد النوادي الرياضية.</p> <p>ve ḳad ḳāla lī fī āḥiri liḳā'in inneḥū lav kāna imtedde bihi'l- u'mru ilā eyyāminā le'ṣtereke fī aḥadi'n-nevādī er-riyādiyye</p>	<p>اشترك</p> <p>iştaraka</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>son buluşmamızda bana, "Şayet ömrüm bugünlere gelmemeye elverseydi, kesinlikle bir spor kulübüne üye olurdum," demişti.</p> <p>[87/22-23]</p>	<p>üye olmak*¹⁹³</p>	<p>birleşik eylem</p>

¹⁹¹ Kaynak metinde geçen "naza'a's-sıḳata min / T: güven koparmak" deyimini, Türkçedeki 'güveni kalmamak/ sarsılmak' deyimine benzemektedir. Çevirmen, söz konusu ifade için bağlamda verilen 'güvenilirlik vasfını kaybetmesine yol açmak' yapısını tercih etmiştir.

¹⁹² Arapçada "imtedde bihi'l-u'mru ilā" deyimini, Türkçede 'ömrü uzamak' deyimine eş değerdir. Ancak çevirmen, Türkçe deyimindeki 'uzamak' eylemi kullanmak yerine bu bağlamda 'el vermek' eylemini tercih etmiştir.

¹⁹³ Arapça metindeki "iştaraka / T: katılmak" eylemi, tek ögeli bir sözcük olmasına mukabil, Türkçeye 'üye olmak' yapısıyla aktarılmıştır. Bunun nedeni, Arapçadan farklı olarak Türkçede 'kölüp' sözcüğünün katılmak değil 'üye olmak' yapısıyla birliktelik oluşturarak kullanılmasıdır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

من المحقق أنهما لا يعرفان أن النيل هو الذي قضى علينا بما نحن فيه، .. mine'l- muḥaqqāki ennehumā lā ye'rifāni enne'Nīl-e huve'l-lezī ḳaḏā 'aleynā bimā nehnu fihi	من المحقق أن mine'l- muḥaqqāki enne	kalıp yapı	<u>kesin olan şu ki</u> , Recep ve Semâra, içinde bulduğumuz duruma bizi Nīl'in mahkûm ettiğini bilmiyorlar. [87/26-27]	kesin olarak	kalıp yapı
من المحقق أنهما لا يعرفان أن النيل هو الذي قضى علينا بما نحن فيه، .. mine'l- muḥaqqāki ennehumā lā ye'rifāni enne'Nīl-e huve'l-lezī ḳaḏā 'aleynā bimā nehnu fihi	قضى ḳaḏā	tek öğeli bir sözcük (eylem)	kesin olan şu ki, Recep ve Semâra, içinde bulduğumuz duruma bizi Nīl'in <u>mahkûm ettiğini</u> bilmiyorlar. [87/26-27]	mahkûm etmek	birleşik eylem
بالله كيف تسلمين نفسك؟ billāhī keyfe tusellimīne nefseki	سلم نفسه selleme nefsehū	birleşik eylem	Allah için söyle, <u>kendini</u> nasıl <u>teslim edersin</u> sen? [88/10]	kendini teslim etmek	birleşik eylem
عندي بعض معلومات لا بأس بها. 'indī ba'ḏu ma'lūmātin lā be'se bihā	لا بأس به lā be'se bihī	kalıp yapı	bu konuda bendeki bilgiler <u>fena sayılmaz</u> . [88/20]	fena değil/ sayılmaz	kalıp yapı
و تحدجه بنظرة ساخرة باردة. ve taḥdicuhū bi naẓratin sāḥiratin bārida	حدجه بنظرة ḥadacahū bi naẓra	deyim	Recep'e alaylı ve soğuk <u>bakış</u> <u>atıyor</u> . [88/27]	bakış atmak	deyim
و العمر الطويل لك، يغلب على ظني أنك ستدفننا جميعاً! ve'l-u'mru'ṭ- ṭavīlu lek, yeḡlibu 'alā ẓannī enneke setedfinunā cemī'en	غلب على ظنه أن ḡalaba 'alā ẓannihī en	kalıp yapı	uzun ömür sana mahsus. <u>Bana</u> <u>öyle geliyor ki</u> , sen <u>hepimizi</u> <u>gömeceksin!</u> [89/20-21]	ona öyle geliyor ki	kalıp yapı
	ستدفننا جميعاً setedfinunā cemī'en	kültür odaklı bir ifade (deyim)		çok uzun yaşamak* ¹⁹⁴	birleşik eylem

¹⁹⁴ Arapça metinde geçen "setedfinunā cemī'en / T: hepimizi gömeceksin" deyimini, özellikle Mısır Arapçasında yaşlı olmasına rağmen çok sağlıklı kalıp kolay kolay ölmesi beklenmeyn ve herkesten çok daha yaşayacağı düşünülen kimseler için kullanılan bir söz. Çevirmen, söz konusu ifadeyi 'hepimizi gömeceksin' diye aktararak birebir çeviri yapmış bulunmaktadır.

و اجتاحتته رغبة عنيفة في ارتكاب فعل شاذ. ve'ctāhathū raġbatun 'anīfatun fī'rtikābi fī'lin šāz	اجتاحتته رغبة iġtāhathū raġba	deyim	bunun üzerine kötü bir şey yapmak için güçlü bir <u>istek duydu</u> . [89/ 26]	istek duymak arzuya kapılmak	deyim
مد يده إلى الحقيقة فتفتحها، .. medde yedehū ile'l-ḥaqībeti fe feteḥehā	مد يده medde yedehū	birleşik eylem	<u>elini uzatıp</u> çantayı açtı. [89/27]	elini uzatmak* ¹⁹⁵	birleşik eylem
فخطر له أن يأخذ نصف جنينه ليعطيه للفنائه التي سيجيء بها عم عبده. و سر لذلك جدا. Fe ḥaṭara lehū en ye'ḥuze nişfa cūneyhen li'yu'ṭhi'li'- fetāti'l-lefī seyecī'ū bihā Amm-u Abduh. ve sürre li'zālike cidden	خطر له أن ḥaṭara lehū en	deyim	Abduh Amca'nın getireceği kıza vermek üzere, içinden yarım cūneyh alma fikri <u>geldi aklına</u> ve buna çok sevindi. [89/32-33] [90/1]	aklına gelmek	deyim
و يجدد شبابه ليستعيد أيام العيبث. ve yuceddidu şebābahū li yesta'īde eyyām'al-a'baş	جدد شبابه ceddede şebābahū استعاد أيام العيبث iste'āde eyyāma'l-a'beş	deyim deyim	<u>gençliğini</u> <u>tazeleyerek,</u> <u>hayatının baharına</u> <u>yeniden</u> <u>dönecekti.</u>	gençliğini tazelemek baharı başına vurmak* ¹⁹⁶	birleşik eylem deyim
سوف تقول الفتاة كل شيء مما يخطر على البال و مما لا يخطر. Sevfe teḫūlu'l- fetāt-u kulle şey'in mimmā yaḥṭuru 'ala'l- bāli ve mimmā lā yaḥṭuru	خطر على البال ḥaṭara 'alā'l- bāli	deyim	genç kız, <u>akla</u> <u>gelebilecek</u> ve gelmeyecek ne varsa hepsini söyleyecekti. [90/6-7]	akla gelmek	deyim

¹⁹⁵ Kaynak metindeki "medde yedehū" deyimsel ifadesi, Türkçede "elini uzatmak" deyiminde karşılık bulur. Ancak bağlamdan çıkarım yoluyla, deyimden maksat yardım anlamını ifade etmek değil eylemin bizzat fiziksel olarak yapıldığı anlaşılmaktadır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

¹⁹⁶ Arapça metindeki geçen "iste'āde eyyāma'l-a'beş" ifadesi, Mısır'a özgü bir ifade olup anlam yoluyla çevrildiğinde Türkçede "baharı başına vurmak" deyiminde karşılık bulur. Çevirmen ise verilen bağlamdan hareketle; 'hayatın baharına dönmek' yapısını uygun görmüştür.

<p>و لكن لعلك تعرفه أنت يا من يشيد التاريخ بذكره.</p> <p>ve lākin le'alleke te'rifehū ente yā men yuṣīdu't- tārīḥu bi'zīkrāke</p>	<p>أشاد التاريخ بذكره</p> <p>eṣāde't-tārīḥu bi-zīkrāhu</p>	<p>deyim</p>	<p>..., ama belki sen biliyorsundur, ey <u>tarihin kendisini</u> <u>övdüğü kişi</u>.</p> <p>[90/12]</p>	<p>tarihe geçmek*¹⁹⁷</p>	<p>deyim</p>
<p>جلس أمامي كتمثال فقلت له؟ ..</p> <p>celese amāmī ke'timşālın feḫultu lehū</p>	<p>كتمثال/ مثل التمثال</p> <p>ke'timşāl/ mişle't-timşāl</p>	<p>deyim</p>	<p>adam karşımda <u>put gibi</u> oturunca dedim ki: ...</p> <p>[90/13]</p>	<p>put gibi*¹⁹⁸</p>	<p>deyim</p>
<p>لم أخض حربا و لم أمارس الحكم بعد . .</p> <p>lem aḥuḍa'l- ḥarba ve lem umārise'l-ḥükme ba'd</p>	<p>خاض الحرب</p> <p>ḥāḍa'l-ḥarba</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>henüz bir <u>savaşa</u> <u>girmedim</u> ve yöneticilik de yapmadım.</p> <p>[90/26]</p>	<p>savaşa girmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
	<p>مارس الحكم</p> <p>mārese'l- ḥükme</p>	<p>birleşik eylem</p>		<p>yöneticilik yapmak/ hükmetmek</p>	<p>birleşik eylem</p>

¹⁹⁷ Türkçede '*tarihe geçmek*' anlamına gelen "*eṣāde't-tārīḥu bi-zīkrāhu*" ifadesi, çevirmenin tercihiyle göre metinde '*tarihin kendisini övdüğü kişi*' olmak üzere birebir aktarılmış bulunmaktadır.

¹⁹⁸ Arapça metinde geçen "*ke'timşāl / heykel gibi*" ifadesi, Mısır kültüründe *birinin sessiz, hereketsiz, bazen de pasif olma* durumunu anlatan bir söz. Adı geçen ifadenin Türkçedeki yakın anlamlısı '*put gibi*' deyimidir.

TABLO 10

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
<p>أم أنه إيمان غير حقيقي، روتيني، بلا جذور، تمارس تحت ستاره أخس أنواع الانتهازية والاستغلال؟</p> <p>em ennehū imānun ġayr-i ḥaḳīki, rūṭīni, bilā cuzūrin, tumāresu teḥte sitārehū eḥesse envā'il-intihāziyyeti ve'l-istiġlāl</p>	<p>تحت الستار teḥte's-sitāri</p>	<p>deyim</p>	<p>yoksa onlardaki iman, gerçek olmayan, rutin olan, kökleri olmayan, <u>kapalı kapılar ardında</u> en iğrenç türünden fırsatçılığa ve istismara imkân veren bir iman mıdır?</p> <p>[91/19-21]</p>	<p>perde arkası*¹⁹⁹</p>	<p>kalıp yapı</p>
<p>أم أنه إيمان غير حقيقي، روتيني، بلا جذور، تمارس تحت ستاره أخس أنواع الانتهازية والاستغلال؟</p> <p>Em ennehū imānun ġayr-i ḥaḳīki, rūṭīni, bilā cuzūrin, tumāresu teḥte sitārehū eḥesse envā'il-intihāziyyeti ve'l-istiġlāl</p>	<p>yok</p>	<p>---</p>	<p>yoksa onlardaki iman, gerçek olmayan, rutin olan, kökleri olmayan, kapalı kapılar ardında en iğrenç türünden fırsatçılığa ve istismara <u>imkân veren</u> bir iman mıdır?</p> <p>[91/19-21]</p>	<p>imkân vermek*²⁰⁰</p>	<p>birleşik eylem</p>

¹⁹⁹ Arapça metinde verilen " *teḥte's-sitār-i* " ifadesinden maksat, genelde *yanlış bir şeyin gizli saklı yapıldığını* anlatmaktır. Bunu Türkçede '*perde arkası*' ifadesi karşılamaktadır. Çevirmen ise '*kapalı kapılar ardında*' yapısını kullanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁰⁰ Çeviride geçen '*imkân vermek*' yapısı, kaynak metinde (Arapça) olmayıp sonradan hedef metne çevirmen tarafından eklenmiştir (ekleme yoluyla çeviri).

<p>و لا يكفى أن نعرف ما يجب أن نؤمن به و لكن من الضروري أن يكون لإيماننا صدق الإيمان الحق و قدرته المذهلة على خلق البطولات ..</p> <p>ve lā yekfī en na'rife mā yecibu en nu'mine bihī ve lākin mine'ḍ-ḍarūrī en yekūne li'imāninā ṣidku'l-imāni'l-ḥaḡḡ-i ve ḡudretihi'l-muḡhileti 'alā ḡalki'l-buḡūlāt</p>	<p>(لا) يكفى أن lā yekfī en</p>	kalıp yapı	<p>inanmamız gereken şeyi bilmemiz tek başına <u>yeterli değildir</u>; bu arada inancımızın dini inanç doğruluğunda olması ve kahramanlıklar yaratma noktasında müthiş bir güce sahip <u>olması</u> da <u>zorunludur</u>.</p> <p>[91/26] [92/1-3]</p>	<p>yeterli ol(ma)mak</p>	<p>birkeşik eylem</p>
<p>و لا فائدة ترجى من مخالطة إنسان بغير اللغة التي يتعامل بها، ..</p> <p>ve lā fā'idatun turcā min muḡālaḡatati insānin biḡayri'l-luḡati'l-letī yete'āmelu bihā</p>	<p>رجا فائدة (من) recā fā'idaten min</p>	kalıp yapı	<p>İnsanlarla kullandıkları dilden başka bir iletişim kurmanın hiçbir <u>yararı olmaz</u>.</p> <p>[92/9-10]</p>	<p>zarunlu olmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و لا فائدة ترجى من مخالطة إنسان بغير اللغة التي يتعامل بها، ..</p> <p>ve lā fā'idatun turcā min muḡālaḡatati insānin biḡayri'l-luḡati'l-letī yete'āmelu bihā</p>	<p>رجا فائدة (من) recā fā'idaten min</p>	deyim	<p>İnsanlarla kullandıkları dilden başka bir iletişim kurmanın hiçbir <u>yararı olmaz</u>.</p> <p>[92/9-10]</p>	<p>yararı olmak/ dokunmak*²⁰¹</p>	<p>deyim</p>
<p>و لا فائدة ترجى من مخالطة إنسان بغير اللغة التي يتعامل بها، ..</p> <p>ve lā fā'idatun turcā min muḡālaḡatati insānin biḡayri'l-luḡati'l-letī yete'āmelu bihā</p>	<p>مخالطة muḡālaḡa</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (ad)</p>	<p>insanlarla kullandıkları dilden başka bir <u>iletişim kurmanın</u> hiçbir yararı olmaz.</p> <p>[92/9-10]</p>	<p>iletişim kurmak*²⁰²</p>	<p>deyim</p>
<p>و قد اكتسبنا لغة جديدة هي العلم ..</p> <p>ve ḡad iktesebnā luḡatan cedīde hiye'l-i'lm</p>	<p>اكتسب لغة iktesebe luḡatan</p>	birleşik eylem	<p>biz yeni bir <u>dil edindik</u>, ki bu da bilimdir.</p> <p>[92/10-11]</p>	<p>dil edinmek</p>	<p>birleşik eylem</p>

²⁰¹ Arapçada "recā fā'idaten min - T: bir yarar dilemek/beklemek" ifadesi, Türkçeye 'yararı olmak' yapısıyla aktarılmıştır.

²⁰² Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

و ليكن لنا في العلماء أسوة و منهج. ve'l-yekün lenā fi'l-'ulemā-i usvetun ve menhecun	كان له أسوة في kāne lehū usvetun fī	Kur'an'dan alıntılama	<u>model ve yöntem</u> <u>için bilim</u> <u>adamlarına</u> <u>bakalım.</u> [92/15]	(birini) örnek almak* ²⁰³	deyim
و ربما لأنهم على صلة دائمة بالحقيقة معتمدين على منهج موفق قد أثبت جدارته، .. ve rubbemā li'ennehüm 'alā şılatin dāimeten bi'l-ḥaḳīkati mu'temidīne 'alā menhecun muvaḳḳin ḳad eşbete cedārethū	أثبت جدارته eşbete cedārethū	deyim	belki de, <u>yeterliliğini ispat</u> <u>etmiş başarılı bir</u> <u>yöntem sayesinde</u> <u>hakikat ile sürekli</u> <u>bağlantı halinde</u> <u>oldukları içindir.</u> [92/16-18]	(yeterliliğini) ispat etmek	birleşik eylem
و قد ينفق أحدهم عشرين عاما لحل معادلة، .. ve ḳad yunḳıḳu aḥaduhum 'işrīne 'āmen li ḫal-li mu'ādele	ينفق أعواما yunḳıḳu a'vāmen	kalıp yapı	onlardan biri bir denklemleri çözmek için yirmi yılını <u>harcayabilir</u> ... [92/20]	yıllarını vermek* ²⁰⁴	deyim
و على المستوى المحلى هل يمكن أن يحل التفوق العلمي محل الانتهازية في قلوب الجيل الجديد؟ ve 'ala'ş-şa'īdi'l- maḫallī hel yumkünu en yeḫille't- tefevvuḳu'l-i'lmī maḫallī'- intihāziyyeti fī ḳulūbi'l-cīli'l- cedid	يحل محل (كذا) yeḫillu maḫalle (kezā)	birleşik eylem	acaba bilimsel üstünlük, yerel bazda, yeni kuşağın gönlünde fırsatçılığın <u>yerini</u> <u>alabilecek</u> midir? [92/31-33]	yerini almak	birleşik eylem

²⁰³ Kaynak dil metninde görülen "kāne lehū usvetun fī" ifadesi, Kur'an'daki Ahzab Sûresi, 21. Âyetine gönderme yapıyor (*Andolsun, Allah'ın Resûlünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır*). Yalnız metinde geçen ifade, kur'an sözü vasfıyla değil kültüre dayalı bir kalıp olarak geçmiştir. söz konusu ifadenin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'örnek almak' deyimini bulunmaktadır. Çevirmense anlam odaklı bir çeviri yaparak Türkçe bağlamda verilen cümleyi daha uygun görmüştür (anlamsal çeviri).

²⁰⁴ Arapça metinde "yunḳıḳu a'vāmen" deyiminin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'yıllarını vermek' olsa da çevirmen, aktarılmak istenen anlamı iletmek için 'yıl harcamak' yapısını kullanarak birebir çeviri yapmayı tercih etmiştir.

و على أي حال يستحسن ألا أشغل رأسي بفكرة المسرحية أكثر من ذلك الآن، .. ve 'alā eyyi ḥālīn, yusteḥsenu ellā eşgīlu ra'sī bi fikreti'l- masraḥiyyati akşare min zālike'l-āne	شغل رأسه بـ şağala ra'sehū bī	deyim	her neyse, <u>zihnimi</u> şimdilik oyunun ana temasıyla bundan daha fazla <u>meşgul etmem</u> <u>iyi olacak.</u> [93/1-2]	kafa yormak* ²⁰⁵	deyim
	يستحسن أن yustaḥsanu en	kalıp yapı		iyi olmak	birleşik eylem
و من الممتع حقاً أن يقع الجميع في حبها، .. ve mine'l- mumti'u ḥaḳkan en yaqa'a'l- cemī'u fī ḥubbiḥā	وقع في الحب vaqa'a fi'l- ḥubbi	deyim	herkesin bu <u>kıza</u> <u>âşık olması</u> gerçekten eğlendirici olur. [93/9]	âşık olmak/ aşka düşmek* ²⁰⁶	deyim
و على كل حال فإنني على بينة الآن من الأفكار التي علي أن أبورها و أوضحها لأجعل منها محور المسرحية. ve 'alā kulli ḥālīn fe'innenī 'alā beyyinetin'ilāne mine'l-efkārī'l- letī 'aleyye en ubelvirehā ve uvaḍḍihuhā li'ec'ele minhā miḥvere'l- masraḥiyye	على بينة من 'alā beyyinetin min	kalıp yapı	her neyse, ben şimdi oyunun ana temasını oluşturmak için netleştirip açıklığa kavuşturmam gerekten fikirlerin <u>ne olduğunu</u> <u>biliyorum.</u> [93/ 24-26]	farkında olmak ne olduğunu bilmek* ²⁰⁷	deyim

²⁰⁵ Arapça metinde "şağala ra'sehū bi" deyimini, Türkçede 'kafa yormak' deyiminde karşılık bulur. Ancak çevirmen, bu bağlamda 'zihnini meşgul etmek' yapısını kullanarak birebir çeviri yapmayı tercih eder.

²⁰⁶ Arapçada "vaqa'a fi'l-ḥubbi" deyiminin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'aşka düşmek' bulunmaktadır. Çevirmen bunun yerine eş anlamlısı olan 'âşık olmak' yapısını yeğlemiştir.

²⁰⁷ Arapçada " 'alā beyyinetin min" ifadesi, Türkçede 'farkında olmak' ya da 'ne olduğunu bilmek' yapılarında karşılık bulur. Burada çevirmen, 'ne olduğunu bilmek' yapısını kullanma yoluna gitmiştir.

<p>و على كل حال فإننى على بيينة الآن من الأفكار التى علي أن أبورها و أوضحها لأجعل منها محور المسرحية.</p> <p>ve 'alā kulli ḥālīn fe'innenī 'alā beyyinetin'ilāne mine'l-efkārī'l- letī 'aleyye en ubelvirehā ve uvaḍḍihuhā li'ec'ele minhā miḥvere'l- masraḥiyyeti</p>	<p>أوضح avḍaḥā</p>	<p>tek öğeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>her neyse, ben şimdi oyunun ana temasını oluşturmak için netleştirip <u>açıklığa</u> <u>kavuşturmam</u> gerekten fikirlerin ne olduğunu biliyorum. [93/ 24-26]</p>	<p>açıklığa kavuşturmak*²⁰⁸</p>	<p>deyim</p>
<p>لعل فى ذلك خلاصا من حيرتى .. le'alla fī zālīke ḥalāḥān min ḥīretī</p>	<p>يجد الخلاص yecidu'l-ḥalāḥā</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>böylece, ne yapacağım hususunda içine düştüğüm şaşkınlıktan belki <u>kurtulmuş</u> <u>olurum</u>. [93/28-29]</p>	<p>kurtulmuş olmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>على أي حال يجب خلقه من جديد .. 'alā eyyi ḥālīn yecibu ḥalḥahū min cedīd</p>	<p>خلقه من جديد ḥalaḥahū min cedīd</p>	<p>deyim</p>	<p>... her halükarda <u>yeniden</u> <u>yaratılması</u> gerekliyor. [94/12]</p>	<p>baştan yaratmak*²⁰⁹</p>	<p>deyim</p>
<p>يجزئه أنه شيء لا يقدم و لا يؤخر فى الحياة. yuhzinuhū ennehū şey'un lā yukaddimu ve lā yu'ahḥīru fī'l- ḥayāt</p>	<p>لا يقدم و لا يؤخر lā yukaddimu ve lā yu'ahḥīru</p>	<p>deyim</p>	<p>... hayatta <u>ne öne</u> <u>çıkartılan</u>, <u>ne de</u> <u>sona bırakılan</u> bir varlık olması onu üzüyor. [94/16-17]</p>	<p> faydası olmamak*²¹⁰</p>	<p>deyim</p>
<p>و لكنه لا يعى – فيما يبدو – الخدعة التى يخدع بها نفسه، .. lākinnehū lā ya'ī fimā yebdū el-ḥide'ete'l-letī yehda'ū bihā nefsehū</p>	<p>خدع نفسه ḥada'a nefsehū</p>	<p>deyim</p>	<p>öyle görünüyor ki <u>kendisini</u> <u>kandırdığının</u> farkında değil. [95/5]</p>	<p>kendisini kandırmak</p>	<p>deyim</p>

²⁰⁸ Kaynak metindeki tek öğeli bir sözcük olan "avḍaḥā" eylemi, Türkçeye 'açıklığa kavuşturmak' deyimiyile aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁰⁹ Arapça metinde geçen "ḥalaḥahū min cedīd" deyimisel ifadesi, Türkçede 'baştan yaratmak' deyiminde karşılık bulur. Çevirmen ise söz konusu ifade için eş anlamlısı olan 'yeniden yaratmak' yapısını kullanmıştır.

²¹⁰ Arapça metinde verilen "lā yukaddimu ve lā yu'ahḥīru" deyimisel ifadesi, Türkçeye aynen (birebir) aktarılmış durumdadır. Adı geçen ifade, Mısır kültürüne özgü olup Türkçede karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Ereğ dilde onun yakın anlamlısı, 'faydası olmamak' deyimidir (yabancılaştırma / öykünme yoluyla çeviri).

وأتقن الإنجليزية في مدارس برلitz، .. ve atkana'l- ingiliziyyete fi medārisi Berlitz	أتقن الإنجليزية atkanal- ingiliziyye	birleşik eylem	<u>İngilizcesini</u> Berlitz Dil Okullarında <u>mükemleştir-</u> <u>miştir.</u> [95/16]	İngilizcesini mükemleştir -mek	birleşik eylem
و على بينة من هدفه القريب العملي، .. ve 'alā beyyinetin min hedefihi'l- karībi'l-'amaliyy	على بينة من 'alā beyyinetin min	kalıp yapı	yakın vadeli pratik hedeflerinin <u>farkındadır.</u> [95/17]	farkında olmak	birleşik eylem
فلا يضطر إلى قول الحق إلا إذا خانه الحظ .. fe lā yağtarru ilā kavli'l-ħađki illā izā ħānehu'l- ħazzu	قال الحق kavlu'l-ħađki	birleşik eylem	..., dolayısıyla <u>meçbur kalmadığı</u> sürece kendisini <u>gerçeği söylemek</u> zorunda hissetmez. [95/24-25]	gerçeği söylemek	birleşik eylem
فلا يضطر إلى قول الحق إلا إذا خانه الحظ .. fe lā yağtarru ilā kavli'l-ħađki illā izā ħānehu'l- ħazzu	خانه ħānehu'l- ħazzu	deyim	..., dolayısıyla <u>meçbur kalmadığı</u> sürece kendisini gerçeği söylemek zorunda hissetmez. [95/24-25]	şanssız olmak* ²¹¹	birleşik eylem
فلا يضطر إلى قول الحق إلا إذا خانه الحظ .. fe lā yağtarru ilā kavli'l-ħađki illā izā ħānehu'l- ħazzu	اضطر (إلى) ığturra (ilā)	tek ögeli bir sözcük (eylem)	..., dolayısıyla <u>meçbur kalmadığı</u> sürece kendisini gerçeği söylemek zorunda hissetmez. [95/24-25]	zorunda kalmak/ olmak* ²¹²	birleşik eylem
و هو مثال لطائفة من المعاصرين الذين يهيمون على وجوههم بلا عقيدة و لا خلق، .. ve huve mişālun li'tā'ifatin mine'l- mu'āşırīne'l- leżīne yehīmūne 'alā vucūhihim bilā 'ađıdatin velā ħuluđın	هام على وجهه hāmā 'alā vechihī	deyim	O, herhangi bir inancı ya da ahlak anlayışı olmaksızın orada burada <u>amaçsızca</u> <u>dolanıp duran</u> belli bir çağdaş gruba örnektir ... [95/29-30] [96/1]	orada burada amaçsızca dolanıp durmak* ²¹³	birleşik eylem

²¹¹ Arapça metindeki "ħānehu'l-ħazzu / T: şans kandırdı" deyimini, anlamsal açıdan Türkçede 'şanssız olmak' ifadesine benzemektedir. Çevirmen söz konusu ifadeyi çıkarma işlemine tabi tutup anlamsal bir çeviri yoluna giderek yerine, metinde geçen 'meçbur kalmak' birlikteliğini kullanmış (çıkarma yoluyla çeviri/ değiştirim).

²¹² Kaynak metindeki "ığturra" ifadesi, tek ögeli bir sözcük olup Türkçede 'zorunda kalmak/ olmak' yapısına benzemektedir. Çevirmenin tercihi ise metinde geçen 'kendini zorunda hissetmek' ifadesini olmuştur.

²¹³ "hāmā 'alā vechihī / T: yüzünün üzerine amaçsızca dolanmak" Arapça deyiminin Türkçede birebir karşılığı bulunmamaktadır. Çevirmen bu bağlamda, Arapça ifadeyi açımlayarak aktarmış bulunmaktadır (birebir/ açıklama yoluyla çeviri).

و لا يتورع عن ارتكاب جريمة إذا أمن من العقاب. ve lā yetevarra'u 'ani'rtikābi cerīmeten izā emine mine'l-i'kābi	ارتكب جريمة irtekebe cerīmeten	kalıp yapı	... ve <u>tespit edilmeyeceğinden emin olduğunda suç işlemekten</u> de çekinmez. [96/1-2]	suç işlemek	birleşik eylem
	أمن من العقاب emine mine'l-i'kāb	kalıp yapı		ceza almamayı sağlamak* ²¹⁴	kalıp yapı
لذلك لا أستبعد أن يرجع يوما إلى الإيمان التقليدي إذا نضب معينه. lizālike lā estebi'idu en yerci'a yevmen ile'l-imāni't-taklīdi izā naḍaba ma'yanuhū	نضب معينه naḍaba ma'yanuhū	deyim	bu yüzden bir gün <u>esin kaynağı kurduğunda</u> , geleneksel imana dönüş yapmasını imkânsız görmüyorum. [96/11-12]	esin kaynağı kurmak* ²¹⁵	birleşik eylem
لذلك لا أستبعد أن يرجع يوما إلى الإيمان التقليدي إذا نضب معينه. lizālike lā estebi'idu en yerci'a yevmen ile'l-imāni't-taklīdi izā naḍaba ma'yanuhū	رجع reci'e	tek ögeli bir sözcük (eylem)	bu yüzden bir gün <u>esin kaynağı kurduğunda</u> , geleneksel imana <u>dönüş yapmasını</u> imkânsız görmüyorum. [96/11-12]	dönüş yapmak* ²¹⁶	birleşik eylem
إذا لم يذعن للتطور فقل عليها السلام. izā lem yuẓ'in li'-teṭavvuri feḳul 'aleyhā es-selām	قل عليه السلام ḳul 'aleyhi's-selām	deyim	gelişmelere ayak uydurmazsa, o zaman <u>oyuna hoşça kal</u> , derim! [96/19-20]	hoşça kal demek* ²¹⁷	deyim

²¹⁴ Arapçada "emine mine'l-i'kāb" yapısı, Türkçede 'ceza almaktan kaçınmak' veya 'ceza almamayı sağlamak' gibi anlamlara gelebilir. Çevirmen söz konusu ifadeyi anlam odaklı çevirerek metindeki geçen 'tespit edilmeyeceğinden emin olduğunda' yapısıyla aktarmayı tercih etmiştir.

²¹⁵ Birebir çeviri.

²¹⁶ Arapça metinde geçen "yerci'ü" eylemi Türkçede 'dönmek' demektir. Çevirmen bunun yerine 'dönüş yapmak' ifadesini kullanır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²¹⁷ Arapçada "ḳul 'aleyhi's-selām" deyiminden maksat, bir şeyin olmayacağı veya olma ihtimalinin az olduğunu ifade etmektir. Çevirmen söz konusu ifade için Türkçede 'hoşça kal demek' yapısını uygun görmüştür (anlamsal çeviri).

إذا لم يذعن للتطور فقل عليها السلام. izā lem yuz'ın li'-teṭavvuri feḫul 'aleyhā es- selām	أذعن az'ana	tek ögeli bir sözcük (eylem)	gelişmelere ayak uydurmazsa, o zaman oyuna hoşça kal, derim! [96/19-20]	ayak uydurmak* ²¹⁸	deyim
و إمكاناته للمسرحية غنية عن التنويه. ve imkanātuhū li'l-masraḥiyyeti ḡaniyyatun 'ani't-tanvīh	غني عن التنويه ḡaniyyunn 'ani't-tanvīh	kalıp yapı	oyun için pek çok olarak sunacağını <u>anlatmaya gerek yok.</u> [96/30]	anlatılmasına gerek yok* ²¹⁹	sözcük öbeği
و إمكاناته للمسرحية غنية عن التنويه. ve imkanātuhū li'l-masraḥiyyeti ḡaniyyatun 'ani't-tanvīh	إمكانات imkanāt	tek ögeli bir sözcük (ad)	oyun için pek çok <u>olarak sunacağımı</u> anlatmaya gerek yok. [96/30]	olarak sağlamak/ tanımak* ²²⁰	deyim
نسى نفسه. nesiye nefsehū	نسى نفسه nesiye nefsehū	deyim	<u>kendisini unutmuştur.</u> [97/6]	kendini unutmak	deyim
سره في رأسه. şırruhū fī ra'sihī	سره في رأسه şırruhū fī ra'sihī	deyim	<u>sırrı kafasındadır.</u> [97/9-10]	sırrı kafasında* ²²¹	kalıp yapı
إذ لا جدوى من الجدية إذا لم تتغلغل جذورها في المرأة التي هي أم المستقبل. iz lā cedvā mine'l-ciddiyyeti izā lem teteḡelḡel cuzūrahā fī'l- mar'ati'l-letī hiye ummu'l- mustakḡbali	لا جدوى من lā cedvā min	kalıp yapı	zira <u>kökleri</u> geleceğin anası olan kadına <u>nüfuz</u> <u>etmediği</u> takdirde ciddiyet'in hiçbir <u>yararı yoktur.</u> [97/20-21]	yararı ol(ma)mak/ dokun(ma)mak	deyim
	تغلغلت جذورها teḡelḡelet cuzūrahā	deyim		kök sal(ma)mak* ²²²	deyim

²¹⁸ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

²¹⁹ Arapçadaki "ḡaniyyunn 'ani't-tanvīh" yapısı, bir şeyin tartışılmaz derecede apaçık olduğunu ifade etmektedir. Çevirmen, adı geçen ifadeyi birebir çevirerek Türkçe metinde 'anlatmaya gerek yok' yapısıyla karşılamış bulunmaktadır.

²²⁰ Burada çevirmen, Arapça metindeki "imkanāt / T: olanaklar" sözcüğü için Türkçede 'olarak sunmak' ifadesini yeğlemiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²²¹ Arapçadaki "şırruhū fī ra'sihī" deyimsel ifadesi, gizemli olup sırrı bilinmez insanlar için kullanılmaktadır. Çevirmen, söz konusu ifadeyi birebir aktarmış bulunmaktadır.

²²² Arapçada "teḡelḡelet cuzūrahā" deyimini, Türkçede 'kök salmak' deyiminde karşılık bulur. Bunun yerine çevirmen, 'kök' kelimesiyle birlikte benzer bir anlam veren 'nüfuz etmek' ifadesini kullanmıştır.

<p>دس المذكرة فى جيبه و هو يتمم «ريا بنت الذنين» ..</p> <p>desse'l- muzekkirete fi ceybihī ve huve yekūl «yā binti'l- lezīne»</p>	<p>يا ابن الذنين yā ibne'l- lezīne</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>defteri cebine koyup "<u>Seni</u> ... <u>kızı</u>" diye mırıldandı. [98/5-6]</p>	<p>seni ... seni*²²³</p>	<p>kalıp yapı</p>
---	--	-------------------	---	-------------------------------------	-------------------

²²³ Arapça metinde geçen "*yā binti'l-lezīne*" ifadesi, Mısır kültürüne dayalı olup Türk kültürüne uyarlanarak '*seni ... kıızı*' yapısıyla çevrilmesi uygun görülmüştür.

TABLO 11

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
مالك ؟ mālik	ماذا بك māzā biki	kalıp yapı	senin neyin var? [98/20]	(senin) neyin var	kalıp yapı
و تتابع دخول الصحاب حتى تم للمجلس تمامه، .. ve tetāba'a duḥūlu's-ṣaḥābi ḥattā temme li'l- meclisi temāmeḥū	تم تمامه temme temāmeḥū	birleşik eylem	arkadaşlar birbiri ardına içeri girdiler ve sonunda grup tek <u>eksik vermeden</u> yerini aldı. [99/11-12]	fire vermemek* ²²⁴	deyim
و تتابع دخول الصحاب حتى تم للمجلس تمامه، .. ve tetāba'a duḥūlu's-ṣaḥābi ḥattā temme li'l- meclisi temāmeḥū	----	yok	arkadaşlar birbiri ardına içeri girdiler ve sonunda grup tek eksik vermeden <u>yerini aldı.</u> [99/11-12]	yerini almak* ²²⁵	deyim
و استرق إلى سمارة نظرة مأكرة. ve istaraḳa ilā Semāra nazratan mākrireten	استرق نظرة istaraka nazratan	deyim	Semāra'ya doğru kurnaz bir <u>bakış</u> <u>atınca</u> , ... [99/15-16]	bakış atmak* ²²⁶	deyim
ألا ترى أنه فارس أحلامى؟ elā terā ennehū fārisu aḥlāmī	فارس الأحلام fārisu'l-aḥlām	kültür odaklı bir ifade	... o benim <u>beyaz</u> <u>atlı prensim</u> , anlamıyor musun? [99/19-20]	beyaz atlı prens* ²²⁷	kalıp yapı

²²⁴ Anlamsal çeviri. Arapça metinde geçen "temme temāmeḥū / T: tam olmak" ifadesi, Türkçede 'fire vermemek' deyimine benzemektedir. Çevirmen ise bu bağlamda, 'eksik vermemek' yapısını kullanmayı tercih etmiştir.

²²⁵ Çeviride verilen 'yerini almak' deyimini, kaynak metinde (Arapça) olmayıp sonradan erek metne eklenmiştir (ekleme yoluyla çeviri).

²²⁶ Arapçada "istaraka nazratan / T: bakış çalmak" ifadesinin Türkçedeki yakın anlamlısı 'bakış atmak' deyimini bulunmaktadır. Çevirmenin tercih ettiği karşılık da buydu.

²²⁷ Arap dilinde "fārisu'l-aḥlām / T: rüya süvarisi" ifadesi, Türkçede 'beyaz atlı prens' ifadesiyle paraleldir (kültür odaklı çeviri).

فقال خالد عزوز: بل لغضب الرحمن على من فيها. fekāla Halit Azzûz: bel li'ğaçabi'r- rahmāni 'alā men fiḥā	غضب الرحمن ğaçabu'r- rahmān	kültür odaklı bir ifade	'daha doğrusu <u>Allah'ın</u> yüzer ev içindeki insanlara <u>gazabından</u> ,' diye ekledi Halit Azzûz. [100/5-6]	Allah'ın gazabı	kültür odaklı bir ifade
فقال خالد عزوز: بل لغضب الرحمن على من فيها. fekāla Halit Azzûz: bel li'ğaçabi'r- rahmāni 'alā men fiḥā	----	yok	'daha doğrusu Allah'ın yüzer ev içindeki insanlara gazabından,' diye ekledi Halit Azzûz. [100/5-6]	daha doğrusu* ²²⁸	zarf
أخيرا نطق! aḥīran naṭaḩ	أخيرا نطق aḥīran naṭaḩ	kültür odaklı bir ifade	<u>sonunda konuştu!</u> [100/20]	sonunda konuşmak* ²²⁹	kalıp yapı
و بات مركز الأنظار، .. ve bāte merkeze'l-anzāri	بات مركز الأنظار bāte merkeze'l- anzāri	deyim	bütün <u>gözler</u> hâlâ onun <u>üzerindeydi</u> . [100/22]	dikkatleri toplamak* ²³⁰	deyim
فصاحت به ليلي: – قطع لسانك! fe şāhat biḥi Leylā: ḩat'i lisānek	قطع لسانك ḩat'i lisānek	kültür odaklı bir ifade (deyim)	bunun üzerine Leylā: ' <u>dilini eşek arısı</u> <u>soksun!</u> ' diye bağırdı ona. [101/ 12]	dilini eşek arısı soksun	deyim
كيف تجرؤ على هذه الوقاحة ؟ keyfe tecru'u 'alā hāzihi'l- veḩāḩa	كيف تجرؤ keyfe tecru'	kalıp yapı	<u>nasıl</u> bu kadar <u>küstahlaşabiliyor-</u> <u>sun</u> ki? [101/19]	bu ne cüret* ²³¹	kalıp yapı

²²⁸ kaynak metinde (Arapça) olmayıp sonradan erek metne eklenmesi uygun görülmüştür (ekleme yoluyla çeviri).

²²⁹ Arapça metinde geçen "aḥīran naṭaḩ" ifadesi, Mısır kültüründe hep susup ağzını hiç açmayan ve herhangi bir konuda fikir vermeyen kimseler konuştuklarında kullanılan bir tabirdir. Çevirmen söz konusu ifadeyi birebir çeviri yaparak 'sonunda konuştu' birlikteliğini kullanmıştır.

²³⁰ Kaynak metindeki "bāte merkeze'l-anzāri / T: bakışların merkezi olmak" deyimini, Türkçede 'dikkatleri toplamak' ya da 'bakışları üzerine çekmek' yapılarında karşılık bulur. Ancak çevirmen, adı geçen ifade için 'gözler hâlâ onun üzerindeydi' ifadesini tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

²³¹ Anlamsal çeviri.

سمارة منا و علينا، .. Semâra minnâ ve 'aleynâ	منا و علينا minnâ ve 'aleynâ	kültür odaklı bir ifade	'Semâra <u>bizden biri</u> , hatta kendisine karşı sorumluluğumuz olan biri.' [101/25-26]	bizden (biri)* ²³²	deyim
ليلتنا فل يا جدعان ! leyletunâ foll yâ gid'ân	ليلتنا فل leyletunâ foll	kültür odaklı bir ifade	' <u>gecemiz ne güzel</u> beyler ya!' [101/29]	gecemiz ne güzel* ²³³	kalıp yapı
هل الاستغراق في الأحلام هروب؟ heli'l-istiğrâku fi'l-aḥlâmi hurûb	استغرق في الحلم istağraḳa fi'l-ḥulmi	deyim	<u>düşlere dalmak</u> bir kaçış mıdır? [103/10]	düşlere dalmak	deyim
فأراد أن يخزى عين الحسود .. fe arâda en yuḥzî 'ayne'l-ḥasûd	يخزى العين yuḥzî 'al-'ayn	deyim	kendisine <u>nazar değsin istemediği için, nazarlık olsun diye</u> böyle konuştu. [103/22-23]	nazar değmesin* ²³⁴	deyim
و جاء عم عبده كالعادة فأنجز مهمته دون أن يتبادلا كلمة ثم ذهب. ve cā'e Ammu' Abduh ke'l-â'de fe'enceze muhimmatahû dūne en yetebādela kelimeten şümme zeheb	أنجز مهمته enceze muhimmatahû	birleşik eylem	Abduh Amca âdeti olduğu üzere geldi ve aralarında tek bir kelime geçmeksizin <u>görevini yapıp</u> gitti. [104/5-6]	görevini yapmak	birleşik eylem

²³² Türkçede 'bizden' ifadesi, Arapçadaki "minnâ ve 'aleynâ / T: bizden ve üzerimizdir" yapısını tam karşılamadığı için çevirmen, cümleye bir çeşit açıklama getirerek 'hatta kendisine karşı sorumluluğumuz olan biri' eklemesinde bulunmayı gerekli görmüştür (açıklama/ ekleme yoluyla çeviri).

²³³ Burada esrar âlemine özgü bir ifade söz konusudur. Gecenin esrarla keyifli geçtiğine bir gönderme var (ç.n.)

²³⁴ Kaynak dilin metninde geçen " yuḥzî 'al-'ayn" ifadesi, Türkçede 'nazar değmemesini sağlamak' anlamına denk gelmektedir. Adı geçen ifade, Türkçedeki 'nazar değmek' deyimiyile karıştırılmasın diye çevirmen, 'nazar değsin istemediği için nazarlık olsun diye' cümlesiyle aktarma yoluna gider (açıklama yoluyla çeviri).

TABLE 12

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	sınıflandırma
شرفت، إليك حجرتي إذا تنازلتي . . . ;errefī, ileykī hücretī izā tenāzeltī	شرفت şerrefte	kültür odaklı bir ifade	'hoş geldin, şeref verdin, eğer tenezzül buyurursan odamda yatabilirsin.' [105/20]	şeref vermek	birleşik eylem
	إذا تنازلت izā tenāzelte	kalıp yapı		tenezzül buyurmak/ etmek	birleşik eylem
شرفت، إليك حجرتي إذا تنازلتي . . . şerrefī, ileykī hücretī izā tenāzeltī	---	yok	'hoş geldin, şeref vedin, eğer tennezzül buyurursan odamda yatabilirsin.' [105/20]	hoş gelmek* ²³⁵	birleşik eylem
إذا سمحت. izā samahte	إذا سمحت izā samahte	kalıp yapı	'lütfedersen.' [105/27]	lütfetmek* ²³⁶	birleşik eylem
هذا يعني أنني سرقته. hāzā ya'nī ennenī saraqtehā	يعنى أن ya'nī enne	kalıp yapı	'bu demektir ki, ben onu çaldım.' [106/4]	demek ki demek oluyor ki	kalıp yapı
بالله ردها إلي فلا وقت للكلام. billāhī ruddehā ileyye	بالله billāhī	kalıp yapı	'lütfen geri ver onu bana, tartışmanın sırası değil şimdi.' [106/5]	Allah aşkına Allahını seversen* ²³⁷	kalıp yapı
ما زلت طامعة في كرم أخلاقك. mā ziltu ṭāmi'atan fī keremi ahlākike	طمع في كرم أخلاقه ṭama'a fī keremi ahlākihī	deyim	'hâlâ senden asilce bir davranış bekliyorum.' [106/29]	asilce bir davranış beklemek* ²³⁸	birleşik eylem

²³⁵ Arapça metinde derin yapıda bırakılan 'hoş geldin' ifadesi, Türkçe metne aktarım sırasında yüzey yapıya çıkarılması uygun görülmüştür (ekleme yoluyla çeviri).

²³⁶ Kaynak metindeki "izā samahte" ifadesi, Türkçeye genelde 'lütfen' zarfıyla çevrilmektedir. Buradaysa çevirmen, birebir çeviri yaparak 'lütfedersen' ifadesini kullanmıştır.

²³⁷ 'Allah aşkına' ya da 'Allahını seversen' gibi anlamlara gelen "billāhī" Arapça yapısı, bu bağlamda anlamsal çeviri yoluyla 'lütfen' ifadesiyle aktarılmış bulunmaktadır.

²³⁸ Arapçada "ṭama'a fī keremi ahlākihī / T: birinin asilliğine açgözlülük etmek" deyiminin Türkçede karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Çevirmen bu bağlamda, çevirisini anlam odaklı yaparak Türkçe metinde geçen 'asilce bir davranış beklemek' ifadesini kullanmıştır.

الله يسامحك. Allāh yusāmḥak	سامحك الله sāmaḥaka' Allah	kültür odaklı bir ifade (sitem)	'Allah affetsin seni.' [107/15]	Allah seni affetsin	kalıp yapı
قالت محتجة: لا تسئ بي الظن، .. kālet muḥtecceten: lā tusi' biye' z- zanne	أساء الظن بـ asā'e z-zanne bi	birleşik eylem	bunu reddederek dedi ki: <u>hakkımda kötü düşünme.</u> [107/17]	kötüye yormak* ²³⁹	deyim
لا تجهدى نفسك فى انتحال الأعدار فإن الأمر فى الواقع لا يهمنى. lā tuchidī nefsaki fī intihāli'l-a'zāri fe'inne'l-emre fi'l-vāқи'i lā yehummunī	أجهد نفسه echede nefsehū	birleşik eylem	<u>mazeret uydurmak için kendini yorma.</u> çünkü bu durum beni gerçekten ilgilendirmiyor. [107/23-24]	kendini yormak	birleşik eylem
انتحل الأعدار intehele'l- a'zāra	انتحل الأعدار intehele'l- a'zāra	birleşik eylem		mazeret bulmak* ²⁴⁰	deyim
فنحن نعتبر جميع ما تقع عليه اليد فى العوامة من القطاع العام! fe naḥnū na'tabiru cemī'e mā taқа'u 'aleyhi'l-yedu fi'l-'avvāmeti mine'l-қitā'i'l- 'āmm	وقعت عليه اليد vaka'at 'aleyhi'l-yeddu	deyim	çünkü bizler, yüzer evde el <u>altında bulunan</u> her şeyi kamu malı kabul ederiz. [107/30-31]	ele geçmek* ²⁴¹	deyim
بالله أعطنى تفسيراً يريح القلب. bi'llāhi a'tīnī tefsīren yurīḥu'l- qalb	أعطى تفسيراً a'tā tefsīren	birleşik eylem	lütfen <u>gönlümü ferahlatacak bir açıklama yap.</u> [108/1]	açıklama yapmak	birleşik eylem
	أراح قلبه arāḥa qalbehū	deyim		gönlü tatmin olmak* ²⁴²	birleşik eylem

²³⁹ Arapçada "asā'e z-zanne bi / T: suizanda bulunmak" ifadesi, Türkçede 'kötüye yormak' deyimine benzemektedir. Çevirmen söz konusu ifade için metinde geçen 'hakkında kötü düşünmek' yapısını tercih etmiştir.

²⁴⁰ Arapçada "intehele'l-a'zāra / T: mazeret aşırmaq" yapısı, Türkçede 'mazeret bulmak' anlamına gelmektedir. çevirmen ise Türkçe bağlamda verilen 'mazeret uydurmak' ifadesini kullanmayı yeğlemiştir.

²⁴¹ Arapçada 'el ne bulursa' veya 'ele ne geçerse' anlamındaki "vaka'at 'aleyhi'l-yeddu / T: üstüne el düşen" deyiminin, Türkçede 'el altında bulunmak' yapısında karşılık bulduğu düşünülmemektedir.

²⁴² Özgün metinde görülen "yurīḥu'l-qalb - T: gönlünü ferahlatmak/ rahatlatmak" deyimini, Mısır kültürüne dayalı bir ifade olup genelde ısrar ederek birinin belli bir şey yapmaya yönelmesi ya da istenen cevabı vermesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Söz konusu ifadenin, Türkçeye 'gönlünü ferahlatmak' birlikteliğiyle aktarılması tercih edilmiştir (birebir çeviri).

الحق أنى لا أفهم. al-ḥaḥḥu ennī lā efhemu	الحق أن al-ḥaḥḥu enne	kalıp yapı	'doğrusunu söylemek gerekirse, seni gerçekten anlamıyorum.' [108/8]	doğrusunu söylemek gerekirse	kalıp yapı
يعملن حتى الهزيع الأخير من الليل، .. ya'malna ḥatta'l-hezī'e'l-eḥīre mine'l-leyl	الهزيع الأخير من الليل el-hezī'u'l-eḥīru mine'l-leyl	kalıp yapı	<u>tan ağarana kadar</u> çalışırlar, ... [109/1]	tan ağarmak* ²⁴³	deyim
استحلفك بكل عزيز أن تصارحنى بما فى نفسك. estahlifuke bi külli 'azīzin en tuṣāriḥānī bimā fī nefsike	استحلفك بكل عزيز estahlifuke bi külli 'azīz	kültür odaklı bir ifade (rica ifadesi)	'bana <u>içinden geçenleri</u> açıkça söyleyeceğine dair <u>en kutsal değerlerin üzerine yemin eder misin?</u> ' [109/11-12]	en kutsal değerler üzerine yemin etmek* ²⁴⁴	birleşik eylem
	ما فى نفسك mā fī nefsike	deyim		içinden geçmek	deyim

²⁴³ Arapçada "el-hezī'u'l-eḥīru mine'l-leyl" ifadesi, gecenin son saati ya da şafak sökmesine çok yakın zaman dilimini göstermek için kullanılır. söz konusu ifade, genelde bir olayın gece geç saatlerine kadar devam ettiğini anlatmaktadır. Bu bağlamda çevirmen, Türkçede bir karşılık olarak 'tan ağarmak' deyimini kullanmıştır.

²⁴⁴ Metinde geçen "estahlifuke bi külli 'azīz" yapısı, Mısır kültürüne has olup rica etme anlamında kullanılan bir ifadedir. Çevirmen söz konusu ifadenin, Türk okuyucusu tarafından anlaşılacağını sağlamak için açıklamalı bir çeviri yoluna giderek metinde geçen 'en kutsal değerler üzerine yemin etmek' ifadesini kullanmıştır.

TABLO 13

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
أهلا رءوف ! ehlen Rauf	أهلا و سهلا ehlen ve sehlen	kalıp yapı	'hoş geldin Rauf!' [109/27]	hoş geldin(iz)	kalıp yapı
و تلقت التهاني من جميع الشلة، .. ve telaqqāti't- tehāniye min cemī'i'ş-şille	تلقي التهاني telaqqā a't- tehānī	birleşik eylem	ekip üyelerinin tümünden <u>tebrik</u> <u>alınca</u> ... [110/9]	tebrik almak	birleşik eylem
و هو مثلكم من أهل ذلك. ve huve mişlüküm min ehl-i zālik	من أهل (كذا) min ehl-i (kezā)	kalıp yapı	'o da sizin gibi, <u>bu</u> <u>yolun yolcusu,</u> ' ... [110/10]	zevk ehli* ²⁴⁵	birleşik sözcük
و لكن سمارة للأسف لا تتعامل مع الجوزة. ve lākin Semāra li'l-esef lā tete'āmele ma'a'g-gōza	للأسف li'l-esef	kalıp yapı	'ancak Semāra <u>ne</u> <u>yazık ki</u> nargileye katılmıyor,' ... [110/16]	ne yazık ki	kalıp yapı
فقام أخذا بذراعتها و هو يقول: معذرة، لا بد من الذهاب لموعد عاجل، فرصة سعيدة .. fekāma āhizen bi'zirā'ihā ve huve yeķūl: ma'zireten, lā budde mine'z- zihābi li'mev'idin 'ācilin .. furşa sa'īda	معذرة ma'zireten	tek ögeli bir sözcük	kalktı, Sena'yı koluna takarak: ' <u>affedersiniz,</u> ' dedi. 'önemli bir görüşme için gitmemiz <u>gerekliyor.</u> <u>tanıştığımızıza</u> <u>memnun oldum.</u> ' [110/25-26]	affedersiniz* ²⁴⁶	birleşik eylem
	لا بد من lā budde min	kalıp yapı		gerekmek	tek ögeli bir sözcük (eylem)
	فرصة سعيدة furşa sa'īda	kalıp yapı		tanıştığımızıza memnun oldum* ²⁴⁷	kalıp yapı

²⁴⁵ Anlamsal çeviri.

²⁴⁶ Arapça metindeki "*ma'zireten*" ifadesi, Türkçede '*pardon*' veya '*affedersin(iz)*' demektir. Burada çevirmenin tercihi '*affedersiniz*' olmuştur.

²⁴⁷ Burada kaynak metinde geçen "*furşa sa'īda / T: mutlu bir şans (şanslar)*" ifadesi, biriyle tanışmaya memnun olduğunu anlatmak için kullanılan bir söz. Çevirmen Türkçe karşılığı olan '*tanıştığımızıza memnun oldum*' ifadesini kullanmıştır.

<p>و ذكرت مسكنها القديم في المنيل، و كيف كانت عودتها المتأخرة إلى البيت تثير القيل و القال بين الجاراات.</p> <p>ve zekeret meskeneha'l- kağime fi'l- Menyeli ve keyfe kañet 'avdetuha'l- mute'aħħiratu ile'l-beyti tuşıru'l-kıle ve'l- kaala beyne'l- caaraat</p>	<p>القيل و القال el-kılu ve'l-kaal</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>... Menyel'deki eski evinden, eve gecenin geç vaktinde döndüğü için komşularının yaptığı <u>dedikodulardan</u> söz etti.</p> <p>[111/5-6]</p>	<p>dedikodu</p>	<p>birleşik sözcük</p>
<p>و ذكرت مسكنها القديم في المنيل، و كيف كانت عودتها المتأخرة إلى البيت تثير القيل و القال بين الجاراات.</p> <p>ve zekeret meskeneha'l- kağime fi'l- Menyeli ve keyfe kañet 'avdetuha'l- mute'aħħiratu ile'l-beyti tuşıru'l-kıle ve'l- kaala beyne'l- caaraat</p>	<p>ذكر zekara</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>... Menyel'deki eski evinden, eve gecenin geç vaktinde döndüğü için komşularının yaptığı <u>dedikodulardan</u> <u>söz etti.</u></p> <p>[111/5-6]</p>	<p>söz etmek^{*248}</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>أما ليلي فتعذب نفسها بالحب العقيم .. ammā Leylā fetu'azziibu nefsehā bi'l- ħubbi'l-aķim</p>	<p>عذب نفسه 'azzebe nefsehū</p>	<p>deyim</p>	<p>Leyla'ya gelince, kendisine karşılıksız sevgi yüzünden <u>acı</u> <u>çektiriyor</u>, ...</p> <p>[111/24]</p>	<p>kendine acı çek(tir)mek</p>	<p>deyim</p>
<p>لا مفر من انتصار الحب في النهاية. lā mafarra min'intişāri'l- ħubb-i fi'n- nihāye</p>	<p>لا مفر من lā mafarra min</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>aşk sonunda üstün gelecektir, <u>başka</u> <u>yolu yok.</u></p> <p>[112/13]</p>	<p>başka yolu (olmamak)^{*249}</p>	<p>birleşik eylem</p>

²⁴⁸ Arapçadaki "zekara" eylemi, tek ögeli bir sözcük olup Türkçeye 'söz etmek' yapısıyla aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁴⁹ Kaçınılmaz olarak.

لا مفر من انتصار الحب في النهاية. lā mafarra min'intiṣāri'l- ḥubb-i fi'n- nihāye	انتصار intiṣār	tek ögeli bir sözcük (ad)	aşk sonunda <u>üstün gelecektir</u> , başka yolu yok. [112/13]	üstün gelmek	deyim
إذ إن إنزلاق قدم وزير أضحك بكثير من إنزلاق قدم بهلوان. iz inne inzilāka ḳademi vezīrin aḫḫaku bikesīrin min inzilāki ḳadem-i behlevān	إنزلقت قدمه inzalakat ḳademuhū	birleşik eylem	çünkü bir bakanın <u>ayağının kayması</u> , bir cambazın ayağının kaymasından çok daha komiktir, ... [112/16-17]	ayağı kaymak*250	birleşik eylem
الظاهر أن جيل الأربعينات لم يعد يصلح إلا للحب . . az-zāhiru enne cīle'l- erbe'niyyāti lem ye'ud yaşluḫa illā li'l-ḥubbi	الظاهر أن az-zāhiru enne	kalıp yapı	<u>görünen o ki</u> , 40'lılar kuşağı aşktan başka bir işe yaramıyor." [112/27-28]	görünen	tek ögeli bir sözcük (ortaç)
الظاهر أن جيل الأربعينات لم يعد يصلح إلا للحب . . az-zāhiru enne cīle'l- erbe'niyyāti lem ye'ud yaşluḫa illā li'l-ḥubbi	صلح şaluḫā	tek ögeli bir sözcük (eylem)	görünen o ki, 40'lılar kuşağı aşktan başka bir <u>işe yaramıyor</u> ." [112/27-28]	işe yaramak*251	deyim
و لا ينطقون إلا عن المثل الأعلى و يدعون إلى كيت و كيت، .. ve lā yanṭıḳūne illā 'ani'l- meşeli'l-'a'lā ve yed'üne ilā keytin ve keyti	كيت و كيت keyte ve keyte	ikileme	..., ağzından ideal olandan başka laf çıkmayan, insanları <u>şu ya da bu şekilde</u> davranmaya çağırın, ... [113/23/24]	falan filan*252	ikileme

²⁵⁰ Yalnız ya da sakıncalı düşünülen bir duruma düşmeye gönderme var.

²⁵¹ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

²⁵² Arapça metinde geçen "keyte ve keyte" ifadesi, bir çeşit ikileme olup Türkçede 'falan filan' birlikteliğine benzemektedir. Bunun yerine çevirmen, söz konusu ikilemeyi anlam odaklı aktararak 'şu ya da bu şekilde davranmak' yapısını tercih etmiş bulunmaktadır.

و لا ينطقون إلا عن المثل الأعلى و يدعون إلى كيت و كيت، .. ve lā yanṭiqūne illā 'ani'l- meṣeli'l-'a'lā ve yed'ūne ilā keytin ve keyti	نطق naṭāka	tek öğeli bir sözcük (eylem)	..., ağzından ideal olandan başka <u>laf</u> <u>çıkmayan</u> , insanları şu ya da bu şekilde davranmaya çağırın, ... [113/23/24]	laf çık(ar)mak*253	deyim
و يرددون الشعارات، ثم يقتلون في النهاية النظارة بنقل دمهم. ve yuradidūne'ş- ş'ārāti, şümme yaḳtilūna fi'n- nihāyeti'n- nezzārata bi'şoḳli demmihim	ردد شعارات raddada ş'ārātın	deyim	..., <u>slogan atan</u> , sonra ciddi ve <u>sıkıcı tavırlarıyla</u> oyunun sonunda izleyicileri <u>katleden</u> ... [113/24-25]	slogan atmak	deyim
سأعمل بنصيحتك، و أكتب عن الآخرين الذين يقتلون النظارة بخفة دمهم ! se'a'malu bi naşihatike ve ektubu 'ani'l- āḫarīne'l-lezīne yaḳtilūna'n- nezzārata bi'lḥiffeti demmihim	عمل بنصيحته 'amile bi naşihatihī	deyim	' <u>tavsiyene</u> <u>uyacağım</u> ; <u>hoş ve</u> <u>komik tavırlarıyla</u> seyircileri <u>gülmekten kırıp</u> <u>geçiren</u> türden kişileri konu edineceğim! [113/27-28]	tavsiyesine uymak*255	birleşik eylem
	خفيف الدم ḥaffīfu'd-dem	deyim		gülmekten kırıp geçirmek*256	deyim

²⁵³ *Konuşmak* anlamını veren "*naṭāka*" ifadesinin Türkçe metinde '*laf çıkmak*' yapısıyla karşılandığı görülmektedir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁵⁴ Anlamsal çeviri. Arapçada genellikle *can sıkıcı* anlamına gelen "*şakīlu'd-dem / T: kanı ağır*" deyimsel ifadesi, bağlamda geçen '*katletmek*' eylemiyle birliktelik oluşturarak Türkçede '*sıkıcı tavırlarıyla katleden*' ifadesiyle karşılanması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

²⁵⁵ Arapçada "*'amile bi naşihatihī / T: birinin tavsiyesiyle amel etmek*" yapısının Türkçedeki karşılığı '*tavsiyesine uymak*' bulunmaktadır.

²⁵⁶ Arapçada "*ḥaffīfu'd-dem - T: ince/ hafif kanlı*" deyimini, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek '*gülmekten kırıp geçirmek*' yapısıyla eşleştirilmiştir. Çevirmen, Arapça bağlamdaki anlamı açıklamalı çevirmekten yana olup cümle başında '*hoş ve komik tavırlarıyla*' eklemesinde bulunmuştur (açıklama / ekleme yoluyla çeviri).

<p>سأعمل بنصيحتك، و أكتب عن الآخرين الذين يقتلون النظارة بخفة دمهم !</p> <p>se'a malu bi našihatike ve ektubu 'ani'l- āḥarīne'l-lezīne yaqtilūna'n- nezzārata bi'ḥiffeti demmihim</p>	<p>كتب ketebe</p>	<p>tek öğeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>'tavsiyene uyacağım; hoş ve komik tavırlarıyla seyircileri gülmekten kırıp geçiren türden kişileri <u>konu</u> <u>edineceğim!</u>' [113/27-28]</p>	<p>konu edinmek*²⁵⁷</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>يقضون أوقاتهم في العيب لينسوا أنهم سيتحولون بعد قليل إلى رماد و عظام و برداة حديد و أزوت و نيتروجين و ماء، ..</p> <p>yaqđūna avḳātehūm fī'l- a'beši li'yensev' ennehum seyetehavvelūne ba'de ḳalīlin ilā remādin ve 'izāmin ve burādati ḥadīdin ve azot ve neytrojīn ve mā'in</p>	<p>يقضى وقته yaqđī vaqtahū</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p><u>vakitlerini</u>, kısa bir süre sonra kül, kemik ve demir tozu olacaklarını; azot, nitrojen ve suya dönüşeceklerini unutmak için nafile uğraşlarla <u>geçiriyorlar</u>. [113/31-32]</p>	<p>vakit geçirmek*²⁵⁸</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>كلا و لكنى أقول لك إنه كما أن الطبيبات للطبيبين و الخبيثات للخبيثين فإن مسرح العيب للخبيثين.</p> <p>kellā ve lākinnī aḳūlu lekī innehū kemā enne-ṭ-ṭayyibāti li-ṭ-ṭayyibīne ve'l-ḥabīṣāti li'l- ḥabīṣīne fe'inne masraḥal'-a'baši li'l-a'bešiyyīn</p>	<p>الطبيبات للطبيين a'ṭ-ṭayyibātu li-ṭ-ṭayyibīne</p> <p>الخبيثات للخبيثين a'l-ḥabīṣātu li'l- ḥabīṣīne</p>	<p>Kur'an'dan alıntılama</p>	<p>'asla! Ama ben sana diyorum ki; <u>iyi kadınların iyi</u> <u>erkeklerle, kötü</u> <u>kadınların kötü</u> <u>erkeklerle</u> <u>yakışması</u>²⁵⁹ gibi, absürt tiyatro da absürtlükten yana olanlara yakışır. [114/19-21]</p>	<p>temiz kadınlar temiz erkeklerle (lâyıktır)</p> <p>kötü kadınlar kötü erkeklerle (lâyıktır)</p>	<p>Kur'an'dan alıntılama</p>

²⁵⁷ Kaynak metinde geçen "ketebe" eylemi, tek öğeli bir sözcük olup Türkçede 'yazmak' demektir. Ancak çevirmen, söz konusu ifade için 'konu edinmek' yapısını yeğlemiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri/ anlamsal çeviri).

²⁵⁸ Oyalanmak. Benzer anlam ve benzer biçimle çeviri.

²⁵⁹ Nûr Sûresi, 26. Âyetine gönderme var.

هذا فراق بينى و بينك، .. hāzā firāḡun beynī ve beyneki	هذا فراق بينى و بينك hāzā firāḡun beynī ve beynik	Kur'an'dan alıntılama	'işte seninle ayrıldığımız nokta da burası,'... [115/1-2]	'işte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır' ²⁶⁰	Kur'an'dan alıntılama
و عما قليل سيهبط النعاس من موطنه السحري بين النجوم فيعقل الألسنة. ve 'ammā ḡalīlin seyehbiṭu'n- nu'āsu min mevṭinihi's- sihriyyi beyne'n- nicūmi fe ya'ḡilu'l-elsinete	يعقل الألسنة ya'ḡilu'l- elsinete	deyim	az sonra rehavet, o yıldızlar arasındaki büyüğü mevkisinden aşağıya inip <u>dilleri bağlayacak.</u> [115/ 5-6]	dili bağlanmak	deyim
و اختفى القمر عن ناظريه و لكنه رأى البرص فوق باب الشرفة. ve iḡtafa'l- ḡamaru 'an- nāzireyhī	اختفى عن ناظريه iḡtafa 'an- nāzireyhī	deyim	ay <u>gözlerden</u> <u>kaybolmuştu</u> , ama o, balkon kapısının üstündeki kertenkeleyi görebildi. [115/10-11]	gözden kaybolmak	deyim

²⁶⁰ Kehf Sûresi, 78. Ayet. Söz konusu Arapça ifadeden maksat, *konuşanlar arasında anlaşamama ya da belli bir konuda ortak bir görüşe varamamaya* gönderme yapmaktır. Çevirmen de ayetin kültürel bağlamda kullanıldığının farkına vararak mealini vermeyip metinde geçen ifadeyi uygun bulmuştur (uyarlama yoluyla çeviri).

TABLO 14

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
أستغفر الله العظيم. estağfirullaha'l- 'azīm	أستغفر الله العظيم estağfirullaha' l-'azīm	kültür odaklı bir ifade	"Esağfirullah, Büyük <u>Allah'ım</u> <u>sen bağışla.</u> " [116/ 18]	Allah'ım sen bağışla* ²⁶¹	kültür odaklı bir ifade
إلى السجن أو مستشفى المجاذيب. ile's-secni avv musteşfa'l- mecāzīb	مستشفى المجاذيب musteşfa'l- mecāzīb	birleşik sözcük	'hapse ya da <u>tumarhaneye.</u> ' [116/ 23]	tumarhane	birleşik sözcük
و قال له إنه بذلك يثبت ولاءه للاشترابية العربية. ve kâla lehū innehū bi'zālīke yuşbitu velā'ahū li'l-kavmiyyeti'l- a'rabiyye	أثبت ولاءه eşbete velā'ahū	deyim	... ve ona, böylelikle Arap sosyalizmine <u>bağlılığını</u> <u>kanıtladığını</u> söyledi. [117/ 3]	bağlılığını kanıtlamak	birleşik eylem
مؤكد أن الخطبة لن تتزوج بالزواج. mu'ekkidēn enne'l-ḥıṭbata len tutevvecu bi'z-zevāci	يُتزوج بالزواج yutavvecu bi'z-zevāci	kalıp yapı	..., bu nişanın bir <u>evlilikle</u> asla <u>taçlanmayacağını</u> altını çize çize anlattı. [117/ 7-8]	evlilikle taçlanmak* ²⁶²	birleşik eylem
مؤكد أن الخطبة لن تتزوج بالزواج. mu'ekkidēn enne'l-ḥıṭbata len tutevvecu bi'z-zevāci	أكد ekkede	tek ögeli bir sözcük (eylem)	..., bu nişanın bir evlilikle asla taçlanmayacağını <u>altını çize çize</u> anlattı. [117/ 7-8]	altını çizmek* ²⁶³	deyim
فليس بين أهل العوامة سر! feleyse beyne ehl-i'l-a'vvāmeti sirrun	ليس بيننا سر leyse beynenā sirrun	kalıp yapı	'yüzer ev halkı <u>arasında gizli</u> <u>saklı bir şey</u> <u>olmaz!</u> [117/19]	gizli saklı (bir şey yok)* ²⁶⁴	ikileme

²⁶¹ Metinde geçen "estağfirullaha'l-'azīm" ifadesi, Arapçada 'Allahım sen bağışla' anlamına gelmektedir. Adı geçen ifade, Türkçede aynen kullanılmakta olup Arapçadan farklı olarak yapılan bir iltifata veya övgüye karşı incelik ve alçak gönüllük gösterme anlamı vardır.

²⁶² Arapça metinde geçen "yutavvecu bi'z-zevāci" yapısı, Türkçede 'evlilikle sonuçlandırılmak' demektir. Çevirmen ise birebir çeviri yaparak metinde verilen 'evlilikle taçlanmak' ifadesini kullanmıştır.

²⁶³ Arapçada "ekkede" eylemi, tek ögeli bir sözcük olup Türkçede 'vurgulamak' demektir. Çevirmen, söz konusu ifade için aynı anlamı taşıyan 'altını çizmek' deyimini seçer (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁶⁴ 'Aramızda sır yok' anlamına gelen Kaynak metnin "leyse beynenā sirrun" yapısı, Türkçeye 'gizli saklı bir şey yok' ifadesiyle aktarılması uygun görülmüştür.

إذن فيجب أن تعترف بأول هزيمة تحل بك في حياتك. izen feyecibu en ta'terifu bi'evveli hezīmetin tehillū bike fī ḥayātike	حلت به الهزيمة ḥallet bihi'l- hezīme	birleşik eylem	'o zaman, hayatında <u>uğradığın</u> ilk <u>hezimeti</u> bize itiraf et bakalım.' [117/ 20]	hezimete/ yenilgiye uğramak	deyim
إذن فيجب أن تعترف بأول هزيمة تحل بك في حياتك. izen feyecibu en ta'terifu bi'evveli hezīmetin tehillū bike fī ḥayātike	اعترف i'tarafa	tek öğeli bir sözcük (eylem)	'o zaman, hayatında uğradığın ilk hezimeti bize <u>itiraf et</u> bakalım.' [117/ 20]	itiraf etmek	birleşik eylem
فلننتظر حتى نرى. felnantaziru ḥattā narā	فلننتظر حتى نرى felnantaziru ḥattā narā	kalıp yapı	' <u>bekleyip</u> <u>görelim.</u> ' [118/ 3]	bekleyip görmek* ²⁶⁵	kalıp yapı
و هذا تصرف يستحق الإعجاب في ذاته. ve hāzā taşarrufun yestahikku'l- i'cāba fī zātihī	يستحق الإعجاب yestahikku'l- i'cāb في ذاته fī zātihī	kalıp yapı	... bu da, <u>başlı</u> <u>başına övgüyü</u> <u>hakeden</u> bir davranıştır, ... [118/ 17]	takdire şayan* ²⁶⁶ başlı başına	kalıp yapı birleşik sözcük (zarf)
ألم تلمح لك بطريقة ما إلى الزواج؟ elem tulammiḥu leke bi'tarīkatin mā ile'z-zevāc	بطريقة ما bi'tarīkatin mā	kalıp yapı	' <u>herhangi bir</u> <u>şekilde</u> sana evliliği hiç ima etmedi mi?' [118/ 19-20]	herhangi bir şekilde	kalıp yapı
ألم تلمح لك بطريقة ما إلى الزواج؟ elem tulammiḥu leke bi'tarīkatin mā ile'z-zevāc	لمح lammaḥa	tek öğeli bir sözcük (eylem)	' <u>herhangi bir</u> <u>şekilde</u> sana evliliği hiç <u>ima</u> <u>etmedi</u> mi?' [118/ 19-20]	ima etmek* ²⁶⁷	birleşik eylem
ثم يضجون بالضحك. şümme yaduccüne bi'd- dahiki	ضح بالضحك ḍacca bi'd- dahik	birleşik eylem	ve ardında <u>katıla</u> <u>katıla</u> <u>gülüyorlardı.</u> [119/ 7]	katıla katıla gülmek	birleşik eylem

²⁶⁵ Arapça ve Türkçe olmak üzere iki dilde çeviri yoluyla öykünülen ve sonradan kalıplaşmış olan bir ifadedir.

²⁶⁶ Arapça metinde geçen "yestahikku'l-i'cāb" ifadesi, Türkçede 'takdire şayan (olmak)' yapısında karşılık bulmaktadır. Çevirmen ise söz konusu ifadeyi birebir çevirerek 'övgüyü hak etmek' yapısını kullanmıştır.

²⁶⁷ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

<p>و اهتزت العوامة مؤذنة بقادم فساد .. الصمت</p> <p>ve'htezzeti'l- a'vvāmetu mu'zinetun bi'kādīmin fesāde'ş-şamtu</p>	<p>ساد الصمت sāde'ş-şamtu</p>	<p>deyim</p>	<p>yüzer ev sallanarak, bir gelen olduğunu haber verince <u>sessizlik çöktü.</u></p> <p>[119/ 7-8]</p>	<p>sessizlik çökmek*²⁶⁸</p>	<p>deyim</p>
<p>و اهتزت العوامة مؤذنة بقادم فساد .. الصمت</p> <p>ve'htezzeti'l- a'vvāmetu mu'zinetun bi'kādīmin fesāde'ş-şamtu</p>	<p>مؤذنا mu'zinen</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (sıfat-fiil)</p>	<p>yüzer ev sallanarak, bir gelen olduğunu <u>haber verince</u> <u>sessizlik çöktü.</u></p> <p>[119/ 7-8]</p>	<p>haber vermek*²⁶⁹</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و أن عليهم أن يقوموا بمثلها لكي يخلقوا خلقا جديدا.</p> <p>ve enne 'aleyhum en yaqūmū bi mişlihā li key yuhlaqū ḥalḳan cedīden</p>	<p>يخلق خلقا جديدا / يخلق من جديد</p> <p>yuhlaqū ḥalḳan cedīden/ yuhlaqū min cedīd</p>	<p>deyim</p>	<p>... onların da <u>yeni</u> <u>baştan</u> <u>yaratılmaları</u> için böyle bir gezi yapmaları gerektiğini söyledi.</p> <p>[119/ 13-14]</p>	<p>(yeni) baştan yaratmak</p>	<p>deyim</p>
<p>و أن عليهم أن يقوموا بمثلها لكي يخلقوا خلقا جديدا.</p> <p>ve enne 'aleyhum en yaqūmū bi mişlihā li key yuhlaqū ḥalḳan cedīden</p>	<p>----</p>	<p>yok*²⁷⁰</p>	<p>... onların da yeni baştan yaratılmaları için böyle bir <u>gezi</u> <u>yapmaları</u> gerektiğini söyledi.</p> <p>[119/ 13-14]</p>	<p>gezi yapmak/ geziye çıkmak</p>	<p>birleşik eylem</p>

²⁶⁸ Arapçada "sāde'ş-şamtu / T: sessizlik yaymak" deyimsel ifadesi, Türkçede 'sessizliğe gömülmek' yapısına benzemektedir. Çevirmen Türkçede aynı anlamı veren 'sessizlik çökmek' ifadesini kullanmıştır.

²⁶⁹ Arapça metindeki "mu'zinen / T: izin vererek" ifadesi, tek ögeli bir sözcük olup Türkçeye anlam odaklı olarak 'haber vermek' yapısıyla çevrilmiştir (anlamsal çeviri / benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁷⁰ Türkçe metindeki 'gezi yapmak' yapısı, kaynak dil metninde olmayıp sonradan eklenmiş bulunmaktadır. Bunun sebebi, Arapça bağlamda bir önceki cümlede verilmiş bilginin tekrarını önlemek ve ona zamirler aracılığıyla gönderme yapılması uygun bulunurken; Türkçe metinde bu durum, iletişimin sağlıklı bir şekilde kurulmayacağına neden olup Türk okuyucusunun dikkatini dağıtıcaktı (ekleme yoluyla çeviri).

و نقل خالد عينييه بين الحاضرين ثم تسائل: ترى أيمكن أن نخلق خالقا جديدا! ve naqala Ḥalidu 'aynayhī beyne'l-ḥāḏırıne şümme tesā'ele: turā eyumkinu en nuḥlaqa ḥalqan cedīden	نقل عينييه بين naqala 'aynayhī beyne	deyim	Halit, <u>bakışlarımı hazırûn arasında gezdirim</u> : "Acaba yeni baştan yaratılmamız mümkün mü dersiniz?" diye sordu. [119/ 14-15]	bakış gezdirmek	deyim
تبادلوا النظرات ثم أغرقوا في الضحك. tebādelū an- nazarāti şümme uğrıķū fi 'd- ḏahik	تبادلوا النظرات tebādelū an- nazarāt أغرق في الضحك ağraqa fi 'd- ḏahiki	kalıp yapı deyim	<u>birbirleriyle bakıştılar</u> , sonra <u>kahkahayla güldüler</u> . [119/ 17]	bakışmak* ²⁷¹ kahkahayla gülmek* ²⁷²	tek ögeli bir sözcük (eylem) birleşik eylem
الحق عليك، إنك لم تكشفني لنا عن سر جديتك و حماسك! al-ḥaḳķu 'aleykī lem tekşifī lenā 'an sırrı' ciddiyetik ve ḥemāsuki	الحق عليك al-ḥaḳķu 'aleyke كشف عن السر keşefe 'anı's- sırrı	kültür odaklı bir ifade (deyim) birleşik eylem	' <u>kabahat sende,</u> dedi, çünkü ciddiyetinin ve arzu dolu oluşunun <u>sırrını</u> bize <u>açıklamadın</u> . [119/ 18-19]	kabahat sende* ²⁷³ sırrını açıklamak	deyim birleşik eylem
لن أقع في الشرك! len 'aķı'a fi'ş- şarak	وقع في الشرك vaķa'a fi'ş- şarak	deyim	' <u>beni tuzağa düşüremezsin!</u> ' [119/ 20]	tuzağa düşmek	deyim
نحن نشعر بدفعها في غرائزنا، و في تلك الحدود نمارسها على خير وجه. neḥnū neş'urū bi'def'ihā fi ğarā'izinā ve fi tilke'l-ḥudūd numārisuhā 'alā ḥayri vech	على خير وجه 'alā ḥayri vechin	kalıp yapı	'biz onun sıcaklığını içgüdülerimizde hissediyoruz ve bu çerçevede <u>en iyi şekilde</u> yaşıyoruz.' [119/ 28-29]	en iyi şekilde	kalıp yapı

²⁷¹ Arapça metinde görülen "tebādelū an-nazarāt / T: bakış değişimi yapmak" yapısı, Türkçede eyleme getirilerek karşılıklı yapıldığını ifade eden {-Iş} ekini alan 'bakışmak' eyleminin kullanılması uygun görülmüştür (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁷² Kaynak metindeki "ağraqa fi'd-ḏahiki / T: gülmekte boğulmak" deyimini, Türkçede genellikle 'katıla katıla gülmek' yapısıyla ifade edilmektedir. Buradaysa onun yerine çevirmen, 'kahkahayla gülmek' ifadesini yeğlemiştir.

²⁷³ Arapçada "al-ḥaḳķu 'aleyke / T: hak üzerindedir" ifadesi, birinin belli bir konudaki düşünceleri haksız çıkarmak için kullanılan deyimsel bir ifadedir. Adı geçen ifade, Türkçede 'kabahat sende' yapısında anlamsal karşılık bulmaktadır.

كلام طلي و لكنه لا يقدم و لا يؤخر. kelāmun ṭaliyyun ve lākinnehū lā yuḳaddimu ve lā yu'aḥḥiru	لا يقدم و لا يؤخر lā yuḳaddimu ve lā yu'aḥḥiru	deyim	'güzel bir söz, ama <u>ne ileri götürür, ne de geri.</u> ' [120/ 5]	yararı olmamak*274	deyim
عودى إلى حذرك فقد وقعت في الشرك. 'ūdī ile ḥazariki feḳad vaḳa'tī fi'ş-şaraki	عاد إلى حذره 'āde ilā ḥazarihī	deyim	' <u>kendine gel, tuzağa düştün.</u> ' [120/ 7]	dikkat etmek*275	birleşik eylem
لقد طعن في السن لدرجة تجعله فوق القانون! laḳad ṭa'ine fi's-sinni li derecetin tec'alahū fevḳa'l-ḳānūn	طعن في السن ṭa'ine fi's-sinn	deyim	'artık o, <u>yaş bakımından</u> kendisini <u>kanun üstüne</u> yerleştiren bir konumda!' *276 [120/ 18-19]	yaşı bıçaklamak (çok yaşlanmak)	birleşik eylem
	فوق القانون fevḳa'l-ḳānūn	deyim		kanun üstü	kalıp yapı
وقفت في الحجرة غاضبا لأعلن احتجاجي و لكن غلبني الضحك. vaḳaftu fi'l-ḥucreti gāḍıban li'u'lina iḥticācī ve lākin ḡalabeni'd-ḍaḥik	أعلن احتجاجه a'lene iḥticācehū	birleşik eylem	' <u>protestomu göstermek</u> amacıyla odanın ortasında öfkeyle durdum, ama <u>gülmekten kendimi alamadım,</u> '... [121/ 2-3]	protesto etmek*277	birleşik eylem
	غلبه الضحك ḡalabahu'd-ḍaḥiku	deyim		(gülmekten) kendini alamamak*278	deyim
ما رأيكم في أن نجوب الخلوات بسياتي؟ mā ra'yukum en necūba'l-ḥalavātī bi seyyāratī	ما رأيك؟ mā ra'yuke	kalıp yapı	arabamla tenhalarda bir tur atmaya <u>ne dersiniz?</u> [121/ 9]	ne dersin(iz)?	kalıp yapı

²⁷⁴ Anlamsal çeviri. Bk. dipnot 209.

²⁷⁵ Kaynak metinde geçen " 'āde ile ḥazarihī " deyimini, 'bir ara verdikten sonra tekrar dikkatli olma moduna geçmek' anlamı barındırmaktadır. Çevirmen bağlamdan hareketle adı geçen ifadesiyi 'kendine gelmek' yapısıyla aktarma yoluna gider (anlamsal çeviri).

²⁷⁶ Burada Arapça metne göre verilmesi istenen anlam şu: " o kadar yaşlandı ki, artık dünya kanun ve kurallarına tabi tutulması beklenemez." Çevirmen bu sayede, cümlede söz değişikliği yaparak anlamsal bir çeviri yoluna gider.

²⁷⁷ Arapçada "a'lene iḥticācehū / T: protestosunu duyurmak" yapısı, Türkçede genellikle 'protesto etmek' yapısıyla ifade edilmektedir. Buradaysa çevirmen, çeviri metinde geçen 'protesto göstermek' birlikteliğini kullanmayı tercih eder.

²⁷⁸ Kaynak metnin ifadesi "ḡalabahu'd-ḍaḥiku / T: gülmeye yenik olmak", Türkçeye 'gülmekten kendini alamamak' deyimiyile aktarılması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

<p>ما رأيكم في أن نجوب الخلوات بسياتي؟ mā ra'yukum en necūba'l- ḥalavāti bi seyyāratī</p>	<p>جاب الخلوات cāba'l-ḥalavāti</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>arabamla <u>tenhalarda bir tur atmaya ne dersiniz?</u> [121/ 9]</p>	<p>tenhalarda tur atmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>إن في الحركة بركة. inne fi'l-ḥarakati baraka</p>	<p>الحركة بركة el-ḥarakatu baraka</p>	<p>atasözü</p>	<p>..., <u>nerde hareket,</u> <u>orada bereket...</u> [121/ 13]</p>	<p>nerede hareket, orada bereket</p>	<p>atasözü</p>
<p>اترك كل شيء على حاله حتى نرجع. itruk kulle şey'in 'alā ḥālihī ḥattā nerci'u</p>	<p>دعه/ اتركه على حاله da'hū/ itrukhū 'alā ḥālih</p>	<p>deyim</p>	<p>'biz dönene kadar her şey <u>olduğu</u> <u>gibi kalsın.</u>' [121/ 29]</p>	<p>olduğu gibi bırakmak</p>	<p>birleşik eylem</p>

TABLO 15

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
فلاقي اقتراحه استحسانا ممن عرف الطريق و ممن لم يعرفه. felākā iḳtirāhahū istiḥsānen mimmen 'arifa't- ṭarīka ve mimmen lem ya'rifuh	لاقي استحسانا lākā istiḥsānan	deyim	... ve bu öneri, Sakkāra yolunu hem bilenler hem de bilmeyenler tarafından <u>benimsendi</u> . [122/ 5-6]	kabul görmek* ²⁷⁹	deyim
قطعوا طريق الهرم في دقائق ثم انعطفوا نحو طريق سقارة، .. ḳaṭa'ū ṭarīka'l- harami fi daḳā'iki ṣümme in'aṭafū nahva ṭarīki Sakkāra	قطع الطريق ḳaṭa'a't-tarīk	deyim	Piramitler Caddesi'ni birkaç dakikada <u>geçip</u> Sakkāra yoluna döndüler. [122/ 9-10]	katetmek* ²⁸⁰	birleşik eylem
فلنقرأ الفاتحة. felnaḳra'u'l- Fātiḥa	قرأ الفاتحة ḳara'a'l-Fātiḥa	birleşik eylem	dolayısıyla bir <u>Fātiḥa okuyalım</u> . [122/ 26]	Fātiḥa okumak	birleşik eylem
بالإشارة تفهمين كل شيء ولكني لا أفهمك .. bi'l-iṣāreti tefhemīne kulle ṣey'in ve lākinni lā efhamuk	الليبيب بالإشارة يفهم el-labību bi'l- iṣāreti yefhemu	deyim	sen <u>bir imayla</u> her şeyi <u>anlıyorsun</u> , ama ben seni anlayamıyorum. [125/ 5-6]	leb demeden leblebiyi anlamak* ²⁸¹	deyim
و قال خالد إنه أوشك أن يرتكب الخطيئة الأولى .. ve ḳāla ḥālid ennehū evṣeke en yertekibe'l- ḥaṭiata'l-ūlā	ارتكب خطيئة irtekebe ḥaṭīa	birleşik eylem	Halit, ..., neredeysi ilk <u>günahını</u> <u>işleyecek</u> olduğunu söyledi. [126/6]	günah işlemek	birleşik eylem

²⁷⁹ Kaynak metinde görülen "lākā istiḥsānan" ifadesi, Türkçedeki "kabul görmek" deyimine benzemektedir. Bunun yerine çevirmen, söz konusu ifadeyi Türkçede 'benimsenmek' eylemiyle eşleştirmeyi tercih etmiştir (anlamsal çeviri/ benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

²⁸⁰ Arapçadaki "ḳaṭa'a't-tarīk" ifadesi, Türkçede 'yol almak' veya 'katetmek' gibi yapılarda karşılık bulunduğu halde çevirmen, bağlamdan hareket ederek Türkçe bağlamda bulunan 'geçmek' eylemini kullanmayı tercih etmiştir (anlamsal çeviri/ benzer anlam ve farklı yoluyla çeviri).

²⁸¹ Anlamsal çeviri. Kaynak metinde eksiltili olarak geçen "el-labību bi'l-iṣāreti yefhemu / T: akıl sahibi bir işaretle anlar" deyimi, Türkçede 'leb demeden leblebiyi anlamak' ya da 'arif olan anlar' gibi yapılarla karşılanabilmektedir. Bunun yerine çevirmen, söz konusu ifadeyi birebir çevirerek Türkçe metne 'bir imayla anlamak' yapısıyla aktarmayı seçer.

و فى الظلام قررنا أن نختبر عصريتنا فاستبقنا إلى الاعتراف بأخطائنا. ve fi'z-zalāmi qarranā en neḥtebire 'aṣriyyatinā fe'stebaknā ile'l- i'tirāfi bi'aḥṭā'inā	اعترف بخطأه i'tarafa bi'ḥaṭa'ih	birleşik eylem	'karanlıkta ne kadar çağdaş olduğumuzu test etmeye karar verdik ve <u>günahlarımızı</u> <u>itiraf etmekte</u> yarıştık.' [126/ 7-8]	(günahımı) itiraf etmek	birleşik eylem
و فى الظلام قررنا أن نختبر عصريتنا فاستبقنا إلى الاعتراف بأخطائنا. je fi'z-zalāmi qarranā en neḥtebire 'aṣriyyatinā fe'stebaknā ile'l- i'tirāfi bi'aḥṭā'inā	قررنا qarranā	tek ögeli bir sözcük (eylem)	'karanlıkta ne kadar çağdaş olduğumuzu <u>test</u> <u>etmeye karar</u> verdik ve günahlarımızı itiraf etmekte yarıştık.' [126/ 7-8]	karar vermek	birleşik eylem
	نختبر neḥtebiru	tek ögeli bir sözcük (eylem)		test etmek	birleşik eylem
ألم يرتكب أحدكم فضيلة ما؟ elem yertekibu aḥadekum faḍīleten mā	ارتكب جريمة irtekebe cerīmeten	kalıp yapı	'peki, içinde <u>erdemli bir</u> <u>davranış</u> <u>sergileyeniniz</u> yok mu?' [126/ 21]	suç işlemek* ²⁸²	birleşik eylem
و ها هي ذى حية تسعى حول غصن تريد أن تقول شيئاً. ve hā hiye ḥayyetun tes'ā ḥavle goşnin turīdu en tekūle şey'en	حياة تسعى ḥayyatun tes'ā	Ku'andan alıntılama	... işte bir <u>yılan</u> , bir dalın çevresinde <u>sürünerek</u> bir şey söylemek istiyor. [127/ 8-9]	hızla akan bir yılan* ²⁸³	Ku'andan alıntılama
قف .. يجب أن نسترد أنفاسنا. kıf .. yecibu en nesteridde enfāsenā	استرد أنفاسه isteredde enfāsehū	deyim	'dur! <u>Soluklanmamız</u> lazım.' [127/ 28]	durup soluklanmak* ²⁸⁴	birleşik eylem

²⁸² Arapça metinde *erdem işlemek* anlamına gelen "irtekebe faḍīleten" yapısı, *erdem göstermeyi suç sayarak ironi amacıyla* kullanılmıştır. Oysa söz konusu ifadenin hem kaynak dilde hem erek dilde 'suç işlemek' şeklinde geçmesi gerekmektedir. Türkçede anlam karışmasını önlemek adına çevirmen, adı geçen ifade için 'erdemli bir davranış sergilemek' yapısını tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

²⁸³ Tâhâ Sûresi, 20. Äyete gönderme var. Bk. dipnot 111.

²⁸⁴ Arapçada "isteredde enfāsehū / T: nefesini geri almak" yapısı, *çok yorulduktan veya soluk soluğa kaldıktan sonra yapılan dinlenmeyi* ifade eder. Çevirmen ise Türkçede 'soluklanmak' eylemini tercih eder (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

لا.. لا.. حتى الجنون يجب أن يقف عند حد .. lā. lā.. ḥatta'l- cunūn yecibu en yaqīfa 'inde ḥaddin	وقف عند حده vakafa 'inde ḥaddihī	deyim	'hayır, hayır! çılgınlığın bile bir <u>sınırı olmalı.</u> ' [127/ 29]	sınırı olmak*285	birleşik eylem
ليلي تبكي فارجم إلى صوابك! Leylā tebkī ferci' ilā ṣavābik	عد/ ارجع إلى صوابك 'od/ irci' ilā ṣavābik	deyim	'Leylā ağlıyor, <u>kendine gel!</u> ' [128/ 2]	kendine gelmek	deyim
أطبق جفنيك حتى لا ترى الموت بعينيك. aṭbīk cifneyke ḥattā lā terā el- mevte bi 'ayneke	رأى الموت (بعينيه) ra'a'l-mevte (bi 'ayneyhi)	deyim	gözlerini kapat da <u>ölümü görme.</u> [128/ 5]	ölümle burun buruna gelmek*286	deyim
و فجأة دوت صرخة مروعة. ve fec'a devet ṣarḥa muravvi'a	دوت صرخة devet ṣarḥa	birleşik eylem	birden korkunç bir <u>çığlık yükseldi.</u> [128/ 6]	çığlık at(ıl)mak	deyim
ارتجت السيارة بعنف و كادت تفقد توازنها، .. irteccetu's- seyyāratu bi'onfin ve kādet tafķıdu tevāzonehā	فقد توازنه faḳada tevāzonehū	birleşik eylem	otomobil öylesine şiddetli sarsıldı ki neredeyse <u>dengesini</u> <u>kaybediyordu.</u> [128/ 7-8]	dengesini kaybetmek	birleşik eylem
صاح رجب بصوت أجش: تمالكوا أنفسكم. ṣāḥa Recebun bi ṣavtın eceṣṣ: temālekū enfusekūm	تمالك نفسه temāleke nefsehū	deyim	Recep boğuk bir sesle: ' <u>kendinize</u> <u>gelin.</u> ' diye bağırıldı.	kendini tutmak*287	deyim

²⁸⁵ Kaynak metnin ifadesi "vakafa 'inde ḥaddihī / T: sınırında durmak", Türkçede 'haddini bilmek' yapısında karşılık bulur. Bunun yerine çevirmen, metinde geçen 'sınırı olmak' ifadesini tercih etmiştir.

²⁸⁶ Arapça metindeki "ra'a'l-mevte" deyimsel ifadesi, insanın ölümcül bir tehlike veya çok kritik bir durumdan geçtiğini anlatmaktadır. Türkçe karşılığınca 'ölümle burun buruna gelmek' deyimidir. Çevirmen söz konusu ifadeyi -bağlam yardımıyla- 'ölümü görmek' deymiyle aktarır. Yalnız, burada deyim mecaz anlamıyla değil gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

²⁸⁷ Arapçadaki "temāleke nefsehū / T: kendini tutmak" ifadesinin, Türkçeye 'kendine gelmek' deymiyle aktarılması uygun görülmüştür.

إني رهن إشارتكم، فما رأيكم؟ innī rahnu iṣāretikūm	رهن إشارة (فلان) rahnu iṣāreti (fulān)	deyim	ben <u>sizin</u> <u>emrinizdeyim</u> , ne dersiniz? [129/ 2]	bir işaretime bakmak* ²⁸⁸	deyim
أعدكم بأن أصدع بما تأمرون. e'idukum bi en aṣḍa'u bi mā ta'murūn	فاصدع بما تأمر fe'ṣḍa' bi mā tu'mar	Kur'andan alıntılama	' <u>emirlerinize</u> <u>uyacağıma söz</u> veriyorum.' [129/ 4]	emrine uymak* ²⁸⁹	birleşik eylem
أعدكم بأن أصدع بما تأمرون. e'idukum bi en aṣḍa'u bi mā ta'murūn	وعد va'ede	tek öğeli bir sözcük (eylem)	' <u>emirlerinize</u> <u>uyacağıma söz</u> veriyorum.' [129/ 4]	söz vermek	birleşik eylem
أبعدنا عن الطريق لنتتهيأ لنا فرصة التفكير في مكان آمن .. ab'idnā 'ani't- ṭarīki li'tetehey'ye' lenā fuṣṣat-u't-tefkīri fī mekānīn hādi'	تهيات له الفرصة tehey'ye'et lehū el-furṣa	deyim	... bizi yoldan uzaklaştır da, güvenli bir yerde düşünme <u>fırsatı</u> <u>bulalım</u> , ... [129/7-8]	fırsat bulmak	deyim
تحرك و إضاع الأمّل. taḥarrak ve illā ḍā'a'l-emel	ضاع الأمل ḍā'a'l-emel	deyim	'hadi hemen hareket et, yoksa <u>fırsatı</u> <u>kaçıracağız</u> .' [129/ 13-14]	ümidi sönmek* ²⁹⁰	deyim
فقال بحدة: لم يكن منها بد و قد أيدها الجميع. feḳāla bi ḥiddetin: lem yekun minhā buddun ve ḳad eyyedehā el-cemī'	لا بد/مفر من lā budde/ mafarrā min	kalıp yapı	Recep öfkeyle: ' <u>buna mecburduk</u> , diye bağırdı, 've herkes de bunu desteklemişti.' [130/ 9]	başka çare yok* ²⁹¹	kültür od aklı bir ifade
إني أسف على تكدير صفوك .. innī āsifun 'alā tekdīri ṣafviki	كدر صفوه keddere ṣafvehū	deyim	' <u>keyfini</u> <u>kaçırdığım</u> için özür dilerim, .. [130/ 31-32]	(b-nin) keyfini kaçırmak	deyim

²⁸⁸ Anlamsal çeviri.

²⁸⁹ "Sana emrolunanı açıkça ortaya koy ..." / Hicr Sûresi, 94. Âyetine gönderme var. Söz konusu Arapça ifade, anlam odaklı çevrilerek Türkçede 'emirlerinize uyacağın' yapısıyla karşılanmıştır.

²⁹⁰ Anlamsal çeviri. Özgün metnin ifadesi "ḍā'a'l-emel / T: ümit kaybolmak", Türkçe bağlama anlam odaklı olarak 'fırsatı kaçırmak' yapısıyla aktarılmıştır.

²⁹¹ Anlamsal çeviri.

TABLO 16

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
متى يرحم العقل نفسه و يستسلم للنوم؟ metā yerhamu'l- a'qlu nefsehū ve yesteslimu li'n- nevmi	رحم نفسه rahime nefsehū	deyim	akıl <u>kendine</u> ne zaman <u>acıyacak</u> da <u>uykuya teslim</u> <u>olacak?</u> [131/ 25]	kendine acımak* ²⁹²	deyim
	استسلم للنوم istesleme li'n- nevmi	deyim		uykuya teslim olmak	birleşik eylem
و لما لم يصدع الجبل لأمره ve lemmā lem yaşda'u'l-cebelu li emrihī	فاصدع بما تأمر fe'sda' bi mā tu'mar	Kur'andan alıntılama	dağ, emrine <u>itaat</u> <u>etmeyince</u> , ... [132/ 13]	itaat etmek* ²⁹³	birleşik eylem
فجاء الرجل من توه و هو يقول: لم تتم بعد؟ fecā'e'r-raculu min tavvihī ve huve yaqūl: lem tenem ba'd?	جاء من توه cā'e min tavvih	birleşik eylem	Abduh Amca: "daha uyumadınız mı?" diyerek <u>hemen geldi</u> . [133/ 2-3]	hemen gelmek	birleşik eylem
فرغ رأسى فى الرحلة المشنومة . . feriġa ra'sī fi'r- rihlati'l-meş'ūme	فرغ رأسه فى feriġa ra'sehū fi	kültür odaklı bir ifade (deyim)	<u>kafam</u> uğursuz geziye <u>takıldı</u> . [133/9]	kafası takılmak* ²⁹⁴	deyim
يجب أن يتحلى بصبر النجوم. yecibu en yeteħallā bi şabr-i'n-nücūmi	تحلى بالصبر teħellā bi'ş- şabri	deyim	yıldızlardan <u>huzur</u> <u>diledi</u> . [133/ 19-20]	ya sabır çekmek* ²⁹⁵	birleşik eylem

²⁹² Arapçada "*rahime nefsehū* / T: *kendine merhamet etmek*" deyimini, Türkçede '*kendine acımak*' yapısıyla karşılanmıştır.

²⁹³ "*Sana emrolunanı açıkça ortaya koy ...*" / Hicr Sûresi, 94. Ayet. Söz konusu Arapça ifade, anlam odaklı çevrilerle Türkçe bağlama '*itaat etmek*' yapısıyla aktarılmıştır.

²⁹⁴ Kafası bir şeyle meşgul olmak (sürekli düşünmek). Yalnız, söz konusu deyim "*feriġa ra'sehū fi*", uyuşturucu sarhoşları tarafından kullanıldığında *uyuşturucu etkisinden çıkma ve ayık olma* durumunu ifade etmektedir.

²⁹⁵ Anlamsal çeviri. Arapçada "*teħellā bi'ş-şabri* / T: *sabırla süslenmek*" deyimini, Türkçedeki anlamsal karşılığı '*ya sabır çekmek*' deyimini bulunmaktadır. Çevirmen bunun yerine '*huzur dilemek*' yapısını tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

الأشجار السامقة من الجانبين تتداني أعاليها على مرمى البصر كجبين مقطب. al-aşcāru's- sāmiqātu mine'l- cānibeyni tetedānā a'ālīhā 'alā marma'l- başarı ke'cebīnin muqṭību	على مرمى البصر 'alā marma'l- başar	kalıp yapı	ağaçların zirveleri, sanki çatık alın gibi, görüş alanına doğru sarkmıştı. [133 / 32 – 134 / 1]	gözün alabildiği kadar* ²⁹⁶	kalıp yapı
	مقطب الجبين muqṭība'l- cebīn	birleşik sözcük		alnı çatık* ²⁹⁷	birleşik sözcük
و داخله شعور كاليقين .. ve dāḥalahū şu'urun ke'l- yaqīn	داخله شعور dāḥalahū şu'urun	deyim	kesin bilgi derecesinde güçlü bir <u>duyguya</u> kapıldı. [134 / 15-16]	duyguya kapılmak	deyim
رفع عينيه إلى العصون المنتشرة في الهواء .. farafe'a 'ayneyhi ile'l-ğuşūni'l- munteşiretu fi'l- havā'	رفع عينيه إلى rafa'a 'ayneyhi ile	birleşik eylem	havada yayılmış dallarına doğru <u>bakışlarını</u> <u>kaldırdı</u> , ... [134/ 23]	bakışını kaldırmak	birleşik eylem
و مضى و هو بمعن النظر فيما حوله .. ve maḍā ve huve yum'inu'n- nażara fī mā ḥavlahū	أمعن النظر في am'ana'n- nażara fī	birleşik eylem	çevresindekileri <u>dikkatlice</u> <u>inceleyerek</u> ilerledi. [134/33]	dikkatlice incelemek* ²⁹⁸	birleşik eylem
و ثبت له أن شيئا ما في الطريق يعترضه متحديا معاندا مثيرا للألم. ve şebete lehū enne şey'un mā fi'l-ṭarīki ya'tarīdhū muteḥeddiyen mu'āniden muşīren li'l- elemi	أثار الألم aşāra'l-eleme	birleşik eylem	şimdi yolunda bir şeylerin karşısına çıkacağından emindi; meydan okuyan, direnen ve <u>acı veren</u> . [135/2-3]	acı vermek	birleşik eylem

²⁹⁶ Arapça metindeki " 'alā marma'l-başar " yapısı, Türkçede 'gözün alabildiği kadar' yapısında karşılık bulur. Çevirmenin tercihi ise aynı anlamı veren 'görüş alanına doğru' yapısı olmuştur.

²⁹⁷ Kızgın.

²⁹⁸ Kaynak metinde geçen "am'ana'n-nażara / T: iyice bakmak" ifadesinin, Türkçeye 'dikkatlice incelemek' yapısıyla aktarılması tercih edilmiştir.

و تذكر بغتة أنه لم يخلق ذقته. ve tezekkere bağtaten ennehū lem yahlika zaḳnahū	خلق ذقته ḫalaqa zaḳnahū	birleşik eylem	birden <u>sakal tıraşı</u> <u>olmadığını</u> hatırladı. [135/5]	sakal tıraşı olmak	birleşik eylem
و لا يعرف من الأحداث إلا ما تلوكه السنة المساطيل في هذيانها الأبدى. ve lā ya'rifu mine'l-aḥdāši illā mā telūkehū el-sinetul- mesāṭil-i fi hezeyāniha'l- ebedī	لاكنه الألسنة lākethe'l- elsinetu	deyim	bildiği olaylar, sadece ve sadece uyuşturucu sarhoşlarının sonsuz hezeyanları sırasında <u>dillerine</u> <u>doladıkları</u> olaylardan ibaretti. [135/12-13]	diline dolamak	deyim
ما دمت تسير في طريق شبه خال دون أن يهاجمك قاطع طريق، .. mā dumte tesīru fī ṭarīḳin ṣibh-i ḫālın dūne en yuhācimeke ḳāṭı'i ṭarīḳin	قطع طريقه ḳaṭa'a ṭarīḳahū	deyim	neredeyse tamamen ıssız bir yolda herhangi bir <u>yol kesenin</u> saldırısına uğramadan yürüyebildiğin, ... [135/15-16]	yol kesmek* ²⁹⁹	deyim
ما دمت تسير في طريق شبه خال دون أن يهاجمك قاطع طريق، .. mā dumte tesīru fī ṭarīḳin ṣibh-i ḫālın dūne en yuhācimeke ḳāṭı'i ṭarīḳin	هاجم hāceme	Tek ögeli bir sözcük (eylem)	neredeyse tamamen ıssız bir yolda herhangi bir yol kesenin <u>saldırısına</u> <u>uğramadan</u> yürüyebildiğin, ... [135/15-16]	saldırıya uğramak	deyim
فالأمور تسير حتما سيرا حسنا، .. fe'l-u'mūru tesīru ḫatmen seyren ḫasanen	الأمور تسير سيرا حسنا el-u'mūru tesīru seyren ḫasanen	deyim	<u>işler kesinlikle</u> <u>yolunda gidiyor</u> demektir. [135/ 17-18]	yolunda gitmek* ³⁰⁰	deyim

²⁹⁹ Yağmalamak/ soygunluk etmek.

³⁰⁰ Arapçadaki "el-u'mūru tesīru seyren ḫasanen" ifadesi, Türkçede 'işler iyi gidiyor' ya da 'yolunda gidiyor' yapılarında karşılık bulur. Çevirmenin tercihi de metinde geçen 'yolunda gitmek' yapısı olmuştur.

فلم يعرف بعد على من تقع مسئولية حلها felem yu'raf ba'du 'alā men taqa'u mes'ūliyyetu ḥallihā	وقعت عليه مسئولية (كذا...) vaka'at 'aleyhī mes'ūliyyetu (kezā...)	deyim	..., bunları çözmek kimin <u>üzerine</u> <u>kalacak</u> , henüz belli değil. [135/19-20]	sorumluluk düşmek* ³⁰¹	deyim
و غاب في سبات عميق. ve ġāba fī subātīn 'amīḳ	غاب في سبات عميق ġāba fī subātīn 'amīḳ	deyim	<u>derin bir uykuya</u> <u>daldı</u> . [135/23]	(derin) uykuya dalmak* ³⁰²	deyim
و عما قليل ستمطر السماء مطرة واحدة .. ve 'ammā ḳālīn setumṭīru's- semāu maṭaratan vāhida	أمطرت السماء amṭarati's- semā'	birleşik eylem	birazdan bir damla <u>yağmur</u> <u>yağacak</u> , ... [136/10-11]	yağmur yağmak* ³⁰³	birleşik eylem
و قال لهم: لقد حلمت حلما مز عجا. ve ḳāla lehum: laḳad ḥalimtu ḥilman muz'ican	حلم حلما ḥalima ḥilman	birleşik eylem	onlara, can sıkıcı <u>bir rüya</u> <u>gördüğünü</u> söyleyince ... [136/21]	rüya görmek	birleşik eylem
و قال لهم: لقد حلمت حلما مز عجا. ve ḳāla lehum: laḳad ḥalimtu ḥilman muz'ican	مز عجا muz'ic	tek öğeli bir sözcük (sıfat-fiil)	onlara, <u>can sıkıcı</u> bir rüya gördüğünü söyleyince ... [136/21]	can sıkıcı* ³⁰⁴	deyim
أحكم اللحاف حولك عند النوم. aḥkimi'l-leḥāfa ḥavleke 'inde'n- nevmi	أحكم اللحاف حولك عند النوم aḥkimi'l- leḥāfa ḥavleke 'inde'n-nevmi	kültür odaklı bir ifade (deyim)	'uyurken <u>üzerini</u> <u>yorganla iyice</u> <u>ört</u> '... [136/25]	uyurken üzerini yorganla iyice örtmek* ³⁰⁵	sözcük öbeği

³⁰¹ Arapça metinde geçen "*vaka'at 'aleyhī mes'ūliyyetu*" deyiminin Türkçe karşılığı '*sorumluluk düşmek*' bulunmaktadır. Şöyle ki söz konusu Arapça ifadenin bağlam içerisinde Türkçeye '*bunları çözmeye sorumluluğu kimin üzerine düşecek*' biçiminde aktarılabilir. Çevirmenin tercihi ise metinde verilen '*kimin üzerine kalacak*' ifadesi olmuştur (Anlamsal çeviri).

³⁰² Arapçada uykunun derinliğini ifade eden "*ġāba fī subātīn 'amīḳin / T: derin bir rahatlıkta kaybolmak*" deyiminin Türkçedeki karşılığı, metinde verilen '*derin bir uykuya dalmak*' tır.

³⁰³ "*amṭarati's-semā' / T: gök yağmak*" Arapça ifadesi, Türkçede '*yağmur yağmak*' yapısında karşılık bulur. Çevirmenin tercihi de buydu.

³⁰⁴ Arapçada "*muz'ic*" ifadesinin, Türkçedeki karşılığı '*rahatsız edici*' bulunmaktadır. Bunun yerine çevirmen, bağlamdan hareketle anlam odaklı çevirerek '*can sıkıcı*' yapısını kullanır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

³⁰⁵ Kaynak metinde geçen "*aḥkimi'l-leḥāfa ḥavleke 'inde'n-nevmi*" ifadesi, Mısır kültürüne özgü olup genelde "*söylenenlere inanmamak ve söyleyeni küçümsemek*" amacıyla kullanılmaktadır. Adı geçen ifadenin Türkçe karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Çevirmen de anlamı yitirmemek ve özgün metnin ruhunu Türk okuyusuna yansıtmek maksadıyla söz konusu ifadeyi Türkçeye aynen aktarmıştır (birebir çeviri).

<p>فقدت له سمارة الجوزة و هي تقوم على خدمتها .. fe'kaddemet lehū Semâra el- gōza ve hiye teḳūmu 'alā ḥidmetihā</p>	<p>قام على خدمة ḳāma 'alā ḥidmet-i</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>bunun üzerine Semâra onun <u>hizmetine girerek</u> ona nargile sundu. [136/25-26]</p>	<p>hizmete girmek</p>	<p>deyim</p>
<p>فجذب منها نفسا طويلا عميقا حتى دار رأسه .. fecezebe minhā nefesen 'amiḳan ḥattā dāra ra'sehū</p>	<p>دار رأسه dāra ra'sehū</p>	<p>deyim</p>	<p>nargileden öyle uzun ve derin bir nefes çekti ki, <u>başı</u> <u>döndü</u> [136/27-28]</p>	<p>başı dönmek</p>	<p>deyim</p>
<p>فتمنطقت بالإشرب و راحت ترقص رقصة بلدية .. fetemantaḳat bi'l-işarbi ve rāḥat tarḳoş raḳşa belediyye</p>	<p>رقص رقصة raḳşa raḳşatan</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>eşarbi beline sarıp dansöz gibi <u>göbek</u> <u>atmaya</u> başladı. [136/30-31]</p>	<p>göbek atmak*³⁰⁶</p>	<p>deyim</p>
<p>ثم ذهب إلى مكتب المدير العام و مثل بين يديه. şümme zahaba ilā mektebi'l- mudiri'l-'āmi ve meşule beyne yedeyhī</p>	<p>مثل بين يدي (فلان) meşule beyne yedeyyi (fulān)</p>	<p>deyim</p>	<p>..., ardından Genel Müdür'ün makamına gidip <u>huzuruna çıktı</u>. [137/9-10]</p>	<p>huzuruna çıkma*³⁰⁷</p>	<p>deyim</p>
<p>صح النوم! şahḥi'n-nevm</p>	<p>صح النوم! şahḥi'n-nevm</p>	<p>kültür odaklı bir ifade</p>	<p>'<u>uyan.uyan!</u>' [137/4]</p>	<p>uyan uyan*³⁰⁸</p>	<p>ikileme</p>
<p>أحلام سعيدة! aḥlāman sa'ida</p>	<p>أحلام سعيدة aḥlāman sa'ida</p>	<p>kalıp yapı</p>	<p>'<u>tatlı rüyalar!</u>' [137/12]</p>	<p>tatlı rüyalar</p>	<p>kalıp yapı</p>

³⁰⁶ Arapçada kalıp şeklinde kullanılan "raḳşa raḳşatan / T: dans ermek" ifadesinin, Türkçe metne 'göbek atmak' deyimiyile aktarılması tercih edilmiştir. Bunun nedeni, Arapça bağlamda 'geleneksel' anlamına gelen "belediyye" sıfatının kullanılması, dolayısıyla anlamsal çeviri yoluyla 'geleneksel bir dans yaptı' yerine Türkçede 'göbek atmak' deyimini daha uygun görülmesidir.

³⁰⁷ Arapçada "meşule beyne yedeyyi (fulān) - T: birinin ellerinin arasında olmak/ görünmek" deyimsel ifadesi, Türkçede 'birinin huzuruna çıkma' yapısında karşılık bulmuştur (anlamsal çeviri).

³⁰⁸ Arapça metinde geçen "şahḥi'n-nevm - T: uyumayı bırak/ uykudan kalk" ifadesi, Mısır kültürüne özgü olup 'hadi artık gafletinden uyan da gerçeği gör' anlamına denk gelmektedir. Çevirmen söz konusu ifade için 'uyanmak' eyleminin tekrarını kullanmıştır.

<p>رأيتك بعيني في سابع نومة و أنا مار أمام الإدارة.</p> <p>ra'aytuke bi'aynī fī sābi'i nevmetin ve enā mārrūn emāma'l-idāra</p>	<p>في سابع نومة fī sābi'i nevme</p>	<p>kültür odaklı bir ifade (deyim)</p>	<p>'büronun önünden geçerken senin <u>horul horul</u> <u>uyuduğunu</u> bizzat gözlerimle gördüm.' [137/15-16]</p>	<p>horul horul uyumak*³⁰⁹</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>احفظ لسانك أحسن لك!</p> <p>iḥfaz lisānek aḥsan lek</p>	<p>احفظ لسانك iḥfaz lisānek</p>	<p>deyim</p>	<p>'<u>ağzını topla</u>, yoksa fena olur!' [137/31]</p>	<p>ağzını toplamak*³¹⁰</p>	<p>deyim</p>
<p>إن نطقت بكلمة أخرى قتلتك!</p> <p>in naṭaḩta bi'kelime uḩrā ḩataltuk</p>	<p>نطق بكلمة naṭaḩa bi'kelime</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>'eğer bir <u>kelime</u> daha <u>edersen</u> seni öldürürüm!' [138/7]</p>	<p>kelime etmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>يؤسفني أن أخبرك بأن أمرا قد صدر بوقفك عن العمل و إحالتك إلى النيابة الإدارية</p> <p>yu'sifunī en uḩbiruke bi enne amran ḩad ṣadara bi vaḩfika 'ani'l- a'mel ve iḩāletuke ile'n- niyābeti'l- idāriyye</p>	<p>وقف عن العمل vuḩīfa 'ani'l- a'mel</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>'üzgünüm, ama yayınlanan bir emirle, <u>işten</u> <u>kovulduğunu</u> ve idari savcılığa sevk edildiğini sana bildirmek zorundayım.' [138/12-13]</p>	<p>açığa çıkarılmak*³¹¹</p>	<p>deyim</p>
<p>يؤسفني أن أخبرك بأن أمرا قد صدر بوقفك عن العمل و إحالتك إلى النيابة الإدارية.</p> <p>yu'sifunī en uḩbiruke bi enne amran ḩad ṣadara bi vaḩfika 'ani'l- a'mel ve iḩāletuke ile'n- niyābeti'l- idāriyye</p>	<p>إحالة iḩāle</p>	<p>tek ögeli bir sözcük (ad)</p>	<p>'üzgünüm, ama yayınlanan bir emirle, <u>işten</u> <u>kovulduğunu</u> ve idari savcılığa <u>sevk edildiğini</u> sana bildirmek zorundayım.' [138/12-13]</p>	<p>sevk et(il)mek*³¹²</p>	<p>birleşik eylem</p>

³⁰⁹ Mısır Arapçasında "fī sābi'i nevme / T: yedinci uykusunda" deyimini, *derinlemesine uymak* anlamına gelip Türkçede '*derin bir uykuya dalmak*' ifadesine benzemektedir. Çevirmen ise adı geçen ifadeyi, metinde geçen '*horul horul uyumak*' yapısıyla aktarmayı yeğlemiştir.

³¹⁰ Arapçada ve özellikle Mısır kültüründe *birinin kötü sözünü kesmek istendiğinde* söylenen "*iḩfaz lisānek - T: dilini muhafaza et/ koru*" ifadesini Türkçede '*ağzını topla*' deyimini karşılamaktadır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

³¹¹ Arapçada geçen "*vuḩīfa 'ani'l-a'mel*" ifadesi, Türkçede '*açığa çıkarılmak*' deyiminde karşılık bulur. Ancak çevirmen onu seçmeyip '*işten kovulmak*' ifadesini kullanarak anlamı yalın ve dolaysız bir biçimde aktarma yoluna girer.

³¹² Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

TABLO 17

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
استسلم للمقادير. و قال إن شر البلية ما يضحك. istaslama li'l-mekādīri ve k̄āla inne şerre'l-beliyyeti mā yuḏḥiku	استسلم لقدره istesleme li ḳadarihī	deyim	<u>kaderine razı olarak,</u> 'felaketlerin en <u>kötüsü bizi güldürendir,</u> ' dedi. [138/15-16]	kaderine boyun eğmek* ³¹³	deyim
	شر البلية ما يضحك şerru'l-beliyyeti mā yuḏḥiku	atasözü		felaketlerin en kötüsü bizi güldürendir* ³¹⁴	sözcük öbeği
و هو يتناول غداءه أخبره عم عبده بأنه لم يجد شيئاً عند التاجر .. ve huve yetenāvelu ḡadāehū aḥbarahū 'ammu Abduh bi'ennehū lem yecid şey'en 'inde't-tāciri	تناول غداءه tenāvelu ḡadāehū	birleşik eylem	<u>öğle yemeğini yerken</u> Abduh Amca gelip uyuşturucu tacirinde hiçbir şey bulamadığını haber verdi. [138/16]	öğle yemeğini yemek	birleşik eylem
و هو يتناول غداءه أخبره عم عبده بأنه لم يجد شيئاً عند التاجر .. ve huve yetenāvelu ḡadāehū aḥbarahū 'ammu Abduh bi'ennehū lem yecid şey'en 'inde't-tāciri	أخبر aḥbara	tek öğeli bir sözcük (eylem)	öğle yemeğini yerken Abduh Amca gelip uyuşturucu tacirinde hiçbir şey bulamadığını <u>haber verdi.</u> [138/16]	haber vermek* ³¹⁵	birleşik eylem
سيجرب حظه عند تاجر آخر .. seyucerribu ḥazzahū 'inde tācirin āḥar	جرب حظه cerrebe ḥazzahū	deyim	<u>şansını</u> başka vir uyuşturucu tacirinde <u>deneyecekti,</u> ... [138/19]	şansını denemek	deyim

³¹³ Kaynak metinde geçen "istesleme li ḳadarihī" Arapça ifadesi, Türkçede 'kaderine teslim olmak' demektir. Bunun yerine çevirmen, Türkçe metinde verilen 'kaderine boyun eğmek' ifadesini tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

³¹⁴ Arapça metindeki "şerru'l-beliyyeti mā yuḏḥiku" ifadesi, *en büyük felaket karşısında bile elden bir şey gelmediğinin farkına vararak şaşkınlık ve üzüntüden insanın gülesi gelebilir* anlamına denk gelmektedir. Söz konusu ifadenin, anlamsal bir Türkçe karşılığı yoktur. Çevirmen de bağlamdan anlaşılır düşüncesiyle ifadeyi birebir aktarma yoluna gider (yabancılaştırma/ öykünme yoluyla çeviri).

³¹⁵ Arapçadaki "aḥbara" eylemi, tek öğeli bir sözcük olup Türkçeye 'haber vermek' yapısıyla aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

سقط شهيد في إثر شهيد و لكن النوم لم يأت.	سقط شهيدا saqata şehiden	deyim	bir şehidin ardından bir başka <u>şehit düşüyor</u> , fakat <u>uykusu yine gelmiyordu</u> . [138/23-24]	şehit düşmek	deyim
saqata şehidun fî işri şehidin ve lākinne'nnevme lem ye't.	أتاه النوم etāhu'n-nevmu	deyim		uykusu gelmek	deyim
فجذب سمعه عم عبده و هو يؤم المصلين لصلاة العصر. fe'cezebe sam'ahū 'Amm Abduh ve huve ye'ummu'l-muşalline li'şalāti'l-'aşr	جذب سمعه cezebe sam'ahū	deyim	..., Abduh Amca'nın sesi <u>kulağına çalındı</u> . İkinci namazında imamlık yapıyordu. [139/5-6]	kulağına çalınmak* ³¹⁶	deyim
خير ان شاء الله. ḥayrun inşā'allah	خير ان شاء الله ḥayrun inşā'allah	kültür odaklı bir ifade	' <u>hayırdır inşallah</u> .' [140/5]	hayırdır inşallah	kültür odaklı bir ifade
الدنيا حلوة ربنا يطول عمرك. ad-dunyā ḥulva rabbinā yuṭavvil fî 'omrak	ربنا يطول عمرك rabbinā yuṭavvil fî 'omrak	dua cümlesi	'dünya hep güzeldir, <u>Rabbimiz uzun ömürler versin sana</u> . [140/11]	Allah uzun ömürler versin	dua
إياك و أن ترجع خالي اليبدين. iyyāka ve en terci'a ḥālil'-yedeyni	خالي اليبدين ḥālil'-yedeyni	deyim	'sakın ola <u>elin boş dönme ha!</u> ' [140/12]	eli boş dönmek	deyim
إياك و أن ترجع خالي اليبدين. iyyāka ve en terci'a ḥālil'-yedeyni	إياك iyyāka	tek ögeli bir sözcük* ³¹⁷	' <u>sakın ola elin boş dönme ha!</u> ' [140/12]	sakın ola	kalıp yapı
ربنا موجود. rabbinā mevcūd	ربنا موجود rabbinā mevcūd	kültür odaklı bir ifade	' <u>Rabbimiz büyüktür</u> .' [140/13]	Allah büyüktür* ³¹⁸	deyim
متجهمه شاحبة الوجه .. mutecehhime şāhibatu'l-vechi	شحب وجهه şehibe vechuhū	deyim	suratı asık, <u>benzi soluktu</u> . [140/16]	benzi sararmak	deyim

³¹⁶ Arapça metinde görülen "cezebe sam'ahū / işitme duyusunu çekmek" deyimsel ifadesi, Türkçede 'kulağına çalınmak/gelmek' yapısıyla karşılanmıştır.

³¹⁷ Arapçada "iyyāka" sözcüğü biçimsel olarak tek ögeli bir sözcük olsa da anlam bakımından kalıplaşmış durumdadır. Çevirmen, söz konusu ifade için Türkçede 'sakın ola' karşılığını kullanır.

³¹⁸ Arapça metindeki "rabbinā mevcūd" ifadesi, Türkçede 'Allah vardır' yapısında birebir karşılık bulsa da çevirmen, anlamsal boyutunu öne çıkararak 'Allah büyüktür' ifadesini metne daha uygun bulur (Anlamsal çeviri).

متجھمة شاحبة الوجه .. mutecehhime şāhibatu'l-vechi	تجھم tecehheme	tek öğeli bir sözcük (eylem)	<u>suratı asık, benzi</u> soluktu. [140/16]	surat asmak	deyim
و فضلا عن ذلك فإني دفعت إلى باب التشرد. ve fağlan 'an zālike fe'innī dufi'tu ilā bābi't- teşerrüdi	دفع إلى التشرد dufi'a ile't- teşerrüdi	deyim	'üstelik ben bir <u>işsiz ordusuna</u> <u>katıldım,</u> ' ... [141/9-10]	işsiz kalmak* ³¹⁹	birleşik eylem
يا للبلاء! yā le'l-belā'	يا للبلاء yā le'l-belā'	kültür odaklı bir ifade	'amma da büyük <u>bela!</u> ' [141/20]	bu ne bela	kültür odaklı bir ifade
و انطوى كل فى وقوعته. ve inṭavā kullun fi kavka'atih	انطوى فى وقوعته inṭavā fi kavka'atih	deyim	her biri kendi <u>kabuğuna çekildi.</u> [141/21]	kabuğuna çekilmek	deyim
و تبين أنهم اطلعوا على الخبر فى الجريدة. ve tebeyyene ennehüm iṭṭala'ū 'ala'l-ḥaberi fi'l- cerīde	اطلع على الخبر iṭṭala'a 'ala'l- ḥaber	kalıp yapı	anlaşılan gazetede <u>haberi</u> <u>okumuşlardı.</u> [141/28]	(gazetede) haber okumak	birleşik eylem
رماها بنظرة طويلة. remāhā bi naẓra ṭavīla	رماه بنظرة remāhū bi naẓra	deyim	Enis, Semāra'ya <u>uzun uzun baktı.</u> [142/24]	uzun uzun bakmak* ³²⁰	birleşik eylem
و قلب رجب عينيه فى الوجوه .. ve kallaba Receb 'ayneyhī fi'l-vucūhi	قلب عينيه فى kallaba 'ayneyhī fi	deyim	Recep <u>gözlerini</u> arkadaşlarının yüzlerinde <u>gezdirdikten</u> <u>sonra</u> ... [142/27]	göz gezdirmek* ³²¹	deyim
يبدو أن لسمارة رأيا أخرا! yebdū enne li Semāra ra'yun āḥar	يبدو أن yebdū enne	kalıp yapı	' <u>anlaşılan o ki,</u> Semāra bizden farklı düşünüyor.' [143/3]	anlaşılan	tek öğeli bir sözcük (zarf)

³¹⁹ Kaynak metindeki "dufi'a ile't-teşerrüdi / T: serseriliğe mecbur kalmak" Arapça deyiminden maksat, işsiz kalarak birinin geçinmesi çok zor olup hayatının da olumsuz yönde etkilendiğini betimlemektir. Çevirmen, adı geçen ifade için Türkçe metinde geçen 'işsiz ordusuna katılmak' yapısını yeğlemiş bulunmaktadır (anlamsal çeviri).

³²⁰ Burada Arapça metinde "remāhā bi naẓra" deyimsel ifadesi, Türkçede 'bakış atmak' deyimine benzemektedir. Söz konusu ifade, özgün metinde "ṭavīla / T: uzun" sıfatıyla birliktelik oluşturarak kullanıldığı için adı geçen deyim yerine 'uzun uzun bakmak' yapısıyla aktarılması daha uygun görülmüştür.

³²¹ Arapçadaki "kallaba 'ayneyhī - T: gözünü çevirmek/ dönüştürmek" yapısı, Türkçedeki 'göz gezdirmek' ifadesine benzemektedir.

حسبنا ذلك! ḥasbunā zālīk	حسبنا ذلك ḥasbunā zālīk	kalıp yapı	bu bize yeter!... [143/7]	bu bize yeter	kalıp yapı
لم يذق أحدنا النوم، .. lem yazuḳ aḥadunā!n- nevme	ذاق النوم zāḳa'n- nevme	deyim	hiçbirimizin <u>gözüne</u> bir damla <u>uyku girmede</u> . [143/12]	gözüne uyku girmek* ³²²	deyim
وقد حز في نفوسنا الخير. ve ḳad ḥazza fī nufūsina'l-ḥaber	حز في نفسه ḥazza fī nefsihī	deyim	haber <u>bizi</u> gerçekten <u>yaraladı</u> . [143/15]	derinden sarsılmak* ³²³	deyim
لم تنبس و لم ترفع إليه عينا، .. lem tenbis ve lem terfa'u ileyhī 'aynen	رفع عينيه إلى rafa'a 'aneyhī ilā	deyim	Semâra ne ağzını açtı, ne de <u>başını</u> <u>kaldırıp ona baktı</u> . [143/20]	göz kaldırmak* ³²⁴	birleşik eylem
لم تنبس و لم ترفع إليه عينا، .. lem tenbis ve lem terfa'u ileyhī 'aynen	نيس nebes	tek ögeli bir sözcük (eylem)	Semâra ne ağzını <u>açtı</u> , ne de başını kaldırıp ona baktı. [143/20]	ağzını açmak* ³²⁵	deyim
و عندما نتأكد من موته نمضى من فورنا إلى النقطة و ندلى باعترافنا، .. ve 'indemā nete'ekked min mevtihī namḳī min fevrinā ile'n-noktā ve nodlī bi i'tirāfinā	أدلى بإعترافه edlā bi i'tirāfihī	birleşik eylem	öldüğünden emin olunca hemen karakola gidip suçumuzu <u>itiraf</u> <u>etmeliydik</u> . [143/24]	itiraf etmek	birleşik eylem

³²² Arapçada uyumak anlamına gelen "zāḳa'n-nevme / T: uykunun tadına bakmak" deyiminin, Türkçedeki anlamsal karşılığı, çeviride verilen 'gözüne uyku girmek' deyimidir.

³²³ Kaynak metindeki " ḥazza fī nefsihī " yapısı, deyimsel bir ifade olup Arapçada 'olumsuz bir olay yaşandığında hissedilen duyguyu veya acı bir durum karşısındaki üzüntüyü dile getirmek' kullanılmaktadır. Söz konusu ifade Türkçede 'derinden sarsılmak' yapısıyla karşılanabilir. Çevirmen ise 'yaralamak' eylemini seçer (anlamsal çeviri/ benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

³²⁴ Arapçada "rafa'a 'aneyhī ilā" yapısı Türkçeye birebir çevrildiğinde ortaya 'göz kaldırmak' ifadesi çıkar. Ancak dildeki anlamsal değeri aynı olmayacaktı. Çünkü Arapçadaki göz kaldırmak ifadesinden maksat, bir suçtan dolayı birinin yüzüne bakamaz hale gelme durumunu anlatmaktır. Çevirmen de aktarım sırasında Arapçadaki bakma hareketinin nasıllığını göstermek için eylemden önce 'başını kaldırmak' eklemesinde bulunup sök konusu ifade için 'bakmak' eylemini kullanma yoluna gitmiştir (Not: başını kaldırmak ifadesi cümlede temel anlamıyla kullanılmıştır).

³²⁵ Arapçada tek ögeli bir sözcük olduğu halde, "nebes" eyleminin Türkçeye 'ağzını açmak' deyimiyile aktarılması uygun görülmüştür (benzer anlam ve farklı biçimlr çeviri).

و عندما نتأكد من موته نمضى من فورنا إلى النقطة و ندلى باعترافنا، .. ve 'indemā nete'ekked min mevtihī namđī min fevrinā ile'n-noqtā ve nodlī bi i'tirāfinā	تأكد te'ekkede	tek öğeli bir sözcük (eylem)	öldüğünden <u>emin olunca</u> hemen karakola gidip suçumuzu itiraf etmeliydik. [143/24]	emin olmak ^{*326}	birleşik eylem
ثم نقدم للمحاكمة لينال كل جزاؤه، أليس كذلك؟ şümme nuḳaddamu li'l-muḥākeme liyenāla küllün cezā'uhū, eleyse kezālik?	قدموه للمحاكمة ḳaddemūhu li'l-muḥākeme	birleşik eylem	sonra da her birimiz <u>cezasını almak</u> üzere mahkemeye çıkarılmalydı, öyle değil mi? [143/25-26]	mahkemeye sevk etmek	birleşik eylem
و لن يبعث الرجل بعد ذلك حيا، و لن يفيد من توضيحاتنا .. ve len yuba'aşa'r-raculu ḥayyan ve len yufīde min taḍḥiyātīnā	بعث حيا bu'iṣa ḥayyan	deyim	'bunlara rağmen yine de, ne <u>ölen geri gelecek</u> , ne de bizim fedakarlıklarımız bir yarar sağlayacak,"... [143/29-30]	diri duruma gelmek ^{*327}	birleşik eylem
و لن يبعث الرجل بعد ذلك حيا، و لن يفيد من توضيحاتنا .. ve len yuba'aşa'r-raculu ḥayyan ve len yufīde min taḍḥiyātīnā	أفاد efāde	tek öğeli bir sözcük (eylem)	'bunlara rağmen yine de, ne <u>ölen geri gelecek</u> , ne de bizim fedakarlıklarımız bir <u>yarar sağlayacak</u> ,"... [143/29-30]	yarar sağlamak ^{*328}	birleşik eylem
آلاف يقتلون كل يوم و بلا سبب، و الدنيا بعد ذلك بخير، .. ālāfun yuḳtalūna külle yevmin ve bilā sebeb, ve'd-dunyā ba'de zālīke bi ḥayrin	الدنيا بعد ذلك بخير a'd-dunyā ba'de zālīke bi ḥayrin	kültür odaklı bir ifade	her gün hiç sebepsiz yere binlerce insan öldürülüyor, ama <u>hayat normal akışını sürdürüyor</u> . [144/14]	hayat normal akışını sürdürmek	birleşik eylem

³²⁶ Kaynak metinde görülen "te'ekkede" eylemi, tek öğeli bir sözcük olup Türkçedeki karşılığı 'emin olmak' bulunmaktadır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

³²⁷ Arapçada "bu'iṣa ḥayyan / T: diri olarak tekrar gönderilmek" deyimini, Türkçede 'diri duruma gelmek' ya da 'dirilmek' gibi anlamlara denk gelmektedir. Çevirmen ise metinde kullanılan 'ölen geri gelmek' ifadesini tercih etmiştir.

³²⁸ "efāde" eylemi, Arapçada tek öğeli bir sözcük olup Türkçeye –çevirmenin tercihinine göre– 'yarar sağlamak' yapısıyla aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

ثمة موت يدركك و أنت حي. şemmete mevtun yudrikuke ve ente hayyün	أدرکه الموت edrekehu'l- mevtu	deyim	'ölüm var, daha hayattayken <u>sana</u> <u>gelip yapışır.</u> " [144/31]	ölüme yakalanmak* ³²⁹	birleşik eylem
إذن هلمى بنا إلى النقطة .. İzen halummī binā ila'n-noqtā	هلم إلى halumme ilā	ünlem	'o zaman <u>hadi</u> <u>kalk</u> , karakola gidiyoruz." [145/11]	haydi ... (e/a)	ünlem
إن ما نبنيه فى دهر تهدمه أنت بحماقتك فى ثانية واحدة؟ inne mā nebnīhi fī dehrin tehdimuhū ente bi'hamākatike fī şāniyetin vāhide	ما نبنيه فى دهر تهدمه فى ثانية mā nebnīhi fī dehrin tehdimuhū fī şāniye	kültür odaklı bir ifade (deyim)	<u>bir süredir</u> <u>kurmaya</u> <u>çalıştığımız şeyi</u> , <u>aptallığınla bir</u> <u>saniyede yıkıp</u> <u>yok etmek mi</u> <u>istiyorsun?</u> [145/13-14]	uzun süredir kurmaya çalıştığımız şeyi bir anda (saniyede) yok etmek* ³³⁰	sözcük öbeği
فخرست الألسنة، .. feħarisatu'l- elsinetu	خرس لسانه ħarisa lisānuhū	deyim	herkes <u>sus pus</u> <u>oldu.</u> [145/18]	suspus olmak* ³³¹	deyim
وجدتها بطلوع الروح .. vecedtühā bi ṭulū'r-rūh	طلعت روحه ṭala'at ruħuhū	kültür odaklı bir ifade (deyim)	'bunu bulana kadar <u>canım çıktı.</u> ' [145/19]	canı çıkmak	deyim
وقد غير مجيئه الجور بعض الشيء. ve ħad ğayyara mec'ehu'l-c- cevve ba'da'ş- şey'i	غير الجور ğayyara'l-c- cevve	deyim	onun gelişi içerideki <u>havayı</u> biraz <u>değiştirmişti.</u> [146/1]	hava değiştirmek* ³³²	birleşik eylem
عين أصابتنا .. 'aynun aşābetnā	عين أصابتنا 'aynun aşābetnā	kültür odaklı bir ifade (deyim)	'bize <u>nazar</u> <u>değdi.</u> ' .. [146/2]	nazar değmek	deyim

³²⁹ Arapça metindeki "edrekehu'l-mevtu / T: ölüm (ona) yetişmek" deyimsel ifadesi, Türkçede *birinin ölmesi veya ölüme yakalanmasını* haber etmektedir. Adı geçen ifadenin Türkçedeki en yakın karşılığı 'ölüme yakalanmak' olsa da çevirmen, anlamsal çeviri yoluyla bağlamdaki geçen 'ölüm gelip yapışmak' ifadesini kullanmıştır (anlamsal çeviri).

³³⁰ Birebir/ açıklama çeviri.

³³¹ Arapçada "ħarisa lisānuhū / dili sustu" ifadesi, Türkçede 'suspus olmak' veya 'dili bağlanmak' gibi yapılarda karşılık bulur. Bu bağlamda çevirmen, metinde geçen 'suspus olmak' yapısını yeğlemiştir (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

³³² Kaynak metinde geçen "ğayyara'l-c-cevve" ifadesi, metindeki anlamına göre 'ortamdaki gerginliği gidermek' demektir. Söz konusu ifadenin kastettiği anlam, bağlamdan anlaşılır düşüncesiyle çevirmen, birebir çevrilmesini uygun görmüştür.

فأنف سجائر لعل و عسى .. fe'Inaluffe secā'ire la'alla ve 'asā	لعل و عسى la'alla ve 'asā	kalıp yapı	o zaman esrarı cigaraya saralım, <u>belki işe yarar</u> , ... [146/4]	(belki) işe yaramak* ³³³	deyim
أراهن أن رجب سينجب أطفالا! urāhinu enne Recep'e se'yuncibu atfālan	أنجب أطفالا encebe atfālan	birleşik eylem	'bahse girerim Recep'in birkaç <u>çocuğu olacak!</u> ' [146/7]	çocuğu olmak	birleşik eylem
عملتم من الحبة قبة. 'ameltum mine'l- ḥabbeti kubbē	عملتم من الحبة قبة 'ameltum mine'l-ḥabbeti kubbē	deyim	' <u>siz pireyi deve</u> <u>yaptınız</u> ,' ... [146/9-10]	pireyi deve yapmak	deyim
و لما لم يعره أحد انتباها .. ve lemmā lem yu'irhū aḥadun intibāhan	أعاره انتباها a'ārahū intibāhan	deyim	kimse ona <u>kulak</u> <u>asmayınca</u> , .. [146/11]	kulak as(ma)mak* ³³⁴	birleşik eylem
أجهشت في بكاء عنيف .. echešet fi bukā'in 'anīf	أجهش في البكاء echeşe fi'l- bukā'	birleşik eylem	<u>hıçkıra hıçkıra</u> <u>ağlamaya</u> başladı, ... [146/19]	hıçkıra hıçkıra ağlamak	birleşik eylem
و أهوى بقوة على وجهه بكفه! ve ehvā bi kuvvetin 'alā vechihī bi keffihī	أهوى بكفه على ehvā bi keffihī 'alā	deyim	ve suratına bütün gücüyle <u>bir tokat</u> <u>patlattı</u> . [146/23]	tokat patlatmak (atmak)* ³³⁵	deyim

³³³ Arapçadaki "la'alla ve 'asā" ifadesi, *genelde bir şeyin olabilirliğini anlatmak* için kullanılmakta olup Türkçede 'belki de' ifadesine benzetilmektedir. Çevirmen, sök konusu ifade için metinde geçen 'belki' ifadesini kullanır. Anlamını pekiştirmek için cümleye 'işe yarar' eklemesinde bulunur (ekleme yoluyla çeviri).

³³⁴ Arapçada "a'ārahū intibāhan / T: dikkati birine ödünç vermek" ifadesi, Türkçede 'ilgi göstermek' veya 'kulak asmak' gibi yapılarla anlamsal karşılık bulur. Burada çevirmen, söz konusu ifade için 'kulak asmak' deyimini yeğlemiş bulunmaktadır.

³³⁵ Arapça metinde geçen "ehvā bi keffihī / elini düşürdü" ifadesinin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'tokat patlatmak' deyimini bulunmaktadır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

TABLO 18

ARAPÇA			TÜRKÇE		
Arapça bağlam	Sözcük kalıbı	Sınıflandırma	Türkçe Çeviri	Türkçe Karşılık	Sınıflandırma
و كفت سمارة عن البكاء فاغرة فاهها. ve keffet Semâra 'ani'l- bukâ'i fâğiratan fâhâ	فغر فاه fağara fâhu	deyim	Samâra ağlamayı bıraktı, gördüğü manzara karşısında <u>ağzı</u> <u>açık kalmıştı</u> . [147/1]	ağzı açık kalmak* ³³⁶	deyim
و حل صمت كالموت. ve halle şamtun ke'l-mevti	حل الصمت halla'ş-şamt	deyim	herkes adeta <u>ölüm</u> <u>sessizliğine</u> <u>büründü</u> . [147/2]	(ölüm) sessizliğine bürünmek	deyim
و تلقى أنيس الصفعة دون أن يتحرك. ve telekḳā Enisu'ş-şafa'ata dūne en yeteḥarrak	تلقى صفعة telakḳā şafa'a	deyim	Enis, <u>tokadı</u> <u>yerken</u> hiç hareket etmemişti. [147/3]	tokat (dayak) yemek* ³³⁷	deyim
و تلقى أنيس الصفعة دون أن يتحرك. ve telekḳā Enisu'ş-şafa'ata dūne en yeteḥarrak	تحرك teḥarraka	tek ögeli bir sözcük (eylem)	Enis, tokadı yerken hiç <u>hareket</u> <u>etmemişti</u> . [147/3]	hareket etmek	birleşik eylem
عن إذنك .. 'an iznik	عن اذك 'an iznik	kalıp yapı	' <u>izninle</u> !' [147/6]	izninle	kalıp yapı
و لكن المذنب صديق أبيض القلب أعماه الغضب. ve lākinne'l- muznib-e şadīḳun abyaḍu'l-ḳalbi a'māhu'l-ğaðabu	أبيض القلب abyaḍu'l-ḳalb	deyim	ama suçlu, <u>gözünü öfke</u> <u>bürümüş temiz</u> <u>kalpli</u> bir dost. [147/8]	temiz kalpli* ³³⁸	deyim
	أعماه الغضب a'māhu'l- ğaðab	deyim		öfkeye kapılmak* ³³⁹	deyim

³³⁶ Kaynak metnin "fağara fâhū" ifadesi, Türkçede 'ağzını açmak' demektir. Ancak bağlamdan anlaşılıyor ki söz konusu ifade, temel anlamından farklı olarak 'şaşırmak' anlamına gelmektedir. Bu durumu betimlemek için çeviride geçen 'ağzı açık kalmak' deyiminin kullanılması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

³³⁷ Arapçadaki "telakḳā şafa'a / T: tokat almak" ifadesi, Türkçeye 'tokat yemek' deyimiyile aktarılmıştır.

³³⁸ Arapça metinde geçen "abyaḍu'l-ḳalb / T: beyaz kalpli" deyimsel ifadesinin Türkçe karşılığı 'temiz kalpli' deyimidir.

³³⁹ Arapçada "a'māhu'l-ğaðab / T: öfkesinden kör olmak" deyiminin Türkçedeki anlamsal karşılığı 'öfkeye kapılmak' deyimidir. Buradaysa çevirmen, 'gözünü öfke bürümüş' yapısını yeğlemiştir.

و جاء عم عبده كأنما يلبى نداءه و هو يقول: القهوة فوق النار. ve cā'e 'amm'Abduh ke'ennemā yulebbī nidā'ehū ve huve yaqūl: al-kaḥve fevka'n-nār	لبى النداء lebba'n-nidā'	birleşik eylem	Abduh Amca, sanki <u>sesine icabet</u> <u>edercesine</u> gelip dedi ki: 'kahve <u>ocakta, pişiyor.</u> ' [147/10]	icabet etmek	birleşik eylem
	فوق النار fevka'n-nār	deyim		(kahve) ocakta pişmek* ³⁴⁰	kalıp yapı
و أطبق بيديه على عنقه. ve aṭbaḳa bi yedeyhī 'alā 'unuḳihī	أطبق على عنقه aṭbaḳa 'alā 'unuḳihī	deyim	<u>boynunu ellerinin</u> <u>arasına aldı.</u> [147/15]	boğmak* ³⁴¹	tek ögeli bir sözcük (eylem)
ثم انهال أحدهما على الأخر ضربا و لكما و ركلا. şümme inhāla aḥaduhumā 'ala'l-āḫari ḍarban ve lekmen ve raklen	انهال عليه ضربا inhāla 'aleyhī ḍarban	deyim	ardından birbirine <u>tekme tokat</u> <u>giriştiler.</u> [147/17]	tekme tokat girişmek	deyim
أما سمارة فقد تقلص وجهها ألما .. emmā Semāra feḳad taḳallaşa vechuhā elemen	تقلص وجهه taḳallaşa vechuhū	deyim	Semāra'ya gelince, yüzü acidan <u>kaskatı</u> <u>olmuştu.</u> [147/30]	(yüzü) kaskatı olmak/ kesilmek* ³⁴²	deyim
و ضرب أحمد نصر كفا على كف و هو يقول: لم أكن أتصور .. ve ḍaraba Ahmet Nasru keffen 'alā keffin ve huve yaqūlu: lem ekun ataşavvaru	ضرب كفا بكف ḍaraba keffen bi keffin	deyim	Ahmet Nasr <u>avuçlarını</u> <u>birbirine vurarak:</u> 'aklımın ucundan bile geçmezdi,' dedi. [147/31]	avuçlarını birbirine vurmak* ³⁴³	birleşik eylem

³⁴⁰ Kaynak metinde verilen "*fevka'n-nār*" ifadesi Mısır kültürüne has olup '*bir konuğun kalmasını istemek ve kendisine ikramda bulunmak amacıyla yiyecek içecek hazırlandığını*' anlatan bir söz. Türkçede '*ateşte*' anlamına gelir. Ancak çevirmen, anlam boyutunu öne çıkararak '*ocakta*' ifadesini uygun bulur. Ardından da anlamı okuyucuya tam iletme adına '*pişmek*' eyleminin eklenmesinde bulunur.

³⁴¹ Çevirmen Arapça metinde geçen "*aṭbaḳa 'alā 'unuḳihī*" deyimini Türkçeye birebir çevirerek '*boynunu ellerinin arasına almak*' yapısıyla aktarmıştır. Anlamı ise '*boğmak*' tır.

³⁴² Arapçada "*taḳallaşa vechuhū - T: yüzü çekildi/ azaldı*" deyimini, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek '*yüzü kaskatı olmak*' yapısıyla aktarılmıştır.

³⁴³ Arapçada "*ḍaraba keffen bi keffin*" yapısı, *birinin iki avcunu birbirine vurarak hayret, şaşkınlık ve pişmanlık gibi duygularını ifade etmek için* anlatan bir söz. Çevirmen, söz konusu ifade için birebir çeviri yoluna gitmiştir.

و ضرب أحمد نصر كفا على كف و هو يقول: لم أكن أتصور .. ve daraba Ahmet Nasru keffen 'alā keffin ve huve yaḳūlu: lem ekun ataşavvaru	تصور taşavvara	tek öğeli bir sözcük (eylem)	Ahmet Nasr avuçlarını birbirine vurarak: ' <u>aklımın ucundan</u> <u>bile geçmezdi,</u> ' dedi. [147/31]	aklından geçmek	deyim
لقد ركبنا الشيطان فلم يعد لنا من وجود .. laḳad rekibenā'ş- şeytānu felem ye'ud lenā min vucūdin	ركبه الشيطان rekibehū eş- şeytānu	deyim	' <u>şeytan ele geçirdi</u> <u>bizi</u> , artık işimiz bitik.' [148/2]	şeytan ele geçirmek* ³⁴⁴	birleşik eylem
اغرورقت عينا سنية بالدموع، .. iğavraḳat 'aynā Seniyye-ti bi'd- dumū'i	اغرورقت عيناه iğavraḳat 'aynāhū	deyim	Seniyye'nin <u>gözleri yaşla</u> <u>doldu.</u> [148/3]	gözleri yaşarmak	deyim
و مال على السيد عليه و هو يسأل: كيف حالك؟ ve māla Ali es- Seyyid 'aleyhī ve huve yes'el: keyfe ḫāluk?	كيف حالك keyfe ḫāluk	kalıp yapı	Ali es-Seyyid ona doğru eğilip: ' <u>nasılsın?</u> ' diye sordu. [148/7]	nasılsın	kalıp yapı
الحنن قتلنا صدقني، .. el-ḫuznū ḳatelenā şaddiḳnī	قتله الحزن ḳatelehū'l- ḫuzn-u	deyim	inan bana <u>üzüntüden</u> <u>kahrolduk</u> , ... [148/11]	üzüntüden kahrolmak* ³⁴⁵	birleşik eylem
و ازدرد ريقه ثم استطرد: ve izdarada rīḳahū şümme istatradada	ازدرد ريقه izdarada rīḳahu	birleşik eylem	sonra <u>yutkunarak</u> sözünü sürdürdü ... [148/14]	yutkunmak	tek öğeli bir sözcük (eylem)

³⁴⁴ Kaynak metinde "rekibehū eş-şeytānu / T: şeytan (ona) bindi" Arapça ifadesi, Mısır kültürüne özgü olup Türkçedeki yakın anlamlısı 'şeytan dürtmek' deyimidir. Çevirmen ise çeviride geçen 'şeytan ele geçirdi bizi' ifadesini tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

³⁴⁵ Arapçadaki "ḳatelehū'l-ḫuzn-u - T: üzüntü öldürmek" deyimini, Türkçeye anlamsal odaklı çevrilerek 'üzüntüden kahrolmak' yapısıyla aktarılmıştır.

أعنى أن العدالة يجب أن تتحقق .. a'nī enne'l-'adālete yecibu en teteḥaḳḳaḳ	أعنى أن a'nī enne	kalıp yapı	demem o ki, <u>adalet yerini bulmalı.</u> [148/22]	demem o ki	Kalıp yapı
	العدالة يجب أن تتحقق al-'adāle yecibu en teteḥaḳḳaḳ	kalıp yapı		hak (adalet) yerini bulmalı* ³⁴⁶	deyim
يجب أن تأخذ العدالة مجراها .. yecib en te'huza'l-'a'dālet-u mecrāhā	يجب أن تأخذ العدالة مجراها yecib en te'huza'l-'a'dālet-u mecrāhā	deyim	'adalet kendi mecrasına girmeli.' [149/9]	hak (adalet) kendi mecrasına girmeli* ³⁴⁷	birleşik eylem
.. إنه قضاء لا راد له .. inneḥū ḳaḏā'un lā rādda lehu..	لا راد لقضائه lā rādda liḳaḏā'ih	deyim	'bu kararımdan <u>geri dönmem mümkün değil!</u> ' [149/23]	geri dön(me)mek* ³⁴⁸	birleşik eylem
.. لقد مسنا الجنون .. laḳad messenā'l-cunūn	مسه الجنون messehu'l-cunūn	deyim	çünkü hepimizin <u>cinleri tepesinde</u> ... [149/28]	cinleri tepesine çıkmak* ³⁴⁹	deyim
و لكنى سأذهب إلى النقطة بنفسى، فليكن ذلك فى علمكم .. ve lākinnī se'eẓhebu ile'n-noḳṭā binefsī, felyekun zālīke fī 'ilmikum	ليكن فى علمك أن liyekun fī 'ilmike enne	kalıp yapı	'fakat ben tek başıma karakola gideceğim, <u>bunu bilmiş olmanız.</u> [149/30]	bilmiş olmak	birleşik eylem
لست فى كامل وعيك. leste fī kāmili va'yike	فى كامل وعيه fī kāmili va'yih	deyim	'sen <u>kendinde değilsin,</u> ... [150/2-3]	kendinde olmak	deyim

³⁴⁶ Burada Arapça metinde verilen "*al-'adāle yecibu en teteḥaḳḳaḳ / T: adalet gerçekleşmeli*" ifadesi, Türkçeye anlam odaklı çevrilmiş bulunmaktadır. Çevirmen, söz konusu ifade için Türkçedeki yakın anlamlısı olan '*adalet yerini bulmalı*' deyimini kullanmıştır.

³⁴⁷ Birebir çeviri, Bk. dipnot 346.

³⁴⁸ Arapça metinde geçen "*lā rādda liḳaḏā'ih*" ifadesi, Türkçede '*olan oldu artık*' ya da *bir musibet karşısında Allah'ın kulların üzerine yazdığını kabullenmeyi dile getirmek*' amacıyla söylenen bir söz. Metinden, ifadenin '*olan oldu artık*' anlamının vurgulandığı anlaşılmaktadır. Bundan hareketle çevirmen, bu maksadı göz önünde bulundurarak çevirisini anlam adaklı yapıarak metinde geçen '*geri dönmem mümkün değil*' ifadesini kullanmayı tercih etmiştir.

³⁴⁹ Kaynak metindeki "*messehu'l-cunūn / T: cinnet dokunmak*" deyimsel ifadesi, Türkçede '*cinleri tepesine çıkmak*' veya '*cinleri tepesinde*' gibi yapılarla karşılık bulur. Çevirmen '*cinleri tepesinde*' ifadesini yeğlemiştir (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

بإله لا تزدنا تعاسة ! bi'llāhī lā tuzidnā te'āsa	بإله (عليك) bi'llāhī ('aleyk)	kalıp yapı (ünlem)	Allah rızası için mutsuzluğumuzu daha fazla artırma! [149/21-22]	Allah rızası için* ³⁵⁰	kalıp yapı (ünlem)
و لا يهمله في شيء أن يندك المعبد على من فيه! ve lā yehummuhū fī şey'in en yendekke'l- ma'bedu 'alā men fihī	يندك المعبد على من فيه yendekku'l- ma'bedu 'alā men fihī	kültür odaklı bir ifade (deyim)	'mabet çöküp içindekilerle birlikte yerle bir olacakmış, onun hiç umrunda değil! [150/8-9]	dünya yıkılsa umurunda değil* ³⁵¹	deyim
ليس من المحتوم أن ترفت، .. leyse mine'l- mahtūmi en turfett	من المحتوم أن mine'l- mahtūmi en رفت rufite	kalıp yapı tek öğeli bir sözcük (eylem)	işinden atıldığın daha kesin değil. [150/15]	işten atılmak kesin ol(ma)mak	birleşik eylem birleşik eylem
لا سبب في الدنيا كلها بيبرر موقفك، .. lā sebebe fī'd- dunyā küllihā yuberriru mavķifak	ببرر موقفه barrara mavķifuhu	birleşik eylem	dünyada senin takındığın tutumu haklı çıkaracak hiçbir gerekçe yok. [150/20-21]	(b-nin) tutumunu haklı çıkarmak	birleşik eylem
حتى سمارة اقتنعت برأينا، .. ḥattā Semāra iḳtana'a't bi're'yinā	اقتنع برأي (فلان) iḳtana'a bi're'yi (fulān)	birleşik eylem	hatta Semāra bile bizim görüşümüze hak verdi. [150/21-22]	(b-nin) görüşüne hak vermek* ³⁵²	birleşik eylem

³⁵⁰ Arapça metinde eksiltili olarak geçen "bi'llāhī / T: Allah için" ifadesi, Türkçeye –çevirmenin tercihinine göre– 'Allah rızası için' yapısıyla karşılanmıştır.

³⁵¹ Burada Arapça metindeki 'yendekku'l-ma'bedu 'alā men fihī' deyimsel ifadesi, Türkçede 'dünya yıkılsa umurunda değil' yapısında karşılık bulsa da çevirmen, söz konusu ifadeyi Türkçeye aynen aktarma yoluna gider. Bunun sebebi, çevirmenin Arapça deyimini içindeki betimleyi göstermek ve Mısır kültüründeki dilsel ve anlatımsal özellikleri Türk okuyucusunun kafasında canlandırmak istemesidir (birebir çeviri/ yabancılaştırma yoluyla çeviri).

³⁵² Burada "iḳtana'a bi're'yi / T: birinin görüşüne ikna olmak" ifadesi, Türkçeye 'görüşümüze hak verdi' yapısıyla çevrilmesi uygun görülmüştür.

فلتدك السماوات على الأرض قبل أن أسمح لمدمن مجنون بأن يدمر مستقبلتي. feltudekku's- semāvātu 'ala'l- arđi qābla en asmaḥa li mudminin mecnunin bi en yudemmira mustaqbalī	فلتدك السماوات على الأرض feltudekku's- semāvātu 'ala'l-arđi	kültür odaklı bir ifade (deyim)	'çılgın bir uyuşturucu bağımlısının geleceğini karartmasına izin vereceğime, <u>gökkubbe</u> <u>başımıza yıkılsın</u> daha iyi. [151/1-2]	gök kubbe başımıza yıkılsın* ³⁵³	deyim
فلتدك السماوات على الأرض قبل أن أسمح لمدمن مجنون بأن يدمر مستقبلتي. feltudekku's- semāvātu 'ala'l- arđi qābla en asmaḥa li mudminin mecnunin bi en yudemmira mustaqbalī	سمح samaḥa	tek öğeli bir sözcük (eylem)	'çılgın bir uyuşturucu bağımlısının geleceğini karartmasına <u>izin</u> <u>vereceğime</u> , gökkubbe başımıza yıkılsın daha iyi. [151/1-2]	izin vermek	birleşik eylem
ماذا تريدن يا رأس البليوي؟ māzā turidne ya ra'se'l-belvā	رأس البليوي ra'su'l-belvā	deyim	'ne söylemek istiyorsun sen ya, <u>musibetlerin baş</u> <u>sorumlusu!</u> [151/5]	baş belası	deyim
كارثة .. ستقع كارثة فتقتلعنا جميعا .. kāriṣa .. seteqa'u kāriṣatun feteḳteli'unā cemī'en	وقعت الكارثة vaqa'ati'l- kāriṣa	deyim	'felaket... <u>felaket</u> <u>olacak</u> ve hepimizi öldürecek.' [151/12]	felaket olmak/ gerçekleşmek	birleşik eylem
وحدوا الله! vehḥidu'llāh	وحد الله vehḥidi'llāh	kültür odaklı bir ifade	'sakin olun, <u>kelime-i şahadet</u> <u>getirin!</u> [151/13-14]	kelime-i şahadet getirmek* ³⁵⁴	birleşik eylem

³⁵³ Kaynak metindeki "feltudekku's-semāvātu 'ala'l-arđi / T: gökler yerle bir olsun" ifadesi, genelde tehdit ya da öfke çerçevesinde söylendiğinde, dünya yıkılsa bile kararından dönmeyeceğim anlamına gelmektedir. Çevirmen, söz konusu ifadenin Türkçeye birebir çevrilmesini uygun görüp 'gök kubbe başımıza yıkılsın' yapısıyla ifade etmiştir.

³⁵⁴ Arapçada "vehḥidi'llāh" ifadesi, 'Allah'tan başka bir tanrının olmadığını söyle' anlamına gelip genelde öfkeye kapılmış birilerini yatıştırmak ve sakin olmasını sağlamak amacıyla kullanılan bir söz. Bu doğrultuda, çevirmen kaynak dildeki ifadenin anlam boyutunu önemseyerek aktarım sırasında 'kelime-i şahadet getirmek' yapısını yeterli bulmayıp cümlenin başında 'sakin olun' eklemesinde bulunur.

دينك و دين اهلك ! dīnuka ve dīnu ehlike	دينك و دين اهلك ! dīnuka ve dīnu ehlike	kültür odaklı bir ifade (sövgü)	öyleyse <u>Allah seni ve sülaleni kahretsin!</u> [151/21]	Allah kahretsin* ³⁵⁵	beddua
و بذل كل قوته للتنخلص من أيديهم دون جدوى. ve bezele külle kuvvatihī li't- taḥalluṣi min eydihim dūne cedvā	بذل كل قوته bezele külle kuvvatihī دون جدوى dūne cedvā	birleşik eylem	Recep, <u>olanca gücüyü</u> ellerinden kurtulmaya çalışsa da <u>başarılı olamadı.</u> [152/1]	(olanca) gücünü kullanmak	birleşik eylem
فانهال على أنيس سبا و قذفا .. fe'nhāla 'alā Enis'e sebben ve kaḏfan	انهال عليه سبا (و قذفا) inhāla 'aleyhī sebben (ve kaḏfan)	deyim	ve Recep, Enis'e <u>sövüp saymaya</u> başladı. [152/8]	sövüp saymak	deyim
استماتوا في الدفاع فلم يغلبهم. istemātū fi'd- difā'i felem yaḡlibahum	استمات في الدفاع istemāta fi'd- difā'i	birleşik eylem	fakat onlar <u>ölümüne savunma yaptıkları</u> için, onlara üstünlük sağlayamıyordu. [152/20-21]	ölümüne savunma yapmak	birleşik eylem
استماتوا في الدفاع فلم يغلبهم. istemātū fi'd- difā'i felem yaḡlibahum	غلب ḡalaba	tek öğeli bir sözcük (eylem)	fakat onlar ölümüne savunma yaptıkları için, onlara <u>üstünlük sağlayamıyordu.</u> [152/20-21]	üstünlük sağlamak	birleşik eylem
ثم ينتفض غضبا. şümme yantafiḏu ḡaḏaban	انتفض غضبا intafaḏa ḡaḏaban	deyim	sonra tekrar <u>öfkeye büründü.</u> [152/23]	öfkeye bürünmek/ kapılmak* ³⁵⁷	deyim
لندع الكلام حتى نغادر العوامة. linede'a'l- kelāma ḥattā nuḡādira'l- a'vvāmati	دع الكلام da'i'l-ke'lāma	birleşik eylem	'yüzer evden çıkana kadar <u>konusmayı bırakalım.</u> [152/27]	konusmayı bırakmak* ³⁵⁸	birleşik eylem

³⁵⁵ Anlamsal çeviri. Arapça metindeki "dīnuka ve dīnu ehlike / T: senin dinin ve sülalenin dini" ifadesi, Türkçeye anlamsal odaklı çevrildiğinde 'Allah kahretsin' demektir. Çevirmen, metinde geçen 'Allah seni ve sülaleni kahretsin' ifadesini tecih etmiş bulunmaktadır.

³⁵⁶ Arapça metinde geçen "dūne cedvā" ifadesi, Türkçede 'faydası yok' demektir. Ancak çevirmen istenen anlamı aktarmak için 'başarılı olmak' yapısını tercih etmiştir.

³⁵⁷ Arapçada "intafaḏa ḡaḏaban" deyimini, genelde birinin kapıldığı öfkenin çok çabuk ve beklenmedik şekilde gerçekleştiğini ifade etmek için kullanır. Adı geçen ifade, Türkçede 'öfkeye kapılmak' deyimine karşılabilir. Burada çevirmen, eş anlamlısı olan 'öfkeye bürünmek' yapısını yeğlemiştir.

³⁵⁸ Birebir çeviri.

نظر كلاهما إلى الليل خارج الشرفة مستسلما للصمت و الوحدة. nazara kilāhumā ile'l-leyli ḥārici'ş-şurfati musteslimen li'ş-şamti ve'l- vaḥde	استسلم للصمت istesleme li' ş- şamti	deyim	her ikisi de balkonun dışındaki geceye bakarak <u>sessizliğe</u> <u>ve yalnızlığa</u> <u>gömüldüler.</u> [153/5-6]	sessizliğe gömülmek* ³⁵⁹	deyim
فلم يخرج من صمته .. felem yaḥruca min şamtiḥ	خرج من صمته ḥaraca min şamtiḥ	deyim	Enis <u>suskunluğunu</u> <u>bozmayınca, ...</u> [153/14]	suskunluğunu bozmak* ³⁶⁰	deyim
خذها في الحال من يد مباركة لتسكن الألم. ḥuzhā fi'l-ḥāli min yedin mübārakatin li tuskine'l-elem	يسكن آلامه yusakkinu ālāmahū	birleşik eylem	'hadi mübarek, elden alıver hemen, <u>ağrımı</u> <u>dindirir.'</u> [153/17]	ağrı dindirmek	birleşik eylem
على أي حال ربنا ستر! 'alā eyyi ḥāl, Rabbīnā satar	ربنا يستر Rabbīnā yestor	dua	'her halükarda <u>Rabbimiz</u> <u>korudu!'</u> [153/26]	Allah korusun* ³⁶¹	dua
و أشعرته إثارة الموضوع بالألم من جديد .. ve aş'arathū işāratu'l-mevḏū'i bi'l-elemi min cedīd	أثار الموضوع aşāra'l-mevḏū'	deyim	konunun tekrar <u>gündeme gelmesi,</u> ağrılarını yeniden depeştirdi; ... [154/1]	(bir konuyu) gündeme getirmek* ³⁶²	deyim
كان الموقف فوق طاقتي فانهزمت. kāna'l-mavḳifu fevḳa ṭāḳatī fe'nhazamt	(كان) فوق طاقته (kāna) fevḳa ṭāḳatihī	deyim	'o kadar <u>güç bir</u> <u>durumdaydım</u> ki, dayanamadım ve yenildim." [154/24-25]	gücü yet(me)mek* ³⁶³	deyim

³⁵⁹ Burada " *istesleme li'ş-şamti* / T: *sessizliğe teslim olmak* " deyimsel ifadesinin, Türkçeye '*sessizliğe gömülmek*' deymiyle karşılanması uygun görülmüştür.

³⁶⁰ Arapçada "*ḥaraca min şamtiḥ* / T: *suskunluğundan çıkmak*" ifadesi, *susmayı bırakıp konuşmaya başlamak* anlamına gelmektedir. Türkçedeki anlamsal karşılığı, '*suskunluğunu bozmak*' deyimidir.

³⁶¹ Burada "*Rabbīnā satar* - T: *Allah kapadı/ örttü*" ifadesi, genelde *endişe duyulan veya gerçekleşmesinden korkulan ciddi durumlarda Allah'tan yardım dilemek* anlamında kullanılan bir söz. Türkçede en yakın anlamlısı '*Allah korusun*' yapısıdır. Bu doğrultuda, çevirmenin tercihi metinde geçen '*Rabbimiz korudu*' ifadesi olmuştur.

³⁶² Kaynak metinde geçen " *aşāra'l-mevḏū'* / T: *konuyu coşturmak* " ifadesi, Türkçede '*bir konuyu açmak*' demektir. Çevirmen buna, Türkçede '*gündeme gelmek/getirmek*' ifadesini uygun bulmuştur.

³⁶³ Arapçadaki "*fevḳa ṭāḳatihī* / T: *gücünün üstünde*" deyimsel ifadesi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçeye '*gücü yetmemek*' yapısıyla aktarılabilir. Çevirmen buna metinde geçen '*güç bir durumda (olmak)*' ifadesini kullanmış bulunmaktadır.

<p>فلاذت بالصمت متجاهلة ترقبه، .. fe'lāzet bi'ş-şamti mutecāhiletan taraqqubahū</p>	<p>لاذ بالصمت lāza bi'ş-şamti</p>	<p>deyim</p>	<p>Semāra, Enis'in yanıt beklediğini görmezden gelerek <u>sessizliğe</u> <u>büründü</u>. [155/3]</p>	<p>sessizliğe bürünmek*³⁶⁴</p>	<p>deyim</p>
<p>فلاذت بالصمت متجاهلة ترقبه، .. fe'lāzet bi'ş-şamti mutecāhiletan taraqqubahū</p>	<p>تجاهل tecāhala</p>	<p>tek öğeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>Semāra, Enis'in yanıt beklediğini <u>görmezden</u> <u>gelerek</u> sessizliğe büründü. [155/3]</p>	<p>görmezlikten gelmek*³⁶⁵</p>	<p>deyim</p>
<p>فغضت من عينها و هي تسأله: فكيف ترى النهاية؟ feğaddat min 'ayneyhā ve hiye tes'eluhū: fekeyfe tera'n- nihāye</p>	<p>غض من عينه ğadda min 'aynehī</p>	<p>birleşik eylem</p>	<p>Semāra <u>bakışlarını yere</u> <u>indirerek</u> sordu: 'peki sonu nasıl görüyorsun?' [155/31]</p>	<p>bakışını yere indirmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و أن أفق موقفا جادا لأمتحن أثره، .. ve en aqıfa mavkıfan cādden li'emteħine aşaruhū</p>	<p>وقف موقفا (جادا) vaqafa mavkıfan (cādden)</p>	<p>deyim</p>	<p>..., etkisini denemek için <u>ciddi bir tavır</u> <u>takınmak</u> fikri geldi, ... [156/7]</p>	<p>tavır takınmak</p>	<p>deyim</p>
<p>إنك تمثل بجنتي. inneke tumeşşilu bi cüşsetī</p>	<p>مثل بجنته meşşele bi cüşsetihī</p>	<p>deyim</p>	<p>'sen benim <u>cesedimi</u> <u>sürüklüyorsun</u>.' [156/10]</p>	<p>cesedini sürüklemek*³⁶⁶</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>هاتی ما عندك بسرة فان القهوة على وشك . . . ! hātī mā 'indekī bisu'r'atin fe inne'l-kaħvete 'alā veşki ... !</p>	<p>هات ما عندك hātī mā 'indek</p>	<p>deyim</p>	<p>'hadi nen varsa <u>koy ortaya</u>, çünkü uyuşturuculu kahve etkisini göstermek üzere! [156/16-17]</p>	<p>ortaya koymak*³⁶⁷</p>	<p>deyim</p>

³⁶⁴ Arapçada "lāza bi'ş-şamti / T: sessizlikle korunmak" deyimini, *susmak* eyleminin eş anlamlısıdır. Çevirmen, söz konusu ifade için Türkçe metinde 'sessizliğe bürünmek' ifadesini kullanmıştır (benzer anlam ve benzer biçimle çeviri).

³⁶⁵ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

³⁶⁶ Arapçada "meşşele bi cüşsetihī" ifadesi, temel anlamda 'ölümünden sonra birine çektirilen maddi işkence türlerini' anlatmak için kullanılır. Ki eskiden Arap yarımadasında 'birinden öğ almak amacıyla öldürmekle yetinilmeyip ölünün cesedi üzerine başka işkence türleri de uygulanırdı'. Deyimsel ifade oradan geldi. Burada ifadenin metindeki anlamı, 'manevi bir işkenceye sokmak' tır. Çevirmen buna, metinde geçen 'cesedini sürüklemek' ifadesini kullanır.

³⁶⁷ Arapça metinde geçen "hātī mā 'indek" ifadesi, genelde *birinin konuşmasını söylemek veya anlatmasını istemek* için kullanılır. söz konusu ifade, Türkçedeki 'hadi anlat bakayım' yapısına benzemektedir. Çevirmen buna, metinde geçen 'hadi nen varsa koy ortaya' ifadesini tercih etmiştir (anlamsal çeviri).

هاتى ما عندك بسرعة فان القهوة على وشك . . . ! hātī mā 'indekī bisu'r'atin fe inne'l-ḳahvete 'alā veşki ... !	yok	'hadi nen varsa koy artaya, çünkü uyuşturuculu kahve <u>etkisini</u> <u>göstermek</u> üzere! [156/16-17]	etkisini göstermek ^{*368}	deyim
عندما تكون صاعدا فإنك تتلقى إحساسا صاعدا بطريقة تلقائية .. İ'ndemā tekūnu şā'idan fe'inneke tetelaḳka iḥsāsan şā'idan bi'tarīḳatin tilḳā'iyye	تلقى احساسا telakka ihsasan	birleşik eylem	dönmedolap yükseilirken sen de kendiliğinden, yükselme <u>duygusuna</u> <u>kapılırsın.</u> [157/7-8]	duyguya kapılmak ^{*369}	birleşik eylem
من الركاب الهابطين من جاوز نفسه و حتى من أهلكها. mine'r-rukkābi'l- hābitīna men cāveze nefsehū ve ḥattā men ehlekehā	جاوز نفسه cāveze nefsehū	birleşik eylem	'alçalıŷta olanlar arasında <u>kendini</u> <u>aşanlar</u> , hatta kendini helak edenler bile var.' [157/18-19]	kendini aşmak	birleşik eylem
من الركاب الهابطين من جاوز نفسه و حتى من أهلكها. mine'r-rukkābi'l- hābitīna men cāveze nefsehū ve ḥattā men ehlekehā	أهلك ehleke	tek öğeli bir sözcük (eylem)	'alçalıŷta olanlar arasında kendini aşanlar, hatta kendini <u>helak</u> <u>edenler</u> bile var.' [157/18-19]	helak etmek ^{*370}	birleşik eylem
أتستحق معاشا مناسبا إذا لا سمح الله رفت؟ etestaḥiḳku me'āşan mūnāsiban izā lā semaḥa'llāhū rufitte	لا سمح الله lā semaḥa'llāhū	kültür odaklı bir ifade (dua)	'Allah <u>göstermesin</u> , işten çıkartılırsan emeklilik hakkın var mı?" [158/11]	Allah göstermesin ^{*371}	kültür odaklı bir ifade (dua)

³⁶⁸ Türkçe metinde geçen 'etkisini göstermek' ifadesi, kaynak metinde olmayıp sonradan çevirmen tarafından eklenmiş bulunmaktadır (ekleme yoluyla çeviri).

³⁶⁹ Arapçada "telakka ihsasan / T: duygu almak" ifadesinin, Türkçeye 'duyguya kapılmak' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

³⁷⁰ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri.

³⁷¹ Burada "lā semaḥa'llāhū / T: Allah izin vermesin" ifadesi, Mısır kültüründe belayı reddetme ve olmamasını dilemek anlamında kullanılmaktadır. Söz konusu ifade, Türkçeye 'Allah göstermesin' yapısıyla aktarılır.

<p>أَتَسْتَحِقُّ مَعَاشًا مَنَاسِبًا إِذَا لَا سَمَحَ اللَّهُ رَفْتًا؟</p> <p>etestaḥiḳḳu me'āṣan mūnāsiban izā lā semaḥa'llāhū rufitte</p>	<p>رُفِيتَ</p> <p>rufite</p>	<p>tek öğeli bir sözcük (eylem)</p>	<p>'Allah göstermesin, <u>işten</u> <u>çıkartılırsan</u> emeklilik hakkın var mı?"</p> <p>[158/11]</p>	<p>işten çıkarılmak^{*372}</p>	<p>birleşik eylem</p>
<p>و تَقْدَمُ فِي حِزْرِ وَ هُوَ يَمُدُّ بَصْرَهُ إِلَى طَرِيقِ لَا نِهَآيَةَ لَهُ.</p> <p>ve teḳaddeme fī ḥazarin ve huve yemuddu baṣarahū ilā ṭarīḳin lā nihāyata lehū</p>	<p>مد بصره</p> <p>medde baṣarahū</p>	<p>deyim</p>	<p>sonra dikkatli bir şekilde ilerleyerek <u>bakışlarını</u> sonu olmayan bir yola doğru <u>çevirdi</u>.</p> <p>[158/14-15]</p>	<p>{...A} doğru bakışını çevirmek^{*373}</p>	<p>birleşik eylem</p>

³⁷² Arapçada "rufite" eylemi, tek öğeli bir sözcük olup Türkçeye 'işten çıkarılmak' ifadesiyle çevrilmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

³⁷³ Arapçada "medde baṣarahū / T: bakışını uzatmak" deyimini, genelde uzakta olan şeyi incelemek için ileriye doğru yapılan bakma eylemini ifade etmektedir. Adı geçen ifadenin, Türkçe metinde '{...A} doğru bakışını çevirmek' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1 ÇEVİRİDE DEĞİŞTİRİLENLER

Araştırmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi Arapça-Türkçe çeviride kalıp ifadelerin aktarım bakımından incelenmesi bu tezin konusudur. Bu doğrultuda; çalışmada kaynak dil metninde (Arapça) kalıp niteliğindeki yapılar betimlenip Türkçedeki karşılıklarıyla birlikte incelenmiştir. Ancak çevirinin öznel ve anlam odaklı olması gerçeği çerçevesinde ara sıra anlam uğruna biçimsel değişikliklerle kaymalara rastlamak mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla "*benzer anlam ve farklı biçimle çeviri*" yönteminin ön plana çıkıldığı bu bölümde, iki hususun açıklanmasına odaklanılmıştır.

Birincisi, kaynak metinde kalıp ya da söz birlikteliğinden oluşmasına karşın Türkçede tek ögeli sözcüklerle aktarılan ifadelerdir. Burada '*Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olup Türkçeye Tek Sözcükle Aktarılanlar*' adı altında ele alınan bölümde, romandan alınan örneklerle "*benzer anlam ve farklı biçimle çeviri*" tekniği vurgulayan açıklamalar verilmiştir. İkinci bölümdeyse özgün metnin kalıp olmayan ifadelerin, erek dile kalıp özelliğini gösteren yapılarla aktarılması irdelenmiştir. Burada Türkçe metnin üzerinden geçerek kaynak metinde (Arapça) tek ögeli bir sözcük olarak geçen ve kalıp niteliğinde olmayan dil unsurlarının Türkçeye kalıplarla çevrilmesine '*Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olmayıp Türkçeye Kalıp Yapıyla Aktarılanlar*' başlığı altında değinilmiştir.

1.1 Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olup Türkçeye Tek Sözcükle Aktarılanlar

Çeviri, kaynak metnin iletisinin erek metne aktarılması ve öncelikli olarak iki dil arasında anlam transferi sağlama işlemidir. Bu amaç uğruna çeviride bazı değişiklik ve kaymaların yaşanması son derece olağan bir şeydir. Dolayısıyla çeviride kaynak dilde kalıp nitelikli yapıların erek dile kalıp olmayan yapılarla çevrilen örneklere zaman zaman rastlanabilir. Çalışmaya konu olan çeviride, Arapçadan Türkçeye aktarılırken kalıplaşmasından vazgeçen yapıların sayısı yaklaşık 15'i bulmaktadır. Bir kısmı çalışmanın ikinci bölümündeki tablolar üzerinden tanıtıldığı için Burada Arapça metinde kalıp niteliği gösterip Türkçeye tek ögeli sözcükle aktarılanlardan 11 örneğe yer vermekle yetinilmiştir.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1	حركة دائرية تتسلى بالعبث. ḥaraka dā'iriyye tetesellā bi'l-a'basi	beyhude bir hareket. [19/ 28]

Kaynak metinde geçen [*tetesellā bi'l-a'baṣ*] ifadesi, Arapçada kalıp olup 'absürtlük ile eğlenmek/ kafa bulmak' anlamına gelmektedir. Bahsi geçen ifadenin metindeki Türkçe Karşılığı 'beyhude' olarak geçmektedir. Arapçada kalıp yapı olduğu halde Türkçeye tek sözcük (sıfat) ile çevrilen bu örnekte çevirinin bağlam yardımıyla anlam odaklı yapıldığını görüyoruz.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
2	فابتسمت ابتسامة باردة، .. febtsemet ibtisāmatan bāride	Leyla, soğuk bir gülümsemeyle ... [27/3]

"febtsemet ibtisāmatan / T: tebessüm etmek" yapısı, Arapçada birleşik eylemken Türkçede 'gülümseme' ifadesiyle aktarılmıştır. Yine burada çevirmenin tercihine göre söz konusu ifade, erek dilde (Türkçe) tek ögeli bir sözcükle çevrilmesi uygun görülmüştür.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
3	و أعاد أنيس على أسماعهم الحديث الذي دار بينه و بين الرجل ظهر اليوم، .. ve a'āda Enis 'alā asmāi'himi'l-ḥadīṣe'l- lezī dāra beynehū ve beyne'r-reculi zuhra'l-yevmi	Enis onlara öğleyin kendisiyle Abduh Amca arasında geçen konuşmayı anlatınca, ... [30/15]

Arapçadaki "a'āda 'alā mesāmi'ihī" yapısının Türkçedeki biçimsel karşılığı 'kulak(lar)ına olup bitenleri yeniden dinletmek' tir. Türkçede öyle bir kullanım olmadığı için çevirmen, söz konusu ifadeyi Türkçeye 'anlatmak' eylemiyle aktarma yoluna gider (anlamsal çeviri).

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
4	<p>إن العالم في حاجة إلى رجل في عملاقته لتستقر سياسته . .</p> <p>inne'l-āleme <u>fī hācetin ile</u> raculin fī 'imlākiyyatihī litastaḫirra siyāsetuhū</p>	<p>siyasi istikrara kavuşması için dünyaya onun gibi dev bir adam <u>gerek</u>, ...</p> <p>[30/17]</p>

Yine bu örnekte, kaynak dilin kalıp ifadesinin Türkçe bağlama tek ögeli bir sözcükle aktarıldığı görülmektedir. Burada çevirmen, "*fī hācetin ile - T: ihtiyacı olmak / gereksinim duymak*" Arapça ifadesini Türkçeye '*gerek*' sözcüğüyle aktarmayı yeğlemiş bulunmaktadır.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
5	<p>و تبادلت معهم القبلات.</p> <p>ve <u>tebādelet</u> ma'ahumu'l-<u>ḳubulāt</u></p>	<p>..., herkesle <u>öpüştü</u>.</p> <p>[32/18]</p>

Arapçadaki "*tebādele'l-ḳubulāti / T: öpücük değişimi yapmak*" ifadesi, kalıp nitelikte olup Türkçedeki karşılığı '*öpüşmek*' eylemi bulunmaktadır. Kaynak metinde kalıp olmasına rağmen, söz konusu ifade Türkçede eylemin karşılıklı yapıldığını ifade eden işteş çatılı eylemle karşılanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
6	<p>ساخر جدا و خفيف الروح.</p> <p>sāḫirun cidden ve <u>ḥafīfu'r-rūh</u></p>	<p>son derece alaylı ve <u>espritiuel</u> biridir.</p> <p>[94/ 24]</p>

Arapça metindeki "*ḥafīfu'r-rūh*" deyimi, Türkçede '*cana yakın*' yapısında karşılık bulur. Yalnız çevirmenin tercihinin göre Türkçe metinde tek ögeli olan '*espritiuel*' ifadesiyle gösterilmesi uygun görülmüştür.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
7	<p>وجد مهربه في الجوزة و الجنس و الفن الهلامي الذي يفضح ما تتطوى عليه جوانحه من إنحلال و إباحية. vecede mahrabahū fi'l-gōza ve'l-cins-u ve'l-fenn-i'l-hulāmi ellezi yafḏaḥu mā <u>tantavī 'aleyhī cevānihuhū</u> min inḥilāl'in ve ibāḥiyye</p>	<p>kaçışı uyuşturucuda, sekste, <u>içindeki</u> sözülme ve ahlaki dejenerasyonu ifşa eden, herhangi bir amacı ve çizgisi olmayan "jelatin" sanatta bulmuştur. [96/ 6-7]</p>

Bu örnekteyse Arapça metinde geçen "*tantavī 'aleyhī cevānihuhū / T: kanatları saklamak*" deyimsel yapının, Türkçede '*içindeki*' ifadesiyle karşılandığı görülmektedir. Sözü geçen Arapça deyim, *birinin kendi içinde sakladığı şeyi ya da içinde bulunamı* ifade etmek için kullanılmaktadır. Çevirmen, bunun farkına vararak Türkçe metinde geçen '*içindeki*' ifadesini bağlama uygun bulmuştur.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
8	<p>قطعوا طريق الهرم في دقائق ثم انعطفوا نحو طريق سفارة، .. <u>kata'ū tarīka'l-harami</u> fi daḳā'iki şümme in'atafū naḥva tarīki Sakkāra</p>	<p>Piramitler Caddesi'ni birkaç dakikada <u>geçip</u> Sakkāra yoluna döndüler. [122/ 9-10]</p>

Arapça metinde verilen "*kata'ū't-tarīka / T: yol almak*" ifadesi, çevirmenin tercihinine göre anlamsal odaklı çevrilerek Türkçe bağlama tek ögeli bir sözcük olan '*geçmek*' eylemiyle aktarılmıştır.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
9	<p>و قالت سنية كامل لرجب: هدىء السرعة. ve ḳālet Seniyye Kâmil li'Recep: <u>haddi'i's-sur'ata</u></p>	<p>Seniyye Kâmil, Recep'e "<u>yavaşla</u>," dedi. [122/21]</p>

Bu örnekte de yine "*haddi'i's-sur'ata - T: vites yavaşlatmak/ azaltmak*" Arapça kalıbı çevirmenin tercihinine göre '*yavaşla*' eylemiyle ifade edilmiştir.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
10	و جرفه غضب مفاجيء .. ve <u>cerefehū</u> ḡaḏab-un mufāci'	beklenmedik bir şekilde <u>öfkelen</u> di ... [137/22]

Burada "*cerefehū*'-l-ḡaḏab / T: *öfke görürdü*" Arapça ifadesi, Türkçede '*öfkeye kapılmak*' yapısıyla karşılanabilir. Buradaysa çevirmen, tek ögeli olan '*öfkelenmek*' eylemini tercih eder.

	Bağlam İçinde Arapça İfade	Türkçe Çeviri
11	و از درد ريقه ثم استطرد: ve <u>izdarada rīkahū</u> şümme istatırada	sonra <u>yutkunarak</u> sözünü sürdürdü ... [148/14]

"*izdarada rīkahū*" Arapça kalıbının Türkçedeki karşılığı '*yutkunmak*' eylemidir.

1.2 Kaynak Dilde Kalıp Yapı Olmayıp Türkçeye Kalıp Yapıyla Aktarılanlar

Arapçayla Türkçe gibi farklı dil gruplarına ait ve dil özellikleri aynı olmayan diller arasında aktarma yapmak, kesin olarak beraberinde bazı değişikliklerle kaymalar getirmektedir. Bu da son derece olağan bir şeydir. Bu başlık altında, Arapça mindeki tek ögeli sözcüklerin Türkçeye kalıpla aktarıldığı örneklerle gösterilmiştir. Arapçaya karşın Türkçede (yapmak-etmek-kılmak vb.) eylemlerle kurulu kalıpların sık sık kullanıldığı için bu bölümde çokça örnek verilmiştir. Burada da romandaki bölüm sayısı kadar 18 tablo dizilmiştir. Gerektiğinde dipnotla verilerek açıklama yapılmıştır. Tekrarın önüne geçmek için çalışmanın ikinci bölümündeki tablolarda geçen ifadelere olabildiğince yer verilmemeye çalışılmıştır. Tablolarda çıkarılan her ifadeyi bir sıraya alarak toplam 364 örnek verilmiştir. Her tabloda 4 sütun dizilmiştir. İlk sütunda, Arapça ifadenin geçtiği bağlam söz konusu olmuştur. Burada ifadenin Arap alfabesiyle yazıldığı biçim, altında okunuşu transkripsiyonlu olarak Latin alfabesiyle gösterilmiştir. İkinci sütunda "*Türkçe Çeviri*" başlığı altında, çevirmenin tercihinine göre yapılan aktarmaya yer verilmiştir. Üzerine çalışılan ifade altı çizili geçmiştir. üçüncü sütunda, söz konusu ifade ayrı yazılarak gösterilmiştir. Dördüncü sütundaysa sınıflandırma çalışması yapılmıştır.

2 TABLOLAR

TABLO 1

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
1	حركة تموجية بطيبة و لكنها ذات أثر حاسم. hareke <u>temevvuciye</u> baṭī'a ve lākinnehā zāte eşerun ḥāsım	Ağır ağır, <u>dalga dalga gelen</u> ama gittikçe ilerleyen bir hareket. [15/18]	dalga dalga (gelmek)	birleşik eylem
2	ماحيا جميع القسامات و الملامح. <u>māhiyen</u> cemī'l- kašemāti ve'l-melāmiḥ	... bütün yüz hatlarını <u>yok ederek</u> ... [16/2]	yok etmek	birleşik eylem
3	احتفاء بملاحظة الرئيس و تأييدا لها. <u>ih̄tifā'en</u> bi mulāḥazati'r-re'īs-i ve <u>te'yyiden</u> lehā	Şef'in dikkatini <u>takdir</u> ve görüşünün doğruluğunu <u>tasdik edercesine</u> ... [16/10]	takdir etmek* ¹ tasdik etmek	birleşik eylem
4	و إذن فلتشهد النجوم على ذلك. ve izen fe'l-teşhedu'n- nucūm-u 'alā zālīke	o zaman yıldızlar da buna <u>tanık olsun</u> . [16/11]	tanık olmak	birleşik eylem
5	معجزة تخترق الفضاء الخارجي بغير صاروخ. mu'cize teḥtariḳu'l- feḏā'l-ḥāriciyye bi- ḡayri şārūḥin	Fezayı füzesiz <u>delip geçen</u> bir mucizeyim. [16/28-29]	delip geçmek	birleşik eylem
6	عارضاً لعينيه ظهر قارب مقلوب، .. 'āriḏan li'ayneyhī zahra kārebin <u>maklūb</u>	Enise'e <u>alabora olmuş</u> bir kayığın sırtı gibi göründü ... [17/11-12]	alabora olmak	birleşik eylem
7	أي خطأ يمكن أن يتسرب للبيان الذي نقله؟ eyye <u>hata'in</u> yumkinu en yeteserrebe li'l- beyāni'l-lezī naḳalḥū	Sunduğu raporda acaba farkında olmadan hangi <u>hatayı yapmış</u> olabilirdi? [17/16]	hata yapmak	birleşik eylem
8	قلب الأوراق في ذهول، .. ḳallaba'l-avraḳa fī zuhūlin	..., akli karışmış bir halde kağıtları <u>evirip çevirdi</u> , ... [17/28]	evirip çevirmek	deyim

¹ Eksilti yoluyla çeviri.

9	... لأنك مسطول ! li'enneke mastül	..., çünkü <u>uyuşturucunun etkisiyle kendinden geçmiştin!</u> [18/21]	kendinden geçmek*2	deyim
10	من حقى أن أطالبك بأن تمتنع وقت العمل عن البلبة .. Min haqqı en uṭalibuke bi en <u>temteni'e</u> vakte'l-a'meli 'ani'l-balba'ati	..., ama çalışma saatlerinde uyuşturucudan <u>uzak durmanı</u> istemek benim de hakkımdır. [18/25-26]	uzak durmak	deyim
11	حقق لى هذا الرجاء المتواضع .. <u>hakkık</u> li'd hāza'r-recā'e'l-mutevādı'	..., benim bu mutevazı isteğimi <u>yerine getir</u> ... [18/28]	yerine getirmek	deyim
12	إنك المریض الأبدى .. inneke'l-marīḍ-u'l- <u>ebedī</u>	sen <u>oldum</u> olası hastasın zaten. [18/31]	oldum olası	eylem birlikteliği
13	ثم نددت عن يديه المغطاتين بشعيرات بيضاء شعناء حركة وعيد. şümme neden 'an yedeyhı'l-muğatṭateyni bi şu'ayratın beydā'a şa'sā'e hareketi ve'īdin	sonra <u>keçe keçe olmuş</u> , üstü beyaz kıllarla kaplı elleriyle <u>tehdit eder</u> bir <u>hareket yaptı</u> . [19/8-9]	keçe keçe olmak	birleşik eylem
	ثم نددت عن يديه المغطاتين بشعيرات بيضاء شعناء حركة وعيد. şümme neden 'an yedeyhı'l-muğatṭateyni bi şu'ayratın beydā'a şa'sā'e <u>hareketi</u> ve'īdin	sonra keçe keçe olmuş, üstü beyaz kıllarla kaplı elleriyle tehdit eder bir <u>hareket yaptı</u> . [19/8-9]	hareket yapmak	birleşik eylem

² Arapçada 'keyif verici maddeler tüketerek kendinden geçmiş' anlamını güden "mastül" sözcüğü, Mısır kültürüne dayalı bir ifade olup Türkçede 'kendinden geçmek' deyimiyile karşılanabilmektedir. Çevirmen, bu anlamı Türk okuyucusuna aktarmak için Türkçe metne 'uyuşturucu etkisiyle' eklemesinde bulunmaya gereksinim duymuştur (ekleme yoluyla çeviri).

	<p>ثم نددت عن يديه المغطاتين بشعيرات بيضاء شعثناء حركة <u>وعيد</u> gümme neden 'an yedayhī'l-muğattāteyni bi şu'ayratın beydā'a şa'sā'e hareketi <u>ve'īdin</u></p>	<p>sonra keçe keçe olmuş, üstü beyaz kıllarla kaplı elleriyle <u>tehdit</u> <u>eder</u> bir hareket yaptı. [19/8-9]</p>	<p>tehdit etmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
14	<p>متى تفرق بين الحكومة و <u>الغزوة</u>؟! mete tufarriku beyne'l- hükümeti ve'l-<u>ğurza</u></p>	<p>'<u>esrar âlemi yaptığın</u> <u>yerle resmi dairenin</u> farkını bakalım ne zaman öğreneceksin!' [19/17-18]</p>	<p>esrar içilen küçük yer (esrar ocağı)*³</p>	<p>kültür odaklı bir ifade</p>
15	<p>تجاهلهم و جلس ينظر إلى فنجان القهوة. <u>tecāhalehüm</u> ve celese yanzura ilā fincāni'l- kahveti</p>	<p>O, onları <u>görmezden</u> <u>gelerek</u> yerine oturup kahve fincanına baktı. [19/20]</p>	<p>görmezden gelmek</p>	<p>deyim</p>
16	<p>حركة دائرية ثمرتها الحتمية <u>الدوار</u>. hareke dā'iriyye semeretuhā'l- hatmiyeti'd-<u>duvār</u></p>	<p>Semeresi kaçınılmaz olarak <u>baş dönmesi</u> olan dairesel bir hareket. [19/28-29]</p>	<p>başı dönmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
17	<p>و كلمات مشتعلة بالحماس ... ve kelimātun muştai'le bi'l-<u>hamās</u></p>	<p>şevk ve heyecanla <u>yanıp tutuşan</u> birtakım sözcükler, ... [20/1]</p>	<p>yanıp tutuşmak</p>	<p>deyim</p>
18	<p>كلما <u>عثروا</u> على على آدمي في مرجوش أو الجمالية .. kullemā '<u>aşarū</u> 'alā 'ādemiyyin fi Mergüş avv'il-Cemmāliyye</p>	<p>Mercuşta veya el- Cemāliye'de <u>ele</u> <u>geçirdikleri</u> her insanı, ... [20/5-6]</p>	<p>ele geçirmek</p>	<p>deyim</p>
19	<p>و <u>تضييع الضحايا</u> وسط هتاف الفرح المجنون .. ve <u>tadī'u</u>'d-<u>dahāya</u> vaseṭa hitāfi'l-faraḥi'l- mecnūn</p>	<p>çılginca atılan sevinç naraları arasında kurbanlar <u>can veriyor</u>, ... [20/7]</p>	<p>can vermek</p>	<p>deyim</p>

³ Kaynak Metinde geçen "*el-ğorza*" sözcüğü, Arapçada *esrarın içildiği mekanı işaret eder: esrar ocağı*. Söz konusu ifadenin, Türkçe karşılığı muhtemelen bulunmamaktadır. Çevirmen bu ifadeyi anlaşılır kılmak için '*esrâr âlemi*' eklemesinden yararlanır. Aslında öne çıkması gereken, esrar içilen küçük bir yer ifadesidir. Buna bağlı olarak açıklayıcı nitelikte olan '*esrâr âlemi*', anlamı netleştirmek ve Türk okuyucusuna kavratmak için kullanılmıştır (anlamsal çeviri / ekleme yoluyla çeviri).

20	و تصرخ التكلبي: .. ve teşruḥu's-seklā	<u>evladını yitiren bir</u> anne, ... [20/8]	evladını yitirmek	birleşik eylem
21	الرحمة يا ملوك <u>er-rahmatu</u> yā mulūk	<u>merhamet ediniz, ey</u> krallar, ... [20/8]	merhamet etmek	birleşik eylem
22	و حل الصداع مكان الخيال .. ve ḥalle'ş-şudā'u mekān'el-ḥayāl	<u>hayal görmenin yerini</u> bağ ağrısı almıştı, ... [20/11]	hayal görmek	birleşik eylem

TABLO 2

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
23	فراغ إلى اليمين احتلته عوامه دهرا .. ferāğun ile'l-yemīni <u>ihtellethū</u> 'avvametun dehren	... sağında, ... bir yüzer evin bir süre <u>işgal</u> <u>ettiği</u> bir boşluk, ... [20/17-18]	işgal etmek	birleşik eylem
24	مستسلما للمساتها الحانية <u>musteslimen</u> li lemesātihā el-ḥāniye	bu esintinin şefkatli dokunuşlarına <u>kendisini bıraktı</u> . [21/10]	kendini bırakmak* ⁴	birleşik eylem
25	و تنهد بصوت مسموع .. ve <u>tenehhede</u> bi şavtın mesmū'ın	yüksek sesle <u>âh</u> <u>çekince</u> , ... [21/15]	âh çekmek	deyim
26	و ربما أرهبه عمق الحفائر. ve rubbemā <u>erhebehū</u> 'omķu'l-ḥefā'iru	belki bu kırışıklıkların derinliğinden, (...) Enis'te <u>saygınlık</u> <u>uyandırmıştı</u> . [21/23-26]	saygınlık uyandırmak* ⁵	birleşik eylem
27	لذلك يحب كثيرا محادثته .. lizālike yuḥibbu keşīren <u>muḥādesetuh</u>	bu yüzden, (...) Enis Zeki onunla <u>sohbet</u> <u>etmeyi</u> çok seviyordu. [22/1-2]	sohbet etmek	birleşik eylem
28	و ألح عليه سؤال مباغت: .. ve <u>ellehā</u> 'aleyhī su'ālun mubāğit	ansızın <u>aklına gelen</u> şu soruyu bir türlü zihninden atamıyordu: ... [22/8]	aklına gelmek* ⁶	deyim
	yok	ansızın <u>aklına gelen</u> şu soruyu bir türlü zihninden atamıyordu: ... [22/8]	zihninden at(ma)mak* ⁷	birleşik eylem

⁴ Teslim olmak (anlamsal çeviri).

⁵ Korkutmak (anlamsal çeviri).

⁶ Israr etmek. Arapça metinde 'gelmek' anlamında kullanılmıştır. Çevirmen de anlamsal odaklı çevirerek Türkçede 'aklına gelmek' deyimini kullanmıştır.

⁷ Arapça metinde olmayıp çeviri sırasında eklenmesi uygun görülmüştür (ekleme yoluyla çeviri).

29	<p>ترى هل يوجد للمعز لدين الله الفاطمي ورثة يمكن أن يطالبوا ذات يوم بملكية القاهرة؟</p> <p>turā hel yuvcedu li'l- Mu'izz-i li-dīni'l-lāhi'l- Fātimī verešetun yumkin en <u>yutālibū</u> zāte yevmin bi milkiyyet-i'l-Kāhire</p>	<p>Acaba Fatımi Sultan Muiz li-Dinillah'ın, bir gün Kahire'nin mülkiyet hakkını <u>talep</u> <u>edebilecek</u> mirasçıları var mıdır? [22/9-10]</p>	talep etmek	birleşik eylem
30	<p>يتفقد الفناطيس <u>yetefakkadu'l-fenāfise</u></p>	<p>... hava tanklarını <u>kontrol ediyor</u>, ... [22/24-25]</p>	kontrol etmek	birleşik eylem
31	<p>يجذب العوامة بحبالها تبعا للأحوال فتطيعه، ..</p> <p>yeczibu'l-'avvāmete bi hibālilhā tibe'en li'l- ahvāli fe'<u>tuṭī'ahū</u></p>	<p>..., duruma göre yüzer evi iplerinden çekerek <u>hareket ettiriyor</u>, ... [22/25]</p>	hareket ettirmek* ⁸	birleşik eylem
32	<p>تشكر! <u>tuşkar</u></p>	<p><u>teşekkür ederim!</u> [23/4]</p>	eyvallah sağ olasin* ⁹	kültür odaklı bir ifade
33	<p>تتابع عليها كثيرون <u>tetāba'a 'aleyhā keşīrūn</u></p>	<p>pek çok <u>el değştirdi</u>. [23/17]</p>	el değştirmek	deyim
34	<p>متى عشقت امرأة آخر مرة؟ metā '<u>aşıkta</u> imra'atan āḥir marra</p>	<p>bir kadına en son ne zaman <u>âşık oldun?</u> [23/27-28]</p>	âşık olmak	birleşik eylem
35	<p>و بعد العشق ألم تجد شيئا يسرك؟ ve ba'ada'l-'işka elem tecid şey'en <u>yesurruke</u></p>	<p>aşktan sonra seni <u>mutlu edebilecek bir</u> şey bulamadın mı? [23/30]</p>	mutlu etmek	birleşik eylem
36	<p>جميل صوتك و أنت تؤذن .. cemilun şavtuke ve ente <u>tu'ezzin</u></p>	<p><u>Ezan okurken</u> sesin çok güzel. [24/1]</p>	Ezan okumak	birleşik eylem

⁸ Arapça metinde geçen "*tuṭī'ahū* / *T: itaat etmek*" eylemi, Türkçeye -çevirmenin tercihi göre- bağlam yardımıyla anlam odaklı çevrilerek '*hareket ettirmek*' yapısıyla aktarılmıştır.

⁹ Arapçada tek ögeli bir sözcük olup Mısır kültüründe *teşekkür* anlamını ifade eden "*tuşkar*" ifadesi, Türkçede '*teşekkür ederim*' yapısına benzemektedir. Ancak adı geçen ifadenin, normal teşekkür ifadelerinden farklı olarak Arapçada daha çok halk arasında ve oldukça sınırlı eğitim düzeyine sahip insanlar tarafından kullanılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu ifade, Türkçede '*eyvallah*' ya da '*sağ olasin*' yapılarına anlamca daha yakın durmaktadır.

37	أو تَغِيْب لتعود بفتاة من فتيات الليل. avv <u>teğibe</u> li te'üde bi fetâtin min feteyâti'l-leyli	veya bir hayat kadını getirmek üzere <u>gözden kaybolduğunda</u> ... [24/3-4]	gözden kaybolmak	deyim
38	فكاهقه .. fe <u>kahkaha</u>	bir <u>kahkaha</u> attı, ... [24/6]	kahkaha atmak	deyim
39	و لكنه لم يجب. ve lākinnehū lem <u>yucib</u>	..., ama bir <u>cevap</u> vermedi. [24/6]	cevap vermek	birleşik eylem
40	إن الإفراط وحده كان السبب في أن أكثر الخلفاء لم يعمرُوا طويلاً. inne'l- <u>ifrāta</u> vehdehū kâne's-sebebe fi enne ekşere'l- <u>hulefā'a</u> lem yu'ammirū <u>ṭavīlan</u>	Halifelerin çoğunun uzun yaşamamasının tek sebebinin her şeyde <u>aşırıya gitmeleri</u> ... [24/14-15]	aşırıya (aşırı) gitmek	deyim
41	كنخلة مقوسة .. ke'naḥlatin <u>mukavvese</u>	... <u>bel</u> vermiş hurma ağacı gibi ... [24/17]	bel vermek* ¹⁰	deyim
42	لو لم تحب هذه الحياة لهجرتها. lev lem tuḥibbe hāzihī al-ḥayata <u>lehecerteḥā</u>	eğer sen bu hayatı sevmemiş olsaydın, bu yüzer evi <u>terk ederdin</u> , ... [24/24-25]	terk etmek	birleşik eylem
43	فاقترب منه مستطعاً آخر تعليماته قبل أن يذهب. fe' <u>ktaraba</u> minhū mustaṭli'an ta'limātihī <u>ḳabla en yezḥebe</u>	gitmezden önce son talimatlarını sormak üzere <u>yakınına gelmişti</u> . [25/2]	yakınına gelmek* ¹¹	birleşik eylem

¹⁰ Kamburlaşmak.

¹¹ Arapça metinde geçen "iḳtaraba" ifadesi, Türkçede 'yakınlaşmak' eyleminde karşılık bulur. Çevirmen buna, onun eş anlamlısı olan 'yakınına gelmek' yapısını tercih etmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

TABLO 3

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
44	جمعت الجوزة و لوازمها. <u>cumi'atu'l-gōza</u> ve levāzimiḥā	nargilr ve levazımatı <u>hazır edildi.</u> [25/18]	hazır et(il)mek* ¹²	birleşik eylem
45	ترجع أنيس وراء الصينية .. <u>tereḇa'a</u> Enis verā'a'ş- şniyye	Enis Zeki, sininin arkasına <u>bağdaş kurup</u> <u>oturmuş.</u> ... [25/21]	bağdaş kurmak	birleşik eylem
46	مضت إلى الشرفة و هي تحييه بمرح .. maḍat ile'ş-şurfet-i ve hiye <u>tuhayyihī</u> bi maraḥin	balkona geçip neşeli bir şekilde ona <u>selam</u> <u>verince,</u> ... [26/6]	selam vermek	birleşik eylem
47	عانس في الخامسة و الثلاثين .. 'ānis fi'l-ḥāmiseti ve'ş- şelāsīn	otuz beş yaşındaydı... <u>hiç evlilik yapmamıştı.</u> [26/8-11]	evlilik yapmamak* ¹³	birleşik eylem
48	ترجمت عشرين صفحة فولسكاب. <u>tercemtu</u> 'iştirine şafḥa fuluskāb	tam yirmi büyük boy sayfa <u>çeviri yaptım.</u> [26/23]	çeviri yapmak	birleşik eylem
49	و راح يعرض بامرأة عابدة للحب. ve rāḥa <u>ya'riḍu</u> b'imra'a 'ābide li'-ḥubb	aşk kölesi bir kadından <u>söz etmeye</u> başladı. [26/33]	söz etmek	birleşik eylem
50	و قالت بسخرية مقعدة نبرته السابقة: .. ve <u>kālet</u> bi suḥriyetin <u>mukallideten</u> nabratehu's-sābiḳa	Leyla soğuk bir gülümsemeye ve de onun az önceki alaylı ses tonunu <u>taklit</u> <u>ederek:</u> (...) dedi. [27/3-4]	taklit etmek	birleşik eylem

¹² Burada özgün metinde verilen "*cumi'at / T: toplanmak*" eylemi, anlamına göre çevrilerek Türkçe bağlamda '*hazır edilmek*' yapısıyla ifade edilmiştir.

¹³ Arapçada " 'ānis " sözcüğünün Türkçe karşılığı '*evde kalmak*' deyimidir. Çevirmen, bu ifade için Türkçede '*evlilik yapmamak*' birlikteliğini yeğlemiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

51	فَأَمِنْ بِأَنْهَا لَا تَقَاسُ فِي لَهْوِهَا بِامْرَأَةٍ مِثْلَ فَيْكُتُورِيَا مَلِكَةٍ العصر المحافظ المشحون بالتقاليد. fe'āmene bi ennehā lā tuqāsu fī lehvihā bi'mra'atın mişli Victoria meliket-i'l- 'aşrı'l-muḥāfizı'l- meşhūn bi't-teḳālīd	bu yüzden, müziplikte onu, geleneklerle dolu tutucu çağın kraliçesi Victoria ile mukayese etmemek gerektiğinden <u>emin</u> oldu. [27/8-10]	emin olmak	birleşik eylem
	فَأَمِنْ بِأَنْهَا لَا تَقَاسُ فِي لَهْوِهَا بِامْرَأَةٍ مِثْلَ فَيْكُتُورِيَا مَلِكَةٍ العصر المحافظ المشحون بالتقاليد. fe'āmene bi ennehā lā tuqāsu fī lehvihā bi'mra'atın mişli Viktoria meliket-i'l- 'aşrı'l-muḥāfizı'l- meşhūn bi't-teḳālīd	bu yüzden, müziplikte onu, geleneklerle dolu tutucu çağın kraliçesi Victoria ile <u>mukayese</u> <u>etmemek</u> gerektiğinden emin oldu. [27/8-10]	mukayese et(me)mek	birleşik eylem
52	و لما أَلَحَّ عَلَيْهَا بِعَيْنِيهِ أَجَابَتْ: .. ve lemmā <u>alahhā</u> 'aleyhā bi'ayneyhī ecābet	bakışlarıyla <u>ısrar</u> <u>edince</u> , Leyla cevapladı: ... [27/13]	ısrar etmek	birleşik eylem
53	و خالد نفسه ورتك بعد هجر رجب لك. ve ḥālid-un nefsehū <u>veriseki</u> ba'da hacri Receb-in lek	aslında sen Halit'e, Recep seni terk ettikten sonra <u>miras</u> <u>kaldın</u> . [27/23-24]	miras yemek* ¹⁴	deyim
54	و طرحت مسألة غاية في الفلسفة، .. ve <u>tarahat</u> mes'eleten fī ğāyeti'l-felsefe	ve oldukça felsefi bir bilmeceye <u>yol açmıştı</u> . [28/4]	yol açmak* ¹⁵	deyim
55	و إنها لذلك لا يمكن أن تدعن لرغبتة هو على رغم صداقتهم و إلا كانت بغيا. ve innehā li-zālike lā yumkinu en <u>tuz'ine</u> li'rağbatihī ve illā kānet begiyyen	dostluklarına rağmen Enis'in isteğine <u>karşılık veremezmiş</u> , aksi takdirde fahişe olmuş. [28/5-6]	karşılık ver(me)mek* ¹⁶	birleşik eylem

¹⁴ Kaynak metindeki *verise* eylemi, Türkçedeki 'miras yemek' ifadesine benzemektedir. çevirmenin tercihinine göre Türkçe bağlamda geçen 'miras kalmak' yapısının kullanılması uygun görülmüştür.

¹⁵ Önermek (anlamsal çeviri).

¹⁶ Arapça metinde geçen "*tuz'inu* / T: kabullenmek" eylemi, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek 'karşılık vermek' yapısıyla aktarılmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

56	فرأى الأصدقاء يتتابعون في حيوية، .. fe ra'ā'l-aşdıķā'a yetetābe'üne fī hayaviyye	..., arkadaşlarının enerjik bir halde <u>peş peşe geldiklerini</u> gördü. [28/19]	peş peşe gelmek	birleşik eylem
57	فأجاب أنيس و هو يخمن: .. fe'ecābe Enis ve huve <u>yuḥamminu</u>	Enis <u>tahmin yürüterek</u> cevapladı: ... [28/26]	tahmin yürütmrk	birleşik eylem
58	و لكنى سمعت أنباء مذهلة حقا .. ve lākinnī sami'tu enbā'en <u>muzhiletan</u> ḥaḳḳan	ama ben gerçekten <u>hayret verici</u> bazı haberler duydum. [29/10]	hayret verici (olmak)	birleşik eylem
59	ما أكثر ما نسمع .. mā akşere mā <u>nesma'</u>	ne kadar da çok <u>laf dolaşiyor</u> , ... [29/12]	laf dolaşmak* ¹⁷	deyim
60	فماذا بهمكم؟ femāzā <u>yehummukūm</u>	başka bir şey neden <u>umrunuzda olsun</u> ki? [28/18]	umurunda ol(ma)mak	birleşik eylem
61	اسمعوا ما حصل لى اليوم مع المدير العام .. isma'ū mā <u>ḥaşala</u> liye'l- yevme ma'al-mudīri'l- 'ām	bugün Genel Müdür'le <u>başından geçeni</u> anlatayım size. [29/21]	başından geçemk	deyim
62	و اختفى النيل .. ve <u>ihtefe'n-Nīl</u>	Nil Nehri, ..., <u>görünmez olmuştu</u> . [29/27-30]	görünmez olmak	birleşik eylem
63	و أسوأ ما يمكن أن تتوقع هو أن تنتهي السهرة .. ve esve'u mā yumkinu en tetevaḳka'u huve en <u>tentehi's-sehretu</u>	bekleyebileceğin tek kötü şey, gecenin <u>sona</u> <u>erivermesi</u> ; ... [30/1]	sona ermek	birleşik eylem
64	و إلا ما ترك لنا امرأة لنهنأ بها .. Ve illā mā tereke lenā imra'atan li <u>nehne'e</u> bihā	aksi takdirde ondan bize <u>hoş vakit</u> <u>geçireceğimiz</u> bir kadın düşmezdi. [30/13-14]	hoş vakit geçirmek	birleşik eylem

¹⁷ Kaynak metindeki "nesma" / T: duymak" eylemi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçede 'laf dolaşmak' yapısıyla ifade edilmiştir (benzer anlam ve farklı yoluyla çeviri).

65	فقال لا تكترث لشيء. fe kâla lâ <u>tekteris</u> li şey'in	hiçbir şeyi <u>kafaya takma</u> . [30/27]	kafaya takmak	deyim
66	تبختر <u>tebehtere</u>	<u>kasıla kasıla yürü</u> . [31/3]	kasıla kasıla yürümek	birleşik eylem
67	أنيس بك يتفلسف. Enis Beik <u>yetefelsef</u>	Enis Bey <u>felsefe yapıyor</u> . [31/8]	felsefe yapmak	birleşik eylem
68	لم يعد هناك من نكات .. lem ye'ud hunāke min <u>nükātīn</u>	artık <u>fıkra mıkra</u> yok, ... [31/13]	fıkra mıkra	ikileme
69	و تواصل الحديث بين المساطيل بلا مبالاة .. ve <u>tevāsala'l-ḥadīs-u</u> beyne'l-mesāṭīl-i bilā mubālāt	sarhoşlar arasındaki konuşmalar, hiç aldırış etmeksizin <u>devam</u> <u>edince</u> , ... [31/18]	devam etmek	birleşik eylem
70	و قرر أن ينتظر ما يحدث بلا مبالاة. ve <u>karrara en yantazira</u> mā yeḥduše bilā mubālāt	Enis de olacakları hiç umursamadan beklemeye <u>karar verdi</u> . [30/19]	karar vermek	birleşik eylem
71	ثم تراجع و اختفى. şümme <u>terāce'a</u> ve ḥtefā	sonra geriye dönerek <u>gözden kayboldu</u> . [31/21-22]	gözden kaybolmak	deyim
72	و هو لا يخلو كذلك من الرقص و الغناء .. ve huve lā <u>yeḥlū</u> kezālike mine'r-raḫşī ve'l-ġinā'	orası da, aynı şekilde, dans ve şarkıdan hiç <u>yoksun kalmaz</u> . [31/31]	yoksun kalmak	deyim
73	و أول ما خطر لي بعد ذلك .. ve evvele mā <u>ḥatara lī</u> ba'da zālike	bundan sonra ilk <u>aklıma gelen</u> şey, ... [33/9]	aklına gelmek	deyim
74	و لو كنت تهتم بالحب لكان لك منه ما تشاء و أكثر. velev künthe <u>tehtemme</u> bi'l-ḥubbi le-kāne leke minhu mā teşā'a ve ekşere	şayet aşka meşke <u>ilgi</u> <u>duyacak olsaydın</u> , dilediğini fazlasıyla elde ederdin. [33/19-20]	ilgi duymak	birleşik eylem

	<p>و لو كنت تهتم بالحب لكان لك منه ما تشاء و أكثر.</p> <p>velev kün̄te tehtem̄me bi'l-<u>ḥubbi</u> le-kāne leke minhu mā teṣā'a ve ekṣere</p>	<p>şayet <u>aşka meşke</u> ilgi duyacak olsaydın, dilediğini fazlasıyla elde ederdin.</p> <p>[33/19-20]</p>	<p>aşk meşk</p>	<p>ikileme</p>
--	---	---	-----------------	----------------

TABLO 4

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
75	و انتبه إلى وجود سنية كامل لأول مرة .. ve <u>intebehe</u> ile vücūd-i Seniyye Kâmil-i li evveli marra	Seniyye Kâmil'in orada olduğunu ilk kez <u>fark edip</u> ... [35/14]	fark etmek	birleşik eylem
76	ثم راح يقدمها يقدمها قائلا: .. sümme rāḥa <u>yukaddimuhā</u> kā'ilen	Recep daha sonra Sena'ya Seniyye'yi <u>takdim ederek</u> dedi ki: ... [35/17]	takdim etmek* ¹⁸	birleşik eylem
77	لم يخن زوجه مرة واحدة، .. lem <u>yehun</u> zevcehū marratan vāḥide	... tek bir kez olsun eşine <u>iharet etmemiş!</u> [36/15-16]	iharet et(me)mek	birleşik eylem
78	و سوف ينجح في إدراكه ذات ليلة، .. ve sevfe yencehū fī <u>idrākihī</u> zāte leyle	..., bir gece onu <u>idak etmeyi</u> başaracak. [36/23-24]	idrak etmek* ¹⁹	birleşik eylem
79	و أحب أن أخبرك بأنه يحلم كثيرا بمدينة فاضلة خيالية، .. ve uḥibbu en uḥbireki bi ennehū <u>yehlumu</u> keşiren bi-medīne fāḍıla ḥayāliyye	sana şunu söylemek isterim ki bu adam, çoğu zaman erdemli bir kent'in <u>düşünü</u> <u>kuruyor</u> . [36/29-30]	düş kurmak	birleşik eylem
80	و لكن الإباحية من سماتها الظاهرة .. ve lākinne'l- <u>ibāhiyyet</u> -e min simātiha'z-zāhire	..., ama en belirgin özelliklerinden birinin <u>cinsellikte sınır</u> <u>tanımama</u> olduğunu söyleyebilirim. [37/8-9]	cinsellikte sınır tanımamak* ²⁰	birleşik eylem
81	تساءل مصطفى راشد محركا تفاحة آدم: .. tesā'ele Mustafa Râşid <u>muharriken</u> tuffāḥata âdem	Mustafa Râşit, âdem elmasını <u>hareket</u> <u>ettirerek</u> sordu: ...	hareket ettirmek	birleşik eylem

¹⁸ Tanıştırmak.

¹⁹ Yetişmek/ ulaşmak.

²⁰ Kaynak metinde geçen "*ibāhiyye*" ifadesi, genelde '*porno*' sözcüğüyle çevrilmektedir. Çevirmen, söz konusu ifadeyi anlam odaklı çevirerek Türkçe bağlama '*cinsellikte sınır tanımama*' yapısını daha uygun bulmuştur.

82	و بدت سناء قلقة ve bedet Senâ <u>kalika</u>	Sena <u>tedirgin olmuş</u> görünüyordu. [38/8]	tedirgin olmak	birleşik eylem
83	و لديها ما يشغلها عن إز عاجنا .. ve ledeyhā mā <u>yeşğaluhā</u> 'an iz'ācinā	<u>onların işleri</u> , bizi rahatsız edemeyecek kadar <u>başlarından</u> <u>aşkın</u> . [38/21-22]	işi başından aşkın (olmak)	deyim
	و لديها ما يشغلها عن إز عاجنا .. ve ledeyhā mā <u>yeşğaluhā</u> 'an <u>iz'ācinā</u>	onların işleri, bizi <u>rahatsız edemeyecek</u> kadar <u>başlarından</u> aşkın. [38/21-22]	rahatsız etmek	birleşik eylem
84	فقال أنيس لنفسه إنه يخاف في الحقيقة على ابنته، .. feḳāla li-nefsihī innehū <u>yeḥāfu</u> fi'l-ḥaḳīḳati 'ala ibnetih	Enis, onun aslında kendi kızı için <u>endişe</u> <u>ettiğini</u> düşündü. [38/31]	endişe etmek	birleşik eylem
85	و لو عاشت ابنتي لكانت قرينة لسناء. ve lev 'āšet ibnetī le- kānet ḳarīneten li-Senâ	..., şayet benim kızım <u>hayatta olsaydı</u> , şimdi Sena ile aynı yaşta olacaktı, ... [39/1-2]	hayatta olmak	deyim
86	يستحسن ألا نسميه، .. yusteḥsenu el-lā <u>nusemmih</u>	ona <u>ad vermememiz</u> daha iyi olacak. [39/7]	ad vermek	birleşik eylem
87	و لا أستبعد أن أسمع نفس الصوت و هو يأمرني بعمل خارق يذهل له من لا يؤمن بالمعجزات. ve lā esteb'idu en esme'e nefse's-şavti ve huve ye'murunī bi'amalin ḥārīḳun <u>yezhelu</u> lehū men lā yu'minu bi'l-mu'cizāt	aynı eserin, bana mucizelere inanmayanları bile <u>şaşkına çevirecek</u> olağanüstü bir şey yapmayı emredeceği gece çok uzakta değil. [39/9-10]	şaşkına çevirmek	deyim
88	و هل تجدین وقتنا للمذاكرة؟ ve hel tecidīne vaḳtan li'l- <u>muzākere</u>	<u>ders çalışmaya</u> vakit bulabiliyor musun? [39/15-16]	ders çalışmak	birleşik eylem
89	فأجاب رجب: .. fe'ecābe Recep	Recep buna <u>yanıt</u> <u>verdi</u> : ... [39/17]	yanıt vermek	birleşik eylem

90	فقاطعه رجب: اسكت يا رجعي، .. fe'kātā'ahū Recep: iskut yā recī	Recep sözünü keserek: 'sus gerici!' dedi. [39/25]	sözünü kesmek	deyim
91	دعيني أدرس وجهك، .. de'īnī edrisu vecek	izin ver de yüzünü inceleyeyim. [39/28]	izin vermek* ²¹	birleşik eylem
92	يجب أن نهنيء أنفسنا جميعا، .. yecibu en nuhenni' enfusenā cemī'en	hep beraber kendimizi tebrik etmemiz, (...) gerekiyor. [40/21-22]	tebrik etmek	birleşik eylem
93	الساعة يمكن أن نقول إن الفاشية قد اندحرت تماما، .. es-sā'at-e yumkinu en naķūle enne'l-fāşiyet-e kad indeharat tamāmen	şu an itibarıyla diyebilirim ki faşizm kesin olarak hezimete uğramış, ... [40/22-23]	şu an itibarıyla* ²²	kalıp yapı
	الساعة يمكن أن نقول إن الفاشية قد اندحرت تماما، .. es-sā'at-e yumkinu en naķūle enne'l-fāşiyet-e kad indeharat tamāmen	şu an itibarıyla diyebilirim ki faşizm kesin olarak hezimete uğramış, ... [40/22-23]	hezimete uğramak	deyim
94	و أن بديهيات إقليدس قد تلاشت. ve enne bediyyāt-i İklīdis kad telāšet	Öklid'in aksiyomları artık geçerliliğini yitirmiştir. [40/24]	geçerliliğini yitirmek* ²³	birleşik eylem
95	فقال متأسفاً : .. feķāla mute'essifen	Halit özür dileyerek (...) diye karşılık verdi. [40/28-29]	özür dilemek	deyim
96	اللجنة. el-la'na	Allah kahretsin. [40/31]	Allah kahretsin* ²⁴	bir ilenme sözü

²¹ Arapça metinde geçen "de'īnī / T: bırakmak" ifadesi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçeye 'izin vermek' yapısıyla aktarılmıştır.

²² Şimdi.

²³ Arapça metinde geçen "telāšet" eylemi, Türkçede 'yok olmak' ifadesine benzemektedir. Çevirmen buna, Türkçede 'geçerliliğini yitirmek' yapısını yeğlemiş bulunmaktadır.

²⁴ Arapçada "el-la'na/ T: lanet" ifadesinin, Türkçede 'Allah kahretsin' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

97	و ذات يوم دفعت إلى معركة دامية وأنا أخلص بين متخاصمين. ve zāte yevm duf'itu ilā ma'reketin ve enā <u>uhallisu</u> beyne mutaḥāšimeyni	bir gün, iki düşman arasında <u>arabuluculuk</u> <u>yaparken</u> kendimi kanlı bir savaşın içinde buldum. [41/6-7]	arabuluculuk yapmak	birleşik eylem
98	و راح يتأمل نقوش الصينية النحاسية المرسومة على هيئة دوائر متداخلة.. ve rāḥa yete'emmēl nuḳūš-a-š-šiniyyet-i'n- nuḥāsiyye el-mersūme 'alā hey'eti devā'ır-ın <u>mutedāhile</u>	..., iç içe geçmiş dairelerle bezeli bakır tepsinin işlemelerini incelemeye koyuldu. [41/10-11]	iç içe geçmek	birleşik eylem
99	و تتاجى العروسان:.. ve <u>tenāca</u> 'l-a-rusān	yeni sevgililer <u>fısıltıyla</u> <u>konusuyorlardı</u> : ... [41/18-19]	fısıltıyla konuşmak* ²⁵	birleşik eylem
100	و لم يبدع الإنسان ما هو أصدق من المهزلة. ve lem <u>yubdi</u> 'u'l-insānu mā huve aşdaḳu mine'l- mehzele	insanoğlu saçmalıktan daha gerçek bir şey <u>icat etmemiştir</u> . [41/27]	icat etmek	birleşik eylem
101	ألا يعجبك الحال؟ elā <u>yu'</u> cibuke'l-ḥāl	durum <u>hoşuna</u> <u>gitmiyor</u> mu? [42/6]	hoşuna gitmek	deyim
102	جاءته نسمة عطرة من حديقة القصر. cā'ethū neseme ' <u>atıra</u> min ḥadīḳati'l-ḳaṣr	... kasrın bahçesinden <u>mis gibi</u> bir esinti geldi. [42/23-24]	mis gibi* ²⁶	deyim
103	فقلت: قد هلكت. feāḳulte: ḳad <u>helektu</u>	böyle olunca ' <u>şimdi</u> <u>mahvoldum</u> ', dedin [43/1-2]	mahvolmak	birleşik eylem

²⁵ Fısııl fısııl/ fısııldayarak konuşmak.

²⁶ Hoş kokulu.

TABLO 5

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
104	بعد دش بارد .. ba'da duşş-ın bārid-in	..., soğuk bir <u>duş</u> <u>aldıktan</u> sonra ... [43/16]	duş almak	birleşik eylem
105	لو فى الإمكان أن يدعو المدير العام إلى العوامة .. levv fi'l- <u>imkāni</u> en yed'ū'l-mudīre'l-'āmi ile'l-a'vvāmeti	şayet Genel Müdür'ü yüzer eve <u>davet etmesi</u> mümkün olabilseydi ... [43/19-20]	davet etmek	birleşik eylem
	لو فى الإمكان أن يدعو المدير العام إلى العوامة .. levv fi'l- <u>imkāni</u> en yed'ū'l-mudīre'l-'āmi ile'l-a'vvāmeti	şayet Genel Müdür'ü yüzer eve davet etmesi <u>mümkün olabilseydi</u> ... [43/19-20]	mümkün olmak	birleşik eylem
106	و لاسئل من قبضتها البرنزية أشواكها المؤذية. ve l'estelle min kabđatihā'l-brunziyyeti eşvākehā el-mu'ziyyeti	... ve bronz avuçlarından can acıtan dikenleri <u>çekip</u> <u>çıkartabilirdi</u> . [43/21-22]	çekip çıkarmak* ²⁷	deyim
	و لاسئل من قبضتها البرنزية أشواكها المؤذية. ve l'estelle min kabđatihā'l-brunziyyeti eşvākehā el- <u>mu'ziyyeti</u>	... ve bronz avuçlarından <u>can</u> <u>acıtan</u> dikenleri çekip çıkartabilirdi. [43/21-22]	can acıtmak* ²⁸	deyim
107	سمارة بهجت ترغب فى زيارة العوامة! Semāra Behcet terǧabu fī ziyāreti'l-a'vvame	Semāra Bhçet, yüzer evi <u>ziyaret etmek</u> istiyor. [44/13-14]	ziyaret etmek	birleşik eylem
108	حتى أنيس نفسه و إن لم يكف عن العمل. hattā Enis nefsehū ve in lem <u>yekuffu</u> 'ani'l-a'mel	..., hatta Enis bile, her ne kadar nargileyi hazırlamaktan <u>elini</u> <u>çekmese</u> de ... [44/15-16]	elini çekmek* ²⁹	deyim

²⁷ Deyim temel anlamıyla kullanılmıştır: *çıkarmak*.

²⁸ *Eziyet verici*.

²⁹ Arapçada "*yekuffu / T: bırakmak*" eylemi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçede '*elini çekmek*' yapısıyla karşılanmıştır.

109	فقال أحمد نصر أيضا : .. fekāla Ahmed Nasr-u aydan	Ahmet Nasr, yine <u>söze girerek</u> : .. [45/9]	söze girmek* ³⁰	birleşik eylem
110	فقال بتوكيد: .. fekāla bitevkīd	Ali es-Seyyid, bu kez <u>üstüne basa basa</u> : (...) dedi. [45/17-18]	üstüne basmak	deyim
111	اعترض السؤال أفكارهم في تطفل مزعج، .. i'tarada's-su'āl-u afkārahum fī teṭaffuln muz'ic	bu soru, beklenmedik ve can sıkıcı biçimde onların düşüncelerini <u>allak bullak etti</u> , ... [45/26-27]	allak bullak etmek* ³¹	birleşik eylem
112	فقال على السيد موجهًا خطابه للجميع دون توقف عند مقاطعة أنيس: .. fekāla Ali es-Seyyid muveccihen ḥiṭābehū li'l-cemī'i dūne tevaḳḳuf 'inde mukāta'ati Enis	Ali es-Seyyid, Enis'in <u>araya girişine</u> aldırmaksızın, herkese hitaben konuştu: ... [46/14-15]	araya girmek* ³²	deyim
113	و لكن على السيد اعترض قائلًا؟ .. ve lākinne Ali es- Seyyid-u i'tarada kā'ilen	ancak Ali es-Seyyid <u>karşı çıktı</u> : ... [46/5]	karşı çıkmak	deyim
114	لا تقبل أن تعامل كامرأة مستهترة .. lā taḳbalu en tu'āmele ke'imratn mustehtire	kendisine ahlaksız bir kadın gibi muamele edilmesini asla <u>kabul etmez</u> . [46/23-24]	kabul etmek	birleşik eylem
	لا تقبل أن تعامل كامرأة مستهترة .. lā taḳbalu en tu'āmele ke'imratn mustehtire	kendisine ahlaksız bir kadın gibi <u>muamele edilmesini</u> asla kabul etmez. [46/23-24]	muamele et(il)mek	birleşik eylem

³⁰ Söze karışmak.

³¹ Anlamsal çeviri. Burada Arapça metindeki " i'tarada / T: engel olmak " eylemi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçe bağlamdaki 'allak bullak etti' ifadesiyle karşılanmıştır.

³² Burada deyim, 'sözünü kesmek' anlamında kullanılmıştır.

115	و معروف أنها رفضت زواجا برجوازيًا فاخرًا على رغم مرتبها الصغير. ve ma'rūfun ennehā <u>rafadat</u> zevācen burjuvāziyyen fāhiren 'alā roġmi murettebehā aṣ-ṣaġīr	azıcık maaşına rağmen hâli vaktinde yerinde bir burjuvanın evlenme teklifini <u>geri</u> <u>çevirdiği</u> herkesçe bilinen bir şey. [47/7-8]	geri çevirmek* ³³	birleşik eylem
	و معروف أنها رفضت زواجا برجوازيًا فاخرًا على رغم مرتبها الصغير. ve ma'rūfun ennehā rafadat zevācen burjuvāziyyen fāhiren 'alā roġmi murettebehā aṣ-ṣaġīr	azıcık maaşına rağmen hâli vaktinde yerinde bir burjuvanın evlenme teklifini geri çevirdiği herkesçe bilinen bir şey. [47/7-8]	hâli vaktinde yerinde	deyim
116	إذا صح الحكم عليها من قلبها فهي فتاة متطرفة .. izā ṣaḥḥa'l- <u>hukm</u> -u 'aleyhā min ḳalbihā fehiye fetāt mutetarrıfa	eğer kalbinden hareket ederek hakkında <u>hüküm verecek</u> olursak, o zaman onun uç fikirlere sahip bir kız olduğunu söylememiz gerek. [47/13-15]	hüküm vermek	birleşik eylem
	إذا صح الحكم عليها من قلبها فهي فتاة متطرفة .. izā ṣaḥḥa'l- hukm-u 'aleyhā min ḳalbihā fehiye fetāt <u>mutetarrıfa</u>	eğer kalbinden hareket ederek hakkında hüküm verecek olursak, o zaman onun <u>uç fikirlere sahip</u> bir kız olduğunu söylememiz gerek. [47/13-15]	uç fikirlere sahip olmak* ³⁴	birleşik eylem
117	ماذا يضطركم إلى استضافة امرأة خطيرة .. māzā <u>yaḍtarrukūm</u> ilā istidāfeti imra'atın ḥaṭıra	..., tehlikeli bir kadını konuk etmeye <u>sizi</u> <u>mecbur eden</u> nedir? [47/25]	mecbur etmek	birleşik eylem
	ماذا يضطركم إلى استضافة امرأة خطيرة .. māzā yaḍtarrukūm ilā <u>istidāfeti</u> imra'atın ḥaṭıra	..., tehlikeli bir kadını konuk etmeye <u>sizi</u> mecbur eden nedir? [47/25]	konuk etmek	birleşik eylem

³³ Reddetmek.

³⁴ Aşırı gitmek.

118	<p>فإذا شئتم دعوتها إلى هنا بالتليفون .. fe'izā ši'tüm da'avtuhā ilā hunā bi't-<u>tīlīfōn</u></p>	<p>eğer isterseniz <u>telefon</u> <u>açıp</u> onu buraya davet edebilirim. [47/29]</p>	<p>telefon açmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
119	<p>هل أخبرتها بأن الذى يجمعنا ها هنا هو الحوت؟ hel aḥbertehā bi'enne'l- lezī <u>yecme'unā</u> hunā huve'l-ḥūt</p>	<p>ona, bizi burada <u>bir</u> <u>araya getirenin</u> yunus olduğunu söyledin mi? [47/30-31]</p>	<p>bir araya getirmek</p>	<p>deyim</p>

TABLO 6

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
120	و لكن رجب القاضى أشار إلى أنيس قائلا باستهانة: .. ve lākinne Recep el- Kādī aşāra ilā Enīs'in ķā'ilen bi'stihāne	..., Recep el-Kādī, Enis'e umursamaz bir tavırla <u>işaret ederek</u> : ... [48/11-12]	işaret etmek	birleşik eylem
121	وقف الرجال جميعا. <u>vakafa</u> 'r-ricāl-u cemī'en	..., bütün erkekler <u>ayağa kalktı</u> . [48/17]	ayağa kalkmak* ³⁵	deyim
122	و لكن أنوثتها جذابة بلا عائق. ve lākinne unūsetuhā <u>cezzāba</u> bilā 'āik-ın	..., ancak dişiliği de tam manasıyla <u>baştan</u> <u>çıkartıcıydı</u> . [48/26]	baştan çıkartıcı (olmak)* ³⁶	deyim
123	رأى أم مجاملة؟ ra'yyun em <u>mucāmele</u>	gerçek mi söylüyorsun, yoksa <u>iltifat mı ediyorsun?</u> [49/18-19]	iltifat etmek	birleşik eylem
124	دون أن تمر بالأرشيف أو تسجل في دفتر الوارد. düne en temurra bi'l- arşiv avv <u>tuseccle</u> fī defter-i'l-vārid-i	..., ama ne arşive uğruyor, ne de gelen evrak defterine <u>kayda</u> <u>giriyor</u> . [49/28-29]	kayda girmek	birleşik eylem
125	و قد استحق منذ نشرها أن يدعى بحق خالد الحنش! ve kad <u>istehakka</u> munzu neşrihā en yud'ā bi <u>ħaķķ</u> -ın Ĥālīd-u'l- ħaneş	hikayenin yayımlandığı günden itibaren Halit, gerçekten 'piton Halit' diye çağrılmayı <u>ħak</u> <u>etti!</u> [50/1-2]	hak etmek	birleşik eylem
126	قصة غريبة ومثيرة. ķışşa ġarība ve <u>musīre</u>	ilginç ve <u>heyecan</u> <u>verici</u> bir hikaye. [50/]	heyecan verici (olmak)	birleşik eylem
127	فقال رجب: fekāla Recep	bunun üzerine Recep <u>lafa girdi</u> : ... [50/9]	lafa girmek* ³⁷	birleşik eylem

³⁵ Durmak.

³⁶ Arapça metinde "cezzāba - T: çekici/ alımlı" ifadesinin, Türkçeye anlam odaklı çevrilmekle 'baştan çıkartıcı' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

³⁷ Demek/ söylemek.

128	قلبك الذى حدثك أم وشايات على السيد؟ ḳalbuki'l-lezī ḥaddeṣeki emm viṣāyāt-u Ali es- Seyyid	Sana bunu söyleyen kalbin miydi, yoksa bunlar, Ali es- Seyyid'in <u>ara bozucu</u> <u>sözleri</u> mi? [50/19-20]	ara bozucu sözler	birleşik sözcük
129	اعتبرني كذلك، .. i'tebirmī kezālik	..., beni de öyle <u>kabul</u> <u>et</u> , .. [51/1]	kabul etmek	birleşik sözcük
130	حمل أنيس المجرمة إلى عتبة الشرقة بعد أن زودها بقطع من فحم. ḥamele Enis-u'l- mecmerete ilā 'atebeti'ş-şurfeti ba'da en zevddehā bi ḳıtan min feḥm	Enis, birkaç kömür <u>ilave ettikten</u> sonra mangalı balkonun eşiğine taşıyıp ... [51/3]	ilave etmek* ³⁸	birleşik eylem
131	ثم تلاقت أجنحتها مكونة موجة راقصة نقية شفافة مكللة الأطراف بزرقه خيالية، .. sümme telākat ecnihetuhā mukevvineten mevceten <u>rākısa</u> naḳıyya şeffāfa mukeliletan'l-aṭrāfa bi zurḳatın ḥayāliyye	..., kanatları birleşerek şeffaf, duru, uçları hayal maviliğiyle taçlanmış, <u>dans eden</u> bir dalga oluşturdu. [51/9-10]	dans etmek	birleşik eylem
132	و صرخت أصوات نسائية .. ve <u>sarahat</u> ašvāt-un nisāiyye	kadınlar <u>çığlık atmaya</u> başlayınca ... [51/12]	çığlık atmak	deyim
133	و اعترف فيما بينه وبين نفسه بإعجابه غير المحدود بالنار. ve'terefe fīmā beynehū ve beyne nefsehū bi i'cābihi ḡayri'l-meḥdūdi bi'n-nār	içinden, ateşe olan sonsuz hayranlığımı <u>itiraf etti</u> . [51/13]	itiraf etmek	birleşik eylem

³⁸ Donatmak (anlamsal çeviri).

134	لا . . لا، لا يجوز الحكم على الناس في أوقات فراغهم . . lā lā lā yecūzu'l- <u>hukmu</u> 'ala'n-nās-i fī avkāṭ-i ferāḡihim	hayır, hayır. insanlar hakkında, boş vakitlerinde ne yaptıklarına bakarak <u>değerlendirme yapmak</u> doğru değildir. [51/28-29]	değerlendirme yapmak* ³⁹	birleşik eylem
135	و مقالات الكاتب تتكفل بالكشف عنه . . ve maḡālāt-ı'l-kātib-i tetekeffelu bi'l- <u>keşfi</u> 'anhū	... : kaldı ki yazarın makaleleri, onu <u>ele</u> <u>vermek</u> için yeterlidir, ... [52/4-5]	ele vermek* ⁴⁰	deyim
136	و لكن هذه الفتاة صادقة للأسف! ve lākin hāzh'l-fetāt-u <u>şādika</u> li'l-esef	ama bu genç kız, ne yazık ki <u>doğruyu</u> <u>söylüyor</u> . [52/10-11]	doğruyu söylemek	birleşik eylem
137	على حين تحلم أكثرية الكاتبين بالإقتناء و الإثراء و ليالى الأنس فى المعمورة .. 'alā hīni <u>tehlumu</u> ekşeriyyetu'l-kātibīn-i bi'l-ıktınā' ve'l-ısrā' ve leyālī'l-ons-i fi'l- ma'mūra	..., ama aslında yazarların büyük bir bölümü servet edinmeyi, zengin olmayı ve <i>Ma'mūra</i> 'da eğlence gecelerini <u>hayal ediyor</u> , ... [52/13-14]	hayal etmek	birleşik eylem
	على حين تحلم أكثرية الكاتبين بالإقتناء و الإثراء و ليالى الأنس فى المعمورة .. 'alā hīni <u>tehlumu</u> ekşeriyyetu'l-kātibīn-i bi'l-ıktınā' ve'l-ısrā' ve leyālī'l-ons-i fi'l- ma'mūra	..., ama aslında yazarların büyük bir bölümü <u>servet</u> <u>edinmeyi</u> , zengin olmayı ve <i>Ma'mūra</i> 'da eğlence gecelerini hayal ediyor, ... [52/13-14]	servet edinmek* ⁴¹	birleşik eylem
	على حين تحلم أكثرية الكاتبين بالإقتناء و الإثراء و ليالى الأنس فى المعمورة .. 'alā hīni <u>tehlumu</u> ekşeriyyetu'l-kātibīn-i bi'l-ıktınā' ve'l-ısrā' ve leyālī'l-ons-i fi'l- ma'mūra	..., ama aslında yazarların büyük bir bölümü servet edinmeyi, <u>zengin</u> <u>olmayı</u> ve <i>Ma'mūra</i> 'da eğlence gecelerini hayal ediyor, ... [52/13-14]	zengin olmak	birleşik eylem

³⁹ Arapçada "el-*hukmu*" sözcüğü, Türkçede '*hüküm*' ifadesine benzemektedir. Ancak çevirmen, söz konusu ifadeyi anlam odaklı çevirerek Türkçe bağlamda '*değerlendirme yapmak*' yapısını yeğlemiş bulunmaktadır.

⁴⁰ Kaynak metindeki "*keşf* / *T: göstermek*" sözcüğü, Türkçeye anlam odaklı olarak '*ele vermek*' deyiimiyle çevrilmiştir.

⁴¹ Arapçada "*el-ıktınā*" - *T: sahip olmak/ elinde bulundurmak*" ifadesi, Türkçede anlamsal çeviri yoluyla '*servet edinmek*' yapısıyla karşılanmıştır.

138	<p>كلا، و لكننا نندفع إليها إذا عرض أحدهم بحالنا.</p> <p>kellā ve lākinenā <u>nendefi'u</u> ileyhā izā 'arada aḥaduhum bi ḥālinā</p>	<p>hayır, ama birileri bizim yaşam biçimimize taş atınca bunları konuşmaya <u>meçbur kalıyoruz.</u></p> <p>[52/18-19]</p>	meçbur kalmak* ⁴²	birleşik eylem
	<p>كلا، و لكننا نندفع إليها إذا عرض أحدهم بحالنا.</p> <p>kellā ve lākinenā nendefi'u ileyhā izā 'arada aḥaduhum bi ḥālinā</p>	<p>hayır, ama birileri bizim yaşam biçimimize <u>taş atınca</u> bunları konuşmaya meçbur kalıyoruz.</p> <p>[52/18-19]</p>	taş atmak* ⁴³	deyim
139	<p>هل اجتمع هؤلاء الأصدقاء - كما يجتمعون الليلة. بثياب مختلفة في العصر الروماني؟</p> <p>hel ictema'a hāulā'il- aşdıkā' kemā yectemi'üne'l-leylete bi şiyābi'l-'aşrı'r-Rumānī</p>	<p>acaba bu arkadaşlar, bu gece yaptıkları gibi, Roma çağında da farklı giysilerle <u>bir</u> <u>araya gelmişler</u> miydi?</p> <p>[53/10-11]</p>	bir araya gelmek	deyim
140	<p>و متى تشاجر آدم -بعد الهبوط من الجنة- مع حواء لأول مرة؟</p> <p>ve mete <u>teşācere</u> Âdem -ba'da'l-hubūt-i mine'l- cenneti- ma'a ḥavvā' li'evvel-i merre</p>	<p>Adem , -cennetten düştükten sonra- Havva ile ilk kez ne zaman <u>kavga etti</u>?</p> <p>[53/16-17]</p>	kavga etmek	birleşik eylem
141	<p>وافقت بهزة من رأسها على أنها جلسة سعيدة حقا، ..</p> <p>vāfaḳat bi hezze min re'sihā 'alā ennehā celse <u>se'ide</u> ḥaḳḳan</p>	<p>Semâra, bunun gerçekten <u>mutluluk</u> <u>verici</u> bir toplantı olduğunu onaylarcasına başını salladı.</p> <p>[54/1-2]</p>	mutluluk verici (olmak)	birleşik eylem
142	<p>قد <u>ينفعنا</u> أحيانا كمادة لضحكنا.</p> <p>ḳad <u>yenfe'unā</u> aḥyānen kemādde liḍaḥikinā</p>	<p>bazen güldürü malzemesi olarak <u>işimize yarayabiliyor.</u></p> <p>[54/17]</p>	işe yaramak	deyim
143	<p>نحن لا ننتمي لشيء إلا هذه العوامة . .</p> <p>naḥnū lā <u>nentemī</u> lişey'in ilā ḥāzihī al'- avvāme</p>	<p>bizim bu yüzer evden başka <u>mensubu</u> <u>olduğumuz</u> hiçbir şey yok.</p> <p>[54/22-23]</p>	mensup olmak	birleşik eylem

⁴² Kaynak metindeki "indefe'e / T: atılmak" eyleminin, anlamsal çeviri yoluyla Türkçe bağlamda 'meçbur kalmak' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

⁴³ Benzer anlam ve farklı biçimle çeviri / anlamsal çeviri.

144	فلا هم لنا .. felā <u>hamme</u> lenā	... bizim hiçbir <u>tasamız</u> <u>olmaz</u> . [54/27]	tasası olmak	birleşik eylem
145	و هذه الزائرة مثيرة من قبل أن تتكلم. ve hāzihī ez-zāire <u>musīre</u> min kabli en tetekellem	bu ziyaretçi kadın, daha <u>ağzını açmadan</u> <u>heyecan veriyor</u> . [55/16]	heyecan vermek	deyim
	و هذه الزائرة مثيرة من قبل أن تتكلم. ve hāzihī ez-zāire <u>musīre</u> min kabli en tetekellem	bu ziyaretçi kadın, daha <u>ağzını açmadan</u> heyecan veriyor. [55/16]	ağzını açmak* ⁴⁴	deyim
146	فسأل رجب محتجا: .. fes'ele Recep <u>muhteccen</u>	'ya <i>sinema?</i> ' diye sordu Recep, <u>sitem</u> <u>edercesine</u> . [55/20]	sitem etmek* ⁴⁵	birleşik eylem
147	فكانها اكتشفته .. feka'ennehā <u>ikteşefethū</u>	... sanki onu ilk kez <u>keşfetmişcesine</u> . [55/31-32]	keşfetmek	birleşik eylem
148	و قال مصطفى راشد معتذرا عنه: .. ve k̄āla Mustafa Râşid <u>mu'teziren</u> 'anhū	Mustafa Râşit, Enis'i <u>mazur göstererek</u> : (...) dedi. [56/7-8]	mazur göstermek* ⁴⁶	birleşik eylem
149	و هو لا يسمح لأحد بمساعدته. ve huve lā <u>yesmehu</u> li'aḥedin bi'musāedetih	kimsenin yardımcı olmasına <u>müsaade</u> <u>etmez</u> . [56/10-11]	müsaade etmek	birleşik eylem
	و هو لا يسمح لأحد بمساعدته. ve huve lā <u>yesmeḥu</u> li'aḥedin bi' <u>musāedetih</u>	kimsenin <u>yardımcı</u> <u>olmasına müsaade</u> etmez. [56/10-11]	yardımcı olmak	birleşik eylem

⁴⁴ *Konuşmak.*

⁴⁵ Kaynak metindeki "*muhteccen / T: protesto ederek*" ifadesi, Türkçeye anlam odaklı olarak '*sitem etmek*' yapısıyla aktarılmıştır.

⁴⁶ Arapçada "*i'tazara / T: özür dilemek*" eylemi, bağlamdaki konumu ve cümledeki diğer öğelerle kurduğu ilişkiye göre '*birinin adına özür dilemek*' anlamına denk gelmektedir. Bu doğrultuda çevirmen, söz konusu ifadenin Türkçede '*mazur göstermek*' yapısıyla aktarılmasını uygun bulmuştur.

150	و عظام الزائرة الجديدة مترعة بنخاع مترع .. ve 'izāmi'z-zāiret-i'l- cedīdeti mutra'a bi nuḥā'in <u>mutra'</u>	bu yeni ziyaretçinin kemikleri, <u>rahatsız</u> <u>edici</u> türden ilikle doluydu. [56/30]	rahatsız edici (olmak)	birleşik eylem
151	أن لنا أن نكف عن الهديان، .. āne lenā en <u>nekuffe</u> 'ani'l-hezeyān	... : artık bu saçmalamalara bir <u>son</u> <u>verelim</u> , ... [57/1-2]	son vermek* ⁴⁷	deyim
152	أتسخر منى يا أستاذ رجب؟! etesheru minnī yā ustāz Receb	benimle mı <u>dalga</u> <u>geçiyorsunuz</u> Recep Bey? [57/7-8]	dalga geçmek	deyim
153	حلت اللعنة التى تجعل لكل شيء نهاية. <u>halletu</u> 'l-la'netu'l-letī tec'elu li kulli şey'in nihāye	her şey için bir son hazırlayan lanet, <u>yerini</u> <u>aldı</u> . [57/14]	yerini almak* ⁴⁸	deyim
154	و الليل يرأمقه خارج الشرفة. ve'l-leylu <u>yurāmıkuhū</u> ḥāricu'ş-şurfeti	gece balkonun ötesinden ona <u>göz</u> <u>kırıyor</u> . [57/18]	göz kırpmak	birleşik eylem
155	و قد توضأت لصلاة الفجر. ve <u>kad tavadda'tu</u> li'şlāti'l-fecri	Sabah namazı için <u>abdest almıştım</u> . [57/28]	abdest almak	birleşik eylem
156	إذا لم يكن فى النجوم من يعنى برصد كوكبنا و دراسة أحوالنا الغريبة فنحن ضائعون. izā lem yekun fi'n- nucūmi men <u>ye'nī</u> bi'raşdi kevkebenā ve dirāseti aḥvālīnā	yıldızlardan bizim gezegenimizi gözlem altında tutmaya ve tuhaf hallerimizi incelemeye <u>özen</u> <u>gösteren</u> biri yoksa şayet, biz hiçiz demektir. [58/5-7]	özen göstermek	birleşik eylem

⁴⁷ Arapça metinde görülen "*nekuffe*" eylemi, Türkçede *bir şeyi bırakmak* ya da *yapmamak* gibi anlamlara denk gelebilir. Çevirmen buna, çeviri metinde geçen '*son vermek*' ifadesini yeğlemiş bulunmaktadır (anlamsal çeviri).

⁴⁸ *Gerçekleşmek*.

	<p>إذا لم يكن في النجوم من يعنى يرصد كوكبنا و دراسة أحوالنا الغريبة فنحن ضائعون.</p> <p>izā lem yekun fi'n- nucūmi men ye'nī bi'raşdı kevkebenā ve dirāseti aḥvālinā</p>	<p>yıldızlardan bizim gezezenimizi <u>gözlem</u> <u>altında tutmaya</u> ve tuhaf hallerimizi incelemeye özen gösteren biri yoksa şayet, biz hiçiz demektir.</p> <p>[58/5-7]</p>	gözlem altında tutmak	deyim
157	<p>مما يرجح معه الرأي القائل بعدم وجود حياة بالمعنى الصحيح على الأقل.</p> <p>mimmā <u>yuraccihu</u> ma'ahu'r-ra'ye'l-kāile bi'adem vicūdi ḥayātın bi'l-ma'na's-şahīhi 'ala'l- aḳall</p>	<p>..., en azından gerçek manada bir yaşamın olmadığına ilişki görüşe <u>haklılık</u> <u>kazandırıyor</u>.</p> <p>[58/22-23]</p>	haklılık kazandırmak	birleşik eylem
158	<p>و قد أوغلنا فى الفهم حتى أدركنا ألا معنى، ..</p> <p>ve ḳad avğalnā fi'l- fehmi ḥattā <u>edreknā</u> enlā ma'nā</p>	<p>Biz bu hayatı anlamaya o kadar derinden daldık ki hiçbir anlamı olmadığını <u>idrak ettik</u>.</p> <p>[58/27-28]</p>	idrak etmek	birleşik eylem
159	<p>و لا أحد يستطيع التكهّن بما سيكون.</p> <p>ve lā aḥede yesteḥṭu't- <u>tekehune</u> bimā seyekūn</p>	<p>... ve böyle hiç kimse ileride olacaklarla ilgili <u>kehanette</u> <u>bulunamayacak</u>.</p> <p>[58/29-30]</p>	kehanette bulunmak	birleşik eylem

TABLO 7

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
160	<p>و لكن هزة خفيفة رقصت بالعوامة فتساءل عن القادم المبكر، ..</p> <p>ve lākin hazza hafıffa raqaşat bi'l-avvāmeti fetesāel 'ani'l-kādım-i'l- <u>mubekkir</u></p>	<p>ancak hafif bir sarsıntı yüzer evi sallayınca, <u>sabahın köründe</u> kimin gelmiş olabileceğini merak etti.</p> <p>[59/14-15]</p>	<p>sabahın körü*⁴⁹</p>	<p>birleşik sözcük</p>
161	<p>اقتربت منه باسمه و هو ينظر إليها بهشة حتى تصافحا.</p> <p>ıktarabat minhū bāsımeten ve huve yanzuru ileyhā bi'dehşetin hattā <u>tesāfahā</u></p>	<p>Semāra, Enis'in şaşkın bakışları arasında gülümseyerek ona yaklaştı ve <u>el sıkıştılar</u>.</p> <p>[59/18-19]</p>	<p>el sıkışmak</p>	<p>birleşik eylem</p>
162	<p>فرحب بها مسرورا بحق.</p> <p>ferahhaba bihā mesrūran bi'haqq</p>	<p>... Enis bu duruma gerçekten sevinmiş bir halde ona <u>hoş geldin</u> etti.</p> <p>[59/20-21]</p>	<p>hoş geldin etmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
163	<p>.. ثم دعاها إلى الجلوس ..</p> <p>şümme <u>de'āhā</u> ile'l- cilūs-i</p>	<p>Enis ona oturmayı <u>teklif etti</u>, ...</p> <p>[60/4-5]</p>	<p>teklif etmek*⁵⁰</p>	<p>birleşik eylem</p>
164	<p>ثم رحب مرة أخرى بزيارتها السعيدة المبكرة بعد غيبة أسبوع.</p> <p>şümme rahhaba bi'ziyāretihā es-seīde ba'da gaybatı isbū'</p>	<p>... bir hafta aradan sonra bu <u>memnuniyet</u> <u>verici</u> erken ziyareti dolayısıyla bir kez daha hoş geldin etti.</p> <p>[60/8-9]</p>	<p>memnuniyet verici (olmak)</p>	<p>birleşik eylem</p>
165	<p>و قبل أن يجيب اعتذرت بنبرة مترجعة عن تطفلها ..</p> <p>ve kabla en yucībehā i'tazarat bi'nabratın muterāci'a 'an teṭaffulihā</p>	<p>Enis henüz cevap vermeden özel hayatına <u>burnunu</u> <u>sokmuş olmaktan</u> geri adım atan bir tonla özür dileyerek, ...</p> <p>[60/17-18]</p>	<p>burnunu sokmak</p>	<p>deyim</p>

⁴⁹ Arapça metinde geçen " mubekkir / T: erkenci " sözcüğü, Türkçeye benzer bir anlam taşıyan 'sabahın köründe' ifadesiyle aktarılmıştır.

⁵⁰ Burada verilen "de'ā / T: davet etmek" Arapça ifadesi, bağlamdan hareketle 'teklif etmek' yapısıyla çevrilmesi uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

	و قيل أن يجيب اعتذرت بنبرة مراجعة عن طفلها .. ve kabla en yucibehā i'tazarat bi'nabratın muterāci'a 'an teṭaffulihā	Enis henüz cevap vermeden özel hayatına burnunu sokmuş olmaktan <u>geri</u> <u>adım atan</u> bir tonla özür dileyerek, ... [60/17-18]	geri adım atmak	deyim
166	و تذكر بضيق أنه لم يكذب الرحلة بعد. ve tezekkere bi'diḡk-ın ennehū lem yeked yebde'u'r-riḡlete ba'd	<u>içi daralarak</u> henüz yoluluğa başlayamadığını anladı. [60/27-28]	içi daralmak	deyim
167	و لكنها أربت عن مشاعرها بصمت غير قصير. ve lākinnehā a'rabat 'an meṣāirihā bi'samt-ın ḡayri ḡaṣīr	..., ama Semāra duygularını uzunca bir suskunlukla <u>ifade etti</u> . [60/29-30]	ifade etmek	birleşik eylem
168	و بدا مستنكرا أو هائئا، .. ve bedā mustenkiren avv <u>hāzien</u>	..., ya 'hayır' diyordu ya da <u>alay ediyordu</u> . [60/34]	alay etmek	birleşik eylem
169	و لحظ أنيس نظرة سناء المتسللة من تحت خصلات شعرها إلى سمارة فابتسم. ve laḡıza Enis nazrat-a Senā-i'l- <u>mutesellile</u> min teḡti ḡuṣulāti ṣa'rihā ilā Semāra-ta fe'btesem	Enis, Sena'nın saçının bukleleri altından <u>gizliden gizliye</u> Semāra'yı süzdüğünü fark edince gülümsedi. [63/2-3]	gizliden gizliye* ⁵¹	birleşik sözcük (zarf)
170	و سكت كل شيء إلا القرقرة. ve <u>sekete</u> küllü şey'in illa'l-ḡarḡara	..., nargilenin fokurtusu dışında <u>çıt</u> <u>çıkıyordu</u> . [63/7]	çıt çıkmak* ⁵²	birleşik eylem
171	و أما عن الإشاعات فهي لا تحصى. ve ammā 'ani'l-iṣā'āt fehiye <u>lā tuḡsā</u>	<u>dedikoduların haddi</u> <u>hesabı yok</u> . [63/9-10]	dedikodu	birleşik sözcük
			haddi hesabı yok	deyim

⁵¹ Arapça metindeki "mutesellile" sıfatı, Türkçede 'gizliden gizliye' yapısında karşılık bulur. Şu var ki çevirmen, söz konusu ifadeyi Arapça bağlamda geçen "naṣra/ T: bakış" sözcüğüyle birleştirerek aktarma yoluna gitmiş. Böylece Türkçe metinde zarf tümleci olan 'gizliden gizliye' ve 'süzme' eyleminden oluşan bir eylem birlikteliği (gizliden gizliye süzmek) söz konusu olmuştur.

⁵² Özgün metnin "sekete / T: susmak" ifadesi, Türkçeye benzer bir anlam taşıyan 'çıt çıkmamak' yapısıyla karşılanmıştır.

172	و هناك الهاوية التي يرقد على حافتها العالم و اللحوم و الجمعيات التعاونية، .. ve hunāke'l-hāviyetu'l-letī yarqudu 'alā ḥāffetiḥā al'ālem ve'l-luḥūm ve'l-cem'iyyāti't-te'āvuniyye	dünya uçurumun kenarına gelmiş, et fiyatları <u>almış başını gidiyor</u> , devlet gıda kooperatifleri <u>bin bir sorunla boğuşuyorken</u> ... [63/10-12]	başını alıp gitmek* ⁵³	deyim
			bin bir sorunla boğuşmak* ⁵⁴	birleşik sözcük
173	و اكتظاظ الطرقات بالسيارات الخاصة. ve'ktizāz-'l-t-ṭurukāti bi's-seyyārāti'l-ḥāṣṣa	..., yolların özel arabalarla <u>dolup taşması</u> . [63/13]	dolup taşımak	deyim
174	ثم يتبخر دخانا، .. šümme yatabaḥḥaru duḥḥānen	..., sonra duman duman <u>uçup gidecek</u> : ... [63/15]	uçup gitmek* ⁵⁵	deyim
175	و شعارنا القديم: لو لم أكن لتمنيت أن أكون. ve ū'arunā el-ḳādīm levv lem ekūn le'temenneytū en ekūn	Eski sloganımız: ' <u>şayet var olmasaydım, var olmayı temenni ederdim</u> ' idi. [63/17]	var olmak	birleşik eylem
			temenni etmek	birleşik eylem
176	و ذات مرة تساقط الغبار على سطح الأرض فنشأت الحياة. ve zāte merre tesāḳātu'l-ḡubāru 'alā saṭḥi'l-arḍ-i fenese'etul-ḥayāt	bir keresinde yeryüzüne toz yağmış ve böylece yaşam <u>meydana gelmiştir</u> . [63/21-22]	meydana gelmek	deyim
177	المهم أن نحافظ على .. على ماذا؟ el-muḥimmu en nuḥāfiza 'alā .. 'alā māzā	önemli olan, şeyi <u>muhafaza etmektir</u> ... şeyi... neyi muhafaza etmek? [64/2-3]	muhafaza etmek	birleşik eylem
178	فقال خالد و كان واضحا أنه يعني ليلي زيدان؟ .. feḳāla Ḥālid ve kāne vādiḥun ennehū ya'nī Leylā Zeydān	Hait Azzūz, (...), dedi, açıkça Leyla'yı <u>kastederek</u> . [64/8-10]	kasetmek	birleşik eylem

⁵³ Türkçe bağlamda görülen '*başını alıp gitmek*' deyimini, kaynak metinde olmayıp sonradan Türkçe metne eklenmiştir (ekleme yoluyla çeviri). Burada çevirmen, açıklamalı bir çeviri yöntemi benimseyip kaynak metnin derin yapısındaki anlamı öne çıkararak Türkçe metinde yüzey yapıda kullanmıştır.

⁵⁴ Kaynak metinde olmayıp çevirmen tarafından sonradan Türkçe metne eklenmiştir (ekleme yoluyla çeviri). Bk. dipnot 55.

⁵⁵ Burada Arapça metinde geçen "*yatabaḥḥaru / T: buharlaşmak*" eylemi, *yok olma* durumu anlatıyor. Çevirmen bu bağlamda, Türkçede '*uçup gitmek*' deyimini kullanma yoluna etmiştir.

179	تسكّر كالشذا المنتشر من خلف أذان الهوام. <u>tuskiru</u> ke'-ş-şezā el- munteşiru ke'āzān-i'l- hevānīmī	bahçenin o kokuları, tıpkı hanımların kulak arkalarından yayılan parfüm gibi insanı <u>mest ediyordu.</u> [64/21-22]	mest etmek* ⁵⁶	birleşik eylem
180	أعنى الهم الأول الذى يشغل الشخص. a'nī el-hemmu'l- evvelu'l-lezī <u>yeşgelu's-</u> şahş	hekes zihnini <u>meşgul</u> <u>eden</u> en öncelikli şeyi söylesin.	meşgul etmek	birleşik eylem
181	و عليك أن تتحدى جونا . . ve 'aleykī en <u>teteħeddī</u> cevvenā	buradaki atmosfere <u>karşı senin pes</u> <u>etmemen</u> lazım, ... [65/16-16]	pes etmek* ⁵⁷	birleşik eylem
181	ليكن، .. <u>liyekün</u>	... peki, <u>öyle olsun.</u> [65/18]	öyle olsun	kalıp yapı
182	أود ذلك . . <u>eveddū</u> zālike	böyle yapabilmeyi <u>arzu ederim.</u> [65/26]	arzu etmek	birleşik eylem
183	و لو انتحرننا بعقولنا، .. ve lavv intaħarnā bi'ukūlinā	<u>aklımız başımızdayken</u> intihar edersek, ... [66/11]	aklı başında (olmak)	deyim
	و لو انتحرننا بعقولنا، .. ve lavv intaħarnā bi'ukūlinā	aklımız başımızdayken <u>intihar edersek</u> , ... [66/11]	intihar etmek	birleşik eylem
184	وقد نسمو به على أنفسنا . . ve kad <u>nesmū</u> bihī 'alā enfusinā	..., o zaman akli kendimizden daha <u>üstün tutmuş</u> oluruz. [66/12-13]	üstün tutmak	deyim
185	و جميع هؤلاء الساخرين تكوينات ذرية. ve cemī'i hāulāi's- sāħirīn tevīnāt-ın zerriye	bu <u>alaycıların, dalga</u> <u>geçenlerin</u> tümü, önemsiz küçük varlıklardır. [66/25]	dalga geçmek* ⁵⁸	deyim

⁵⁶ Arapça bağlamdaki "tuskir / T: sarhoş etmek" eylemi, Türkçeye anlam odaklı olarak 'mest etmek' yapısıyla aktarılmıştır.

⁵⁷ Kaynak metinde geçen "teteħeddī / T: meydan okumak" Arapça ifadesi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçeye 'pes etmemek' yapısıyla aktarılmıştır.

⁵⁸ Arapça metindeki "sāħirīn" ifadesi, Türkçede *alaycı* demektir. Çevirmen, anlamı pekiştirmek adına Türkçe metinde görülen 'dalga geçenler' ekleme yolunu kullanmıştır (ekleme yoluyla çeviri).

186	فتردد صوته قائلا: .. fetereddede şavtuhū kâilen	..., onun sesi tereddüt eder bir tonla dedi ki: ... [67/17-18]	tereddüt etmek	birleşik eylem
187	همى الأول هو الستر! hemmi'l-evvel-u huve's-setru	benim öncelikli meselem, <u>itibarımı</u> <u>korumak</u> . [67/19]	itibarımı korumak* ⁵⁹	birleşik eylem
188	هو مثلا مسلم! يصلى و يصوم، .. huve meşelen müslim yusalî ve yaşûm	mesela bir Müslüman'dır, <u>namaz</u> <u>kılar</u> , oruç tutar; ... [67/21]	namaz kılmak	birleşik eylem
	هو مثلا مسلم! يصلى و يصوم، .. huve meşelen müslim yuşallî ve yaşûm	Mesela bir Müslüman'dır, namaz kılar, <u>oruç tutar</u> ; ... [67/21]	oruç tutmak	birleşik eylem
189	و لكن على السيد أراد أن يثار لنفسه قائلا: .. ve lâkinne Ali es- Seyyid arâda en <u>yes'ere</u> linefsihî kâilen	ama Ali es-Seyyid <u>öcünü almak</u> isteyerek dedi ki: ... [68/30-31]	öcünü almak	deyim
190	الفلسفة التي تجمع بين السرقة و السجن و الشذوذ الجنسي على طريقة جينية. el-felsefet-u'l-letî <u>tecma'u beyne's-sariqati</u> ve's-secn-i ve's- şuzûzi'l-cinsiyy 'alâ tarîkat-ın cîniyye	Jean Genet'nin yaptığı gibi hırsızlık, hapis ve cinsel sapkınlık arasında <u>ilişki kuran</u> felsefenin çağdaş anlamında. [69/18-19]	ilişki kurmak	birleşik eylem
191	و دون تردد أجاب: أن أرافك! ve dūne tereddūd ecābe: en <u>urāfikak</u>	hiç duraksamadan yanıtladı: <u>seninle dost</u> <u>hayatı yaşamak!</u> [69/30]	dost hayatı yaşamak	birleşik eylem
192	و قال رجب باندفاع: و لكن .. ve kâla Recep bi' <u>ndifâ</u> 'ın: ve lâkin	Recep <u>kendini</u> <u>tutamayarak</u> : 'ama...' dedi [70/1-2]	kendini tut(ma)mak* ⁶⁰	deyim

⁵⁹ Arapça metinde geçen "*setru / T: örtünmek*" sözcüğü, özellikle Mısır kültürüne dayalı bir ifade olup *kötü duruma düşmemek, rezil olmamak ve saygı görerek yaşamak* gibi anlamlara denk gelmektedir. Çevirmen, söz konusu ifadeyi Türkçeye '*itibarımı korumak*' birlikteliğini kullanarak aktarma yoluna gider (anlamsal çeviri).

⁶⁰ Arapça metindeki "*indifâ / T: atılganlık*" sözcüğü, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek '*kendini tutamayarak*' ifadesiyle aktarılması tercih edilmiştir.

193	و قال أحمد نصر .. وإن العيب يقتصر عادة على الأدمغة، .. ve k̄āla Ahmed Nasr .. ve inne'l-'abeş-e <u>yaktasıru</u> 'ādeten 'ala'l- edmiğe	Ahmet Nasr, ..., absürtlüğün genel olarak sadece beyinle <u>sınırla kaldığını</u> ; ... söyledi. [70/19-27]	sınırlı kalmak	birleşik eylem
194	و لكي يبقى الإنسان إنسانا فعلية أن يتور و لو كل سنة مرة! .. ve likeyy yabk̄ā el- insān-u insānen fe'aleyhī en <u>yesūra</u> ve levv külli senet-in marra	... insanın insan olarak kalabilmesi için her yıl bir kere bile olsa mutlaka <u>isyan etmesi</u> gerektiğini söyledi. [71/3-4]	isyan etmek	birleşik eylem
195	و رمقت سناء رجب بنظرة قاسية، فقال ملاطفاً: .. ve ramaqat Senā Receb-e bi nazrat-ın k̄āsiye feḳla <u>mulātıfan</u>	Sena Recep'e sert bir bakış atınca, Recep onun <u>gönlünü almak</u> için: (...) ded. [71/29-30]	gönlünü almak	deyim
196	و هاجرت الطيور .. ve <u>hāceret</u> at-ḫuyūr	..., kuşlar <u>göç etti</u> , ... [72/14]	göç etmek	birleşik eylem
197	و هلك الحيوان .. ve <u>heleke</u> 'l-ḫeyevān	..., hayvanlar <u>telef</u> <u>oldu</u> , ... [72/14]	telef olmak	birleşik eylem
198	قالوا ليس أمامنا إلا أن نقاتل .. k̄ālū leyse amāmenā illā en <u>nukātile</u>	... <u>mücadele etmekten</u> başka seçeneğimiz yok. [72/26]	mücadele etmek* ⁶¹	birleşik eylem
199	و انتشرت الأشباح .. ve <u>nteşeretu</u> 'l-aşbāh	hayaletler <u>kol geziyor</u> . [72/28]	kol gezmek* ⁶²	deyim

⁶¹ Kaynak metinde geçen "nukātile / T: *savaşmak*" Arapça ifadesi, Türkçeye anlamsal çeviri yoluyla 'mücadele etmek' yapısıyla aktarılmıştır.

⁶² Anlamsal çeviri. Arapça metinde görülen "inteşere / T: *yaymak*" eylemi, Türkçe bağlamda geçen 'kol gezmek' deymiyle aktarılmıştır (çevirmenin tercihi).

TABLO 8

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
200	و يطمئن الوجود، .. ve yatmainnu'l-vucūd	bütün varlık <u>huzura</u> <u>eriyor</u> . [73/1]	huzura ermek* ⁶³	Birleşik eylem
201	و قالت ليلي زيدان <u>مراعاة</u> لشعور سناء: .. ve kâlet Leylâ Zeydân <u>murâ'âtan</u> li'su'ûri Senâ	Leyla Zeydan, Sena'nın duygularını <u>dikkate alarak</u> : (...), dedi. [73/16]	dikkate almak	deyim
202	و لكنى لم أكرث لذلك، .. ve lâkinnî lem <u>ekteris</u> li'zâlik	ama ben buna hiç <u>kulak asmadım</u> , ... [73/17]	kulak asmak* ⁶⁴	deyim
203	فأجابها بهدوء <u>بغض</u> : لا توجد موسيقى. fe'ecâbehâ bi'hudû'in <u>bağîd</u> : lâ tuvadu musîka	Recep, <u>sinir bozucu</u> bir sükûnetle: ' <u>mûzik yok</u> ,' diye karşılık verdi. [73/21]	sinir bozucu (olmak)	deyim
204	و لو كانت الأفلاك <u>تسير</u> فى خط مستقيم لتغير نظام الغرزة. ve levv kânet el-eflâku <u>tesîru</u> fi haţţin mustekîmin leteğayyara nizâm-i'l-ğorza	şayet gezegenler bir doğru üzerinde <u>seyrediyor</u> olsaydı, uyuşturucu mekânının sistemi de değişik olurdu. [73/27-28]	seyretmek* ⁶⁵	birleşik eylem
205	أتذكر كيف كان البدر مرهقا فى ليالى <u>الغارات</u> ؟ etezkur keyfe kâne'l- bedru murhıkan fi leyâlî'l- <u>ğarâti</u>	<u>hava saldırılarının</u> yapıldığı gece ayın ne kadar da yorgun olduğunu hatırlıyor musun? [74/9-10]	hava saldırısı	birleşik sözcük
206	ها هو ذا البارع <u>يتوثب</u> لغزوة جديدة، .. hâ huve za'l-bârî'u <u>yetevessebu</u> li'gazva cedîde	işte yetenekli savaşçı, yeni bir savaş için <u>öne</u> <u>atılıyor</u> ... [74/10-11]	öne atılmak	birleşik eylem

⁶³ Tatmin olmak (anlamsal çeviri).

⁶⁴ Önem vermemek (anlamsal çeviri).

⁶⁵ Yürümek/yol almak anlamında kullanılmıştır.

207	فتأوه على السيد قائلا: .. fete'evvehe Ali es-Seyyid kâilen	Ali es-Seyyid iç çekti: ... [75/26]	iç çekmek	deyim
208	و لم ينيس بكلمة أحد، .. ve lem yenbis bi'kelime aḥad-un	kimse tek laf etmedi. [76/18]	laf etmek	birleşik eylem
209	و أخيرا خاطب مصطفى راشد سنا بركة قائلا: .. ve aḥiren ḥātaba Mustafa Râşid Senâ'a bi'rıkkatın kâilen	Mustafa Râşit, Sena'ya nazik bir şekilde hitap etti: ... [76/21]	hitap etmek	birleşik eylem
210	و حتى العصر الواقعي يحتضر. ve ḥattâ'l-aşra'l-vâkı'iy yahtaduru	hatta gerçekçi dönem bile son nefeslerini yaşiyor. [76/22-23]	son nefesini yaşamak/ vermek	deyim
211	فقال على السيد: أؤكد لك أنه ذاهب لمقابلة منتج! .. fekâla Ali es-Seyyid u'ekkidu lekî ennehü zâhibun li'muḳâbelet-i muntic	Ali es-Seyyid: <u>seni</u> <u>temin ederim ki</u> bir prodüktörle görüşmeye gidiyordur! ... dedi. [76/28-30]	temin etmek* ⁶⁶	birleşik eylem
212	و لكن لا تنسى عموما أنك صادقت رجلا حرفته النساء! ve lâkin lâ tenseyy ennekî şâdaḳti reculen ḥırfetehu'n-nisâ'	fakat sen yine de mesleği kadın avcılığı olan biriyle arkadaş olduğunu <u>aklından</u> <u>çıkarma!</u> [76/29-30]	aklından çıkarmamak	deyim
213	فقال على السيد: .. fekâla Ali es-Seyyid	Ali es-Seyyid: (...) <u>diye</u> <u>yorum yaptı.</u> [77/23-24]	yorum yapmak* ⁶⁷	birleşik eylem
214	فقال خالد عزوز: .. fekâla Ḥâlid Azzûz	Halit Azzûz: (...) <u>diye</u> <u>öneride bulundu.</u> [77/25-26]	öneride bulunmak* ⁶⁸	birleşik eylem
215	و إنكشف المجهول تحت ضوء القمر. ve'nkeşefe'l-mechül-u taḥta ḍav'i'l-ḳamar	ay ışığının altında, bilinmez olan <u>açığa</u> <u>çıktı.</u> [78/15]	açığa çıkmak	deyim

⁶⁶ Güven vermek.

⁶⁷ Kaynak metinde geçen "kâla" eylemi, Türkçede demek ya da söylemek gibi ifadelerde karşılık bulur. Çevirmen ise anlamsal bir çeviri yaparak Türkçe bağlamda görülen 'yorum yapmak' ifadesini tercih etmiştir.

⁶⁸ Burada da "kâla – T: demek/ söylemek" eylemi, çevirmenin tercihinine göre Türkçe bağlamda geçen 'öneride bulunmak' yapısıyla aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

216	و قال آخر إن الوقت ينقضي بسرعة مذهلة. ve k̄āla āḥar-un inne'l- vaqt-e <u>yankadī</u> bi'sur'atin muẓhile	bazıları da zamanın korkunç bir hızla <u>akıp</u> <u>gittiğini</u> söyledi. [78/18]	akıp gitmek	deyim
217	و الثور المغمي. ve's-ṣevru'l- <u>meḡmī</u>	<u>gözleri bağlı</u> boğa. [78/20]	gözü bağlı* ⁶⁹	birleşik sözcük
218	كيف يمكن الثقة بشيء بعد ذلك؟ keyfe yumkinu's- <u>sıkata</u> bi'şey'in ba'da zālik	bundan sonra herhangi bir şeye nasıl <u>güven</u> <u>duyabileceğiz?</u> [78/23-24]	güven duymak	birleşik eylem
219	و تمطت حركة متكاسلة. ve temaṭṭat ḥareke <u>mutekāsile</u>	<u>tembel tembel</u> bir hareketlenme başladı. [78/28]	tembel tembel	ikileme
220	شكا إليه رداءة المعسل .. <u>šekā</u> ileyhī redāat-i'l- mu'assil	Enis ona <i>mu'assel</i> 'in berbatlığından <u>dert</u> <u>yanınca</u> , ... [78/29-30]	dert yanmak* ⁷⁰	deyim
221	لماذا لا تغازلني؟ limāzā lā <u>tuḡāzulunī</u>	benimle neden <u>flört</u> <u>etmiyorsun?</u> [79/28]	flört etmek	birleşik eylem

⁶⁹ Burada, 'gözü bağlı' ifadesi temel anlamıyla kullanılmıştır (gözü bağlanmış).

⁷⁰ Arapçada "šekā / T: şikayet etmek" Arapça ifadesi, Türkçeye 'dert yanmak' deyimiyile aktarılması uygun görülmüştür.

TABLO 9

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
222	و الانتظار شعور مؤرق .. ve'l-intizār <u>şu'ūr</u> muarrık	bekleyiş öyle bir <u>duygu yaratıyor</u> ki insanın uykusunu kaçırıyor. [81/2-3]	duygu yaratmak* ⁷¹	birleşik eylem
	و الانتظار شعور مؤرق .. ve'l-intizār <u>şu'ūr</u> <u>muarrık</u>	bekleyiş öyle bir duygu yaratıyor ki insanın <u>uykusunu</u> kaçırıyor. [81/2-3]	uykusunu kaçırma	deyim
223	فلا النيل يؤنسك و لا أسراب الحمم الأبيض. fela'n-Nil-u <u>yu'nisuk</u> velā esrābu'l-ḥamāmi'l- abyaḍ	...; ne Nil sana <u>huzur</u> veriyor, ne de beyaz güvercin sürüleri. [81/4-5]	huzur vermek* ⁷²	birleşik eylem
224	و ما دام ذلك كذلك فحتى فعل الخير يعقبه الندم. ve mā dāma zālike kezālik feḥattā fi'lu'- ḥayr-i ya'ḩubuhu'n- <u>nedem</u>	durum böyle olduğu sürece, hayır işlerinden sonra bile artık <u>pişmanlık</u> duyuluyor. [81/8-9]	pişmanlık duymak	birleşik eylem
225	و قبيل القبلولة سمعت إلى نابليون و هو يتهم الإنجليز بقتله بالسم البطيء. ve ḩubeyli'l-ḩaylūlet-i semi'tu ilā Napolyon ve huve <u>yettehimu'l-İngilz</u> bi'ḩatlihī bi's-summi'l- baḩī'	öğle uykusundan hemen önce Napolyon'un, kendisinin azar azar zehirlenerek öldürülmesinden İngilizler <u>sorumlu</u> <u>tuttuğunu</u> duydum. [81/16-18]	sorumlu tutmak* ⁷³	deyim

⁷¹ Özgün metinde verilen "şu'ūr / T: *duygu*" söcüğü, Türkçe bağlamda '*duygu yaratmak*' birlikteliğiyle ifade edilmiştir (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁷² *Vahşetini/ yalnızlığını gidermek.*

⁷³ *Suçlamak.*

	<p>و قبيل القيلولة سمعت إلى نابليون و هو يتهم الإنجليز بقتله بالسم البطيء.</p> <p>ve k̄ubeyli'l-k̄aylūlet-i semī'tu ilā Napolyon ve huve yettehimu'l-İngilīz bi'kaṭlihī bi's-summi'l-<u>baṭī'</u></p>	<p>öğle uykusundan hemen önce Napolyon'un, kendisinin <u>azar azar</u> zehirlenerek öldürülmesinden İngilizler sorumlu tuttuğunu duydum.</p> <p>[81/16-18]</p>	<p>azar azar*⁷⁴</p>	<p>ikileme</p>
226	<p>و بدا رجب غير مباليا و هو يثني على (الصنف).</p> <p>ve bedā Recep ğayri mubāliyen ve huve <u>yusnī</u> 'ala's-şanf</p>	<p>Recep esrara <u>övgüler</u> <u>düzerek</u> meseleyi umursamaz göründü.</p> <p>[81/29]</p>	<p>övgü düzmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
227	<p>و لم تراع حداثة سنها.</p> <p>ve lem <u>turā'i</u> ḥadāşete sinnihā</p>	<p>yaşının küçüklüğünü hiç <u>hesaba katmadın</u>.</p> <p>[81/31-32]</p>	<p>hesaba katmak*⁷⁵</p>	<p>deyim</p>
228	<p>و لمح قسوة تلجية في ابتسامه رجب التهكمية.</p> <p>ve <u>lemehā</u> kaşveten selciyye fi ibtisāmet-i Recebbi't-tehekkūmiyye</p>	<p>Recep'in alaylı gülümsemesinde soğuk bir merhametsizlik <u>gözüne</u> <u>ilişti</u>.</p> <p>[82/17-18]</p>	<p>gözüne ilişmek</p>	<p>deyim</p>
229	<p>لماذا تصرين على رفضها؟</p> <p>limāzā tuşırrīne 'alā <u>rafđihā</u></p>	<p><u>reddetmekte</u> neden ısrar ediyorsun ki?</p> <p>[83/12-13]</p>	<p>reddetmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
230	<p>لماذا يعشق أناس غيبوبتها؟</p> <p>limāzā ya'şaku unās-un <u>ġaybūbetehā</u></p>	<p>bazıları niçin onun "<u>kendinden geçirme</u>" etkisine mest oluyorlardı?</p> <p>[83/18-19]</p>	<p>kendinden geçmek*⁷⁶</p>	<p>deyim</p>
231	<p>فقال مصطفى راشد متحديا: ..</p> <p>fekāla Mustafā Râşid <u>mutahaddiyen</u></p>	<p>bunun üzerine Mustafa Râşit <u>meydan okudu</u>: ...</p> <p>[83/31]</p>	<p>meydan okumak</p>	<p>birleşik eylem</p>

⁷⁴ Çevirmen, Kaynak dildeki "baṭī' / *T: yavaş*" Arapça sıfatı için Türkçe bağlamda 'zehirlenerek' eylemiyle birliktelik oluşturan 'azar azar' ifadesini karşılık olarak kullanmıştır (benzer anlam ve farklı biçimle çeviri).

⁷⁵ *Anlayış göstermek* (anlamsal çeviri).

⁷⁶ Kaynak metnin "ġaybūbe" sözcüğü, Türkçede *bayılış* ifadesine benzemektedir. çevirmen, söz konusu ifadeyi anlamsal çeviri yoluyla 'kendinden geçirme' yapısıyla aktarmıştır.

232	إننا نواجه همومنا حياتنا اليومية بكل هممة. innenā <u>nuvācihū</u> humūma ḥayātina el- yevmiyyeti bi'külli himme	bizler günlük yaşamımızın sıkıntılarına, aklışelimle <u>göğüş geriyoruz</u> . [84/15]	göğüş germek	deyim
233	إنها تفضل دور الواعظة: قال رجب. innehā <u>tufaddilu</u> devre'l-vā'iza	' <i>vaize rolünü tercih ediyor,</i> ' dedi Recep. [85/1]	tercih etmek	birleşik eylem
234	و انصرف عنها إلى ما بين يديه. ve'nşarafa 'anhā ilā mā beyni yedeyhī	Enis, ondan <u>yüz çevirip</u> işine döndü. [85/3]	yüz çevirmek* ⁷⁷	deyim
235	و كيف يمكن أن ننسطل في مطاردة مستمرة حامية؟ ve keyfe yumkinu en <u>nansatıla</u> fi muṭārada mustemirre ḥāmiye	böyle sürekli sıcak takipte olacakssa, biz <u>uyuşturucudan kafayı</u> nasıl bulabiliriz ki? [85/6-7]	(uyuşturucudan) kafayı bulmak* ⁷⁸	deyim
	و كيف يمكن أن ننسطل في مطاردة مستمرة حامية؟ ve keyfe yumkinu en nansatıla fi <u>muṭārada</u> mustemirre ḥāmiye	böyle sürekli sıcak <u>takipte olacakssa</u> , biz uyuşturucudan kafayı nasıl bulabiliriz ki? [85/6-7]	takipte olmak* ⁷⁹	birleşik eylem
236	و لما يئست منه تحولت إلى مصطفى قائلة: ve lemmā ye'iseṭ minhū taḥavvalat ilā Mustafa kâiletten	Semâra, Enis'ten <u>ümidini kesince</u> Mustafa'ya döndü: ... [85/8]	ümidini kesmek	deyim
237	و السياسة الكونية لا يجوز أن تهمل أيضاً؟ ve's-şiyasetu'l-kevniyye lā yecūzu en <u>tuhmala</u> aydan	evrene ilişkin siyaset de <u>ihmal edilemeyecek</u> , değil mi? [85/16-17]	ihmal et(il)mek	birleşik eylem

⁷⁷ Arapça metindeki " inşarafa / T: ayrılmak " eylemi, burada belli bir konuya dair konuşanlara ve konuşulanlara ilgi göstermemeyi ifade etmektedir. Dolayısıyla çevirmen, söz konusu ifadeyi Türkçeye anlam odaklı olarak 'yüz çevirmek' yapısıyla çevirme yoluna gider (anlamsal çeviri).

⁷⁸ Kendinden geçmek (anlamsal çeviri).

⁷⁹ Arapçada "muṭārada" sözcüğü, Türkçede 'kovalama' ya da 'manevra' gibi ifadelerde karşılık bulunduğu halde çevirmen, Türkçe bağlamda 'takipte olmak' yapısını kullanarak anlamsal bir çeviri yoluna gitmiştir.

238	<p>إنك تأسفين على وقتنا الضائع في السهرات .. inneki te'sefîne 'alā vaqtinā a'd-dā'i fi's- seharāt</p>	<p>sen bizim bu gece âleminde <u>yitip giden</u> zamanımıza üzülüyorsun ... [85/20-21]</p>	<p>yitip gitmek</p>	<p>birleşik eylem</p>
239	<p>و راحوا يتساءلون كيف يبدأون؟ وكيف ينظمون أنفسهم؟ .. ve rāhū yetesā'elūne keyfe yebde'ūne ve keyfe <u>yunazzimūne</u> enfesehum</p>	<p>birbirlerine nasıl başlayacaklarını; kendilerini nasıl <u>düzene sokacaklarını</u> ... sordular. [85/30-31] [86/1-3]</p>	<p>düzene sokmak</p>	<p>deyim</p>
240	<p>و كيف يحققون أسس الاشتراكية على أسس شعبية ديمقراطية لا زيف فيها و لا قهر؟ ve keyfe <u>yuhakikūne</u>'l- iştirākiyyete 'alā ususin şa'biyye dimokrātiyye lā zeyfun fihā velā kahr</p>	<p>...; sosyalist ideallerini, bu idealleri, ihanet etmeden ve halka baskı yapmadan demokratik, halkçı temeller üzerinde nasıl <u>hayata geçireceklerini</u>; ... sordular. [85/31-32] [86/1-3]</p>	<p>hayata geçirmek*⁸⁰</p>	<p>deyim</p>
	<p>و كيف يحققون أسس الاشتراكية على أسس شعبية ديمقراطية لا زيف فيها و لا قهر؟ ve keyfe yuhakikūne'l- iştirākiyyete 'alā ususin şa'biyye dimokrātiyye lā zeyfun fihā velā <u>kahr</u></p>	<p>...; sosyalist ideallerini, bu idealleri, ihanet etmeden ve halka <u>baskı yapmadan</u> demokratik, halkçı temeller üzerinde nasıl hayata geçireceklerini; ... sordu. [85/31-32] [86/1-3]</p>	<p>baskı yapmak*⁸¹</p>	<p>birleşik eylem</p>
241	<p>و كيف بعد ذلك يعالجون مشكلات العالم كالحرب و التفرقة العنصرية؟ ve keyfe ba'da zālike <u>yu'ālicūna</u> muşkilāti'- 'ālemi ke'l-ḥarbi ve't- tafrıka al-'unşuriyye</p>	<p>...; savaş gibi, ırk ayrımıcılığı gibi dünyanın sorunlarını nasıl <u>ortadan</u> <u>kaldırabileceklerini</u> sordular. [86/2-3]</p>	<p>ortadan kaldırmak*⁸²</p>	<p>deyim</p>

⁸⁰ Gerçekleştirmek.

⁸¹ Kaynak metinde geçen "*kahr* / *T: kahır*" sözcüğü, Türkçeye anlam odaklı olarak '*baskı yapmak*' ifadesiyle aktarılması uygun görülmüştür (anlamsal çeviri).

⁸² Arapçada "*yu'ālicu* / *T: tedavi etmek*" eylemi, yukarıda geçtiği bağlama göre *bir sorunun nedenlerini araştırıp çözüm yolunu bulmaya çalışmak* gibi anlama denk gelmektedir. Çevirmen bu bağlamda, anlamsal bir çeviri yoluna giderek Türkçede '*ortadan kaldırmak*' ifadesini kullanır.

242	و لم تتوقف الجوزة عن الدوران ولا سمارة عن الضحك. ve lem <u>tatavakkaf</u> el-gōza 'ani'd-deverān velā Semāra 'ani'd-ḡahik	ne nargilenin dönüşü <u>dur durak bildi</u> , ne de Semāra'nın kahkahaları. [86/11-12]	dur durak yok	deyim
243	و صحا على صوت سمارة و هي تسأل الجماعة: .. ve <u>ṣahā</u> 'alā ṣavt-i Semāra ve hiye tes'elu'l-cemā'a	Enis, Semāra'nın topluluğa hitaben: (...) diye soran sesiyle <u>kendine geldi</u> . [86/23-24]	kendine gelmek* ⁸³	deyim
244	و يوما ما كنت أهلك أنا و أنيس في مظاهرة ثورية! ve yevmen mā kiddtu <u>ehleku</u> enā ve Enis fī muzāhara ṣevriyye	...: bir gün ben ve Enis, devrimci bir gösteride neredeyse <u>canımızdan oluyorduk</u> , ... [87/4-5]	canından olmak	deyim
245	إنك تهرب بالمطلق من المسؤولية. inneke tahrabu bi'l-muṭlaḡi mine'l-mes'ūliyeti	Sen, Mutlak'ı <u>bahane ederek</u> sorumluluktan kaçyorsun. [87/10-11]	bahane etmek* ⁸⁴	birleşik eylem
246	أليس الأفضل يا عزيزتى أن نستمتع بالحب؟ eleyse'l-afḡala yā 'azīzeti en <u>nestemti</u> 'a bi'l-ḡubb	aşkın <u>tadını çıkartsak</u> daha iyi olmaz mı Sevgili Matmazel? [88/4]	tadını çıkarmak	deyim
247	أنا لا أهزل أبدا. enā lā <u>ehzeli</u> ebeden	ben asla <u>şaka yapmam</u> . [88/16]	şaka yapmak	birleşik eylem
248	أتسلمين لى نفسك إذا عاهدتك على الإيمان بالجديّة؟ etusellimīne lī nefsekī izā <u>'āhedtukī</u> 'alā'l-imāni bi'l-ciddiye	ciddi olacağıma dair sana <u>söz versem</u> , kendini bana teslim eder misin? [88/21-22]	söz vermek	birleşik eylem
249	و هي لم تقاوم و لكنها لم تستجب. ve hiye lem <u>tukāvīm</u> ve lākinnehā lem testecib	Semāra <u>karşı koymadı</u> , ama karşılık da vermedi. [88/26]	karşı koymak	deyim

⁸³ Kaynak metindeki "*ṣahā / T: uyanmak*" eylemi, anlamsal odaklı çevrilerek Türkçe bağlama '*kendine gelmek*' deyimiyile aktarılmıştır.

⁸⁴ Türkçe bağlamda verilen '*bahane etmek*' ifadesi, Kaynak dil metninde geçmeyip sonradan Türkçe metne eklenmesi uygun görülmüştür (ekleme yoluyla çeviri).

250	<p>سوف يستأنف تجربة التشريح التي فشل فيها قديما و يشق قلبا مغلقا.</p> <p>sevfe yeste'nifu tecrubete't-teşrihi'l-leṭī <u>feşe</u>le fihā qādīmen ve yeşukku qalban muğlaqan</p>	<p>bir zamanlar <u>başarısız</u> <u>olduğu</u> otopsi deneyimine şimdi yeniden başlayacak ve kapalı bir kalbi yarıp açacaktı.</p> <p>[90/4-5]</p>	başarısız olmak	birleşik eylem
	<p>سوف يستأنف تجربة التشريح التي فشل فيها قديما و يشق قلبا مغلقا.</p> <p>sevfe yeste'nifu tecrubete't-teşrihi'l-leṭī feşe le fihā qādīmen ve yeşukku qalban muğlaqan</p>	<p>bir zamanlar başarısız olduğu otopsi deneyimine şimdi yeniden başlayacak ve kapalı bir kalbi <u>yarıp</u> <u>açacaktı</u>.</p> <p>[90/4-5]</p>	yarıp açmak	birleşik eylem
251	<p>إنها قوية و تحب أن تستأنف بكل شيء.</p> <p>innehā qaviyye ve tuḥibbu en <u>teste'sire</u> bi'külli şey'</p>	<p>o güçlü bir kadın ve her şeye <u>hâkim olmak</u> istiyor.</p> <p>[90/23]</p>	hâkim olmak* ⁸⁵	birleşik eylem

⁸⁵ Arapça metinde geçen "teste'sire" ifadesi, *bir şeyi kendine mal etmek* demektir. Çevirmen, anlamına göre çeviri yaparak söz konusu ifadeyi Türkçe bağlamda '*hâkim olmak*' yapısıyla göstermiştir.

TABLO 10

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
252	و تموت القيم جميعا. ve <u>temūt</u> 'ul-kıyem cemī'en	bütün değerler <u>yok</u> <u>olur</u> ... [91/13]	yok olmak* ⁸⁶	birleşik eylem
253	إن الإنسان قديما واجه العيب و خرج منه بالدين، .. inne'l-insāna kađīmen <u>vācaha</u> 'l-'abeşe ve ḥaraca minhū bi'd-đīn	..., insanlar eskiden Absürt'le <u>karşı karşıya</u> <u>geldi</u> ve bundan din vasıtasıyla kurtuldu. [92/7-8]	karşı karşıya gelmek	birleşik eylem
254	و لا يوحى بأي عيب؟ ve lā <u>yuvhī</u> bi'eyyi 'abeş	..., herhangi bir Absürtlüğü de <u>ima</u> <u>etmez</u> . [92/26-27]	ima etmek	birleşik eylem
255	و العلم الحقيقي يفرض أخلاقيات في عصر تدهور الأخلاق، .. ve'l-'ilmu'l-ḥaḳīḳī <u>yafırdı</u> aḥlākıyyāti fī 'aşrı tedehvuri'l-aḥlāk	gerçek bilim, ahlakın çöküş yaşadığı bir çağda birtakım yeni ahlaki değerleri <u>şart</u> <u>koşar</u> . [92/27-28]	şart koşmak	deyim
256	و يحسن بي أن أدون أفكارى و معلوماتى الأساسية عن شخصيات الرواية (بأسمائهم الحقيقية مؤقتا). ve yuḥsenu bī en <u>udevvine</u> efkārī ve ma'lūmātī el-esāsiyye 'an şahşıyyāti'r-rivāyeti (bi'esmāihimi'l- ḥaḳīḳıyyeti mu'aḳḳatan)	en iyisi mi hikâye kişileri hakkındaki temel bilgilerimi ve düşüncelerimi – şimdilik onların hakiki isimlerini kullanarak – <u>yazıya dökeyim</u> . [93/26-28]	yazıya dökmek	deyim
257	حتى تكشفه البطلة أمام نفسه و ربما فى سياق غرامه بها. ḥattā <u>teksifehū</u> al- baḫalatu amāme nefsehū ve rubbemā fī siyāḳ-ı ġarāmihī bihā	... ta ki kadın kahraman, belki kendisine olan aşkını kullanarak gerçek kişiliğini <u>açığa</u> <u>çıkartana</u> kadar. [94/22-24]	açığa çıkarmak* ⁸⁷	deyim

⁸⁶ Burada özgün metinde 'ölmek' anlamına gelen "temūt" eylemi, Türkçeye –çevirmenin tercihiine göre– 'yok olmak' ifadesiyle aktarılır.

⁸⁷ Göstermek/ açığa kavuşturmak.

258	متزوج من امرأة لا يحبها و لعله تزوج بها طمعا في مرتبتها قيل كل شيء، .. mutezevvic min imra'at-ın lā yuḥibbuhā ve la'allahū tezevvece bihā <u>tama'an</u> fī murettebihā ḳabla külli şey'	sevmediği bir kadınla evli, belki de onunla, her şeyden önce <u>maaşında gözü olduğu</u> için evlenmiştir. [94/28-29]	(bir şeyde) gözü olmak	deyim
259	نو مظهر براق بالثقافة و باطن أجوف متداع نفوح منه التعاسة و التنانة. zū mazhar-ın barraq-ın bi's-şakāfa ve bāṭn-ın ecvef-ın mutedā'ın tefūḥu minhū a't-te'āsa ve'n-netāna	..., o da dıştan son derece kültürlü biri gibi görünüyor, ama aslında <u>içi boş</u> , tutuk, mutsuz ve pislik kokusu yayan biri. [95/11-12]	içi boş	birleşik sözcük
260	.. امرأة تقليدية لترضى نوازعه المحافظة للسيادة، .. imra'a taqlīdiyye li'turḍī nevāzi'ahū al-muḥāfıza li's-siyāda	..., kocasının evin efendisi olması hususunda muhafazakâr eğilimlerine <u>rıza</u> <u>gösteren</u> klasik bir kadın. [95/19-20]	rıza göstermek	birleşik eylem
261	و يطارده الإحساس بالتفاهة و الخيانة و العيب .. ve yuṭāridahū al-iḥsās- u bi't-tefāha ve'l-ḥiyāna ve'l-'abeş	önemsenmeyişlik, ihanete uğramışlık ve boşa oluşluk duygusu <u>peşini bırakmaz</u> , ... [95/26-27]	peşini bırakmamak	deyim
	و يطارده الإحساس بالتفاهة و الخيانة و العيب .. ve yuṭāridahū al-iḥsās- u bi't-tefāha ve'l-ḥiyāna ve'l-'abeş	önemsenmeyişlik, <u>ihanete uğramışlık</u> ve boşa oluşluk duygusu peşini bırakmaz, ... [95/26-27]	ihanete uğramak	deyim
262	و هو دون أصحابه عاطل، .. ve huve dūne aṣḥābihī 'ātīl	Arkadaşlarından farklı olarak, <u>işsiz güçsüz</u> birdir. [96/13]	işsiz güçsüz	birleşik sözcük
263	و ما زال يمارس مهنته في كوم حمادة .. ve mā zāle yumārisu mihnetehū fī Kom Ḥamada	..., mesleğini Kom Hammada kasabasında hâlâ <u>icra ediyor</u> . [96/23]	icra etmek**88	birleşik eylem

⁸⁸ Yapmak.

264	<p>و لا يملك من الدنيا إلا مكتبة دسمة، .. ve lā <u>yemluku</u> mine'd- dunyā illā mektebeten desime</p>	<p>dünyada <u>sahip olduğu</u> tek şey, zengin bir kütüphanedir. [97/4]</p>	sahip olmak	birleşik eylem
265	<p>توحى ضخامة هيكله بقوة كان يمكن أن توجد. <u>tuvhī</u> ḏaḥāmetu heykelih bi'ḳuvvetin kāne yumkinu en tuvced</p>	<p>İri yarı yapısı, onda buluabilecek gücü <u>ele</u> <u>veriyor</u>. [97/8]</p>	ele vermek* ⁸⁹	deyim
266	<p>وفر الصفحات الباقية حتى الغلاف فلم يعثر على كلمة واحدة. ve farra'ş-şafaḥātī'l- <u>bākīya</u> ḥatta'l-ḡulāf-a fe'lem ya'sura2alā kelimetin vāḥide</p>	<p><u>takip eden</u> sayfaları çevire çevire kapak sayfasına geldi, ama tek bir kelimeye bile rastlamadı. [98/4-5]</p>	takip etmek	birleşik eylem

⁸⁹ Göstermek.

TABLO 11

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
267	فقدت أشياء مهمة. <u>fakadtı</u> eşyā'a muhimme	önemli bazı şeyleri <u>kaybettim.</u> [98/21]	kaybetmek	birleşik eylem
268	و تفرغ للجوزة بهمة و نهم .. ve <u>tefarrağa</u> li'l-gōza bi'himme ve nehem	Enis, büyük bir arzuyla nargilenin <u>başına geçti.</u> [99/13]	(bir şeyin) başına geçmek* ⁹⁰	deyim
269	كلا و لكن غرقت المحتويات. Kellā velākin <u>ğarakat-</u> i'l-muhteveyāt	' <i>hayır, fakat içinde ne var, ne yok hepsi sular altına gömülmüş.</i> ' [99-27-28]	sular altına gömülmek* ⁹¹	birleşik eylem
	كلا و لكن غرقت المحتويات. Kellā velākin <u>ğarakat-</u> i'l-muhteveyāt	' <i>hayır, fakat içinde ne var, ne yok hepsi sular altına gömülmüş.</i> ' [99-27-28]	ne var ne yok* ⁹²	deyim
270	و قهقت شياطينه العابثة .. ve <u>kahkahat</u> şeyā'īnuhū al-'ābişe	içindeki uçarı şeytanlar <u>kahkaha</u> <u>bastı</u> ... [100/18-19]	kahkaha basmak	deyim
271	تخيل اضطرابها الخفى .. <u>tehayyele</u> idtirābahā al- ħafiy	kimseye belli etmediği huzursuzluğunu <u>tahayyül etti.</u> [100/27-28]	tahayyül etmek	birleşik eylem
	تخيل اضطرابها الخفى .. <u>tehayyele</u> idtirābahā al- ħafiy	<u>kimseye belli etmediği</u> huzursuzluğunu tahayyül etti. [100/27-28]	belli et(me)mek* ⁹³	birleşik eylem

⁹⁰ Anlamsal çeviri. Arapça metinde geçen "*tefarrağa / T: kendini vermek*" eylemi, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek '*başına geçmek*' deyimiyile karşılanması uygun görülmüştür.

⁹¹ Çevirmen, Arapçadaki "*ğariqat / T: boğulmak*" eylemi, Türkçe bağlama '*sular altında gömülmek*' ifadesiyle aktarma yoluna gitmiştir.

⁹² Arapça metinde geçen "*muhteveyāt*" sözcüğü, Türkçeye benzer bir anlam taşıyan '*çinde ne var ne yok*' ifadesiyle aktarılmıştır.

⁹³ Kaynak metindeki "*ħafiy / T: gizli*" sıfatı, anlamına göre çevrilerek Türkçe bağlam içinde '*kimseye belli etmediği*' ifadesiyle gösterilmesi tercih edilmiştir.

272	يجب أن نُورخ حياة العوامة بهذه الليلة. yecibu en <u>nu'arriha</u> ḥayāta'l-'avvāmet-i bi'hāzihī'l-leyleti	'yüzer evin hayatına bu geceyi bir tarih olarak mutlaka <u>düşelim</u> .' ... [101/1-2]	tarihe geçmek	deyim
273	أراهن على أن غبارة الليلة مهربة من موسكو! <u>urāhinu</u> 'alā enne ḡubārete'l-leyleti muharraba min Mosko	...: bu geceki esrarın Moskova'dan kaçak girmiş olduğuna <u>bahse</u> <u>girerim</u> , ... [101/3-4]	bahse girmek	deyim
274	و ربما أنك بلا عقيدة لأنك <u>منحل</u> . ve rubbemā enneke bilā 'aḳīde li'enneke <u>munhall</u>	belki de <u>baştan çıktığın</u> için hiçbir inancın yok. [101/8]	baştan çıkmak	deyim
275	أما ليلي فما هي إلا رائدة زائفة منحلة مدمنة لا شهيدة كما تتوهم! emmā Leylā femā hiye illā rāide zāife mudmine lā <u>ṣehīde</u> kemā tetevehhem	Leyla'ya gelince o zannetiği gibi bir toplum için <u>kendini</u> <u>feda eden</u> bir kadın değil; sadece ve dadece öncü bozuntusu bir kadındır; ahlaken çözülmüş, uyuşturucu bağımlısı bir kadın! [101/9-11]	(kendini) feda etmek* ⁹⁴	birleşik eylem
	أما ليلي فما هي إلا رائدة زائفة منحلة مدمنة لا شهيدة كما تتوهم! emmā Leylā femā hiye illā rāide zāife mudmine lā <u>ṣehīde</u> kemā tetevehhem	Leyla'ya gelince o <u>zannetiği</u> gibi bir toplum için kendini feda eden bir kadın değil; sadece ve dadece öncü bozuntusu bir kadındır; ahlaken çözülmüş, uyuşturucu bağımlısı bir kadın! [101/9-11]	zannetmek	birleşik eylem

⁹⁴ Özgün metinde verilen "ṣehide / T: ṣehit" sözcüğü, Türkçe bağlama anlamsal çeviri yoluyla 'kendini feda eden' ifadesiyle aktarılması çevirmence uygun görülmüştür.

276	أوشك الوجوم أن يلتهم المرح، .. evşeke'l- <u>vucūmu</u> en yeltehime'l-maraḥ	<u>buz gibi sessizlik</u> o güzelim atmosferi berbat etmek üzereyken ... [101/23]	(buz gibi) sessizlik* ⁹⁵	deyim
	أوشك الوجوم أن يلتهم المرح، .. evşeke'l- <u>vucūmu</u> en yeltehime'l-maraḥ	buz gibi sessizlik o güzelim atmosferi <u>berbat etmek</u> üzereyken ... [101/23]	berbat etmek* ⁹⁶	birleşik eylem
277	إنها لا تبالى برجل يهرب من خواتنه فى الإدمان و الجنس .. feḳāla Enis: lā, innehā lā <u>tubālī</u> bi'raculin yahrubu min ḥavāihī fi'l-idmāni ve'l-cins	o, boşluktan uyuşturucuya ve sekse kaçan bir adama hiç <u>değer vermez.</u> [101/29-30]	değer ver(me)mek	deyim
278	و إنه سيشهد سهاد العاشقين بلا عشق. ve innehū <u>seyeşhedu</u> suhāda'l-' <u>āşıkīne</u> bilā 'ışk	kendisinin aşkı olmaksızın âşıkların uykusuzluğuna <u>tanıklık edecekti.</u> [102/23]	tanıklık etmek	birleşik eylem
279	أف .. و هل علينا من عمل سواه؟! off .. ve hel 'aleynā min 'amalin sivhū	' <u>yapacak başka işimiz mi var canım?'</u> [103/13]	öf* ⁹⁷	bir sıkılma ifadesi (ünlem)
280	اخص ! إنه الخلق نفسه .. <u>ihs</u> ! innehu'l-ḥalku nefsehū	' <u>olur mu canım! Seks yaratılışın ta kendisidir.'</u> [103/15]	olur mu canım* ⁹⁸	soru işareti
281	إنه لم يهرج من عشرة أعوام .. innehū lem <u>yuharric</u> min 'aşrat-i a'avāmīn	on yıldır kimseyle <u>dalga geçmedi,</u> kimseyi kırmadı. [103/21]	dalga geçmek	deyim

⁹⁵ Kaynak metindeki "vucūm" ifadesi, genellikle Arapçada *üzüntüyle endişe* gibi kavramları betimlemek için kullanılır. buradaysa çevirmen, söz konusu ifadeyi anlamsal çeviri yoluyla '*buz gibi sessizlik*' yapısıyla aktarmayı seçer.

⁹⁶ Anlamsal çeviri. Arapça bağlamda görülen '*yeltehim / büyük bir iştahla yemek*' eylemi, metinde '*yok etmek*' anlamında kullanılmıştır. Bu bağlamda çevirmen, '*berbat etmek*' ifadesini kullanma yoluna gitmiştir.

⁹⁷ Çeviride önemsenmemiştir (çıkarma yoluyla çeviri).

⁹⁸ Arapça metinde geçen "*ihs*" ifadesi, Mısır kültüründe *söylenenleri reddetme ve tersine kanaat getirme anlamı* vermektedir. Aktarım sırasında söz konusu ifade, bir telafi tekniği olarak anlam odaklı çevrilip '*olur mu canım*' soru cümlesinden yararlanılmıştır (anlamsal çeviri).

282	ناجاه مغمما .. <u>nācāhū</u> muğamğıman	ona mırıldanarak <u>içini</u> <u>döktü</u> . [104/8]	içini dökmek	deyim
283	الحب لعبة قديمة بالية .. al-ḥubbu lu'ba kaḍīme <u>bāliye</u>	aşk, <u>modası geçmiş</u> eski bir oyundur. [104/9]	modası geçmek* ⁹⁹	deyim
284	إن من كان لا يملك أضحى الآن من الأثرياء <u>inne men kāne lā</u> <u>yemluk adḥa'l-āne</u> <u>mine'l-eşriyā'</u>	<u>daha önce beş parası</u> <u>olmayanlar</u> , zenginlerden oldular şimdi ... [104/24]	beş parası ol(ma)mak	deyim
285	و لكنك تترك الفساد ينهش البلاد ve lākinneke tetruku'l- <u>fesāda yenheşu'l-bilāda</u>	<u>lâkin bırakıyorsun</u> <u>kokuşmuşluk diz boyu</u> <u>olsun ülkede ...</u> [105/2]	diz boyu olmak* ¹⁰⁰	deyim

⁹⁹ Arapça metinde geçen "bāliye - T: *kadīm/eski*" sıfatı, Türkçeye aynı anlama gelen '*modası geçmek*' deyimiyile aktarılmıştır (çevirmenin tercihi).

¹⁰⁰ Arapça metinde geçen "yenheş - T: *yırtmak/ parçalamak*" eylemi, metinde *kokuşmuşluğun çokluğunu ifade etmek* amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda çevirmen, anlamsal çeviri yaparak Türk kültüründe çokluk anlamını taşıyan '*diz boyu olmak*' ifadesini kullanma yoluna gitmiştir.

TABLO 12

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
286	التفت فرأى سمارة واقفة فوق عتبة الشرفة. iltefete fera'a Semâra vâkıfa fevka 'atabati's- şurfa	dönüp baktığında Semâra'yı balkonun eşiğinde ayakta dikilirken gördü. [105/10-11]	dönüp bakmak	birleşik eylem
	التفت فرأى سمارة واقفة فوق عتبة الشرفة. iltefete fera'a Semâra vâkıfa fevka 'atabati's- şurfa	dönüp baktığında Semâra'yı balkonun eşiğinde <u>ayakta</u> <u>dikilirken</u> gördü. [105/10-11]	ayakta dikilmek	birleşik eylem
287	كلا. و لكنك عثرت عليها بطريقة ما. kellâ ve lâkinneke 'asartta 'aleyhâ bi'tarîkatın mâ	'hayır, ama sen onu bir şekilde <u>ele geçirdin.</u> ' [106/3]	ele geçirmek	deyim
288	التعذيب ليس هو ايتي. et-ta'zîbu leyse hivâyetî	<u>eziyet etmek</u> benim tarzım değil. [106/15]	eziyet etmek	birleşik eylem
289	هل تنوى إفشاء سرها؟ hel tenvî ifşâ'a sırrihâ	bu defter meselesini <u>ifşa etmeyi</u> mi düşünüyorsun? [106/20-21]	ifşa etmek	birleşik eylem
290	كم أنت ظريف و لكنى لن أعجبك . . kem ente zarîf-un ve lâkinnî len u'cibuk	sen çok hoş birisin, ama ben senin <u>hoşuna</u> <u>gitmem.</u> [108/25]	hoşuna gitmek	deyim
291	لا للهو أو للذة و لكن لهدف تقدمى و هو أن يعشن حياة أفضل! lâ li'lehvin avv li' <u>lezze</u> ve lâkin li'hedefin taḡaddumiy ve huve en ye'işne ḡayātan afdal	..., ne eğlenmek için, ne de <u>zevk almak</u> için; daha iyi bir hayat yaşamak gibi ilerici bir hedef için çalışırlar! [109/2-3]	zevk almak	birleşik eylem

292	عيب هذه العوامة أنه لا يُعرف بها الجد من الهزل. 'ayb-u hāzihī el- 'avvāmeti ennehū lā <u>yu'rafu</u> bihā el-ceddu mine'l-hazli	burada ciddiyyetle şakanın <u>ayırt</u> <u>edilemiyor</u> oluşu, bu yüzer evin ayıbıdır. [109/4-5]	ayırt et(il)mek* ¹⁰¹	birleşik eylem
-----	--	--	---------------------------------	----------------

¹⁰¹ Arapça bağlamda geçen "yu'rafu / T: öğrenilmek" eylemi, Türkçeye anlam odaklı çevrilerek 'ayırt edilemiyor' ifadesiyle gösterilmesi uygun görülmüştür (çevirmenin tercihi).

TABLO 13

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
293	و لكن ضحكة معروفة ترامت إليهم. ve lākin ḡaḥike ma'rūfa terāmat ileyhim	..., ama tanıdık bir gülme sesi <u>kulaklarına</u> <u>çalındı</u> . [109/24-25]	kulağına çalınmak* ¹⁰²	deyim
294	أتعبنى حتى أذن للمجىء، .. at'abanī ḥattā az'ana li'l- mecī'	onu buraya gelmeye ikna edene kadar <u>canım çıktı</u> . [110/5]	canı çıkmak* ¹⁰³	deyim
	أتعبنى حتى أذن للمجىء، .. at'abanī ḥattā <u>az'ana</u> li'l- mecī'	onu buraya gelmeye ikna edene kadar canım çıktı. [110/5]	ikna etmek* ¹⁰⁴	birleşik eylem
295	قال: كيف نقتحم على أناس خلوتهم؟! ḳāla keyfe <u>naktahimū</u> 'alā unās-in ḥalvetehum	bana 'öyle <u>baskın</u> <u>yapar</u> gibi birden insanların özel yaşam alanlarına nasıl gireriz?' dedi. [110/6-7]	baskın yapmak	birleşik eylem
296	و تجهم المجلس على رغم دوران الجوزة، .. ve <u>tecehheme</u> 'l-meclisu 'alā raḡmi deverāni'l- gōza	nargile aralarında turluyor olsa da herkesin <u>suratından</u> <u>düşen bin parçaydı</u> . [111/28-29]	suratından düşen bin parça (olmak)* ¹⁰⁵	deyim

¹⁰² Burada Arapça metinde görülen "terāmat / T: atılmak" eylemi, anlamına göre Türkçede 'duymak' eylemine benzemektedir. Çevirmen, adı geçen ifadeyi 'kulaklarına çalındı' deyiminiyle aktarmayı yeğlemiştir.

¹⁰³ Burada çevirmen, özgün metnin "at'abanī / T: yormak" eylemi için Türkçede 'canı çıkmak' deyimini seçer (anlamsal çeviri).

¹⁰⁴ Kaynak metinde geçen "az'ana" eylemi, genelde 'kabul etmek' ya da 'evet demek' gibi anlamlara denk gelmektedir. Buradaysa çevirmen, bağlam yardımıyla anlamsal çeviri yaparak söz konusu ifadeyi 'ikna etmek' yapısıyla aktarmayı seçer.

¹⁰⁵ Anlamsal çeviri.

297	و أراد مصطفى راشد أن ينكش أنيس لعله يجدد ثورة الأمس فيبدد وجوم المجلس .. ve arāda Mustafa Râşid en <u>yenküşe</u> Enis-e l'allahū yuceddidu şevrete'l-emsî feyubeddidu vucūma'l- meclisi	Mustafa Râşit, belki dünkü çıkışını tekrarlar da ekibin üzerindeki uyusukluğu dağıtır düşüncesiyle Enis'i <u>harekete</u> <u>geçirmek</u> istediye de ... [111/12-13]	harekete geçirmek* ¹⁰⁶	deyim
298	و تنتظر الأرض انتظارا لا يعرف الجزع لتستمد من آمالنا و مسراتنا أسمدة لتربتها. ve tantazıru'l-arḍu intizāran lā ya'rifu'l- ceza'a li'testemidde min āmālinā ve meserrātinā esmideten li'türbetihā	yeryüzü, toprağının gübresini bizim umutlarımızdan ve sevinçlerimizden <u>elde</u> <u>etmek</u> için korkusuzca beklemektedir. [111/20-22]	elde etmek	birleşik eylem
299	و لما انتبه الصحاب إلى انهماكة الكلى في سمارة ... ve lemmā intebehe aş- şihāb-u ilā <u>inhimākehī</u> el-küllī fī Semāra	arkadaşlar onun <u>kendini</u> tamamen Semāra'ya <u>kaptırdığını</u> fark edince ... [111/30-31]	kendini kaptırmak* ¹⁰⁷	deyim
300	بالله لا تقسد علينا اللحم. billāhī lā <u>tufsid</u> 'aleyna'l-ḥulme	...: 'düşlerimizin <u>içine</u> <u>etmeyin</u> lütfen ya!' ... [112/3]	içine etmek* ¹⁰⁸	deyim
301	و إن كان العيب جوهرة الذى لا يتغير؟ ve in kāna'l-'abaşu <u>cevherehū</u> el-lezī lā yatağayyaru	ya absürtlük erkeğin <u>iliklerine işlemiş</u> , değiştirilemez türdense? [112/11-12]	iliklerine işlemek* ¹⁰⁹	deyim
302	و ضحكت سمارة هازئة. ve ḍaḥikat Semāra <u>hāzieten</u>	Semāra <u>alaylı alaylı</u> güldü. [112/14]	alaylı alaylı	ikileme

¹⁰⁶ Kaynak dil metninde yer alan "*yenküş / T: karıştırmak*" eylemi, özellikle Mısır kültüründe '*biriyile uğraşmak*' anlamına denk gelmektedir. Çevirmenin tercihi ise Türkçe bağlamda verilen '*harekete geçirmek*' ifadesi olmuştur.

¹⁰⁷ Burada '*uğraşmaya başladığı bir işin etkisinde kalmak*' anlamı söz konusudur.

¹⁰⁸ *Bozmak/ berbat etmek.*

¹⁰⁹ *Yerleşmek/ temel tutmak.*

303	<p>أما هزلنا المحلية فتنتهي عادة بتغيير مفاجيء للممثل الهزلي في شكل موعظة سخيفة، ..</p> <p>emmā hazliyyātunā el-maḥalliye fetentehī 'ādeten bi'taḡayyur-in mufāci'in li'l-mumessili fi şekli mav'ıza seḫīfe</p>	<p>bizim yerli komedilerimize gelince, genellikle komedi sanatçısının, budalaca öğüt verir halde beklenmedik değişimiyle <u>son bulur</u>.</p> <p>[113/10-12]</p>	son bulmak	deyim
	<p>أما هزلنا المحلية فتنتهي عادة بتغيير مفاجيء للممثل الهزلي في شكل موعظة سخيفة، ..</p> <p>emmā hazliyyātunā el-maḥalliye fetentehī 'ādeten bi'taḡayyur-in mufāci'in li'l-mumessili fi şekli mav'ıza seḫīfe</p>	<p>bizim yerli komedilerimize gelince, genellikle komedi sanatçısının, budalaca <u>öğüt verir</u> halde beklenmedik değişimiyle son bulur.</p> <p>[113/10-12]</p>	öğüt vermek* ¹¹⁰	birleşik eylem
304	<p>و ذلك فالفصل الثالث يكون عادة أضعف فصول المسرحية و هو يكتب في الواقع للرقابة.</p> <p>ve lizālik fe'l-faşlu's-şālišu 'ādeten aḍ'afu fuşūli'-masraḫiyye ve huve yuktebu fi'l-vākı'i li'r-rıqābeti</p>	<p>bu yüzden üçüncü bölüm, genellikle tiyatro oyunun en zayıf bölümü olur ve aslında sansür hususu <u>göz önünde bulundurulur</u> yazılır.</p> <p>[113/12-14]</p>	göz önünde bulundur(ul)mak* ¹¹¹	deyim
305	<p>و التفت خالد نحو سمارة و قال: ..</p> <p>ve'ltefete Ḥālid naḫva Semāra ve ḳāl</p>	<p>Halit <u>bakışlarımı</u> Semāra'ya <u>çevirdi</u>: ...</p> <p>[113/15]</p>	bakışını çevirmek* ¹¹²	birleşik eylem
306	<p>و أن مجانين من حولهم يهدونهم بالنسف في أي لحظة.</p> <p>ve enne mecānīne min ḫavlihim yuhadidūnehum bi'n-nesfi fi eyyi laḫza</p>	<p>ayrıca çevrelerindeki deliler onları her an <u>havaya uçurmakla</u> tehdit ediyorlar.</p> <p>[114/2-3]</p>	havaya uç(ur)mak	deyim

¹¹⁰ Burada özgün metnin ifadesi "*mav'ıza - T: ders / ibret*", Türkçe bağlama '*öğüt verir*' yapısıyla aktarılması tercih edilmiştir.

¹¹¹ Kaynak metindeki "*li*" eki, anlamsal yönden Türkçede '*için*' ilgecine benzemektedir. Bunun yerine çevirmen, Türkçe bağlamda '*göz önünde bulundurulur*' deyimsel ifadesini tercih etmiştir (ekleme yoluyla çeviri / anlamsal çeviri).

¹¹² *Dönüp bakmak*.

307	<p>ذلك أن أحدهم لا يكون شخصية و لكنه يتكون من عناصر متحللة كبناء متهدم، ..</p> <p>zālike enne aḥaduhum lā yukevvin šaḥṣiyye ve lākinnehū yetekevven min 'anāšır muteḥalilla ke'binā'in muteheddim</p>	<p>bu da demektir ki, onlardan hiçbirini karakter olamaz, <u>olsa olsa</u>, dağılmış unsurlardan müteşekkil bir şey olur, tıpkı yerle bir olmuş bir bina gibi.</p> <p>[114/9-11]</p>	olsa olsa* ¹¹³	zarf
	<p>ذلك أن أحدهم لا يكون شخصية و لكنه يتكون من عناصر متحللة كبناء متهدم، ..</p> <p>zālike enne aḥaduhum lā yukevvin šaḥṣiyye ve lākinnehū yetekevven min 'anāšır muteḥalilla ke'binā'in <u>muteheddim</u></p>	<p>bu da demektir ki, onlardan hiçbirini karakter olamaz, <u>olsa</u>, dağılmış unsurlardan müteşekkil bir şey olur, tıpkı <u>yerle bir olmuş</u> bir bina gibi.</p> <p>[114/9-11]</p>	yerle bir olmak	deyim
308	<p>إنك توشك أن تتصحنى بالعدول عن الأدب.</p> <p>inneke tuvşiku en <u>tansahanī</u> bi'l-'udūli 'ani'l-edebe</p>	<p>sen bana neredeyse edebiyattan vazgeçmemi <u>tavsiye</u> edeceksin.</p> <p>[114/17-18]</p>	tavsiye etmek* ¹¹⁴	birleşik eylem
309	<p>و لما كان لا يوجد أساس للتقييم فلن يهزك من <u>بخفضك</u> ..</p> <p>ve lemmā kāna lā yuvced esās-un li't-taḳyīm felen yahuzzaki men <u>yahfidak</u></p>	<p>değerlendirmelerin herhangi bir dayanağı olmayacağı için aleyhinde yazarak seni <u>aşağıya çekmeye</u> çalışan kişi seni asla sarsamayacak.</p> <p>[114/24-26]</p>	aşağı çekmek	deyim
310	<p>و الراجح أن العشق الجديد سيثمر قبلة في الهزيع الأخير من الليل تحت شجرة الجوافة.</p> <p>ve'r-rāciḥu enne'l-'iṣḳu'l-cedīd seyusmira ḳubla fi'l-hezī'il-aḥīri mine'l-ıryli taḥta ūşcereti'l-gevāfa</p>	<p>yeni aşk, büyük bir olasılıkla, gecenin son bölümünde, guava ağacının altında bir öpücük şeklinde <u>meyvesini verecek</u>.</p> <p>[115/6-8]</p>	meyve vermek	deyim

¹¹³ Arapçadaki "lākinnehū - T: ancak/ ama" ifadesi, Türkçeye 'olsa olsa' zarfıyla aktarılması yeğlenmiştir.

¹¹⁴ Burada "tansahanī - T: nasihat/ öğüt vermek" eylemi, kullanımsal ve işlevsel değerine göre çevrilerek Türkçede 'tavsiye etmek' ifadesiyle aktarılmış.

TABLO 14

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
311	و لعن الكفار، .. ve la'ana'l-kuffāra	... kâfirlere <u>lanet okudu</u> . [115/27]	lanet okumak	deyim
312	فضحك العجوز غير مصدق .. feḍaḥ'ke'l-'acūzu gayri <u>muşaddıkın</u>	yaşlı adam böyle bir şeyin olabileceğine <u>ihtimal vermeyerek</u> güldü. [116/1]	ihtimal ver(me)mek* ¹¹⁵	deyim
313	و أعلن رجب عن عزمه على رفع أجره في الفلم إلى خمسة آلاف جنيه، .. ve a'lana Receb 'an 'azmiḥī 'alā raf'i ecriḥī fi'l-film-i ilā ḥamseti 'ālāf-i cuneyh	Recep, film başına ücretini beş bin cüneyhe ¹¹⁶ yükseltmeye kararlı olduğunu <u>ilan edince</u> ... [117/1-2]	ilan etmek	birleşik eylem
314	فابتسم دون أن يجيب، .. fe'bteseḡe düne en yucīb	Recep herhangi bir yanıt vermeksizin <u>tebessüm edince</u> ... [117/15]	tebessüm etmek	birleşik eylem
315	أثر تردده في النفوس تأثيراً عميقاً. essere tereddüduḡu fi'n-nufüsi te'sīren 'amīḡan	duraksaması oradakiler üzerinde derin bir <u>etki yarattı</u> . [118/23-24]	etki yaratmak	birleşik eylem
316	.. لأن المخبرين يراقبونه. li'enne'l- <u>muḡbirīne</u> yurāḡībūnehū	..., çünkü <u>polis ajanları</u> onu takip ediyorlarmış. [120/12]	polis ajanı	birleşik sözcük
317	مؤامرة لا ابتزاز أموالنا فلا تصدق. <u>mu'āmara</u> li'btizāz-i amvālīnā felā tuşadıḡuh	inanmaı çünkü bu paralarımızı şantajla almak için <u>kurulmuş bir komplo</u> . [120/14-15]	komplo kurmak	deyim

¹¹⁵ Kaynak metinde geçen "*muşaddık / inanarak*" ifadesi, Türkçeye -çevirmenin tercihinine göre- '*ihtimal vermeyerek*' yapısıyla aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

¹¹⁶ Mısır para birimi (EGP).

318	و تضاعف الحماس للرحلة التي جاءت بغير تدبير سابق. ve <u>tedā'af</u> el-ḥamās-u li'riḥle el-letī cā'et bi'ḡayri tadbīrin sābīḳ	bunun üzerine daha önceden hiçbir hazırlığı olmayan gezinti için heyecan <u>ikiye katlandı.</u> [121/18-19]	ikiye katlanmak	birleşik eylem
-----	--	--	-----------------	----------------

TABLO 15

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
319	لا يجوز أن نترك ولى الأمر وحده. lā yecūzu en netruke veliyi'l-emri vaḥdehū	velinimetimizi <u>tek başına</u> bırakmamız doğru olmaz. [123/12]	tek başına	birleşik sözcük
320	حولت رأسها نحو الحقول كأنما لتصغى إلى صرار الليل و الضفادع. ḥāvvlet re'sehā naḥva'l- ḥuḳūlī ke'ennemā li'tuṣṣḡī ilā ṣırārī'l-leyli ve'd-ḍafādī'	Semâra, sanki cırcır böceklerinin ve kurbağaların ötüşüne <u>kulak veriyormuşçasına</u> başını tarlara doğru çevirdi. [124/3-4]	kulak vermek	deyim
321	و ماذا تعنى أصواتنا للحشرات؟ ve māzā ta'nī aṣvātunā li'l-ḥaṣerāt	seslerimiz haşereler için ne <u>anlam taşıyor</u> ? [124/16]	anlam taşımak	birleşik eylem
322	ألا تدرى كيف انطوى كازانوف الهائل فى مكتبة الدوق؟ elā tedrī keyfe <u>intavā</u> Casanova el-hāil fī mektebeti'd-dūḳ	o muhteşem Casanova'nın dux kalesi'ndeki kütüphanede kendi <u>kabuğuna çekildiğini</u> bilmiyor musun? [124/18-19]	kabuğuna çekilmek	deyim
323	و لكن بى شيطاناً يثور على الروتين . . ve lākin bī şeyṭān-un yeṣūru 'ala'r- <u>rutīn</u>	fakat içimdeki şeytan <u>yerleşik kurallara</u> isyan ediyor. [125/3]	yerleşik kural* ¹¹⁷	ad birlikteliği
324	لم أفتنع به. lem <u>aktanı</u> ' bih	<u>gözüm</u> pek <u>tutmadı</u> . [125/11]	gözü tutmak* ¹¹⁸	deyim
325	و انصبروا فى تأوه وحشى. ve in'asarū fī te'evvuhin vaḥṣiyy	..., ahlamalar inlemeler içinde <u>pestile döndüler</u> . [128/9-10]	pestile dönmek	deyim

¹¹⁷ Burada Arapça metinde görülen "rutīn / T: tekdüzelik" sözcüğü, Türkçeye 'yerleşik kurallar' ifadesiyle aktarılır.

¹¹⁸ Arapça bağlamda geçen "aktanı' / T: ikna olmak" eylemi, Türkçeye 'gözü tutmak' deyimiyile aktarılması tercih edilmiştir.

326	لقد انتهى. laḳad <u>intahā</u>	onun işi bitti. [128/23]	iş bitmek* ¹¹⁹	deyim
327	انطلقت السيارة في سرعة رزينة .. <u>intalakat</u> es-seyyāratu fī sur'a rezīne	otomobil, makûl bir hızla <u>yola koyuldu</u> . [129/20]	yola koyulmak	deyim
328	و أغمض أنيس عينيه و لكنه رأى الشبح الأسود و هو يطير في الهواء. ve ağmaḳa Enis 'ayneyhī ve lāk'nnehū <u>ra'a</u> 'ş-şabaḳa'l-esvede ve huve yatṭru fī'l-havā'	Enis gözlerini kapatınca havada uçan kara siluet <u>geldi</u> <u>gözlerinin önüne</u> . [129/22-23]	gözünün önüne gelmek* ¹²⁰	deyim
329	ترى أما زال يتألم؟ turā emā zāle <u>yete'ellem</u>	acaba hâlâ <u>acı çekiyor</u> mudur? [129/23]	acı çekmek	deyim

¹¹⁹ Ölmek.

¹²⁰ Burada Arapça bağlamdaki "ra'a / T: görmek" eylemi, Türkçeye *hatırlamak* anlamı ifade eden 'gözlerinin önüne geldi' deyimiyile aktarılmıştır (anlamsal çeviri).

TABLO 16

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
330	<p>و قال إن السر قد تبخر من رأسه فهو مفقود.</p> <p>ve kıla ine's-sırā kıad tabaħħara min re'sihī fe'huve <u>mufık</u></p>	<p>sırlarının kafasından buhar olup uçtuğunu ve dolayısıyla artık <u>aklı başında olduğunu</u> söyledi.</p> <p>[131/14-15]</p>	aklı başında (olmak)*121	deyim
331	<p>و لما آمن بأنه إله حرم على الناس الملوخية.</p> <p>ve lemmā āmene bi'ennehū ilāħun <u>harrama</u> 'ala'n-nās'il-muluħiyye</p>	<p>kendisinin bir tanrı olduđuna inandıđı zamani insanlara mulūhiye yemeyi <u>yasak etti</u>.</p> <p>[131/19-20]</p>	yasak etmek	birleşik eylem
332	<p>لماذا أذعنت للخروج معهم؟</p> <p>limāzā az'antu li'l-ħurūci ma'ahum</p>	<p>onlarla birlikte gitmeye neden <u>boyun eğdim</u>?</p> <p>[131/20-21]</p>	boyun eğmek*122	deyim
333	<p>أدرك أن جهاده عبث فانتحر.</p> <p>edreke enne cihādehū 'abas-un fe'ntaħara</p>	<p>cihadının <u>boşa olduğunu</u> anlayarak intihar etmiş.</p> <p>[132/12]</p>	boşuna olmak	birleşik eylem
334	<p>و ترامى إليه من الحديقة صوت عم عبده لدى رجوعه و هو يبسم، ..</p> <p>ve <u>terāma</u> ileyī šavt-u 'Amm Abduħ leda rucū'ahu ve huve yubasmil</p>	<p>Abduħ Amca'nın bahçeden eve dönerken besmele çeken sesi <u>geldi kulağına</u>.</p> <p>[133/1-2]</p>	kulağına gelmek*123	deyim
	<p>و ترامى إليه من الحديقة صوت عم عبده لدى رجوعه و هو يبسم، ..</p> <p>ve terāma ileyī šavt-u 'Amm Abduħ leda rucū'ahu ve huve <u>yubasmil</u></p>	<p>Abduħ Amca'nın bahçeden eve dönerken <u>besmele çeken</u> sesi geldi kulağına.</p> <p>[133/1-2]</p>	besmele çekmek	deyim

¹²¹ Ayık.

¹²² Kabul etmek.

¹²³ Bk. s. 219, dipnot 102.

335	<p>و اعترضه جذع شجرة فاستوقفه لضخامته و غلظه .. ve i'taraḏahū ciz'u şeceretin fe'stevkafahū li'ḏahāmetihī ve gılazuhū</p>	<p>karşısına çıkan bir ağaç gövdesi, iriliği ve kalınlığı dolayısıyla <u>dikkatini çekti</u>. [134/20-21]</p>	<p>dikkatini çekmek*¹²⁴</p>	<p>deyim</p>
336	<p>و جعل يضحك منها و يقول: ألم نقل لك !؟ ve ca'ala yaḏḥaku minhā ve yaḳūlu elem naḳul lek</p>	<p>... ve 'biz sana söylemedik mi?' diyerek Semâra'ya <u>laf</u> <u>atıp</u> gülmeye başladı. [136/27-28]</p>	<p>laf atmak*¹²⁵</p>	<p>deyim</p>

¹²⁴ Arapça metinde geçen "*istavkafa / T: durmasını gerektirmek*" eylemi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçe bağlama '*dikkatini çekti*' ifadesiyle aktarılması uygun görülmüştür.

¹²⁵ Arapça metinde derin yapıda bırakılan ve bağlamdan anlaşılabilen '*laf atmak*' ifadesi, Türkçeye aktarım sırasında yüzey yapıya çıkarılması uygun görülmüştür (ekleme yoluyla çeviri).

TABLO 17

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
337	و بأنهم أخطئوا في إغفال نصيحته. ve bi'ennehum aḥṭa'ū fī iḡfāl-i naṣīḥatih	... ve önerisine kulak asmamakla <u>hata</u> ettiklerini söyledi. [138/17-18]	hata etmek	birleşik eylem
338	و بأنهم أخطئوا في إغفال نصيحته. ve bi'ennehum aḥṭa'ū fī iḡfāl-i naṣīḥatih	... ve önerisine <u>kulak</u> asmamakla <u>hata</u> ettiklerini söyledi. [138/17-18]	kulak asmamak	deyim
339	.. و اصطفوا خلفه كالأقزام ما بين خفير عوامه و قروي و خادم. ve'staffū ḥalfehū ke'l- aḳzāmi mā beyne ḥafīr- i 'avvāme ve ḳaraviyy ve ḥādīm	Ė üzer ev bekçisi, köylü ve hizmetçi gibilerden oluşan cemaat de, onun arkasında adeta cüce adamlar gibi <u>saf</u> tutmuştu. [139/7-8]	saf tutmak* ¹²⁶	deyim
340	سيقول لكل كائن إننى مدمن منحل! se'yaḳūlu li'külli kāninin innenī mudmin-un <u>muhhall</u>	herkese benim <u>yoldan</u> <u>çıkılmış</u> bir uyuşturucu bağımlısı olduğumu söyleyecektir. [141/18-19]	yoldan çıkmak	deyim
341	كانت خرجة مشنومة، لماذا فكرتم في الخروج؟! kānet ḥarḳa meṣ'ūma liāzā <u>feḳkertūm</u> fī'l- ḥurūc	... : çok uğursuz bir geziydi, dışarı çıkmak nerden <u>aklınaıza</u> <u>esmişti</u> ki ?! [142/13-14]	aklına esmek	deyim
342	و نفخت سمارة قائلة: كيف ننسى و ورائنا قتيل؟! ve <u>nafahat</u> Semāra ḳāiletin: keyfe nensā ve verā'anā ḳatīl	'arkamızda bir ölü varken nasıl unutulım?' dedi adeta <u>burnundan</u> <u>soluyarak</u> . [142/19-20]	burnundan solumak	deyim
343	ترى أتسوء الأمور أكثر مما تسوء؟ turā e'tesū'u'l-umūru aḳsara mimmā tesū'	acaba işler olduğundan daha da mı <u>kötüye</u> <u>gidecek</u> ? [142/25-26]	kötüye gitmek	deyim

¹²⁶ Dizilmek.

344	<p>خمنت ما سيحدث هنا من قبل أن أحضر، .. <u>hammentū mā</u> seyehduḡu hunā min ḡabli en aḡḡura</p>	<p>gelmeden önce burada olacakları <u>tahmin</u> <u>etmişim</u>. [142/28]</p>	tahmin etmek	birleşik eylem
345	<p>جميعنا محزونون معذبون، .. cemī'unā maḡzūnūna <u>mu'azzebūn</u></p>	<p>hepimiz üzgünüz, <u>acap</u> <u>çekiyoruz</u>. [143/11-12]</p>	azap çekmek	deyim
346	<p>ليس بيننا من يحب القتل أو حتى يتصوره، .. leyse beyenā men yuhıbbu'l-ḡatla avv ḡattā <u>yatasavvaruh</u></p>	<p>aramızda öldürmekten hoşlanan kimse yok, hatta kimse böyle bir şeyi <u>aklımın ucundan</u> <u>bile geçirmez</u>. [143/13-14]</p>	aklından geçirmek* ¹²⁷	deyim
347	<p>إذا ظهر له أهل فسجد وسيلة لتعويضهم، .. izā <u>zahara</u> lehū ehlün fe'senecide vesıleten li'ta'vıḡahum</p>	<p>şayet bir ailesi olduğu <u>ortaya çıkarsa</u>, o zaman onlarla helalleşme yolu buluruz. [143/17-18]</p>	ortaya çıkmak	deyim
348	<p>و هناك مسؤولية لا أنكر، .. Ve hunāka mes'ūliyye lā <u>unkir</u></p>	<p>ortada bir sorumluluk var, bunu <u>inkâr</u> <u>etmiyorum</u>. [144/4]</p>	inkâr etmek	birleşik eylem
349	<p>و لكن هل نهون عليك جميعاً؟! ve lākin hel <u>nehūna</u> 'aleyki cemī'en</p>	<p>..., ama bizler, senin <u>gözünde bir değer</u> <u>taşıyor muyuz?</u> [144/6]</p>	değer taşımamak* ¹²⁸	birleşik eylem

¹²⁷ Arapça metinde geçen "yatasavvar / T: tasavvur etmek" eylemi, Türkçeye –çevirmenin tercihinine göre– 'aklından geçirmek' deyiimiyle çevrilmiştir (anlamsal çeviri).

¹²⁸ Arap kültüründe, özellikle Mısır Arapçasında *birinin hatırını kırıp da ona gereken değer verilmediğinde* kullanılan "nehūna" ifadesi, Türkçede '(gözünde) değer taşımamak' yapısıyla aktarılması uygun görülmüştür.

TABLO 18

	Arapça ifade	Türkçe Çeviri	Kalıp Yapı	Sınıflandırma
350	و أراد مصطفى أن يقترب ليواسيه .. ve arāda Mustafa en yaq̄tariba li'yuvāsīh	Mustafa, <u>teselli etmek</u> için Enis'e yaklaşmak istedi, ... [147/4]	teselli etmek	birleşik eylem
351	فطحه أنيس في أنفه .. fe'natahū Enis fi enfih	..., Enis onun burnuna bir <u>kafa attı</u> , ... [147/16]	kafa atmak	deyim
352	من يصدق أن ذلك يحدث في عوامتنا ! men yuṣaddik en zālike yaḥduṣu fī 'avvāmetinā	yüzer evimizde bunların yaşanacağı kimin <u>aklına gelirdi</u> ki? [148/3-4]	aklına gelmek* ¹²⁹	deyim
353	يجب الإبلاغ عن الجريمة فوراً .. yecibu'l-īblāḡ-u 'ani'l- cerīmeti favran	suçu hemen <u>ihbar</u> <u>etmemiz</u> lâzım. [149/11]	ihbar etmek	birleşik eylem
354	أتصورت حقا أن نتخلى عنك في محنتك؟ ataṣavvarta en netehallā 'anke fī miḥnetik	seni terk edip sıkıntınla <u>baş başa</u> <u>bırakabileceğimizi</u> düşündün mü gerçekten? [150/14-15]	baş başa bırakmak* ¹³⁰	deyim
355	ألم تفهم أنه مصمم على الإنتقام منى؟ elem tefheme ennehū muṣammimūn 'ala'l- <u>intikami</u> minnī	onun benden <u>intikam</u> <u>almaya</u> kararlı olduğunu anlamadın mı? [150/26]	intikam almak	birleşik eylem
356	و وثب الافترايس من سحنته .. ve veṣebe'l-iftirās-u min siḥnetihi	<u>kana susamışlığı</u> gözlerinden fişkınyordu. [151/7]	kana susamak* ¹³¹	deyim

¹²⁹ Kaynak metinde geçen "yuṣaddık / T: inanmak" eylemi, anlamsal çeviri yoluyla Türkçe bağlama 'aklına gelmek' deyiimiyle aktarılması yeğlenmiştir.

¹³⁰ Burada 'baş başa kalmak' deyiimi, cümledeki 'terk etmek' eylemiyle birlikte kullanılmasından amaç terk anlamının üzerine vurgu yapmaktır (ekleme yoluyla çeviri).

¹³¹ Arapça metindeki "iftirās / T: yirticilik" ifadesi, Türkçeye anlamsal çeviri yoluyla 'kana susamışlık' yapısıyla karşılanması uygun görülmüştür.

357	و تركزت الانظار عليها واضحة في حثها على الكلام و في تحميلها مسئولية ما وقع معا. ve terekkezeru'l-anzāru 'leyhā vādīhatan fī ḥaṣṣihā 'ala'l-kelām ve fī teḥmīlihā mes'ūliyyeti mā vaka'a ma'an	bakışlar Semâra'nın üzerinde yoğunlaştı. Bu bakışlar ona açıkça 'hadi konuş!' diyor ve onu <u>başa gelenin</u> sorumluluğunu üstlenmeye davet ediyordu. [151/23-25]	başa gelmek* ¹³²	deyim
358	لا تراجع. أقسم لكم على ذلك! lā terācu' <u>uksım</u> lekum 'alā zālik	geri adım yok! 'size <u>yemin ediyorum</u> , <u>dediğimi yapacağım.</u> ' [151/27-28]	yemin etmek	birleşik eylem
359	ها هو ذا يقف جامدا و هو يلهث .. hā huve zā yaqıfu cāmiden ve huve <u>yelhes</u>	<u>nefes nefese</u> , hareketsiz durdu. [152/22]	nefes nefese (kalmak)	deyim
360	و برقت في عينيه نظرة جنونية .. ve <u>barikat</u> fī 'ayneyhī nazra cunūniyye	..., gözlerinde çılgınca bir bakış <u>peyda oldu</u> . [152/23]	peyda olmak	birleşik eylem
361	اعتزمت أن أفك سلاسل العوامة لو كان عاد إلى ضربك! i'tazamtı en efukke selāsile'l-'avvāmeti lavv kāne 'āda ilā ḍarbiḳ	şayet sana vursaydı, yüzer evin zincirlerini çözmeyi <u>kafaya</u> <u>koymuştum!</u> [153/22-23]	kafaya koymak	deyim
362	عذبي كيف شئت، فإني أستحقه و أكثر. ' <u>azzibnī</u> keyfe şī'te fe'innī astahıkkuhū ve ekşer	dilediğin gibi <u>işkence</u> <u>et</u> bana, zira ben bunu fazlasıyla hak ediyorum. [155/15-16]	işkence etmek	birleşik eylem
363	و حتى أنت انهزمت! ve ḥattā entī <u>inhazamtī</u>	hatta sen bile <u>yenik</u> <u>düştün</u> . [156/9]	yenik düşmek	deyim

¹³² Gerçekleşmek/ vuku bulmak.

364	تعلم كيف يسير على قدمين فحرر يديه. te'allama keyfe yesīru 'alā qadameyni fe'harrara yedeyhī	iki ayağı üstünde durarak nasıl yürüyeceğini öğrenip ellerini <u>serbeste</u> <u>çıkardı</u> . [158/2-3]	serbeste çıkarmak* ¹³³	birleşik eylem
-----	---	---	-----------------------------------	----------------

¹³³ Özgürleştirmek.

SONUÇ

Bu çalışmada Mısırlı yazar Necip Mahfuz'un, Arapça aslından Türkçeye "*Sersera Fevka'n-Nil / T: Nil Üzerinde Gevezelik*" adı altında çevrilmiş eserindeki kalıp ifadelerin aktarımı incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, Arapça-Türkçe çeviride kalıp yapı aktarımı bakımından örnek niteliğinde görülen söz konusu eserdeki kalıp yapıların çevirisi değerlendirilip aktarım sırasında yaşanan değişiklik ve çevirinin beraberinde getirdiği kaymalara değinilmiştir. Çeviri eser eleştirilerek yaklaşımla değerlendirilmiş; bunu yaparken de bazı teknik ve stratejik çeviri yöntemleri üzerinden inceleme yoluna gidilmiştir.

Eldeki çalışma, giriş ve sonuç dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, genelde çevirinin kuramsalı, özeldeyse Arapça-Türkçe arasında yapılan çeviri sorunları ve çevirilerinde uygulanan bazı teknik yöntemler örneklerle tanıtılmıştır. İkinci bölümde, çalışmanın malzemesi olan romandaki Arapça kalıp yapılar, Türkçe karşılıklarıyla mukayese etmek yöntemiyle tablolar üzerinden verilmiştir. Burada kalıp ifade aktarımındaki biçim ve anlam düzeyinde yaşanan değişiklik ve kaymalar gösterilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümdeyse hem Arapça hem Türkçe dilleri için geçerli olarak anlamsal ve kullanımsal değişmeye bağlılık gibi nedenlerden dolayı, çeviride kalıp niteliğini yitiren yapılar söz konusu olmuştur. Burada özgün metinde kalıp olup erek metne tek öğeli bir sözcükle aktarılan ifade sayısı 15'i geçmezken özgün metinde tek sözcüklü olup erek metne kalıpla aktarılan ifade sayısınının 360'a çıktığı görülmüştür. İkinci ve üçüncü bölümlerde, gerektiğinde yer yer dipnot düşülerek çeviride kullanılan yöntemleri izah etmeye yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

Çevrilen eser, edebi nitelik gösterdiği için aktarmada büyük çoğunlukla anlamsal çeviri yöntemi ağır basmaktadır. Bunun yanı sıra, çıkarma, ekleme, eksilti, benzer anlam ve farklı biçimle çeviri, benzer anlam ve benzer biçimle çeviri, anlamsal çeviri, iletişimsel çeviri, uyarılama, açıklama, yabancılaştırma, öykünme ve benzeri olan çeviri teknikleri kullanılmıştır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği gibi çeviri, çevirmenin iki dil arasında kuru kuruya yaptığı bir aktarma değil özgün metnin içi ve dışındaki kültürel ve sosyal şartları göz önünde bulundurarak okuma, çözümlenme ve yeniden yazma sonucu olarak verdiği bir emektir. Bu çerçevede çevirmenin, yaptığı her çeviriye parmak izleri

yansımaktadır. Hele de bu çalışmaya konu olan "*Sersera Fevka'n-Nîl / T: Nil Üzerinde Gevezelik*" gibi yazınsal metinlerde çevirmenin, yaratıcılık anlayışı, okuma birikimleri ve kendine özgü düşünsel konumu gibi bireysel özellikleri daha çok görülebilmektedir ¹³⁴. Bundan yola çıkılarak bu çalışmada irdelenen konu ve değerlendirmelerin sonucunda dört noktaya değinilmesi uygun görülmüştür. Bunlar:

1. Birebir Eşleşmeler:

Çevirmen ara sıra iki dildeki kültür benzerliğinden yararlanıp birebir çeviri yapma yoluna gitmiştir. Örneğin '*bakış atmak*' deyiimi, hem Arapça hem Türkçe için aynı anlamsal ve biçimsel değeri taşımakta, dolayısıyla birebir çevrilmesi son derece doğru ve mantıklı bir tavidir.

2. Yanlış Aktarılanlar:

Burada, kaynak ifadenin anlamını kaydıran yerinde olmayan üç aktarma örneği söz konusudur. Aşağıdaki tablo buna örnek gösterilebilir:

	Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1	ويل لمن تحدثه نفسه بشيء من ذلك. veylun limen tuhaddisuh nefsuḥū bi şey'in min zālik	<u>bir daha bu konuda ağzımı</u> <u>açmayacağım!</u> [39/20]
2	ليس بالغريب أن يوقع بامرأة! leyse bi'l-ğarîbi en yuvkî'a b'imra'a	<u>bir kadının peşinde olması</u> , görülmedik şey değil! [77/9]
3	فنحن نعتبر جميع ما تقع عليه اليد في العوامة من القطاع العام! fe naḥnū na'tabiru cemī'e mā taka'u 'aleyhi'l-yeddu fi'l-'avvāmeti mine'l- kitāi'l-'āmm	çünkü bizler, yüzer evde <u>el altında</u> <u>bulunan</u> her şeyi kamu malı kabul ederiz. [107/30-31]

Bir numaralı örnekte, Arapça metinde geçen "*veylun li / T: vay hâline*" ve "*ḥaddaşathū nefsuḥū bi / T: içinden geçmek*" yapılarının, yukarıda verilen "*bir daha bu konuda ağzımı açmayacağım*" cümlesinde karşılık bulduğu düşünülmemektedir. Şu var

¹³⁴ Aksit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, 12. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2016.

ki söz konusu ifade için '*Olur mu öyle şey, aklımın ucundan bile geçmez*' gibi bir karşılık daha uygun olacaktı.

İki numaralı örnekte, Arapça metinde geçen "*avka'a b'imra'a / T: kız tavlamak*" ifadesinin, Türkçede '*bir kadının peşinde olmak*' yapısıyla karşılandığı görülmektedir. İfadeyi tam karşılama da çevirmen, anlamsal bir çeviri yoluna giderek adı geçen ifadenin bir sonucu olarak sözü edilen kadının konuşmaya konu olan erkeğe bağlanmasını anlatmak istemiş. Dolayısıyla bu değişikliğin yapılmasını gerekli görmüştür. Yine bu bağlamda kalıbın doğru biçimde aktarılmış bulunmamaktadır.

Üç numaralı örnekteyse Arapçada '*el ne bulursa*' veya '*ele ne geçerse*' anlamındaki "*vaqa'at aleyhi'l-yeddu / T: üstüne el düşmek*" deyiminin, Türkçede '*el altında bulunmak*' yapısında yine karşılık bulduğu düşünülmemektedir. Söz konusu Arapça ifadeden maksat, bir şeyi ele geçirme çabasının olduğunu betimlemektir. Buradaysa Türkçede *hazırda* ya da *kolayca alınabilen* gibi anlamlara denk gelen '*el altında bulunun*' ifadesinde bunu görmemekteyiz.

3. Kültür Odaklı İfade Aktarımı:

Genelde bir dilde ifade zenginliği, anlamın kısa yoldan ulaşması ve anlatıma güzellik katmak gibi amaçlarla kullanılan deyim, atasözü, özdeyiş ve benzeri olan kalıp ifadeler, çoğunlukla belli bir toplumun kültürü, geçmişte uzun yıllar boyunca yaşanmış tecrübe ve birikimlerinden beslenmiş dil yapılarıdır. Bu tür yapıların arasında, bir topluma özgü olup çevrilmesi epeyce güç olan ya da başka dillerde karşılığı bulunmayan belli sayıda ifade yer tutmaktadır. Bundan dolayı bu tür yapılar çevrilirken de erek dil kültüründen uygun bir eş değer bulmak gerekir (Bk. *Çeviride Eşdeğerlik Sorunları* ss. 9-12). Burada dikkate değer iki hususu açıklamakta yarar vardır:

a) Mısır Kültürüne Özgü İfade Aktarımı:

Çalışmada incelenen eser belli bir dönemde Mısır'daki sorunsal duruma ışık tutmak amacıyla yazılmış, dolayısıyla ara sıra halk ağzında kalmış ve yazıya geçmemiş ifadelere yer verilmiştir. Arapçada söylemle yazım arasında büyük farklılıklar gösterdiği gerçeğini hesaba katarak standart Arapçada varlık gösteren ifadeler dışında açıklama kısmında

Mısır kültürüne dayalı olduğu gösterilmiş, ayrıca çoğunlukla onun için “*kültür odaklı bir ifade*” vasfı kullanılmıştır. Aşağıda verilen tablo buna örnek gösterilebilir:

Arapça İfade	Türkçe Çeviri
يا خير أحمر ... yā ḥabar aḥmar	ne şok edici haber! [33/1]

Bu örnekte, Arapça metinde geçen “*yā ḥabar aḥmar/ ne kırmızı haber*” ifadesi, Mısır kültürüne özgü olup Arapçada *bir haber karşısında şok ya da şaşkınlık bildiren* sözdür. Asıl değiş deyiş, (siyah/ beyaz) renklerinden bir tanesiyle birliktelik oluşturularak kullanılmalıdır. Ancak yazar bu cümlede rengi ironi amacıyla kırmızı yapmıştır. Çevirmense anlamına göre çevirerek söz konusu ifadeyi Türkçeye uyarlama yoluyla çevirmiştir. Ölçünlü Türkçede eylemin ‘*şok etmek*’ değil ‘*şoke etmek*’ biçiminde geçmesi gerekmektedir. Buna rağmen çevirmen, söz konusu ifadeyi ‘*şok edici*’ ifadesiyle karşılama yoluna gitmiştir. Burada çevirmenin, özgün metinde konuşma dilinde yazılan yapıyı Türkçeye halk ağzından yerleşmiş ‘*şok edici*’ ifadesiyle aktarmak istemesi muhtemeldir.

b) Kur’ân-ı Kerim’den Alıntılanmış İfade Aktarımı:

Burada bu tür ifadeler, Kur’ân-ı Kerim’den alıntılanmış olup kültür çerçevesinde – çoğunlukla atasözleri ve özdeyişlerin işlevini görerek – kullanılmıştır. Bunda Kur’ân-ı Kerim’in Arapça olarak indirilmesi, dolayısıyla Arap kültürünün de büyük ölçüde ondan etkilenmesinin etkisi vardır. Türkçedeysen Kur’ân-ı Kerim’in ifadeleri, Arapçaya göre daha dar çerçevede kullanılmış bulunmaktadır. Bu bağlamda birkaç örnek hariç özgün metinde bulunan kur’ânî ifadeler için bağlamdaki anlam ve kullanım amacına göre çevrilerek mealdeki karşılıklarıyla verilmeyip çevirmenin uygun gördüğü başka bir alternatif kullanılmıştır.

	Arapça İfade	Türkçe Çeviri
1	الزمار الذى انقلب مزماره إلى حية تسعى . . az-zammāru'l-lezī inḳalaba mizmāruhū ilā ḥayyetin tes'ā	kavalı, <u>hareket eden bir yılana dönüşen</u> kavalcının hikayesi. [49/33]

2	و ليكن لنا في العلماء أسوة و منهج. ve'l-yekün lenā fi'l-'ulemā-i usvetun ve menhecun	model ve yöntem için bilim adamlarına bakalım. [92/15]
3	أعدكم بأن أصدع بما تأمرون. e'idukum bi en asda'u bi mā ta'murūn	'emirlerinize uyacağıma söz veriyorum.' [129/ 4]

Bir numaralı örnekte, Arapça metinde geçen “*ḥayyetin tes'ā*” ifadesi, Taha Suresi, 20. âyetine gönderme yapmaktadır : “*Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş*”. Bu bağlamda çevirmen, söz konusu ifade için Türkçe çeviride geçen ‘*hareket eden bir yılan dönüşen*’ ifadesini tercih etmiştir. İki numaralı örnekte, kaynak dil metninde görülen “*li'yekün lenā fi .. usvetun*” ifadesi, Kur'ân'daki Ahzâb Sûresi, 21. âyetine gönderme yapıyor: “*Ant olsun, Allah'ın Resûlünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır*”. Yalnız metinde geçen ifade, Kur'an sözü vasfıyla değil kültüre dayalı bir kalıp olarak geçmiştir (Kur'ân'dan alıntılama). söz konusu ifadenin Türkçedeki anlamsal karşılığı ‘*örnek almak*’ deyimi bulunmaktadır. Çevirmense anlam odaklı bir çeviri yaparak Türkçe bağlamda verilen cümleyi daha uygun görmüştür (anlamsal çeviri). Üç numaralı örnekteyse “*Sana emrolunanı açıkça ortaya koy ...*” / Hicr Sûresindeki 94. âyetini çağrıştırmaktadır. Söz konusu Arapça ifade, anlam odaklı çevrilerek Türkçede ‘*emirlerinize uyacağım*’ yapısıyla karşılanmıştır.

4. “Etmek, Kılmak, Yapmak” Eylemleriyle Kurulu Yapılar:

Bu çalışmanın üçüncü bölümünde, çeviride biçimsel değişiklikleri saptamak üzere “*Çeviride Değiştirilenler*” başlığı altında ‘*benzer anlam ve farklı biçimle çeviri*’ tekniği çerçevesinde, gerek Arapçada kalıp olup Türkçeye kalıp olmayan yapıyla aktarılan gerekse Arapçada tek sözcüklü olup Türkçeye kalıp yapıyla aktarılan örnekler irdelenmiştir. Özellikle Arapçada kalıp olmayıp Türkçeye kalıpla aktarılanlara sık sık rastlanmaktadır. Bunların çoğu kalıp özelliği gösteren birleşik eylemlerdir. Türkçede addan eylem yapmak ya da eylemden başka eylem yapmak için çok sayıda ek bulunmaktadır. Bununla birlikte; ‘*etmek*’, ‘*kılmak*’ ve bazen de yardımcı eylem olarak kullanıldığında ‘*yapmak*’ eylemleri, adlara gelerek birleşik eylem olmalarını

sağlamaktadırlar. Çevirmen de Arapça metinde geçen bazı ifadelerle karşılık bulmada bu tercihten yana olmuştur. Bunlardan:-

- “Kılmak” eylemi:

	Arapça İfade	Türkçe Çeviri	Birleşik Eylem
1	هو مثلا مسلم ! يصلي و يصوم، .. huve meşelen müslim <u>yusallī</u> ve yaşūm	mesela bir Müslüman'dır, <u>namaz kılar</u> , oruç tutar; ... [67/21]	namaz kılmak

NOT: “Yapmak” ve “etmek” eylemleriyle kurulmuş ifadelerin, çok sayıda örnekte görüldüğü için aşağıda birkaç örneği belirtmekle yetinilmiştir (bk. Üçüncü Bölüm, Tablolar, ss. 168-233).

- “Yapmak” eylemi:

	Arapça İfade	Türkçe Çeviri	Birleşik Eylem
1	ترجمت عشرين صفحة فولسكاب. <u>tercemtu</u> 'işrine şafha fuluskāb	tam yirmi büyük boy sayfa <u>çeviri yaptım</u> . [26/23]	çeviri yapmak
2	أنيس بك يتفلسف. Enis Beik <u>yetefelsef</u>	Enis Bey <u>felsefe yapıyor</u> . [31/8]	felsefe yapmak
3	أنا لا أهزل أبدا. enā lā <u>ehzeli</u> ebeden	ben asla <u>şaka yapmam</u> . [88/16]	şaka yapmak
4	لذلك لا أستبعد أن يرجع يوما إلى الإيمان التقليدي إذا نصب معينه. lizālike lā estebi'idu en <u>yerici</u> 'a yevmen ile'l- imāni't-taklīdī izā naḍaba ma'yanuhū	bu yüzden bir gün esin kaynağı kurduğunda, geleneksel imana <u>dönüş</u> <u>yapmasını</u> imkânsız görmüyorum. [96/11-12]	dönüş yapmak

Tablonun bir numaralı örneğinde geçen “tercemtu” Arapça eylemi, Türkçeye tek ögeli olan ‘çevirmek’ eylemiyle aktarılabilir. Çevirmense buna ‘çeviri yapmak’ ifadesini yeğlemiştir.

- “*Etmek*” eylemi:

	Arapça İfade	Türkçe Çeviri	Birleşik Eylem
1	و أعلن رجب عن عزمه على رفع أجره في الفلم إلى خمسة آلاف جنيه، .. ve a'lana Receb 'an 'azmiḥī 'alā raf'i ecriḥī fi'l-film-i ilā ḥamseti 'ālāf-i cuneyh	Recep, film başına ücretini beş bin cüneyhe yükseltmeye kararlı olduğunu <u>ilan edince</u> ... [117/1-2]	ilan etmek
2	بأنهم أخطئوا في إغفال نصيحته. ve bi'ennehum <u>aḥta'ū</u> fī iġfāl-i naṣīḥatih	... ve önerisine kulak asmamakla <u>hata ettiklerini</u> söyledi. [138/17-18]	hata etmek
3	خمنت ما سيحدث هنا من قبل أن أحضر، .. <u>ḥammentū</u> mā seyeḥduṣu hunā min ḳabli en aḥḍura	gelmeden önce burada olacakları <u>tahmin</u> <u>etmişim</u> . [142/28]	tahmin etmek
4	لا تراجع. أقسم لكم على ذلك! lā terācu' <u>uḳsim</u> lekum 'alā zālik	geri adım yok! 'size <u>yemin ediyorum, dediğimi</u> <u>yapacağım.</u> ' [151/27-28]	yemin etmek

Yukarıdaki tablonun ilk üç örneğinde görülen ‘*ilan etmek*’, ‘*hata etmek*’ ve ‘*tahmin etmek*’ eylemleri, çevirmenin tercihinine göre önerilen karşılıklardır. Gerçi adı geçen yapıları sırayla, *duyurmak*, *yanılmak* ve *öngörmek* eylemleriyle ifade etmesi daha uygun olacaktı.

Sonuçta, bu çalışmanın ilk bölümünde belirtilen kuramsal bilgilerle çeviri yöntem ve teknikleri metin üzerinden değerlendirildiğinde Arapça aslından “*Sersera Fevka'n-Nil*” eserinin, Türkçeye “*Nil Üstünde Gevezelik*” adı altında çevirisinin kalıp ifade aktarımı bakımından başarılı olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- AK Coşkun, *Türk Dili*, 2. B, Ankara, Nobel Yayınevi, 2006.
- AKSOY N. Berrin, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.
- AKSOY Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-I (Atasözleri Sözlüğü)*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1993.
- , *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-II (Deyimler Sözlüğü)*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1993.
- ANÂNÎ Muhammed, *Fennu't-Terceme (Çeviri Sanatı)*, Mektebet'Libnân-i nâsirûn (Librairie du Liban Publishers), Kahire, İstanbul, 13. Baskı, 2014.
- BAKER Mona, *In Other Words: A Coursebook On Translation*, USA and Canada, Routledge, 1992.
- BEAUGRANDE Robert, *Factors in a Theory of Poetic Translating*, (çiz.) N. Berrin Aksoy, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- BROECK Van den, *equivalence in Translation theories*, (çiz.) N. Berrin Aksoy, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- CATFORD Jhon, *A Linguistic Theory of Translation*, London, Oxford University Press, 1965.
- ECE Ayşe, *Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde*, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2010.
- GÖKTÜRK Akşit, *Çeviri: Dillerin Dili*, Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2016.
- HENGİRMEN Mehmet, *Türkçe Dilbilgisi*, 8. Baskı, Ankara, Engin Yayınevi, 2005.
- , *Deyimler Sözlüğü*, Engin Yayınevi, 2011.
- HOLMES James, *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, 2. Baskı, Amsterdam, 1988.
- Jean-Paul Vinay, J. Darbelnet, *“Competitive stylistics of French and English: a Methodology for Translation (1995)*, (çiz. Mehmet Hakkı SUÇİN, *Öteki Dilde Var Olmak*, Say Yayınları, İstanbul, 2013.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, (haz. Hayrettin KARAMAN, v.d.), 8. Baskı, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı, 2010.
- MAHFUZ Necip, *Sersera Fevka'n-Ni (Nil Üstünde Gevezelik)*, 5. B., Kahire, dâru'ş-Şurûk, 2015.
- , *Sersera Fevka'n-Nil*, (çev.) Rahmi Er, *Nil Üstünde Gevezelik*, Ankara, Hece Yayınları, 2015.
- MUTÇALI Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, Dağarcık Yayınları, 1995.
- , *Türkçe-Arapça Sözlük*, İstanbul, Dağarcık Yayınları, 2004.
- NEWMARK Peter, *Approaches to Translation*, Prentice Hall International Ltd, 1988.
- NİDA Eugene, *Towards a Science of Translating*, Leiden: E. J. Brill, 1964.

- NİDA Euguene, TABER Charles R., *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E.j. Brill.
- PARLATIR İsmail, ŞAHİN Hatice, *Türk Dili*, Bursa, Ekim Yayınevi, 2010.
- RABASSA Gregory, *"The difficulty of Translating Literary Texts"*, (çiz.) N. Berrin Aksoy, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- REİSS Katharina, *Translation Criticism: Potention and Limitations*, (Çiz.) Mehmet Hakkı SUÇİN, *Öteki Dilde Var Olmak*, Say Yayınları, İstanbul, 2013.
- SUÇİN Mehmet Hakkı, *Öteki Dilde Var Olmak: Arapça Çeviride Eşdeğerlik*, Say Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, 2013.
- ŞİMŞEK M. Sait, UZUN Tacettin, *Arapça-Türkçe Deyimler-Kalıp İfadeler- Atasözleri Sözlüğü*, Beyan Yayıncılık, İstanbul, 1991.
- ÜRÜN Ahmet Kâzım, *Necip Mahfuz ve Toplumcu Gerçekçi Romanları*, Çizgi Kitapevi, Konya, 2002.
- VERMEER J. Hans, *Çeviride Skopos Kuramı* (çev. Ayşe Handan Konar), İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları.

Başvurulan Makaleler:

- AYDIN Hasene, *"Dilde En Az Çaba İlkesi Üzerine"*, Karaman, IJSES (*International Journal of Social and Economic Sciences 1*, 2011, s. 1-6).
- DOLET Etienne, *"La manière de bien traduire d'une langue en aultre"*, National Library of France, 1540.
- HOLMES James, *"The Name and Nature of Translation Studies"*, Copenhagen, August, 1988.
- JAKOBSON Roman, *"On Linguistic Aspects of Translation"*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1959, ss. 232-239.
- MUSAOĞLU Mehman, *"Türkçede çeviri ve Aktarma"*, Bilig, 2003, ss. 1-18.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *"Eksilti ya da Sıfır Tekrar"*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1999.
- , *Dil yazıları: "Türkiye Türkçesi ve Kirlilik-I; Türkiye Türkçesi ve Kirlilik-II"*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.

Başvurulan Tezler:

- ČAUŠEVIČ Amra, Karim Zaimovič *"Tajna Džema Od Malina" Adlı Öykü Kitabında Deyimler*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2015.

SUBAŞI Leylâ, *Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1988.

YAZICI Mesut, *Türkçede Necip Mahfuz*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997.

YİĞİT Murat, *Arapçada Deyimler ve Kur'ân-ı Kerim'de Kullanımı*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2015.

Elektronik Kaynaklar:

<http://cv.ankara.edu.tr/kisi.php?id=rer@ankara.edu.tr°er=1>

http://mawdoo3.com/بحث_عن_نجيب_محمود_وأهم_أعماله/

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=3844>

[https://marefa.org/ثرثرة_فوق_النيل_\(رواية\)](https://marefa.org/ثرثرة_فوق_النيل_(رواية))

Ķâmūs'ul-Me'ânî Arapça-Arapça Sözlük, (<https://www.almaany.com/>).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, (<http://www.tdk.gov.tr/>).

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	<i>Abdelghafour MOHAMMED</i>
Tez Adı	NECİP MAHFUZ'UN <i>SERSERA FEVKA 'N-NİL</i> "NİL ÜSTÜNDE GEVEZELİK" ADLI ESERİNDE ARAPÇA - TÜRKÇE ÇEVİRİDE KALIP İFADELERİN AKTARIM BAKIMINDAN İNCELENMESİ
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bili Dalı (Türk Dili Bilim Dalı)
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	<i>Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA</i>
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :

İmza :